

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tjaša Bregar

**Dejavniki (ne)uporabe koncepta odgovornost zaščiti na
primeru Libije in Sirije**

Magistrsko delo

Šmarje-Sap, 2015

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Tjaša Bregar

Mentor: red. prof. dr. Zlatko Šabič

**Dejavniki (ne)uporabe koncepta odgovornost zaščititi na
primeru Libije in Sirije**

Magistrsko delo

Šmarje-Sap, 2015

Dejavniki (ne)uporabe koncepta odgovornost zaščititi na primeru Libije in Sirije

Povzetek

V magistrskem delu obravnavam dejavnike, kot enega od elementov strukture mednarodne skupnosti, ki so prispevali k (ne)uporabi relativno novega pristopa za preprečevanje oziroma reševanje konfliktov, tj. koncepta odgovornost zaščititi. Za analizo omenjenega sem uporabila primera državljanskih vojn v Libiji in Siriji v obdobju od leta 2011 do leta 2013. Na dogodke v Libiji se je mednarodna skupnost odzvala z uporabo koncepta odgovornost zaščititi, medtem ko v primeru Sirije do dogovora o uporabi tega koncepta (še) ni prišlo. Primera sta hkrati tudi dober pokazatelj na še vedno problematično področje pomanjkanja sredstev, ki bi jih mednarodna skupnost lahko uporabila v namen intervencije v vseh tistih državah, kjer prihaja do genocida, vojnih zločinov, etničnega čiščenja in zločinov proti človeštvu ter kjer države same bodisi niso pripravljene bodisi niso zmožne zaščititi svojih državljanov.

Ključne besede: odgovornost zaščititi (R2P), dejavniki, (ne)posredovanje, Libija, Sirija.

Factors of (non)implementation of the concept 'responsibility to protect' in the cases of Libya and Syria

Summary

The focus of this master thesis have been the factors as one of the elements of the structure of the international community, which contributed to the (non)implementation of a relatively new approach to conflict prevention and resolution, i. e. the concept of 'responsibility to protect'. I have analysed this concept in regard to civil wars in both Libya and Syria between the years 2011 and 2013. The international community responded to the civil war in Libya with the implementation of this concept, while in Syria the international community did not reach an agreement on its implementation. In addition, both cases are also good examples of the problematic issue of shortage of funds, i. e. the lack of means that the international community can use for the purpose of intervention in all of those countries where there are evidences of genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity and where the countries are either not willing or not able to protect their citizens.

Key words: responsibility to protect (R2P), factors, (non)intervention, Libya, Syria.

KAZALO

SEZNAM KRATIC	6
1 UVOD	7
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA	7
1.2 STRUKTURA IN METODOLOGIJA MAGISTRSKEGA DELA	9
2 KONCEPTUALNO-METODOLOŠKI OKVIR	11
2.1 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA (NE)POSREDOVANJE	11
2.1.1 <i>Geografski in geopolitični dejavnik (prostor)</i>	11
2.1.2 <i>Demografski dejavnik</i>	12
2.1.3 <i>Razvoj znanosti in (komunikacijske) tehnologije</i>	14
2.1.4 <i>Šibkost državnih struktur in institucij</i>	15
3 KAJ JE ODGOVORNOST ZAŠČITITI?	16
3.1 RAZVOJ KONCEPTA ODGOVORNOST ZAŠČITITI.....	16
3.2 FUNKCIJE, KRITERIJI IN IZVEDBENOST KONCEPTA ODGOVORNOST ZAŠČITITI	22
3.3 POMEN KONCEPTA ODGOVORNOST ZAŠČITITI ZA PRAVICE SODOBNE DRŽAVE ...	29
4 ČASOVNI PREGLED DOGAJANJA V DRŽAVLJANSKIH VOJNAH V LIBIJI IN SIRIJI	32
4.1 PREGLED IN ANALIZA DOGAJANJA V LIBIJI	32
4.1.1 <i>Resolucija Varnostnega sveta 1970 in 1973</i>	35
4.1.2 <i>Operacija Odisejeva zora, operacija Združeni zaščitnik in Road map Afriške unije</i>	38
4.1.3 <i>Končanje Natove misije in konec državljanske vojne</i>	40
4.2 PREGLED IN ANALIZA DOGAJANJA V SIRIJI	41
4.2.1 <i>Vključitev Arabske lige</i>	45
4.3 PRIMERJALNA ANALIZA DOGAJANJA V LIBIJI IN SIRIJI NA PODLAGI KRITERIJEV, KI DOLOČAJO UPORABO KONCEPTA ODGOVORNOST ZAŠČITITI	52
4.3.1 <i>Kriterij prave oblasti</i>	53
4.3.2 <i>Kriterij pravičnega razloga</i>	54
4.3.3 <i>Kriterij pravega namena</i>	58
4.3.3.1 <i>Cilj intervencije je zaščita civilistov</i>	58
4.3.3.2 <i>Kolektivna ali multilateralna intervencija</i>	59

4.3.3.3 Javna in regionalna podpora.....	60
4.3.4 Kriterij zadnjega sredstva	62
4.3.5 Kriterij proporcionalnosti sredstev	66
4.3.6 Kriterij razumnih možnosti uspeha vojaške intervencije.....	68
4.3.7 Analiza.....	69
5 PRIMERJALNA ANALIZA DEJAVNIKOV, KI SO VPLIVALI NA (NE)POSREDOVANJE MEDNARODNE SKUPNOSTI V DRŽAVLJANSKIH VOJNAH V LIBIJI IN SIRIJI.....	71
5.1 GEOGRAFSKI IN GEOSTRATEŠKI DEJAVNIK	72
5.2 DEMOGRAFSKI DEJAVNIK	76
5.3 RAZVOJ ZNANOSTI IN KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE	81
5.4 ŠIBKOST DRŽAVNIH STRUKTUR IN INSTITUCIJ	83
5.5 VPLIV REGIONALNIH ORGANIZACIJ	86
5.5.1 Odziv regionalnih organizacij na državljansko vojno v Libiji	87
5.5.2 Odziv regionalnih organizacij na državljansko vojno v Siriji.....	90
5.6 ANALIZA	94
6 ZAKLJUČEK	98
7 LITERATURA	105
Priloga A: Primerjalna analiza kriterijev, ki določajo uporabo koncepta R2P	134
Priloga B: Primerjalna analiza dejavnikov, ki so vplivali na (ne)posredovanje mednarodne skupnosti v Libiji in Siriji	136

SEZNAM SHEM

Shema 3.1: Delovanje koncepta R2P	28
--	-----------

SEZNAM KRATIC

AU	Afriška unija
BiH	Bosna in Hercegovina
EU	Evropska unija
FSA	<i>Free Syrian Army</i> – Svobodna sirska vojska
GCC	<i>Gulf Co-operation Council</i> – Svèt zalivskega sodelovanja
GS	Generalna skupščina Združenih narodov
HRW	Human Rights Watch
ICISS	<i>International Commission on Intervention and State Sovereignty</i> – Mednarodna komisija za intervencijo in suverenost držav
MKS	Mednarodno kazensko sodišče
Nato	<i>North Atlantic Treaty Organization</i> – Organizacija severnoatlantskega sporazuma
NTC	<i>National Transitional Council</i> , tudi <i>Transitional National Council</i> – Nacionalni prehodni svèt
OIC	<i>Organization of the Islamic Conference</i> – Organizacija islamske konference
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN, tudi ZN	Organizacija združenih narodov, Združeni narodi
R2P	<i>Responsibility to Protect</i> – odgovornost zaščititi
SČP	Svèt za človekove pravice
SNC	<i>Syrian National Council</i> – Sirski nacionalni svèt
UL ZN	Ustanovna listina Združenih narodov
UNHCR	<i>United Nations High Commissioner for Refugees</i> – Visoki komisar ZN za begunce
UNPROFOR	<i>United Nations Protection Force</i> – Zaščitne sile ZN
UNSMIL	<i>United Nations Support Mission in Libya</i> – Podporna misija ZN v Libiji
UNSMIS	<i>United Nations Support Mission in Syria</i> – Podporna misija ZN v Siriji
VB	Velika Britanija
VS	Varnostni svet Združenih narodov
ZDA	Združene države Amerike

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Ruanda, Darfur, Somalija, Vzhodni Timor, Srebrenica in Kosovo so samo nekateri primeri držav oziroma območij, kjer je prihajalo do množičnih pobojev in genocidnih ravnanj bodisi zaradi tega, ker je bila mednarodna skupnost¹ prepozna bodisi zato, ker so bila njena prizadevanja za preprečitev grozodejstev in za učinkovito zaščito civilnega prebivalstva preskromna oziroma pomanjkljiva (Dalal 2013, 7; Gierycz 2010, 112). Ker so se Združeni narodi (ZN) izkazali kot nezmožni pravočasno in primerno se odzivati za zaustavitev humanitarnih tragedij v Ruandi, Bosni in Hercegovini (BiH) – Srebrenici, Kosovu in drugod po svetu, so države začele zagovarjati pravico izvajanja intervencij za končanje množičnih kršitev človekovih pravic, do katerih prihaja (Badescu 2011, 1).² Šele leta 2005 je prišlo do prelomne situacije, ko so države soglasno razglasile nujnost (odgovornosti) zaščite prebivalstva pred genocidom, vojnimi zločini, etničnim čiščenjem in zločini proti človeštvu, medsebojnega zagotavljanja pomoči pri doseganju teh ciljev ter sprejema pravočasnih in odločnih (prisilnih) akcij, kadar preprečevanje izbruha še večjih zločinov ne uspe (Bellamy 2011, 6). Tistega leta je Generalna skupščina (GS) ZN na Svetovnem vrhu v New Yorku potrdila t. i. koncept odgovornost zaščititi (*responsibility to protect* – R2P), predstavljen v poročilu Mednarodne komisije za intervencijo in suverenost držav (*International Commission on Intervention and State Sovereignty* – ICISS),³ ter poudarila njegov osrednji cilj v dveh odstavkih (138. in 139. odstavek) Sklepnega dokumenta Svetovnega vrha (resolucija GS A/RES/60/1)⁴ (Rodrigues 2012, 4; Sancin 2010, 29). S sprejemom koncepta R2P je mednarodna skupnost naredila velik napredek v razvoju koncepta in njegovi implementaciji (ZN 2013, 1. odst.). Čeprav so bila določila iz poročila ICISS nekoliko okrnjena, osrednja

---

¹ Mednarodno skupnost za namen tega magistrskega dela razumem kot skupek subjektov, ki jo sestavljajo, in interakcij med njimi. Natančneje mednarodno skupnost sestavljajo različni akterji (države, narodi, družbene skupine, mednarodne organizacije, druge politične sile), med katerimi se razvijajo različni kompleksni odnosi (politični, ekonomski, kulturni, itd.), hkrati pa odnose med temi akterji urejajo tudi pravila mednarodnega prava, ki določajo tudi norme njihovega vedenja (Benko 2000, 127–133).

² Osnovni razlog neuspeha, kot navaja Bellamy (2011, 4), je v pomanjkanju virov in politične predanosti oziroma volje držav; mednarodno organizacijo kot tako je seveda težko kriviti, saj so njene članice države.

³ ICISS je bila oblikovana s strani kanadske vlade leta 2000 kot odziv na poziv takratnega generalnega sekretarja ZN Kofija Anana, da se okrepijo prizadevanja za elaboriranje načel, ki bi omogočila učinkovitejše preprečevanje prihodnjih zločinov proti človeštvu ter hkrati zagotovila spoštovanje mednarodnih načel suverenosti in neintervencije v notranje zadeve drugih držav (Gierycz 2010, 112; Chandler 2011, 22). ICISS je že naslednje leto izdala prvo poročilo z naslovom Odgovornost zaščititi (*Responsibility to Protect*) (Rodrigues 2012, 3), katerega namen je bil premakniti razpravo stran od pravic intervenirati k mednarodni odgovornosti zaščititi žrtve humanitarnih kriz (Gierycz 2010, 112).

⁴ Generalna skupščina. 2005. *Resolucija 60/1 – 2005 World Summit Outcome*, A/RES/60/1.

funkcija R2P ostaja, tj. da imajo države primarno odgovornost zaščititi svoje prebivalce pred omenjenimi štirimi zločini; kadar pa država sama ni zmožna ali ne želi zaščititi svojega prebivalstva oziroma ne izpolni svojih odgovornosti, ta odgovornost preide na mednarodno skupnost (ZN 2005, 7b. odst.).

Marca 2011 je Varnostni svet (VS) ZN brez obotavljanja sprejel R2P in avtoriziral uporabo vseh potrebnih sredstev za zaščito civilistov v Libiji. V primeru Sirije je VS kljub hitro naraščajočemu številu smrtnih žrtev in očitni nedejavnosti sirske države ostal paraliziran in do posredovanja s strani mednarodne skupnosti ni prišlo (Gareth 2012). Zakaj? O tem bo govora v pričujoči analizi. Cilj magistrskega dela je namreč proučiti in ovrednotiti vlogo ter pomen koncepta R2P, in sicer z obravnavo dejavnikov oziroma kriterijev, ki vplivajo na sprejem odločitve ter na samo izvedbo aktivnosti na podlagi omenjenega koncepta. To bom storila s primerjalno analizo reagiranja mednarodne skupnosti v državljanskih vojnah v Libiji in Siriji, torej v dveh državah, kjer se je mednarodna skupnost v prvem primeru odzvala na podlagi R2P, v drugem primeru pa uporabe R2P ni podprla.

Sledeč iz tega, magistrsko delo temelji na raziskovalnih vprašanjih: zakaj je torej mednarodna skupnost uporabila R2P v Libiji, v drugem primeru, v primeru Sirije, pa je mednarodna skupnost ostala razdeljena in neodločena (Dalal 2013, 24)? Kateri so tisti dejavniki, ki so prispevali oziroma vplivali na (ne)posredovanje s strani mednarodne skupnosti in zakaj ravno ti dejavniki, če so smernice za aktiviranje R2P dokaj jasno postavljene? Kako lahko, ob upoštevanju teh dejavnikov, razumemo tudi obnašanje ključnih akterjev, poleg VS tudi denimo regionalnih organizacij, kot je Arabska liga?

Pri iskanju odgovorov na zastavljena vprašanja je treba poudariti tudi omejitve, s katerimi bomo soočeni v magistrskem delu. Omejitve mojega raziskovanja so povezane z obsegom naloge, tako da sem se pri analizi dogajanja v Libiji in Siriji osredotočila na dogajanje v samem začetku konfliktov, tj. od leta 2011 do leta 2013, manj pozornosti pa sem namenila trenutnemu stanju v obeh državah (tako ne obravnavam ponovnih izbruhov napetosti v Libiji, niti še vedno trajajočih napetosti v Siriji). Prav tako tudi ne obravnavam podrobno posledic obeh vojn s perspektive držav, na katere sta ti dve vojni najbolj vplivali. Določene omejitve so povezane tudi z razpoložljivostjo virov. Ker gre za relativno novo in aktualno tematiko, analiza v veliki meri temelji na podatkih, pridobljenih iz medijev.

1.2 STRUKTURA IN METODOLOGIJA MAGISTRSKEGA DELA

Prvi del magistrskega dela je namenjen konceptualno-metodološki opredelitvi področja proučevanja. Drugo poglavje je namenjeno opredelitvi dejavnikov, ki lahko vplivajo na potek delovanja R2P oziroma na odločitev mednarodne skupnosti posredovati, kot so na primer geografski, geopolitični, strateški dejavniki (Garwood-Gowers 2013, 613), razvoj znanosti in komunikacijske tehnologije ter šibkost državnih struktur in institucij (ICISS 2001, 1.17–1.19 odst.). Osnova za analizo dejavnikov bo Benkovo sociološko razumevanje mednarodne skupnosti (Benko 2000, 132–133). Po Benku (2000, 136) so dejavniki pomemben element strukture mednarodne skupnosti, saj ustvarjajo pogoje in okvire za delovanje subjektov v mednarodni skupnosti, prav tako pa vplivajo tudi na vlogo ter položaj posameznih držav. Zato se mora vsaka analiza mednarodne skupnosti lotiti opredelitve dejavnikov in določiti njihovo težo, saj so dejavniki raznovrstni ter imajo različno specifično težo (Benko 2000, 137).

V tretjem poglavju sem na kratko analizirala potek razvoja koncepta R2P od leta 1999 dalje, ko je nekdanji Generalni sekretar ZN Kofi Annan okreplil svoja prizadevanja za oblikovanje novega mehanizma, ki bi učinkoviteje naslavljal problematiko preprečevanja množičnih zločinov, vključno s pravili in funkcijami delovanja koncepta. V nadaljevanju poglavja sledita še prikaz in analiza (neimplementiranih) kriterijev, na podlagi katerih naj bi se spodbudil pristop k R2P, tj. šestih kriterijev⁵, zapisanih v poročilu ICISS, ki naj bi se jih upoštevalo pri odločanju o avtorizaciji posredovanja v skladu s VII. poglavjem Ustanovne listine (UL) ZN⁶ (Gareth 2012). V zadnjem delu tega poglavja sledi še analiza pomena koncepta R2P za suverenost držav kot eno izmed pravic, ki pripadajo državam.

Drugi del magistrskega dela je namenjen analizi vpliva kriterijev in dejavnikov na (ne)posredovanje mednarodne skupnosti. V četrtem poglavju sem se osredotočila na dogajanje v Libiji in Siriji, dveh aktualnih primerih, ki sta odprla kompleksno pravno, politično in tudi moralno vprašanje intervencije mednarodne skupnosti z namenom zaščite civilistov (Garwood-Gowers 2013, 616). Sprva sem analizirala dogajanje na obeh prizoriščih, od začetka nemirov do leta 2013, v nadaljevanju pa sem z vidika kriterijev, ki dovoljujejo uporabo vojaške sile v skladu z R2P, naredila še primerjalno analizo le-teh z namenom

---

⁵ Prava oblast (*right authority*), pravičen razlog (*just cause*), pravi namen (*right intention*), zadnje sredstvo (*last resort*), proporcionalna sredstva (*proportional means*) in razumne možnosti uspeha (*reasonable prospects*) (ICISS 2001, 4.16 odst.).

⁶ Ustanovna listina Združenih narodov – *Charter of the United Nations*, podpisana 26. junija 1945 v San Franciscu, v veljavi od 24. oktobra 1945.

ugotoviti, na kakšen način so oziroma niso prispevali k posredovanju mednarodne skupnosti v obeh primerih. V zadnjem, petem poglavju sledi še primerjalna analiza dejavnikov, ki so, posredno ali neposredno, vplivali na odločitev mednarodne skupnosti (ne)posredovati oziroma uporabiti R2P. Osredotočila sem se na več dejavnikov. Prvi je geografski dejavnik, kjer sem izpostavila, kakšno vlogo imata prostor in (strateški) položaj države za interese mednarodne skupnosti (tudi interese posredovanja) ter kakšen vpliv ima država na stabilnost regije. Pri demografskem dejavniku sem se osredotočila na etnično sestavo prebivalstva in na to, kakšen vpliv ima le-ta na stopnjevanje konflikta kot tudi njegovo reševanje. Izpostavila sem tudi problematiko migracij (predvsem emigracij) in notranje razseljenosti ljudi, ki ima lahko za posledico še dodatno povečanje nestabilnosti države kot tudi širitev konfliktov v regiji ter nenazadnje tudi slabšanje ekonomske, varnostne in družbene situacije. Dejavniki razvoja znanosti in komunikacijske tehnologije je pomembno prispeval k sami širitvi uporov, posredno pa tudi na dejanja mednarodne skupnosti. Tako v Libiji kot Siriji so dostop do interneta in spletnih družbenih omrežij uporabljali kot sredstvo organiziranja upornikov ter obveščanja širše javnosti o dogajanju v državi. Temu dejavniku sledi še dejavnik šibkosti državnih struktur in institucij. Pomemben je predvsem z vidika Libije, ki se je soočala z neobstoječim državnim sistemom ter s šibko avtoriteto. Zadnji proučevan dejavnik pa je bil vpliv regionalnih organizacij. Analizirala sem ga z vidika dejavnosti regionalnih organizacij (Arabske lige, Afriške unije, Organizacije islamske konference in Sveta zalivskega sodelovanja) v odnosu do konfliktov. Na podlagi le-tega sem poskušala identificirati tiste dejavnike, ki krepijo oziroma slabijo vlogo in pomen samega koncepta R2P v mednarodni skupnosti.

Za namene tega magistrskega dela sem uporabila različne raziskovalne metode, prevladuje pa uporaba metode analize in interpretacije sekundarnih virov. V prvem delu naloge sem za opredelitev dejavnikov, ki vplivajo na (ne)posredovanje mednarodne skupnosti, poleg že omenjene metode uporabila tudi konceptualno metodo. Za opredelitev koncepta R2P, njegovega razvoja, samega načina delovanja koncepta in za analizo kriterijev, ki usmerjajo delovanje R2P, sem poleg analize in interpretacije sekundarnih virov uporabila tudi zgodovinsko-razvojno metodo ter analizo in interpretacijo primarnih virov. Prav tako sem te metode uporabila tudi za analizo pomena koncepta R2P za pravice države. V nadaljevanju sledi še aplikacija koncepta na dveh praktičnih primerih – Libiji in Siriji. Z zgodovinsko-razvojno analizo, analizo tako primarnih kot sekundarnih virov ter aktualnih člankov o dogajanju v državah, pridobljenih s spletnih strani in mednarodnih medijev, sem proučila

zgodovinski razvoj dogodkov v dveh omenjenih državah. Prav tako sem z analizo primarnih in sekundarnih virov identificirala kriterije, ki so mednarodno skupnost vodili k odločitvi o (ne)posredovanju. Na koncu pa sem s primerjalno analizo (na osnovi sekundarnih virov) obravnavala še vpliv dejavnikov na uporabo oziroma neuporabo R2P v Libiji oziroma Siriji.

2 KONCEPTUALNO-METODOLOŠKI OKVIR

2.1 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA (NE)POSREDOVANJE

Središče analize v nadaljevanju magistrskega dela bodo dejavniki, ki vplivajo na potek konfliktov in s tem na potek uporabe R2P v konfliktih, ko le-ti pridobijo mednarodno pozornost. Dejavniki so eden od sestavnih elementov⁷ strukture mednarodne skupnosti⁸ in so pomemben element slednje, saj ustvarjajo pogoje za delovanje subjektov v mednarodni skupnosti (Benko 2000, 133–136). Pri analizi le-teh bom izhajala iz Benkovega sociološkega razumevanja mednarodne skupnosti, omejila pa se bom zgolj na tiste vidike dejavnikov, ki lahko neposredno ali posredno vplivajo na posredovanje mednarodne skupnosti v konfliktu. Benko med (objektivne) dejavnike uvršča geografsko okolje, demografske elemente, razvoj znanosti in tehnologije ter tudi gibanje materialnih in proizvodjalnih sil, koncentracijo proizvodnje v nacionalnih in mednarodnih okvirih, neenakomeren ekonomski, politični in družbeni razvoj ter naravne in družbene pojave (Benko 2000, 133). V povezavi z R2P pa je v literaturi mogoče zaslediti tudi strateške in geopolitične dejavnike (Garwood-Gowers 2013, 613) ter šibkost državnih struktur in institucij (ICISS 2001, 1.17–1.19 odst.).

2.1.1 Geografski in geopolitični dejavnik (prostor)

Geografski dejavniki (kot so npr. lokacija, teren, naravni viri) imajo pomembno vlogo za državo, tako za njeno politično kot gospodarsko delovanje, hkrati pa so lahko tudi predmet konflikta znotraj države ali še pogosteje med državami (Benko 2000, 137–138). Vedenje o

---

⁷ Poleg (objektivnih) dejavnikov, so elementi strukture mednarodne skupnosti še subjekti mednarodne skupnosti in mednarodnega prava, procesi (konjunktivni in diskonjunktivni), odnosi kot zunanja stran procesov, in norme, ki uravnavajo te odnose (Benko 2000, 133).

⁸ Strukturno mednarodne skupnosti s sociološko-političnega vidika lahko definiramo kot prostor, v katerem delujejo pravila mednarodnega prava, ki urejajo odnose in vedenje med številnimi subjekti oziroma akterji (države, narodi, specifično organizirani sistemi držav, razredi in družbene skupine, socialne in politične sile ter organizacije). Med vsemi temi akterji potekajo kompleksni ekonomski, politični, vojaški, ideološki, diplomatski, pravni in kulturni odnosi, ki so pogojeni s strukturo in z razvojem družbeno-ekonomskih formacij, z ekonomskimi in političnimi interesi razredov. Na delovanje pa imajo velik vpliv tudi dejavniki iz okolja, ki ključno vplivajo na dinamiko razvoja strukture mednarodne skupnosti (Benko 2000, 128–130).

vplivu geografije na konflikte je, kot pravi Buhaug, staro toliko, kot je stara umetnost vojne (Buhaug in dr. 2009, 546). Benko pravi, da oblika, lokacija, velikost, itd. pomembno vplivajo na zunanje odnose države, »tako z vidika njenega razvoja, njene samostojnosti ali pa odvisnosti, samozadostnosti ali navezanosti na druge skupine, /.../, pa tudi z vidika njene obrambe« (Benko 2000, 137). Tako geografi kot tudi teoretiki mednarodnih odnosov podnebje, topografijo, lokacijo in geografsko bližino smatrajo kot pomembno determinanto obnašanja držav (Buhaug in dr. 2009, 546). Ta vpliv geografskih dejavnikov na obnašanje držav in na odnose med državami imenujemo geopolitika (Agnew 2000, 92) oziroma geopolitika predstavlja interakcijo med geografskim prostorom in mednarodno politiko (Yueh in Chien 2011, 2). Poleg tega lahko določen geografski prostor predstavlja dober strateški položaj države in območje, bogato z naravnimi viri; prav tako lahko predstavlja posebne neotipljive kvalitete, kot na primer simbolna in zgodovinska vrednost, povezana z identiteto prebivalstva – vse to pa lahko sproži ali celo pospeši konflikte, ki zahtevajo mednarodno pozornost (Buhaug in dr. 2009, 547). Kot tak je prostor obravnavan kot objekt zunanje politike oziroma okolje za uveljavljanje zunanje politike države in prizorišče mednarodnih odnosov. S tem je prostor lahko tudi predmet konflikta med državami (Benko 2000, 137–138). Nenazadnje pa je prostor lahko pomemben ne le za državo, temveč tudi za celotno regijo, saj konflikt v eni državi predstavlja problem ne le za to državo, temveč sproži napetosti v celotni regiji. V teh primerih je potrebno kar se da hitro in učinkovito posredovanje ter prekinitev konfliktov z namenom ohranjanja mednarodnega miru in varnosti, ne le v problematični državi, temveč v celotni regiji (tak primer je konflikt v Ruandi, kjer so množični poboji in genocidna ravnanja destabilizirala ne le državo, temveč celotno regijo Velikih jezer) (ICISS 2001, 1.1 odst.).

2.1.2 Demografski dejavnik

Na potek razvoja konflikta in posledično, kadar je potrebno posredovanje mednarodne skupnosti, ima velik vpliv tudi prebivalstvo oziroma demografski dejavnik. Tradicionalno obravnavanje demografskega dejavnika, kot pravi Benko (2000, 143), je izhajalo iz stališča, da večje število prebivalstva predstavlja prednost za doseganje boljših možnosti pri širitvi, obrambi, gospodarskem razvoju itd. posameznih držav. Večje število prebivalstva naj bi hkrati pomenilo tudi večji rezervoar delovne sile in s tem večje možnosti za hitrejši ekonomski razvoj ter tudi večje število ljudi, ki jih je mogoče vključiti v oborožene sile posamezne države (Benko 2000, 143). Dolgo časa je bila tako pozornost problematike prebivalstva osredotočena zgolj na posledice visoke rodnosti, ki ima za posledico številne

družbene in ekonomske težave, mimo katerih ne moremo. Danes pa je pozornost namenjena tudi drugim demografskim spremembam, ki vplivajo na nacionalno in mednarodno politiko ter na razvoj konfliktov, ki so posledica političnega obnašanja (Coucri 1998). Ne glede na to pa je samo demografski dejavnik le redko vzrok mednarodnim ali notranjdržavnim konfliktom, lahko pa pripomore k zaostitvi napetosti in povečanju tveganja razvoja nasilnega konflikta znotraj države ali med državami (RAND 2000; Krebs in Levy 2001, 63). Demografski dejavniki, ki povečujejo tveganje državnega konflikta (kot npr. stopnja rasti prebivalstva, etnična sestava in spremembe v etnični sestavi prebivalstva, migracije, urbanizacija itd.), sodelujejo drug z drugim ali z nedemografskimi dejavniki (kot so zgodovinske etnične napetosti, neodzivnost vlade, neučinkovitost institucij itd.) pri oblikovanju konfliktov in nasilja (Cincotta in dr. 2003, 13; RAND 2000). Kot pravi Choucri (1998), kljub raznolikosti pogledov na problematiko prebivalstva obstaja konsenz, da demografski dejavnik predstavlja pritisk in zahteve za družbo. Neupoštevanje oziroma neizpolnjevanje teh zahtev pa vodi do družbenega nereda, konfliktov in nasilja, to pa do nadaljnjih demografskih sprememb. Najočitnejša posledica konfliktov je pojav beguncev.

Pomembni demografski dejavniki, ki prav tako vplivajo (pozitivno ali negativno) na politične odnose znotraj držav in med državami ter na vzorce nacionalnega in mednarodnega obnašanja, ki se odraža v različnih tipih konfliktov, so tudi spremembe v velikosti, razporeditvi in sestavi prebivalstva. Ti demografski dejavniki imajo tri vrste posledic za varnost državljanov in države. Prvič, demografska sestava in demografski trendi lahko vodijo do sprememb v naravi konflikta (npr. ni nujno, da gre zgolj za politični konflikt, temveč k zaostitvi razmer prispevajo drugi dejavniki, kot npr. spremenjena etnična sestava, in s tem spremenijo samo naravo konflikta). Slednje je lahko posledica predvsem povečane urbanizacije⁹, širitve migracij¹⁰, demografskega pritiska na obnovljive vire (npr. voda) ter tudi sprememb vojaške strategije in tehnologije. Drugič, demografski dejavniki lahko vplivajo tudi

---

⁹ Bolj urbana področja naj bi v prihodnosti imela manj možnosti za razvoj konfliktov oziroma možnost razvoja manj intenzivnih konfliktov, saj postajajo vedno bolj ekonomsko, politično in družbeno pomembni centri. Obroči revnih (barakarskih) naselij, ki obkrožajo ta mesta, pa tako postajajo območja za rekrutacijo ter razvoj radikalnih in revolucionarnih skupin, ki se borijo proti obstoječim režimom (RAND 2000).

¹⁰ Napredek v transportu in tudi komunikaciji olajšuje meddržavne ter medkontinentalne migracije, hkrati s tem pa povečuje velikost, vidnost in vpliv etničnih diaspor. Znotraj teh etničnih skupin lahko skupine aktivistov postanejo strateška prednost za njihov domači narod in območje. V ekstremnih primerih to lahko vodi do nasprotij med diasporami in posledično do nasilnih konfliktov (RAND 2000). Migranti lahko poleg tega v gostujoči državi vplivajo na vlado za izvajanje agresivne politike *vis-à-vis* njihovi državi izvora ali za vplivanje na nacionalno politiko njihove države izvora. Na drugi strani zloraba ali izkoriščanje migrantov lahko vodi njihovo državo (državo izvora) k temu, da intervenira v gostujoči državi v njihovem imenu. Ravno to slednje je v preteklosti pogosto vodilo do mednarodnih napetosti. Poleg tega pa lahko migracije za gostujočo državo predstavljajo veliko ekonomsko in družbeno breme (Krebs in Levy 2001, 85–86).

na spremembo moči države. Države z nizko stopnjo rasti prebivalstva svojo vojaško moč poskušajo utrditi bolj na kapitalu ter manj na človeški moči. Svojo nacionalno varnostno politiko torej utemeljujejo na orožjih množičnega uničenja. Po drugi strani pa države z visoko stopnjo rasti prebivalstva lahko utemeljujejo njihovo vojaško moč na človeški moči. »Številne države z multietničnim prebivalstvom namreč vidijo vojaško novačenje kot sredstvo vcepitve skupne identitete prebivalstvu« (RAND 2000). Nekatere države namreč potrebujejo veliko število vojaškega osebja za ohranjanje reda ter zaščito pred upori in nasiljem. Tretjič, lahko imajo vpliv tudi na spremenjen vir konfliktov. Množične migracije prebivalcev lahko povzročijo nestabilnost tako doma kot v gostujoči državi. Država izvora se na eni strani sooča s tveganjem, da bodo »migranti gostujočo državo uporabili za spodkopavanje avtoritete lastne države, medtem ko se gostujoča država sooča z izzivi, ki segajo vse od preobremenjene infrastrukture do naraščajočega etničnega neravnotežja« (RAND 2000).

Demografski dejavnik lahko vodi do konfliktov tudi v etnično raznoliki državi. To je še posebej problematično na območjih, kjer so etnične skupine integrirane in ne izolirane na območjih, kjer ima ena ali več skupin svojo nacionalno zgodovino, kjer imajo skupine različne stopnje rasti in kjer je osrednja vlada relativno šibka (Krebs in Levy 2001, 82; RAND 2000). Primer etničnega konflikta, kjer je demografski dejavnik igral vlogo, je BiH v zgodnjih 90-ih letih 20. stoletja, ko je bila jugoslovanska vlada oslABLJENA. Med leti 1961 in 1991 se je odstotek srbskega prebivalstva v BiH zmanjšal za več kot deset odstotkov (iz 43 na 31 odstotkov), medtem ko je odstotek muslimanskega prebivalstva narasel za 18 odstotkov (iz 26 na 44 odstotkov). Tej populacijski spremembi se je potem pridružila še slabitev srbske prevlade in povečan vpliv bosanskih muslimanov v bosanski politiki, kar je vodilo do spopadov (RAND 2000). Kot elementa, ki sta vplivala na posredovanje v konfliktu, sem v magistrskem delu obravnavala etnično delitev prebivalstva in migracije prebivalstva (emigracije ter notranja razseljenost ljudstva), ki imata za posledico ne le povečevanje napetosti znotraj držav, temveč tudi v sosednjih državah oziroma regiji.

2.1.3 Razvoj znanosti in (komunikacijske) tehnologije

Že od začetka razvoja moderne mednarodne skupnosti narašča tudi veljavnost dejavnika znanosti in tehnologije. Dejavniki razvoja znanosti in v današnjem času še posebej komunikacijske tehnologije ne vpliva le na razvoj mednarodne skupnosti, temveč je njegov hiter razvoj vplival tudi na instrumente in metode v zunanji politiki držav (kot so diplomacija, nadzor obveščevalnih služb itd.) (Benko 2000, 145–7). Z razvojem znanosti, tehnologije in komunikacij prihaja do sprememb v ekonomski infrastrukturi držav, konkurenčnosti,

trgovinskih odnosih, notranji in zunanji politiki držav, vpliva na nacionalno varnost in na pojav novega sistema orožja (Tehranian 1996), hkrati pa postajajo vedno kompleksnejši tudi notranjdržavni (in mednarodni) konflikti, predvsem kot posledica lažjega oboroževanja z vedno cenejšimi in tehnološko razvitimi orožji (ICISS 2001, 1.18 odst.). Kot posledica revolucije v informacijski tehnologiji je svetovna komunikacija hitrejša, kar pa zagotavlja tudi obsežen dostop do informacij po vsem svetu in lažje možnosti vplivanja na javno mnenje. Neposreden rezultat tega je močno povečana osveščenost o konfliktih kjerkoli in kadarkoli, hkrati s strašljivimi vizualnimi podobami trpljenja na televizijskih zaslonih in drugih elektronskih in pisnih medijih, kar še poveča pritiske javnosti na mednarodno skupnost o nujnosti posredovanja oziroma izvajanja drugih načinov pomoči (ICISS 2001, 1.29 odst.; Tehranian 1996). V magistrskem delu sem se osredotočila na vpliv družbenih medijev in druge komunikacijske tehnologije, ki so omogočile hitro širjenje informacij in obveščanja širše javnosti o dejanjih, s katerimi se sooča libijsko ter sirsko prebivalstvo. Družbena omrežja so bila v obeh državljanskih vojnah namreč uporabljena za izvajanje svobode govora kot tudi prostor civilnih združenj. Avtoritarnim vodjem so družbena omrežja onemogočala, da bi ljudstvu preprečevali spremljanje dogajanja po svetu ali njihovo združevanje v civilne skupine za doseganje revolucionarnih sprememb v državi.

2.1.4 Šibkost državnih struktur in institucij

Šibkost države, državnih struktur in institucij prav tako lahko oblikuje pogoje za nasilne konflikte. Pogosto je šibkost državnih struktur posledica prisotnosti različnih etničnih, verskih, jezikovnih ali drugih družbenih napetosti, ki povzročajo razdore znotraj družbe in v skrajnem primeru tudi pojav nemirov (Rotberg 2003, 4). Politične institucije, ki niso sposobne na miren način upravljati različnih interesov skupin in s tem zagotavljati zadostno zaščito posameznih (ogroženih) skupin prebivalstva ali za prilagoditev naraščajočih zahtev po večji politični participaciji določenih skupin prebivalstva, ima lahko za posledico razdrobitev družbe in v skrajnem primeru pojav nemirov. Medtem ko lahko 'odrasle' demokracije mirno in učinkovito upravljajo napetosti preko demokratičnega vključevanja državljanov, so na drugi strani toge avtokracije sposobne zatreti nasilje in nezadovoljstvo ter upravljati konflikt le s silo. Negotovost in kolektivni strah glede prihodnosti, ki izhaja iz državne šibkosti, klientelizma in nediskriminatornega pritiska se lahko odraža v pojavu oboroženih odzivov marginaliziranih skupin in nacionalističnih, etničnih ali drugih skupinskih ideologij (GSDRC 2012). Ravno ta šibkost državnih struktur in nezmožnost vzpostavljanja oblasti v državi pogosto privede do posredovanja mednarodne skupnosti oziroma do vzpostavljanja misij, ki

so zadolžene za vzpostavljanje reda v državi (takšen primer je bil tudi napotitev Natovih¹¹ sil UNPROFOR¹² v BiH) (ICISS 2001, 7.10 odst.).

3 KAJ JE ODGOVORNOST ZAŠČITITI?

3.1 RAZVOJ KONCEPTA ODGOVORNOST ZAŠČITITI

Mednarodna skupnost ima dolgo in krvavo zgodovino nedejavnosti oziroma poskusov preprečevanja ter zaustavitve množičnih zločinov (Stark 2011, 4) in to kljub temu, da so cilji UL ZN, ko pride do obravnave uporabe sile jasni – tj. preprečevanje pojava naslednje svetovne vojne in hkrati oblikovanje sistema nadzora uporabe sile v primerih, ko ne gre za uporabo vojaške sile oziroma ko uporabe te sile ne moremo smatrati za samoobrambo (Dalal 2013, 2). Mednarodno pravo tudi prepoveduje uporabo vojaške sile, razen v dveh izjemnih primerih – tj. pravice do individualne ali kolektivne samoobrambe in v primeru, kadar je sila avtorizirana s strani VS v skladu s VII. poglavjem UL ZN (Garwood-Gowers 2013, 596). Čeprav se mednarodna skupnost že stoletja trudi z iskanjem mehanizma, ki bi učinkovito in dovolj zgodaj preprečeval množične poboje ter genocidna ravnanja, iskanje pravega načina odzivanja mednarodne skupnosti na množične in sistematične kršitve človekovih pravic še ni zaključeno. Ponavljajoč se neuspeh zaščite prebivalstva s strani mednarodne skupnosti na eni strani (kot npr. v BiH¹³ in Ruandi¹⁴) in strah pred intervencijo brez avtorizacije (kot npr.

---

¹¹ *North Atlantic Treaty Organization* – Organizacija severnoatlantskega sporazuma.

¹² *United Nations Protection Force* – Zaščitne sile ZN.

¹³ Dogodki v BiH, ki so potekali v letih od 1992 do 1995, so bili posledica naraščajočih napetosti med etničnimi skupinami (Bošnjaki, Srbi in Hrvati), ki so se še poslabšale z odcepitvijo od Jugoslavije in razglasitvijo neodvisnosti BiH leta 1991 (Dalal 2013, 3–4). »Srbi in Hrvati so nad bošnjaškim prebivalstvom izvajali politiko etničnega čiščenja« (Sancin 2010, 65–66), požigali naselja ter razseljevali in pobijali prebivalce. ZN so tako že leta 1992 z resolucijo VS 743 ustanovili mirovno misijo UNPROFOR, katere mandat je bil strogo omejen na humanitarno pomoč, kasneje pa razširjen tudi na odvracanje napadov od oblikovanih t. i. 'varnih območij' (Res. 836 (1993), 5. odst.). Srbske sile so julija 1995 napadle Srebrenico, eno od t. i. varnih območij, in pobile več tisoč bosanskih muslimanov. Sile UNPROFOR pa so se, namesto da bi ukrepale, zaradi groženj srbskih sil, da jih bodo napadli, umaknile iz Srebrenice in pustile mesto nezaščiteno. Do miru na območju je prišlo šele z Natovo intervencijo in s prevzemom nadzora nad mestom (Dalal 2013, 4–5; Mohamed 2012, 322).

¹⁴ Thakur (2011, 44) pravi, da je Ruanda »simbol mednarodne brezbriznosti in otrdelosti«, zaradi katere je bilo zaslužjenih in ubitih več sto tisoč Ruandcev in to kljub predhodnim jasnim znakom ter opozorilom tako ZN kot ključnim (vele)silam o pretečem genocidu (Thakur 2011, 44; Luck 2010, 350; ICISS 2001, 1.1 odst.). Do genocida v Ruandi leta 1994 so vodile napetosti med dvema etničnima skupinama – večinskimi Hutujci in manjšinskimi Tutsiji (Dalal 2013, 5). Kljub prisotnosti mirovnih sil ZN v Ruandi je mednarodna skupnost naredila zelo malo v teh treh mesecih nasilja (Dalal 2013, 5–6). Čeprav so Ruandci popolnoma odgovorni za organizacijo in izvajanje genocida, si vlade in ljudje drugod po svetu delijo sramoto zločina, saj jim ni uspelo preprečiti in ustaviti množičnih pobojev (United Human Rights Council 2010; Holzgrefe 2003, 17).

Kosovo¹⁵) na drugi strani, je vodilo takratnega generalnega sekretarja ZN Kofija Anana,¹⁶ da je okrepil svoja prizadevanja za elaboriranje načel, ki bi omogočila učinkovitejše preprečevanje zločinov proti človeštvu ter hkrati zagotovila spoštovanje mednarodnih načel suverenosti in neintervencije v notranje zadeve drugih držav (Gierycz 2010, 112; Chandler 2011, 22; Weber 2009, 581).

Skupaj z dilemo, s katero se je soočal VS – razpet je bil med normami suverenosti, mirnim reševanjem sporov in odobritvijo misije na eni strani ter zaznano nujnostjo pomagati žrtvam kršenja človekovih pravic tudi brez privolitve vseh držav stalnih članic VS in seveda tudi širšega članstva (Lepard 2002, 184) – je to pomenilo tudi velik pritisk za ZN in svetovne sile, da oblikujejo novo pravno normo, ki bi dovoljevala humanitarno intervencijo¹⁷ v določenih (omejenih) situacijah (Magnuson 2010, 258). Hkrati pa je obstajalo tudi naraščajoče prepričanje, da ima mednarodna skupnost obveznost zaščititi prebivalstvo pred množičnimi zločini v vseh okoliščinah in ne samo v klasičnih oboroženih konfliktih – vojnah (Gierycz 2010, 111–112). V luči teh vprašanj – kako doseči politično voljo za intervencijo, kako oblikovati učinkovito intervencijo in kako preseči silo paralize veta stalnih članic – je Anan razvil koncept R2P, katerega namen je bil osvetliti perečo razpravo glede humanitarne intervencije, ki jo je načel že leta 1999 s pobudo GS ZN, da se prepreči novo Ruando in da se doseže soglasje o problematiki humanitarne intervencije (Badescu 2011, 103). Leto kasneje je v Milenijskem poročilu¹⁸ ponovno opozoril na ta isti problem in zastavil vprašanje, »/č/e je humanitarna intervencija nesprejemljiva žalitev suverenosti, kako naj se potem odzovemo na

---

¹⁵ Najhujši nemiri na Kosovu so potekali med leti 1996 in 1998 med albanskim ter srbskim prebivalstvom. Etnični Albanci, ki predstavljajo kar 80 odstotkov prebivalstva Kosova, so aktivno nasprotovali srbskemu vladanju vse od razpada Jugoslavije (Dominguez Meyer 2011, 92). Leta 1998 je tedanji jugoslovanski predsednik Slobodan Milošević začel z napadi na etnične albanske državljane (Williams in dr. 2012, 478). Mednarodna skupnost je sprva posredovala na miren način (z nalaganjem embarga na orožje, s pozivi k dialogu, itd.), vendar pa tudi, ko je postalo jasno, da bodo nujna strožja sredstva za prekinitev množičnih kršitev človekovih pravic, VS ni uspel avtorizirati nadaljnjih prisilnih sredstev za preprečevanje množičnih kršitev. Šele Natova misija, sicer neavtorizirana intervencija, je imela pozitivne posledice na konflikt, saj se je le-ta po intervenciji tudi končal, vendar zaradi neavtorizacije s strani VS ta intervencija ostaja mednarodnopravno vprašljiva (Badescu 2011, 1).

¹⁶ Kofi Anan je bil generalni sekretar ZN v letih od 1997 do 2006 (ZN 2012a).

¹⁷ Koncept humanitarne intervencije je predhodnik koncepta R2P, ki se je pojavil v 90-ih letih 20. stoletja, ob koncu hladne vojne in kolapsu Sovjetske zveze, ko so notranjedržavni konflikti postajali vedno bolj nasilni in so bili v glavnem usmerjeni na civilno prebivalstvo (Gierycz 2010, 111). Splošna definicija humanitarne intervencije ne obstaja, vendar pa je njena osnovna premisa, da imajo zunanje (oborožene) sile, s strani ene države ali koalicije držav, pravico intervenirati z vojaškimi sredstvi v drugih državah, brez njenega privoljenja in brez odobritve VS, z namenom zaščite prebivalstva pred zločini in kršitvami človekovih pravic (Gierycz 2010, 111; Sancin 2010, 51; Holzgrefe 2003, 18).

¹⁸ Milenijsko poročilo oziroma tudi poročilo Mi narodi: vloga ZN v 21. stoletju (*We the peoples: the role of the UNs in the 21st century*).

Združeni narodi. 2000. *We the peoples: the role of the United Nations in the twenty-first century. Report of the Secretary-General*. A/54/2000.

Ruando in Srebrenico – na množične in sistematične kršitve človekovih pravic, ki so prizadele vsak del naše skupne človečnosti?» (ZN 2000, 217. odst.; ICISS 2001, 1.6 odst.). Kot odziv na poziv oziroma izziv generalnega sekretarja je kanadska vlada, pod vodstvom Jeana Chrétiena (Mohamed 2012, 323), septembra 2000 oblikovala že omenjeno ICISS¹⁹ (Rodrigues 2012, 3; Mohamed 2012, 323). Naloga ICISS je bila oblikovati širše razumevanje problema intervencije z namenom zaščite prebivalstva in suverenosti oziroma natančneje, poskušala je razviti svetovni politični konsenz, s katerim bi povezala članice ZN in preseгла njihovo notranjo razdvojenost ter tako spodbudila začetek akcij mednarodne skupnosti (ICISS 2001, 1.7 odst.). Prav tako naj bi »opredelila primerne in politično izvedljive odzive mednarodne skupnosti na množične kršitve človekovih pravic ter hkrati delovala na njihovem preprečevanju« (Sancin 2010, 85).

Do najpomembnejših transformacij v pristopih k humanitarni krizi je prišlo leta 2001 z objavo prvega poročila ICISS, *Odgovornost zaščititi* (v nadaljevanju: poročilo ICISS)²⁰, katerega namen je bil dogovoriti nov koncept, ki bi bil, za razliko od očrnjene ideje humanitarne intervencije, sprejemljiv za vse države mednarodne skupnosti, oblikovati jasen kodeks ravnanja v primeru humanitarnih kriz in povečati uporabo nevojaških sredstev za reševanje kriz (Gierycz 2010, 112–113). Kot osrednjo premiso je poročilo, s ciljem oblikovati mednarodni konsenz, obravnavalo trditev, da mora država, zato da ohrani svojo suverenost, biti odgovorna za svoja dejanja in do svojih državljanov (Mohamed 2012, 323; Hamilton 2006, 289). Na osnovi tega poročilo izpostavlja dve načeli, ki tvorita jedro R2P – prvič, »primarna odgovornost za zaščito državljanov je v rokah države same« (ICISS 2001, XI) in drugič, »kjer so prebivalci žrtve kršitev človekovih pravic, kot posledica državljanske vojne, vstaje, represije ali državnega kolapsa in je ta 'krizna' država nevoljna ali nesposobna sama preprečiti ali prekiniti te napetosti, načelo neintervencije popusti mednarodni odgovornosti zaščititi« (ICISS 2001, XI). Ključna inovacija oziroma ključni namen poročila je bil premik razprave – od vprašanja pravice intervenirati (in s tem stran od nepriljubljenega tērmina humanitarne intervencije) k mednarodni R2P žrtve humanitarnih kriz (Mohamed 2012, 323–324; Gierycz 2010, 112; ICISS 2001, 2.29 odst.). To poročilo tako predstavlja preobrat od 'suverenosti kot nadzora' k 'suverenosti kot odgovornosti' (ICISS 2001, 2.14 odst.). Koncept

---

¹⁹ Prvotni predlog poimenovanja komisije je bil – Komisija za humanitarno intervencijo, ki ga je potrdil tudi takratni generalni sekretar Kofi Anan, vendar je zaradi spornosti koncepta 'humanitarne intervencije' mednarodna opozicija prisilila opustitev te kontroverzne fraze in posledično je bila komisija preimenovana v Mednarodno komisijo za intervencijo in suverenost držav (Woodward 2012, 86).

²⁰ International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS). 2001. *Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty: The Responsibility to Protect*.

torej temelji na priznanju, da suverenost ni samo izražena in institucionalno priznana pravica za izvrševanje nadzora nad ozemljem, temveč tudi odgovornost. Tako kljub temu, da je suverenost najpomembnejša osnovna pravica države (kot suverene entitete), ni neomejena. Odgovornost je del vsake suverene države in če država ne uspe pri izvajanju te dolžnosti, odgovornost preide na mednarodno skupnost (Tarnogórski 2012, 2).

V obdobju po letu 2001 in poročilu ICISS so ZN začeli z dejanskim oblikovanjem koncepta R2P, s čimer so prispevali k njegovi kodifikaciji in mednarodnemu sprejetju. R2P je prišel na dnevni red ZN na svetovnem vrhu septembra 2005, ob 60. obletnici ZN, na podlagi njegove vključitve v poročilo generalnega sekretarja Visokega panela ZN za grožnje, izzive in spremembe²¹ ter v Ananovo poročilo²² glede reform ZN (Bellamy 2011a, 21). Predsedniki držav in vlad so na tem svetovnem vrhu v Sklepem dokumentu (resolucija A/RES/60/1) potrdili in tudi formalno sprejeli prečiščeno oziroma nekoliko okrnjeno²³ obliko koncepta R2P države in mednarodne skupnosti v primerih genocida, vojnih zločinov, etničnega čiščenja in zločinov proti človeštvu (Gierycz 2010, 113; Garwood-Gowers 2013, 598). Kljub tej okrnjeni obliki dokumenta osrednja funkcija R2P ostaja, da imajo države še vedno primarno odgovornost zaščititi prebivalce pred štirimi (že omenjenimi) zločini ter kadar država sama ni zmožna ali ne želi zaščititi svojega prebivalstva oziroma izpolnjevati svojih odgovornosti, ta odgovornost preide na mednarodno skupnost (ZN 2005, 7b. odst.). Gre za prvi uradno sprejeti dokument, ki omenja koncept R2P in je bil enoglasno sprejet tako s strani GS kot VS ter je kot tak politično in pravno obvezujoč za njene članice (Gierycz 2010, 114). Resolucija GS

---

²¹ Poročilo Varnejši svet: naša skupna odgovornost (*A more secure world: our shared responsibility*). Združeni narodi. 2004. *A more secure world: Our shared responsibility. Report of the Secretary-General's High-level Panel on Threats, Challenges and Change*.

Pozornost je usmerjena na R2P v odstavkih od 199 do 203. V zadnjem odstavku potrjujejo nastajajoč koncept in njegovo izvajanje, tako s strani držav kot mednarodne skupnosti ter možnost avtorizacije vojaške intervencije s strani VS (ZN 2004, 203. odst.).

²² Poročilo Večja svoboda: proti razvoju, varnosti in človekovim pravicam za vse (*In larger freedom: towards development, security and human rights for all*).

Združeni narodi. 2005. *In larger freedom: towards development, security and human rights for all. Report of the Secretary-General. A/59/2005*.

²³ Poročilo ICISS je koncept zastavilo veliko širše, kot je bilo potem sprejeto. Za razliko od sprejetega koncepta v Sklepem dokumentu, prvotni koncept R2P ni bil omejen na točno določene zločine in je bil kot tak 'primeren za uporabo' kadarkoli je prišlo do množičnih humanitarnih kriz. Namesto fleksibilne uporabe, je bila uporaba R2P omejena na zgolj štiri specifične oblike hudodelstev in pokriva zgolj dejanja držav na njenem lastnem ozemlju (Dalal 2013, 9–10). Manj opazna razlika, na katero opozarja Sancinova (2011, 6), je tudi meja, kdaj odgovornost preide iz države na mednarodno skupnost – poročilo ICISS določa, da odgovornost preide na mednarodno skupnost, ko država ne more ali noče zaščititi svojega prebivalstva, prebivalstvu pa grozi neposredna smrtna nevarnost velikih razsežnosti ali etnično čiščenje velikih razsežnosti (ICISS 2001, 4.19 odst.), v Sklepem dokumentu pa je sprejet kriterij, »ko država očitno ne zaščiti svojih prebivalcev« (Res. 60/1 (2005), 139. odst.), ne glede na njeno zmožnost ali voljo. Opazimo torej lahko prehod iz subjektivnega kriterija nezmožnosti ali nevolje države na objektivni kriterij, ki se kaže v očitnem neuspehu države pri izpolnjevanju njenih odgovornosti (Sancin 2011, 6).

60/1 (A/RES/60/1) poudarja osrednji cilj novega koncepta v (zgolj) dveh odstavkih – 138. in 139. odstavku, ki določata, da je odgovornost vsake države, da zaščiti svoje prebivalstvo pred štirimi omenjenimi množičnimi zločini ter da je v primeru nedejavnosti države odgovornost mednarodne skupnosti, da uporabi vsa primerna sredstva za zaščito državljanov v skladu s VI. VII. in VIII. poglavjem UL ZN (Res. 60/1 (2005), 138.–139. odst.). To predstavlja pomembno spremembo v dojemanju in reakciji na suverenost držav in neintervencijo. Pred tem je namreč VS avtoriziral intervencijo, temelječo na obstoju grožnje mednarodnemu miru in varnosti. S to novo resolucijo pa lahko VS avtorizira intervencijo že zgolj na osnovi identificirane potrebe po zaščiti prebivalstva, torej tudi kadar konflikt ne ogroža mednarodne stabilnosti (Woodward 2012, 87).

Neposredno po sprejemu R2P s strani GS je VS ponovno potrdil koncept aprila 2006 in s tem pokazal svojo pripravljenost sprejeti primerna sredstva za zaščito civilistov, kjer je to potrebno (Bellamy 2009, 111). Natančneje, VS je sprejel odstavka 138 in 139 iz Sklepnega dokumenta v resoluciji o zaščiti civilistov v oboroženih spopadih (resolucija 1674)²⁴. Pri sprejemanju formulacije R2P je VS potrdil glavne značilnosti R2P ter opomnil na svojo ekskluzivno pristojnost pri odobritvi uporabe sile (ICRtoP 2013; Gierycz 2010, 114; Weber 2009, 581). V tem primeru gre za prvo eksplicitno uporabo R2P s strani VS (Burke-White 2012, 29). Kljub temu, da je ta resolucija uveljavila manj kot je ICISS želel od VS, predstavlja pomemben korak podpore konceptu (Bellamy 2009, 113). Istega leta je VS sprejel tudi resolucijo 1706 (2006)²⁵, ki poziva k napotitvi mirovnihi sil ZN v Darfur in se prav tako sklicuje na uporabo R2P²⁶ s tem, da poziva vlado Sudana na njeno R2P civiliste pred grožnjami fizičnega nasilja (Res. 1706 (2006), 12. odst.). Poleg tega pa ta resolucija tudi prvič omenja R2P v odnosu do specifične krizne situacije (Garwood-Gowers 2013, 599).

Kodifikacija R2P s strani ZN se je nadaljevala takrat, ko je generalni sekretar Ban Ki-moon leta 2009 predstavil poročilo – Implementacija odgovornosti zaščititi (*Implementing the responsibility to protect*)²⁷ (v nadaljevanju: Poročilo o implementaciji), ki hkrati predstavlja

---

²⁴ Varnostni svet. 2006a. *Resolucija 1674*, S/RES/1674/2006.

Resolucija 1674 v 4. odstavku operativnega dela potrjuje določila omenjenih dveh odstavkov, v 8. odstavku poudarja odgovornost držav prekiniti zločine in kazensko preganjati odgovorne za vojne zločine, genocid, zločine proti človeštvu in kršitve mednarodnega humanitarnega prava, v 13. odstavku pa spodbuja mednarodno skupnost pri zagotavljanju podpore in pomoči državam pri izpolnjevanju njihove odgovornosti do državljanov (Res. 1674 (2006)).

²⁵ Varnostni svet. 2006b. *Resolucija 1706*, S/RES/1706/2006.

²⁶ V 2. odstavku preambule se sklicuje in poziva na upoštevanje določil 138. in 139. odstavka Sklepnega dokumenta, kot tudi na že prej omenjeno resolucijo 1674 (2006) (Res. 1706 (2006)).

²⁷ Združeni narodi. 2009. *Implementing the responsibility to protect. Report of the Secretary-General*. A/63/677.

pomemben korak pri normativnem razvoju koncepta R2P. Ban Ki-moonu gredo zasluge za njegova prizadevanja po premiku koncepta od retorike k realnosti. Sam je ta novi koncept opisal kot »eno najmočnejših, vendar manj razumljenih idej našega časa« (Ki-moon 2008). Njegovo poročilo predstavlja prvi obsežnejši dokument ZN, katerega cilj je spremeniti koncept v politiko (Nanda 2012, 29; Bellamy 2011a, 32–33). R2P, izhajajoč iz omenjenih dveh odstavkov Sklepnega dokumenta, je v tem poročilu predstavljen kot koncept, ki ga sestavljajo trije medsebojno povezani oziroma dopolnjujoči konceptualni stebri (Williams in dr. 2012, 485–486; Gierycz 2010, 113). Prvi steber predstavlja primarno odgovornost države zaščititi prebivalstvo, drugi steber poudarja pomoč in sodelovanje mednarodne skupnosti pri uresničevanju ciljev oziroma obveznosti prvega stebra, zadnji, tretji steber pa predvideva ukrepanje mednarodne skupnosti, kadar država ne izpolnjuje svojih dolžnosti do državljanov (Res. 60/1 (2005), 138.–139. odst.).²⁸ Hkrati pa je v poročilu tudi poudarjeno, da načelo R2P, kot je bilo izpostavljeno v Sklepnem dokumentu, ne 'spreminja', temveč 'krepi' pravne obveze držav članic, da se vzdržijo uporabe sile, razen kadar je to v skladu z UL ZN (ZN 2009, 3. odst.; Mohamed 2012, 329). Pomanjkljivost poročila pa je, da podcenjuje potrebo po avtorizaciji posredovanja s strani VS ter tudi ne določa oziroma predlaga, kako naj se VS oziroma ZN učinkoviteje odzovejo na krize, ki so ušle nadzoru (Nash 2010, 18–19; Bellamy 2010, 146). Tudi nadaljnja poročila in razprave v GS si prizadevajo k razvoju R2P. Leta 2010 je bilo s strani generalnega sekretarja izdano novo poročilo (Zgodnje opozarjanje, ocena in odgovornost zaščititi),²⁹ kateremu je sledila tudi razprava v GS. Cilj poročila je nadaljnja operacionalizacija R2P in osredotočanje na mehanizme, ki so dostopni za zagotavljanje zgodnjega opozarjanja in preprečevanja zločinov ter ne le na mehanizme za odzivanje na zločine. Poročilo opozarja na pomanjkljivosti sistema zgodnjega opozarjanja ZN in hkrati opaža izboljšave pri deljenju informacij v zadnjem desetletju (Burke-White 2012, 33).

R2P je mogoče povzeti v eni frazi: trije stebri in štirje zločini (Muñoz 2009, 6) oziroma poskuša doseči tri osnovne stvari – spremeniti jezik koncepta od 'humanitarne intervencije' k 'odgovornosti zaščititi', 'pričvrstiti' odgovornost na državne oblasti na nacionalni ravni in na VS na mednarodni ravni ter zagotoviti, da je intervencija, kadar do nje pride, primerno izvedena (Thakur 2006, 247).

---

²⁸ Več o teh treh stebrih je napisano v podpoglavju 3.2 Funkcije, kriteriji in izvedbenost koncepta odgovornost zaščititi.

²⁹ *Early warning, assessment and the responsibility to protect.*

3.2 FUNKCIJE, KRITERIJI IN IZVEDBENOST KONCEPTA ODGOVORNOST ZAŠČITITI

Primarna funkcija R2P je preprečevanje množičnih zločinov z mirnimi sredstvi. 139. odstavek Sklepnega dokumenta navaja štiri tovrstne zločine, in sicer genocid, vojne zločine, etnično čiščenje ter zločine proti človeštvu. Tako ni nobenega dvoma, kateri so tisti sprožilni elementi, ki naj bi 'vzbudili' pozornost mednarodne skupnosti (Scheffer 2007/2008, 112). R2P spoštuje oziroma upošteva tudi pomembnost, ki jo mednarodno pravo daje suverenosti držav, hkrati z zagotavljanjem okvira, ki ureja uporabo sile za zaščito civilnega prebivalstva. Zgolj v redkih primerih pa R2P mednarodni skupnosti dovoljuje uporabo sile (Williams in dr. 2012, 486). Sklepni dokument vrha, kot že omenjeno, v 138. in 139. odstavku razlaga načela in načine izvedbe oziroma uporabe R2P (Gierycz 2010, 116). Odstavka jasno določata, da odziv lahko vključuje celoten niz orodij ZN, vključno s sredstvi mirnega reševanja sporov po VI. poglavju, prisilnimi sredstvi po VII. poglavju in sodelovanje z regionalnimi ter subregionalnimi organizacijami po VIII. poglavju UL ZN. Ključ, kot poudarja generalni sekretar Ban Ki-moon (v Luck 2008, 2),³⁰ pa »leži v zgodnjem in fleksibilnem odzivu, narejenem po meri specifičnih potreb vsake posamezne situacije«. Poročilo o implementaciji iz leta 2009 vključuje celovito analizo te zaščitne klavzule³¹ in poudarja, da je klavzula lahko interpretirana zgolj s povezovanjem suverenosti z odgovornostjo (Gierycz 2010, 116). Poročilo o implementaciji tudi nekoliko preureja pristop ICISS, ki se osredotoča na tri odgovornosti (odgovornost preprečiti³², odgovornost ukrepati³³ in odgovornost obnoviti³⁴) in predstavlja tritebrno strukturo R2P (glej Shemo 3.1) – od primarne odgovornosti države (prvi steber), k njenemu sodelovanju z zunanjimi akterji (drugi steber), do prenosa odgovornosti na

---

³⁰ Ki-moon, Ban. 2008. *Address of the Secretary-General. Berlin*, 15. julij. UN document SG/SM/11701. V Luck (2008, 2).

³¹ 138. in 139. odstavek se pogosto imenujeta tudi 'zaščitna klavzula' (Gierycz 2010, 116).

³² Odgovornost preprečiti (*responsibility to prevent*) nastopi še pred kritično situacijo in pomeni odgovornost posameznih suverenih držav, organizacij ter institucij znotraj teh držav, da preprečijo nastanek konflikta (ICISS 2001, 3.2 odst.). ICISS tej odgovornosti pripisuje največji pomen, saj naj bi najpomembneje pripomogla pri reševanju življenj (Sancin 2010, 86). V okviru le-te pa morajo udeležene države, organizacije, institucije pozornost nameniti tako reševanju neposrednih vzrokov konflikta kot tudi iskanju globljih, izvornih razlogov, ki so vodili v konflikt.

³³ Odgovornost ukrepati (*responsibility to react*) nastopi med kritično situacijo, in sicer kadar preventivna sredstva ne zadostujejo ali odpovejo oziroma kadar zadevna država ni zmožna ali ni voljna rešiti problema. V tem primeru odgovornost preide na druge države ali organizacije mednarodne skupnosti, ki lahko uporabijo prisilna sredstva – politična, ekonomska in pravna sredstva ter v skrajnih primerih vojaška sredstva (ICISS 2001, 4.1 odst.).

³⁴ Odgovornost obnoviti (*responsibility to rebuilt*) pa nastopi po kritični situaciji in pomeni odgovornost zagotavljati, predvsem po vojaški intervenciji, pomoč pri okrevanju, rekonstrukciji, gradnji miru, zagotavljanju varnosti in spravi, z naslavljanjem vzrokov nastanka konflikta, ki so posledično sprožili intervencijo (ICISS 2001, 5.1–5.2 odst.).

mednarodno skupnost (tretji steber) (Sancin 2010, 109), ki zagotavlja, da bo mednarodna skupnost uporabila silo samo takrat, kadar je to nujno potrebno (Williams in dr. 2012, 486). Gre torej za spremembo v opredelitvi, kdaj je primerno posredovati – iz časovne opredelitve glede na situacijo, na opredeljenost glede na subjekt, ki v določenem trenutku nosi odgovornost (Sancin 2010, 109).

Prvi steber se opira na 138. odstavek Sklepnega dokumenta, ki uveljavlja pravilo, da ima »vsaka posamezna država /.../ odgovornost zaščititi svoje državljane pred genocidom, vojnimi zločini, etničnim čiščenjem in zločini proti človeštvu, /.../ vključno s preprečevanjem nastanka tovrstnih zločinov in njihovega spodbujanja« (Res. 60/1 (2005), 138. odst.). S tem poudarja primarno in osrednjo vlogo države pri izvajanju odgovornosti do svojega prebivalstva oziroma preprečevanju množičnih zločinov (glej Shemo 3.1).

Vendar pa države niso vedno dovolj močne oziroma pripravljene ukrepati, zato potrebujejo pomoč mednarodne skupnosti, da lahko izpolnijo odgovornosti do svojega prebivalstva. To je bistvo drugega stebra R2P, ki je zajeto tako v 138. kot tudi 139. odstavku Sklepnega dokumenta (Bellamy 2011a, 37). Odgovornost mednarodne skupnosti pod drugim stebrom nastopi takrat, kadar država nima političnega vodstva za preprečitev krize, je šibka in nima zadostnih kapacitet, ji grozijo zunanje sile, ki povzročajo zločine ali situacija kaže jasne opozorilne znake storitve zločinov v prihodnosti (Nash 2010, 17). 138. odstavek Sklepnega dokumenta določa, da naj »mednarodna skupnost /.../ spodbuja in pomaga državam izvajati odgovornost /.../«, 139. odstavek pa temu doda še, da se mednarodna skupnost zavezuje h konkretni pomoči državam pri zaščiti prebivalstva, tj. »pomoč pri oblikovanju zaščite prebivalstva pred genocidom, vojnimi zločini, etničnim čiščenjem in zločini proti človeštvu« (Res. 60/1 (2005), 139. odst.) ter tudi pomoč tistim, ki so v nevarnosti, še preden krize ali konflikti izbruhnejo. Državi torej ne sme biti samoumevno, da bo mednarodna skupnost prevzela vajeti v svoje roke, temveč se mora najprej potruditi, da stori vse, kar je v njeni moči, da zaščiti prebivalstvo na svojem ozemlju. Generalni sekretar je identificiral štiri oblike podpore, ki jih država lahko dobi s strani mednarodne skupnosti – spodbujanje države k izpolnjevanju obveznosti (v okviru prvega stebra), pomoč pri izpolnjevanju odgovornosti, pomoč pri izgradnji zmogljivosti za zaščito prebivalstva in pomoč državam v nevarnosti še pred izbruhom nasilja (Bellamy 2011a, 37) (glej Shemo 3.1). Ta sredstva morajo biti uporabljena s privolitvijo in sodelovanjem 'problematične' države. Pomembno vlogo pri spodbujanju držav k uresničevanju njihove odgovornosti imajo obstoječe institucije v okviru ZN (poleg Visokega komisarja ZN za človekove pravice in Sveta za človekove pravice (SČP)

tudi Visoki komisar ZN za begunce (UNHCR – *United Nations High Commissioner for Refugees*) ter posebni predstavnik generalnega sekretarja ZN za otroke in oborožene spopade) ter regionalni in subregionalni mehanizmi (kot npr. Visoki komisar Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) za narodne manjšine, Ekonomska skupnost zahodnoafriških držav) (Sancin 2010, 124). Ne glede na to je v določenih primerih uporaba vojaške sile nujno potrebna, vendar zgolj v primerih, ko država privoli v vojaško podporo s strani mednarodne organizacije v obliki mirovnih operacij³⁵ (tu velja opozoriti, da v tem primeru (še) ne gre za prisilne ukrepe po VII. poglavju UL ZN, kar spada v tretji steber R2P). Torej, država za mednarodno pomoč lahko zaprosi ali pa vanjo privoli (Sancin 2010, 124–125). Ker je drugi steber R2P odvisen od soglasja zadevne države, uživa med članicami mednarodne skupnosti veliko podporo in kot del strukture odgovornosti ni težaven. Drugi steber pravzaprav predstavlja osrednjo točko celotnega koncepta R2P, saj »računa na znanje, izkušnje in institucije celotne mednarodne skupnosti ter jih osredotoča na čas, preden se razmere sprevržejo v grozodejstva« (Sancin 2010, 127).

Tretji steber R2P je najtežavnejši za implementacijo, saj je naloga mednarodne skupnosti, da se odziva na krize, če že ne more preprečiti njihove eskalacije (Nash 2010, 18; Bellamy 2011a, 38). Osredotoča se na vlogo oziroma ukrepe mednarodne skupnosti in s tem zaokrožuje sistem mednarodnih ukrepov. Vsekakor je pomembno, da ima mednarodna skupnost na voljo tudi mehanizem, ki ji ne glede na soglasje zadevne države omogoča pravočasno in zadostno posredovanje v konfliktih ter s tem preprečitev oziroma končanje (hudih) kršitev človekovih pravic (Sancin 2010, 128). Ta tretji steber je opredeljen v 139. odstavku in vključuje širši spekter oboroženih ter neoboroženih ukrepov v skladu s VI. in VII. poglavjem UL ZN. Tretji steber je sestavljen iz dveh korakov oziroma dveh različnih stopenj ukrepov, ki jih mednarodna skupnost lahko uporabi s pomočjo institucij ZN (glej Shemo 3.1). Prva stopnja zajema miroljubna sredstva, ki jih ima mednarodna skupnost na voljo v skladu s VI. in VII. poglavjem UL ZN, z namenom pomoči pri zaščiti prebivalstva pred že omenjenimi štirimi zločini in za katera ne potrebuje soglasja VS. Druga stopnja oziroma vrsta ukrepov pa je bolj prisilne narave in se jih uporabi, če sta izpolnjena dva kriterija, in sicer, če se miroljubna sredstva izkažejo za nezadostna in če državne oblasti očitno niso zaščitile svojega prebivalstva pred omenjenimi zločini (Res. 60/1 (2005), 139. odst.). V primeru, da konflikta

---

³⁵ Kot uspešen primer mirovne misije s privolitvijo Poročilo o implementaciji navaja primer mirovne misije v Makedoniji od leta 1992 do 1999, ki je bila uspešna pri preprečevanju konfliktov v državi, kjer je situacija bila, kot jo opiše, 'potencialno vnetljiva' (Nash 2010, 18).

ni mogoče rešiti z uporabo mirnih sredstev,³⁶ je dolžnost mednarodne skupnosti, da sprejme pravočasne in odločne kolektivne ukrepe z avtorizacijo VS in v skladu z UL ZN, »na podlagi vsakega posameznega primera ter v sodelovanju z ustreznimi regionalnimi organizacijami« (Res. 60/1 (2005), 139. odst.).³⁷ »UL ZN take kolektivne prisilne ukrepe predvideva v sklopu VII. poglavja (41. in 42. člen), mogoče pa so tudi kolektivne akcije na osnovi regionalnih odgovorov ali v sodelovanju z regionalnimi organizacijami v skladu s 53. členom UL ZN (Sancin 2010, 130). Kot navaja Wheeler (2005, 2), 138. in 139. odstavek, ne odgovorita na vprašanje, kaj storiti oziroma kako posredovati, ko VS nima volje oziroma je nezmožen avtorizirati uporabo sile za preprečitev ali končanje humanitarne tragedije ter kako bolje implementirati ta koncept za reševanje življenj v prihodnosti (Hehir 2011, 91).

Poročilo ICISS opozarja, da morajo biti prisilni ukrepi odrejeni sorazmerno, uporaba vojaške sile pa je le skrajno sredstvo. Zato v ospredju še vedno ostaja reševanje konfliktov z mirnimi sredstvi, za katere ni potrebna avtorizacija VS in posamezno državo soočijo s pripravljenostjo mednarodne skupnosti ukrepati tudi s silo, če ne bo spoštovala svojih obveznosti (Sancin 2010, 130). VS namreč ni akter, ki mu primarno pripada odgovornost sprejemanja odločitev za posredovanje v določeni krizni državi, temveč je ta odgovornost skladno s konceptom R2P primarno še vedno na posamezni državi. Zgolj v primeru nesposobnosti ali nepripravljenosti zadevne države ta odgovornost preide na mednarodno skupnost oziroma VS in, če je potrebno, na druge relevantne mednarodne institucije, da državi pomagajo izpolniti obveznosti do državljanov (ZN 2005, 135. odst.).

Poročilo ICISS je, za razliko od vseh kasnejših dokumentov, predvidelo tudi šest kriterijev za odločanje o avtorizaciji posredovanja v skladu s VII. poglavjem UL ZN oziroma za ocenjevanje primernosti vojaške intervencije (Garwood-Gowers 2013, 597). Bellamy (2008, 617) navaja, da je načelo, sprejeto leta 2005 nezadostno in pomanjkljivo, saj ne določa jasnih smernic o okoliščinah, ki upravičujejo vojaško intervencijo oziroma smernic o primernih postopkih odločanja v situacijah, ko se VS znajde na mrtvi točki ter da bi bilo treba teh šest kriterijev, določenih v poročilu ICISS, vključiti nazaj v mednarodno agendo. Teh šest kriterijev, navedenih v poročilu ICISS, je: prava oblast, pravičen razlog, pravi namen, zadnje

---

³⁶ Tukaj velja opozoriti še, da ima mednarodna skupnost pravico uporabiti silo šele, ko so izčrpana vsa mirna sredstva, kar pomeni, da se mora mednarodna skupnost sprva zateči k diplomaciji, s ciljem doseči prekinitev ognja, naložiti sankcije ali situacijo napotiti na MKS (Williams in dr. 2012, 487).

³⁷ Kot primer lahko navedem nasilje po volitvah v Keniji leta 2008. Primer se navaja kot primer dobrega pristopa h krizi, kjer so bile regionalne organizacije in ZN (dovolj) zgodaj vključeni pri preprečevanju nastanka še večje krize (Nash 2010, 18).

sredstvo, proporcionalna sredstva in razumne možnosti uspeha (ICISS 2001, 4.16 odst.).

Podrobneje jih lahko opredelimo na naslednji način:

- prava oblast (*right authority*): najprimernejše telo za odobritev vojaškega posredovanja je VS, zato je treba poskušati pridobiti avtorizacijo VS še pred vojaško intervencijo; če VS avtorizacijo zavrne, obstajata dve alternativni – prva je, da GS izvede nujno sejo v okviru postopka Združeni za mir (*Uniting for Peace*), po katerem se odloči o izvedbi intervencije z dvotretjinsko večino GS, drugo pa je, da regionalne organizacije pridobijo avtorizacijo VS po VIII. poglavju UL ZN (ICISS 2001, XII–XIII, 6.7., 6.12, 6.14, 6.15 odst.);
- pravičen razlog (*just cause*): izraženo kot dejanska ali pričakovana velika izguba življenj ali obsežno etnično čiščenje³⁸ (ICISS 2001, XII, 4.19 odst.);
- pravi namen (*right intention*): osnovni namen intervencije mora biti preprečevati ali ustaviti trpljenje ljudi; uporaba vojaške sile z namenom spremembe meja, spodbujanja samoodločbe, padca režima, itd. ni upravičena; zagotavljanje spoštovanja 'pravega namena' intervencije pa se najlažje doseže s kolektivnim ali z multilateralnim posredovanjem (ICISS 2001, XII, 4.33–4.34 odst.);
- zadnje sredstvo (*last resort*): vojaška intervencija se lahko izvede zgolj, ko so vsa nevojaška sredstva oziroma vse druge možnosti izčrpane (diplomatska sredstva, pogajanja, mirovne ali opazovalne misije itd.) (ICISS 2001, XII, 4.37–4.38 odst.);
- proporcionalna sredstva (*proportional means*): uporabljena morajo biti minimalno potrebna sredstva (čas trajanja, intenziteta, stopnja vojaške intervencije) za doseganje cilja zaščite ljudi; uporabljena sredstva pa morajo biti sorazmerna s ciljem misije ter s stopnjo napadov; vpliv na politični sistem države mora biti minimalen oziroma takšen, da se doseže namen intervencije (ICISS 2001, XII, 4.39 odst.);
- razumne možnosti uspeha (*reasonable prospects*): za upravičenje vojaške intervencije mora obstajati razumna verjetnost uspeha preprečiti ali prekiniti zločine ali trpljenje ljudi, kjer bi

---

³⁸ Z vidika ICISS to vključuje naslednje zločine:

- dejanja, definirana v Konvenciji o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida, ki vključujejo obsežne grožnje ali dejanske izgube življenj, ki so posledica (ne)genocidnih ravnanj ali dejanj države;
- različne oblike 'etničnega čiščenja' – vključno s sistematičnim pobojem članov določenih skupin z namenom zmanjšati ali popolnoma uničiti njihovo prisotnost v določenem delu države, s sistematičnim preseljevanjem določenih članov skupin z določenega geografskega območja; dejanja nasilja z namenom izгона in sistematična posilstva iz političnih razlogov (kot dejanje terorizma ali kot sredstvo spreminjanja etnične sestave določene skupine);
- dejanja definirana v Ženevskih konvencijah in protokolih, ki vključujejo grožnje ali dejansko izgubo življenj, vključno z zločini proti človeštvu, množičnimi poboji in etničnim čiščenjem (kršitve vojnega prava);
- kolaps države in posledična izpostavljenost ljudi stradanju in/ali državljanski vojni;
- obsežne naravne ali okoljske katastrofe, kjer država ne želi ali se ne more spopadati z nastalo situacijo ali prositi za pomoč, kar privede do številnih smrtnih žrtev ali pa so življenja ljudi ogrožena (ICISS 2001, 4.20 odst.).

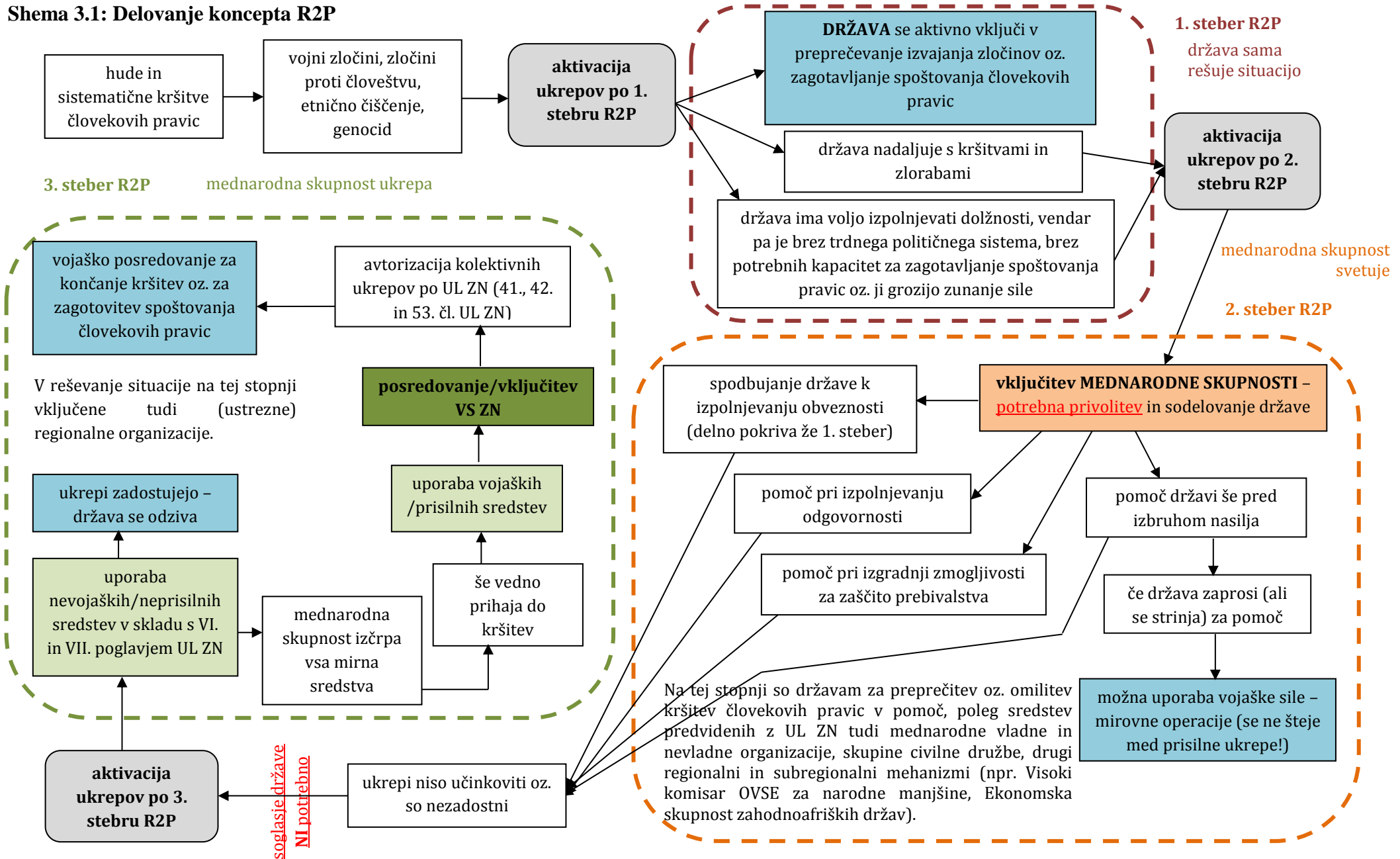
bila posledica nedejavnosti poslabšanje stanja prebivalstva; na primer v primeru, da bi posredovanje lahko povzročilo večji regionalni izbruh vojne, prisilna vojaška sredstva niso upravičena (ICISS 2001, XII, 4.41 odst.).

Ti kriteriji, ki sicer nimajo večje politične teže,³⁹ mi bodo pomagali pri analizi primerov (ne)uporabe koncepta R2P v Libiji in Siriji; prav tako mi bodo delno pomagali tudi odgovoriti na raziskovalno vprašanje, zakaj se je mednarodna skupnost odločila za (ne)posredovanje v Libiji in Siriji. Tem ugotovitvam bom v nadaljevanju dodala še ugotovitve analize dejavnikov, ki so vplivali na odločitev za (ne)posredovanje mednarodne skupnosti.

---

³⁹ Teh šest kriterijev je bilo izključenih iz nadaljnjih dokumentov, saj so prejeli premalo politične podpore. Večina stalnih članic VS je bila skeptična o njihovem delovanju že od samega začetka. ZDA so jih zavrnile z obrazložitvijo, da stalne članice ne bi smele biti ovirane pri uporabi veta. Na drugi strani sta Rusija in Kitajska izrazili skrb, da bi se s kriteriji lahko zaobšlo VS. VB in Francija pa sta izrazili skrb, da kriteriji ne bi nujno imeli zadostne politične volje in konsenza za učinkovit odziv na humanitarne krize. Negativen odnos do kriterijev se je še poslabšal z ameriškim napadom na Irak leta 2003, zaradi strahu, da bi ti kriteriji lahko upravičili napad (Bellamy 2008, 625–626).

Shema 3.1: Delovanje koncepta R2P

3.3 POMEN KONCEPTA ODGOVORNOST ZAŠČITITI ZA PRAVICE SODOBNE DRŽAVE

Sprejem koncepta R2P je v mednarodni dialog »prinesel nered v razumevanju suverenosti držav, destabiliziral načelo neintervencije ter spodbudil razpravo o uporabi vojaške sile za zaščito človekovih pravic« (Mohamed 2012, 319), s čimer pa predstavlja pomemben prelom v doktrini suverenosti držav in neintervencije (Newman 2009, 92). Mednarodno pravo je dolgo priznavalo države kot primarne – oziroma celo edine – akterje v mednarodnih zadevah, katerim so bile dane številne pravice oziroma privilegiji (Magnuson 2010, 257). Med osnovne pravice države se štejejo pravica do obstoja, pravica do suverenosti (neodvisnosti), pravica do enakosti (enakopravnosti), pravica do mednarodnega občevanja in pravica do spoštovanja (Türk 2007, 96). Če je še pred drugo svetovno vojno veljal pravni režim, ki je priznaval suverenost držav kot nedotakljivo in s tem prepuščal posameznike muhavosti njihovih vlad, je po drugi svetovni vojni in širitvi nacističnih zločinov ta logika postala nevzdržna, popolna nedotakljivost suverenosti pa se je počasi začela rahljati v odnosu do 'novega sveta' človekovih pravic, zaradi naraščajočega zavedanja o večji potrebi po zaščiti pravic posameznikov (Magnuson 2010, 257–259; Martin 2011, 155).

Tudi ZN so predani ozemeljski celovitosti njenih držav članic (in s tem suverenosti ter neintervenciji v notranje zadeve držav) in na tej osnovi ohranjanju mednarodnega miru ter varnosti, kar so tudi kodificirali z UL ZN (Woodward 2012, 83–4; Thakur 2006, 245). Vendar je danes velika večina oboroženih konfliktov notranjih, ne meddržavnih, civilisti pa predstavljajo glavnino smrtnih žrtev. To za ZN predstavlja veliko težavo in jih postavlja pred vprašanje, kako uskladiti osnovno načelo suverenosti držav in neintervencije v notranje zadeve, z njihovim osnovnim mandatom ohranjanja miru in varnosti (Thakur 2006, 245; Garwood-Gowers 2013, 122). Kaj torej koncept R2P pomeni za suverenost držav oziroma širše za osnovne pravice države? Namreč, vse od sprejema koncepta R2P se je le-ta, v nasprotju z močno utrjenimi koncepti suverenosti držav (neodvisnosti) in neintervencije, dojemal kot 'trojanski konj' oziroma krinka, ki bi lahko bila uporabljena s strani močnejših oziroma velikih držav za doseganje lastnih interesov pod pretvezo nujnosti intervencije (Woodward 2012, 83–84). Zdelo se je, da so nadaljnji dogodki – predvsem ameriški napad na Irak leta 2003 – te domneve le še potrdili.⁴⁰

---

⁴⁰ Marca 2003 so ZDA in VB brez predhodne odobritve intervencije s strani VS s svojimi silami izvedle napad na Irak, le-tega pa so upravičevale s sklicevanjem na humanitarnost (Woodward 2012, 84) in domnevo o

Sedmi odstavek 2. člena UL ZN določa, da »/n/obena določba te Ustanovne listine ne daje pravice ZN, da bi se vmešavali v zadeve, ki po svojem bistvu sodijo v notranjo pristojnost države /.../«, hkrati pa ta člen poudarja, da načelo nevmešavanja ne izključuje uporabe prisilnih ukrepov po VII. poglavju. Suverenost in pravica do nevmešavanja v notranje zadeve države pripadata državi z njenim obstojem in ji je ni mogoče kar odvzeti. Izjema in edina okoliščina, v kateri je lahko izzvana ter odvzeta je, kadar je ogrožen mednarodni mir in varnost, država pa je nevoljna ali nesposobna izvajati svoje temeljne dolžnosti (Woodward 2012, 88; Hamilton 2006, 290). Načelo neintervencije v notranje zadeve držav tako ne more biti uporabljeno za zaščito genocidnih ravnanj ali drugih množičnih zločinov (kot so množične kršitve mednarodnega humanitarnega prava ali obsežno etnično čiščenje), ki se jih lahko smatra za grožnjo mednarodni varnosti in kot take sprožijo aktivnosti VS (ZN 2004, 200. odst.). V teh okoliščinah sme VS, ki je primarno odgovoren za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti (UL ZN, 1. odst. 24. čl.), določiti takšne (prisilne) ukrepe, tudi če to pomeni vmešavanje v notranje zadeve države, ki bodo potrebni za ohranitev mednarodnega miru in varnosti (UL ZN, 42. čl.). Načelo neintervencije v takih okoliščinah popusti mednarodni R2P (Thakur 2006, 255). S tem se zavrača sedmi odstavek 2. člena UL ZN in je tudi priznано, »da ogrožanje mednarodnega miru ter varnosti ne more biti predmet izključne notranje pristojnosti države« (Türk 2007, 100). Deklaracija 7. načel⁴¹ v skladu z UL ZN določa, da se »/n/obena država ali skupina držav /.../ nima pravice vmešavati, neposredno ali posredno, iz

---

prisotnosti množičnega orožja za uničevanje sveta, ki predstavlja nedopustno grožnjo za mednarodni mir in varnost (Weiss 2011, 8). Povečevanje števila vojakov v 'vojni proti terorizmu' in *ex post facto* argumenti za upravičevanje napadov na Irak so še dodatno spodkopali pomen humanitarne intervencije in uporabo jezika R2P (Massingham 2009, 805; Bellamy 2011b, 21; ICRtoP 2014a). Ne le, da v Iraku v tem obdobju ni bilo moč zaslediti zločinov, ki bi legitimizirali uporabo R2P, temveč za vojaško posredovanje t. i. koalicije voljnih pod vodstvom ZDA, ni bil izpolnjen še en predpogoj, in sicer izraba vseh miroljubnih sredstev pred uporabo prisilnih sredstev. Nenazadnje pa velja omeniti tudi, da je bil napad na Irak nelegalen in se ne more sklicevati na uporabo R2P, saj je bil izveden v odsotnosti avtorizacije VS (ICRtoP 2014a). Številni akademiki in politiki so zatrjevali, da napad na Irak nikakor ne more biti predstavljen kot ustrezen primer za implementacijo R2P niti primer za odzivanje v okviru R2P. Tako je na primer Gareth Evans trdil, da je humanitarno upravičevanje vojne v Iraku skoraj pomenilo 'smrt' koncepta R2P, za katerega je pred tem obstajalo upanje, da bo predstavljal novo nastajajočo normo za upravičevanje humanitarne intervencije (Bellamy 2011b, 21). Iraško vojno v odnosu do R2P je obravnaval tudi ICISS, ki je zaključil, da kršitve Sadama Huseina v Iraku leta 2003 niso bile v takšnem obsegu, ki bi upravičeval napad ZDA, vendar se koalicija voljnih nikoli ni ukvarjala z vprašanjem, ali Iranci dejansko potrebujejo zaščito nekih zunanjih sil, katere so bile posledično odgovorne za številne smrtne žrtve (in do katerih brez posredovanja morda sploh ne bi prišlo). ZDA so torej delovale na imperialni predpostavki, da so velesile, tudi kadar njihova ofenziva krši določila UL ZN in pobija stotisoče ljudi, izvzete iz R2P kot tudi vladavine prava. V veliki meri se R2P uporablja zgolj na pobudo velikih sil, ne pa tudi v interesu preprečevanja neupravičenih žrtev zločinov, storjenih s strani velikih sil. Po drugi strani pa je očitno, da so velike sile (zaenkrat) edine z zadostnimi materialnimi viri in znanjem, ki so sposobne izvajati tovrstna 'radodarna globalna družbena dela' (Herman 2013).

⁴¹ Deklaracija o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami v skladu z Ustanovno listino Združenih narodov – *Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations*. 1970. Sprejeta z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov, št. 2625 (XXV), 24. oktobra.

kakršnegakoli razloga, v notranje ali zunanje zadeve katerekoli druge države. Zato so oborožena intervencija in vse druge oblike vmešavanja ali poskusi ogrožanja osebnosti države ali njenih političnih, ekonomskih ali kulturnih elementov kršitev mednarodnega prava« (Deklaracija 7. načel). Te določbe izražajo zaščito suverenosti države, kjer so poleg vojaške intervencije prepovedane tudi druge oblike vmešavanja in ogrožanja obstoja države. Prepovedano je tako posredno kot neposredno vmešavanje in s tem spodkopavanje suverenosti države (Türk 2007, 101).

Ne glede na vse to R2P predstavlja preobrat v pojmovanju in dojetanju suverenosti (in (ne)intervencije). Pomembno je, da R2P suverenosti ne zavrača, temveč jo redefinira na osnovi pravice posameznika do življenja. Kot pravi Woodward (2012, 90), »življenje je, in bi moralo biti, vitalnejšega pomena kot suverenost države«, iz tega pa sledi, da kadar je življenje ljudi ogroženo ali odvzeto, je spodbujena tudi pravica do intervencije. Suverenost tako ni več najvišja pravica, temveč predstavlja odgovornost, intervencija pa je nujna za zaščito prebivalstva in preprečevanje zločinov. Kadar torej državi ne uspe zaščititi prebivalcev in pride do zločinov, so druge države tiste, ki so dolžne 'vstopiti' in izpolniti odgovornost. R2P torej podeljuje legitimnost posredovanja državam z zagovarjanjem, da R2P ni le pravica, temveč tudi odgovornost. Države imajo moralno obvezo intervenirati za zaščito državljanov, tudi če s tem kršijo suverenost drugih držav (Woodward 2012, 88–90).⁴²

Koncept R2P torej ne spreminja oziroma ne vpliva na pravico do obstoja, enakosti, mednarodnega občevanja in spoštovanja držav, ima pa vpliv na dojetanje in pojmovanje suverenosti držav ter s tem povezanega načela neintervencije. Suverenost držav in s tem povezano načelo neintervencije še vedno ostaja in je še vedno priznana po mednarodnem pravu, vendar pa je lahko tudi zmanjšana ali v skrajnem primeru (začasno) odvzeta. Tako je suverenost prišla od točke, kjer je veljala za popolnoma nedotakljivo, do točke, kjer je suverenost držav ne le pravica držav, ampak tudi odgovornost do njenih državljanov. Woodward celo pravi, da je danes suverenost na najnižji točki (Woodward 2012, 83). Suverenost kot odgovornost pa ima trojni pomen. Prvič pomeni, da ima država oziroma oblast odgovornost zagotavljanja varnosti in zaščite za državljanke ter spodbujanje blaginje ljudstva; drugič, državne oblasti so odgovorne tako državljanom (notranje) kot mednarodni skupnosti,

---

⁴² James Pattinson je ta pristop poimenoval 'pristop splošne dolžnosti' (*general duty approach*). Pristop, ki ga je zagovarjal tudi ICISS. V tem pristopu obstaja splošna nezapisana dolžnost prevzemanja humanitarne odgovornosti. Ta dolžnost je podeljena, ker dolžnost preprečevanja trpljenja ljudi ni odvisna od stopnje medsebojne odvisnosti, temveč je univerzalna ter posledica osnovne moralne premise, da mora biti trpljenje ljudi preprečeno oziroma prekinjeno (Woodward 2012, 89).

preko ZN (zunanje); in tretjič, države so odgovorne za svoja dejanja (ICISS 2001, 2.15 odst.). Suverenost tako tudi ne predstavlja več zaščite državi za kršitve človekovih pravic.

4 ČASOVNI PREGLED DOGAJANJA V DRŽAVLJANSKIH VOJNAH V LIBIJI IN SIRIJI

Leta 2010 se je začela odvijati serija protestov, gibanj in političnih revolucij, ki so se pod sloganom »Ljudje želimo strmoglaviti režim« hitro širili preko meja, predvsem po Bližnjem vzhodu in severni Afriki (Dalal 2013, 14; Ajami 2012). Uporaba novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij – vključno s satelitsko televizijo, spletom, z družbenimi omrežji in dostopom do mobilnih telefonov – je le še okrepila in povezala prebivalstvo Bližnjega vzhoda do te mere, da je politični razvoj v arabskih državah postalo pomembno strateško vprašanje v regionalni politiki (Güney 2013, 51; Dalal 2013, 14). Gonilna sila uporov, imenovanih 'arabska pomlad', je bilo nasprotovanje avtoritarnim režimom, korupciji in stagnaciji družbe. Prebivalstvo si je želelo več svobode, večji vpliv na politične odločitve in oblikovati tako vlado, ki bo odgovorna javnosti ter ne bo 'ujetnik' vladajoče elite (HRW 2012, 6–7). Med številnimi državami, ki se jih je dotaknila arabska pomlad, sta bili tudi Libija in Sirija. Nanju je arabska pomlad najbolj vplivala in sta praktično doživeli razpad državnih institucij (Stigal 2014, 285, 288). Takšno anarhično stanje je le še poslabšalo obstoječe napetosti, oblikovalo nove konflikte, številne destabilizirajoče transnacionalne akterje (npr. teroristične organizacije) in preprečevalo možno rešitev nadaljujočih konfliktov, hkrati pa predstavlja tudi grožnjo sosednjim državam ter varnosti in stabilnosti mednarodne skupnosti kot celote.

4.1 PREGLED IN ANALIZA DOGAJANJA V LIBIJI

Upor proti režimu polkovnika Moamerja Gadafija, ki je Libiji vladal več kot štiri desetletja, se je začel 17. februarja 2011 v drugem največjem libijskem mestu Bengazi in se hitro razvil v državljansko vojno. Prišlo je do osemmesečne državljanske vojne med podporniki Gadafijevega režima in njegovimi nasprotniki, ki se je končala 20. oktobra istega leta s smrtjo diktatorja (kot so Gadafija poimenovali) (CNN 2011a; MMC RTV 2012; HRW 2012, 595). Vse od takrat si Libija prizadeva izbrisati Gadafijevo zapuščino, vendar je po poročanju

medijev in nevladnih organizacij (Human Rights Watch (HRW), Amnesty International) država po Gadafijevem padcu precej nevarnejša kot pred njim (MMC RTV 2012), saj se soočajo z nedelujočo oziroma s šibko centralno oblastjo, ki se ni sposobna zoperstaviti raznoraznim skrajnim islamističnim milicam (Videmšek 2014). Čeprav so opozicijske sile odstranile Gadafija, njihova zmaga še ne pomeni novega obdobja za Libijo, saj so bili združeni samo zaradi njihove želje po končanju Gadafijeve nadvlade (Emadi 2012).

Kljub temu, da se je zdelo, da bo odločnost libijskega diktatorja pri uporabi sile z namenom zatrtja ljudske vstaje preprečila nemire, so le-ti po nekaj začetnih protestih v sredini januarja 2011, katere je uspel zatreti, hitro postali nasilni (Homan 2012, 107). Prvi protesti v Libiji so se začeli 15. februarja 2011 po aretaciji odvetnika in aktivista za človekove pravice Fethija Tarbela, ki si je prizadeval osvoboditi politične zapornike. Glavnina spopadov in nasilnih bojov pa se je začela 17. februarja 2011, na dan, ki so ga protivladni protestniki posvetili obletnici protestov v Bengaziju proti Gadafiju leta 2006 in ga poimenovali 'dan besa' (*day of rage*) (Cutler 2011). Množični protesti so se hitro širili po vsej Libiji in se iz Bengazija razširili tudi v druga libijska mesta – Tripoli, Misrato, Zawiya, Zuwara, Zintan itd. Gadafijeve sile so se na te mirne proteste odzvale s silo in po poročanju HRW je bilo ubitih vsaj 24 ljudi, ranjenih in poškodovanih pa več kot 200 (Adams 2014, 5; Eckert 2012, 89; HRW 2012, 595). Gadafi je v svojem prvem javnem govoru od začetka protestov slednje označil kot grožnjo libijskim interesom, protestnike pa kot podgane, ščurke, strahopetce in izdajalce (Adams 2014, 39) ter zagrozil, da bo uporabil vsa potrebna sredstva, da bo »Libijo očistil meter za metrom, sobo za sobo, gospodinjstvo za gospodinjstvom, ulico za ulico in posameznika za posameznikom, dokler država ne bo očiščena« (Amnesty International 2011, 16; Eckert 2012, 89). Vladne sile in njeni podporniki so se zatekli k brutalnim represivnim taktikam proti opoziciji. Demonstracije so se hitro povečevale, tako po obsegu kot tudi krutosti, dokler se niso razvile v vsedrjavno vstajo proti Gadafiju. Protestniki so napadali simbole režima, požigali policijske postaje in poškodovali druga vladna poslopja. Priče so poročale o ducatu pobitih s strani vladnih sil v Bengaziju, HRW pa je poročal o tem, da je bilo zgolj do 20. februarja 2011, tj. v štirih dnevih protestov, ubitih vsaj 173 ljudi (Adams 2012, 5). Do konca februarja so protivladni uporniki nadzirali večji del Libije, vendar se je krepila tudi moč Gadafijevih sil, zato je bil začetni uspeh upornikov ogrožen (Zifcak 2013, 255). Jasno je postalo, da je bil Gadafijev režim v želji obdržati oblast pripravljen uporabiti ekstremno nasilje za prekinitev množičnih uporov (Adams 2012, 6), na kar so nakazovale tudi njegove

napovedi oziroma obljube⁴³ o poboju več tisoč 'ščurkov', ki tako niso bile več zgolj oddaljena prihodnost ali prazne obljube, temveč nedvomno neizbežna realnost (Zifcak 2013, 255; Eckert 2012, 89). Brutalnost odziva libijske vlade, predvsem njihova strategija pobijanja civilistov, je mednarodno skupnost vodila do intervencije v skladu z R2P v imenu uporniškega gibanja (Eckert 2012, 89).

Odziv mednarodne skupnosti je bil (presenetljivo) hiter in odločen. Že 20. februarja 2011 je generalni sekretar ZN Ban Ki-moon vzpostavil stik z Gadafijem in ga pozval k ustavitvi nasilja nad civilisti, vendar pa Gadafi tega ni upošteval. Svojo zaskrbljenost nad dogodki v Libiji je izpostavila tudi Visoka komisarka ZN za človekove pravice Navi Pillay, ki je nasilje opisala kot zločine proti človeštvu, Libijo oziroma Gadafija pa pozvala k takojšnji prekinitvi grobih kršitev človekovih pravic. Pozvala je tudi VS in SČP, da naj posredujeta (Zifcak 2012, 60; Williams in Bellamy 2012, 276). To mišljenje je odmevalo tudi v izjavi posebnega svetovalca generalnega sekretarja ZN za preprečevanje genocida in R2P Adama Dienga, ki je Libijo opozoril na njeno obljubo na Svetovnem vrhu leta 2005, da bo ščitila prebivalce s preprečevanjem genocida, vojnih zločinov, etničnega čiščenja in zločinov proti človeštvu ter preprečevala spodbujanje teh dejanj (Adams 2012, 6; Bernstein 2012, 336). Poleg tega je tudi več regionalnih organizacij (Arabska liga, AU⁴⁴, OIC⁴⁵) obtožilo Libijo oziroma njene vladne sile prekomerne uporabe sile proti civilistom ter pozvalo k vzpostavitvi dialoga med nasprotujočimi stranmi za ureditev sporov ter doseglo dogovora za rešitev konflikta. Pomemben korak je naredila Arabska liga s suspenzom članstva Libije 22. februarja 2011 (Zifcak 2012, 63; Adams 2012, 6; Williams in Bellamy 2012, 276).

V Ženevi je 25. februarja 2011 Navi Pillay na posebni seji SČP opozorila države članice o njihovi individualni in kolektivni odgovornosti, da pravočasno ter odločno ščitijo prebivalce, kadar državam očitno ne uspe zaščititi svojega prebivalstva (Urad Visokega komisarja za človekove pravice 2011a; Adams 2012, 6). Na tem zasedanju je bila sprejeta resolucija S-15/1⁴⁶, v kateri članice SČP izražajo zaskrbljenost nad slabšanjem situacije v Libiji in obsojajo kršitve človekovih pravic, vključno z nediskriminatornimi napadi na civiliste, nezakonitimi poboji, arbitrarnimi aretacijami in pridržanji ter mučenjem miroljubnih protestnikov (SČP

---

⁴³ Njegovi govori oziroma izbor besed (kjer protestnike označi kot 'zadrogirane podgane', 'ščurke' ter 'strahopetce in izdajalce') močno spominja na genocid v Ruandi leta 1994. Hkrati pa ni pustil nobenega dvoma glede njegovega namena, da bo 'očistil Libijo' ter s tem pokazal na jasno in nujno potrebo po mednarodni akciji (Adams 2012, 5; Garwood-Gowers 2013, 607).

⁴⁴ *African Union* – Afriška unija.

⁴⁵ *Organization of the Islamic Conference* – Organizacija islamske konference.

⁴⁶ Svět za človekove pravice. 2011a. *Report of the Human Rights Council on its fifteenth special session (A/HRC/S-15/1)*, 25. februar.

2011a, 1. odst.). Z omenjeno resolucijo so libijsko vlado še pozvali, da »izpolni svojo odgovornost zaščititi prebivalce in takoj konča s kršitvami vseh človekovih pravic« (SČP 2011a, 2. odst.). V skladu z omenjeno resolucijo je bila vzpostavljena tudi Mednarodna preiskovalna komisija⁴⁷, katere naloga je bila proučitev domnevnih kršitev mednarodnega prava človekovih pravic v Libiji (Nanda 2012, 40–41). Članice SČP so tudi podale predlog GS o izključitvi Libije iz članstva v VS (Zifcak 2012, 62; Williams in Bellamy 2012, 276). Kmalu za tem je ta skupna akcija SČP in GS tlakovala pot do suspendiranja Libije kot članice VS, 1. marca 2011 (Adams 2012, 6; Zifcak 2012, 62).

4.1.1 Resolucija Varnostnega sveta 1970 in 1973

Retorika, nasilje režima in množične kršitve človekovih pravic so spodbudile tudi ZN k sprejemu dveh resolucij, ki določata mandat vojaške akcije. Prva resolucija je resolucija 1970⁴⁸, ki jo je VS enoglasno sprejel 26. februarja 2011 v okviru VII. poglavja UL ZN (Phinney 2014, 86; Williams in Bellamy 2012, 276). S to resolucijo so ZN obsodili obsežne in sistematične napade na civiliste ter zahtevali, upoštevajoč VII. poglavje UL ZN, takojšnje končanje nasilja v državi, Gadafijevo vlado pozvali k zagotovitvi varnega prehoda za humanitarne in zdravstvene delavce (Res. 1970 (2011), 2. odst.), hkrati pa naložili tudi sankcije, kot prvo sredstvo mednarodnih pritiskov za končanje nasilja (Bernstein 2012, 305; Homan 2012, 108; Zifcak 2013, 256). Natančneje, resolucija se je eksplicitno obrnila na R2P s tem, da je določila »odgovornost libijske oblasti zaščititi prebivalce« (Res. 1970 (2011), preambula) in vključila obsežen paket prisilnih sredstev – embargo na orožje (Res. 1970 (2011), 9.–14. odst.), prepoved potovanj (Res. 1970 (2011), 15.–16. odst.), zamrznitev sredstev številnim posameznikom (navedeni v Aneksu II Res. 1970), ki so bili povezani z Gadafijevim režimom in osumljeni nasilja nad protestniki (Res. 1970 (2011), 17.–21. odst.) ter tudi napotila libijsko situacijo na Mednarodno kazensko sodišče (MKS) (Res. 1970 (2011), 4. odst.). V tednih, ki so sledili sprejemu resolucije 1970, je postalo jasno, da Gadafi ni imel namena končati nasilja (npr. zavrnil je dostop konvoja humanitarne pomoči v oblegana mesta,

---

⁴⁷ Komisija, kateri je predsedoval Cherif Bassiouni, je izdala svoje podrobno poročilo 1. junija 2011. Teden kasneje, ob predstavitvi poročila na srečanju SČP, je Bassiouni dejal, da Komisija ugotavlja, da so vladne sile in njihovi podporniki odgovorni za izvajanje umorov, nasilja, nezakonitih pridržanj in resnih kršitev mednarodnega prava, vključno z mučenjem, nediskriminatornimi napadi, pregoni, prisilnimi izginotji in ropanjem. Nadalje pojasnjuje, da so bile te kršitve del razširjenih in sistematičnih napadov na civiliste ter jih zato lahko opredelimo kot zločine proti človeštvu po mednarodnem običajnem pravu in kot so definirani v 7. členu Statuta MKS. Prav tako v poročilu ugotavljajo, da so vladne sile odgovorne za resne kršitve mednarodnega humanitarne prava, ki se štejejo za vojne zločine. Posledično je bil 27. junija 2011 s strani MKS izdan nalog za aretacijo Gadafija in njegovega sina Saif Al-islam Gadafija ter za vodjo libijskih preiskovalcev Abdulla Al-Senussija glede obtožb za zločine proti človeštvu (Nanda 2012, 41; Adams 2012, 15). Kljub temu, da Libija ni podpisnica Rimskega statuta, je postala subjekt pred MKS z resolucijo VS 1970 (Nanda 2012, 42).

⁴⁸ Varnostni svet. 2011a. *Resolucija 1970*, S/RES/1970/2011.

kot sta Misrata in Ajdabiya) in da bodo potrebna strožja sredstva za uspeh mednarodne skupnosti pri zaščiti libijskega prebivalstva (Williams in dr. 2012, 487; Williams in Bellamy 2012, 278).

Naraščajoče nasilje je spodbudilo tudi regionalne in mednarodne organizacije k ponovnemu pozivu Gadafijevega režima h končanju pobojev, rešitvi krize z mirnimi sredstvi in dialogom⁴⁹ (Adams 2012, 6); prav tako so le-te pozvale k oblikovanju območja prepovedi letov z namenom zaščite civilistov (Garwood-Gowers 2013, 602). Neprekinjeno nasilje je spodbudilo tudi (nastajajočo) skupino predstavnikov političnega upora v Bengaziju, t. i. Nacionalni prehodni svet (*National Transitional Council* – NTC), da se je 5. marca 2011 razglasila za edinega (legitimnega) libijskega predstavnika ter od »mednarodne skupnosti zahtevala izpolnitev obveznosti glede zaščite libijskega ljudstva pred genocidom, vojnimi zločini in zločini proti človeštvu brez neposredne vojaške intervencije na libijskem ozemlju« (NTC 2011). Ta poteza upornikov je 'naletela' na pozitivne odzive mednarodne skupnosti, saj ji je bila le pet dni za tem že priznana legitimnost s strani Francije (Cutler 2011), Katarja (Coker 2011), Italije (MAECI 2011), z nadaljevanjem vojne pa tudi s strani Združenih držav Amerike (ZDA) in nekaterih drugih držav ter tudi ZN (Nanda 2012, 44; Adams 2012, 15; Cutler 2011), AU in Arabske lige (Al Jazeera 2011b; BBC 2011a). Misijo nadzorovanja na območju Libije je okrepil tudi Nato s povečanjem enot letalstva in ladjevja (Nato 2012). Poleg tega pa so tako ameriški senat, Arabska liga kot tudi NTC pozvali mednarodno skupnost in VS k hitremu ukrepanju ter vzpostavitvi območja prepovedi letov, saj bi vsako odlašanje povzročilo še večje število smrtnih žrtev (Homan 2012, 108; CNN 2011b).

Po začetnem vojaškem uspehu upornikov konec februarja 2011 so se Gadafijeve sile ponovno združile in začele z napadi na uporniške skupine ter na večja središča po državi, odločene, da ponovno prevzamejo uporniško mesto Bengazi (Phinney 2014, 86). Z nadaljujočim nasiljem Gadafijevega režima in jasnimi znaki⁵⁰ o pretečem napadu na Bengazi se je povečeval tudi pritisk na mednarodno skupnost. To je VS vodilo k sprejemu nove resolucije – resolucije 1973⁵¹ (17. marec 2011). Slednja graja neuspeh libijskih oblasti izpolniti zahteve resolucije 1970, izraža veliko zaskrbljenost nad slabšanjem situacije človekovih pravic in naraščanjem nasilja v državi ter ponovi, kar je bilo zapisano že v prejšnji resoluciji, da je odgovornost

---

⁴⁹ 10. marca 2011 je Svet za mir in varnost AU vzpostavil *ad hoc* Visoki odbor za Libijo, 12. marca 2011 pa je Arabska liga pozvala k vzpostavitvi območja prepovedi letov nad ozemljem Libije (Adams 2012, 6).

⁵⁰ Kot na primer približevanje Gadafijevih sil Bengaziju in obkolitev mesta (Garwood-Gowers 2013, 607); eksplicitne grožnje preko medijev – »Vsega bo konec v 48-ih urah« (Cutler 2011), itd.

⁵¹ Varnostni svet. 2011b. *Resolucija 1973*, S/RES/1973/2011.

libijske vlade, da zaščiti svoje prebivalstvo (Zifcak 2012, 65). Sledeč iz tega je VS na osnovi tretjega stebra R2P avtoriziral prisilno vojaško akcijo po VII. poglavju UL ZN in sprejem vseh potrebnih sredstev za zaščito civilistov ter ogroženih poseljenih območij (Williams in dr. 2012, 488; Bernstein 2012, 305–306), s čimer so ZN prvič v zgodovini dali mandat vojaški intervenciji v notranjdržavnem konfliktu proti izrecni volji suverene države z namenom zaščite prebivalstva in preprečevanja oziroma končanja množičnih zločinov (Morris 2013, 1271; Williams in Bellamy 2012, 275). VS je situacijo v Libiji opredelil kot »grožnjo mednarodnemu miru in varnosti« (Res. 1973 (2011), preambula), zahteval je takojšnje prenehanje nasilja, napadov in zlorab civilistov ter krepitev prizadevanj pri iskanju rešitve krize (Res. 1973 (2011), 1. in 2. odst.). S to resolucijo so vzpostavili območje prepovedi letov v zračnem prostoru Libije⁵² (Res. 1973 (2011), 6.–12. odst.) in avtorizirali uporabo »vseh potrebnih sredstev /.../ za zaščito ogroženih civilistov in poseljenih območij /.../« (Res. 1973 (2011), 4. odst.). Hkrati ta ista resolucija izključuje možnost prisotnosti tujih okupacijskih sil⁵³ na ozemlju Libije (Res. 1973 (2011), 4. odst.). Kljub temu je prišlo do uporabe vojaških sredstev z namenom zaščite libijskih državljanov pred nasiljem njihove vlade ter za usmeritev države na pot k varnosti, nacionalni spravi in ekonomskemu okrevanju (Zifcak 2012, 69). Ta resolucija je avtorizirala uporabo sile na osnovi tretjega stebra R2P. VS pa je za odobritev intervencije po VII. poglavju UL ZN eksplicitno izpostavil nezmožnost Libije zaščititi lastno prebivalstvo (Williams in dr. 2012, 488). Sprejem te resolucije so odobraval številni, ne le kot pomemben napredek pri reševanju libijske krize, temveč kot ključen korak pri konsolidaciji koncepta R2P. Gareth Evans je intervencijo opisal kot učbeniški primer koncepta R2P, ki deluje natanko tako, kot je predvideno. Lloyd Axworthy je primer Libije videl kot korak k bolj humanemu svetu. Generalni sekretar ZN Ban Ki-moon pa je dejal, da to »potrjuje jasno in nedvoumno odločenost mednarodne skupnosti izpolniti R2P civiliste pred

---

⁵² Izjema so tisti leti, ki so nujni za vzpostavitev območja prepovedi letov, in tisti, katerih namen je humanitarne narave (dostava ali olajšanje dostave pomoči vključno z medicinsko opremo, s hrano, humanitarnimi delavci in podobna pomoč) ali katerih namen je evakuacija tujih državljanov iz Libije (Res. 1973 (2011), 7. odst.).

⁵³ Resolucija 1973 državam dovoljuje precejšno fleksibilnost pri uporabi potrebnih sredstev za zaščito civilistov, v kolikor ta sredstva ne predstavljajo 'tuje okupacijske sile'. Teoretično gledano to določilo 4. odstavka omenjene resolucije lahko razumemo, da izključuje prisotnost kakršnegakoli tujega osebja na ozemlju Libije, vendar pa, kot opozarjata Williams in Popken (2011, 246), ta formulacija dejansko kaže na to, da so oblikovalci resolucije spretno izbrali tērmin 'okupacijske sile', ki ima svoj pravni pomen določen v četrti Haaški konvenciji. V skladu z 42. členom četrte Haaške konvencije se »ozemlje /.../ smatra za okupirano, ko dejansko pride pod nadzor sovražne tuje oborožene sile« (IV. Haaška konvencija, 42. čl.). Zato kakršnokoli tuje varnostno ali vojaško osebje in posredovanje na ozemlju Libije še ne predstavlja tudi tuje okupacijske sile oziroma okupacije ozemlja (Williams in Popken 2011, 246–247).

International Committee of the Red Cross. 2015. Četrta Haaška konvencija o zakonih in običajih vojne na kopnem s priložo – Haaškim pravilnikom o zakonih in običajih vojne na kopnem – *Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land*, 18. oktober 1907.

nasiljem, zagrešenim proti njim, s strani njihove lastne vlade« (Ki-moon⁵⁴ v Garwood-Gowers 2013, 594). Na drugi strani pa je bil sprejem te resolucije tudi politično presenečenje, saj je večina opazovalcev pričakovala, da bosta Ruska federacija (v nadaljevanju: Rusija) in Ljudska republika Kitajska (v nadaljevanju: Kitajska) dali veto na kakršenkoli predlog za vojaško akcijo (Garwood-Gowers 2013, 603).

4.1.2 Operacija Odisejeva zora, operacija Združeni zaščitnik in *Road map* Afriške unije

Kljub temu, da so Gadafijevi podporniki po avtorizaciji resolucije 1973 zatrdili, da so prekinili z obstreljevanjem in napadi, je bilo že do naslednjega jutra (18. marca 2011) jasno, da do tega ni prišlo in da je napad režima na uporniške utrdbe v Bengaziju tik pred izbruhom (Williams in Bellamy 2012, 274). Dejanska implementacija resolucije 1973 se je tako začela že dva dni po njenem sprejetju, tj. 19. marca 2011, ko je koalicija držav (Francija, Kanada, Velika Britanija (VB) in ZDA) izvedla neposredno vojaško akcijo z namenom zaščite civilistov v akciji, imenovani operacija Odisejeva zora (*Odyssey Dawn*) pod vodstvom ZDA (Nato 2012; CNN 2011a; Gertler 2011, 7). Namen akcije je bil izpolnitev ciljev, postavljenih v resoluciji 1973, z osredotočanjem na vzpostavitev območja prepovedi letov, zaščito civilistov in uveljavitev embarga na orožje (Williams in Bellamy 2012, 274; Pike 2012). Operacija pod vodstvom ZDA ni trajala dolgo časa, saj je do konca meseca marca nadzor nad izvajanjem vojaške operacije in doseganja ciljev, določenih v resoluciji 1973, na pozive ZN v celoti prevzel Nato z operacijo, imenovano Združeni zaščitnik (*Unified Protector*)⁵⁵ (Nato 2012, Pike 2012; Gertler 2011, 1), ki je imela tudi močno regionalno podporo (Nato 2012). Cilj Natove operacije je bila zaščita civilistov in poseljenih območij pred napadi Gadafijevega režima. Ta cilj so poskušali doseči z uveljavitvijo embarga na orožje za preprečitev dobave orožja in podobnega materiala v Libijo, z uveljavitvijo območja prepovedi letov nad libijskim ozemljem za preprečitev bombardiranja civilistov ter z izvajanjem zračnih in pomorskih napadov na vojaške sile, ki so bile vključene v napade ali grožnje napada na libijske državljanke in poseljena območja (Gertler 2011, 1; Nato 2012). Gadafijeve sile so kljub Natovemu bombardiranju izkazale presenetljivo odpornost, saj so po umiku iz Bengazija uspele ohraniti nadzor nad večjim delom zahodnega dela države, z izjemo mesta Misrata, in ponovno osvojile številna mesta, ki so bila predhodno že osvobojena Gadafijevega režima (Adams 2012, 9; Zifcak 2012, 66). Ti nadaljujoči se spopadi so AU spodbudili pri iskanju

---

⁵⁴ Ki-moon, Ban. 2011. *Statement by the Secretary-General on Libya*, 17. marec. V Garwood-Gowers (2013, 594).

⁵⁵ Vse Natove članice sicer niso prispevale svojih sil (Poljska in Nemčija), so se pa zavezništvu pridružile številne nečlanice, vključno s Švedsko, Jordanijo, Katarjem in Združenimi arabski emirati (Williams in Bellamy 2012, 275).

pristopa, ki bi končal spopade in prinesel mir. AU je zagovarjal, da bi se nesporazum moral rešiti s pogajanjem med Gadafijem in uporniki. Rezultat prizadevanj AU za prekinitev spopadov in politično spravo je bil t. i. *Road map*,⁵⁶ ki so ga sprejeli 10. marca 2011. Načrt, sestavljen iz štirih točk, je spodbujal oziroma vključeval takojšnjo prekinitev spopadov, neoviran dostop humanitarne pomoči, zaščito tujih državljanov (vključno z afriškimi delavci migranti) in pogajanja glede političnih reform za doseganje zahtev libijskega ljudstva po demokraciji (Tisdall 2011; Ping 2011). Medtem ko je Gadafi sprejel ta politični načrt AU, so mu uporniki (NTC) odločno nasprotovali. NTC je jasno naznanil, da je edina sprejemljiva rešitev spora in začetka mirovnih pogovorov odstavitev Gadafija in njegove družine iz oblasti ter države (Denyer in Fadel 2011). Poleg tega so bili skeptični tudi o nevtralnosti AU pri sestavi dokumenta. NTC je AU, katerega sekretariat je prejel precejšnja sredstva s strani Libije, videl kot zaščitnika Gadafijevih interesov, kar je sekretariat oziroma AU le še podkrepil s poimenovanjem Gadafija kot 'brat vodja' (*brother leader*). Kar je še povečalo dvom o predlogu, je tudi dejstvo, da južnoafriški predsednik Jacob Zuma, najpomembnejši član delegacije,⁵⁷ ni obiskal Bengazija in se srečal z uporniki, temveč se je takoj po srečanju z Gadafijem vrnil v domovino (Adams 2012, 9; Tisdall 2011). Načrt AU po diplomatski rešitvi spora v Libiji ni dosegel svojih ciljev in kljub domnevnemu strinjanju Gadafija z načrtom sam tega ni nikoli potrdil; prav tako so se nadaljevala tudi Gadafijeva obleganja mest (Adams 2012, 9–10). Medtem ko je bil vzhod države pod nadzorom upornikov do konca aprila, je bila večina zahoda vključno s Tripolijem še vedno pod nadzorom Gadafijevih sil. Uporniki na zahodu države so zato pozvali Nato, da jim brez intenzivnejše in obsežnejše pomoči (oziroma bombardiranja) Nata primanjkuje moči, da bi lahko prevzeli nadzor (Zifcak 2012, 66).

Zunanji ministri držav članic Nata in partnerjev so se na zasedanju v Berlinu 14. aprila 2011 strinjali, da nadaljujejo z operacijo, dokler se vsi napadi na civiliste in poseljena območja ne končajo in dokler Gadafijev režim ne razpusti vseh vojaških in paravojaških sil ter omogoči takojšen, popoln, varen in neoviran dostop humanitarne pomoči libijskemu prebivalstvu (Nato 2012). Natova vojaška operacija v Libiji se je nadaljevala na domnevi, da bodo nadaljujoči zračni napadi preprečili etnično čiščenje, in hkrati s prepričanjem, da zračni napadi v primerjavi z napotitvijo enot na ozemlje Libije predstavljajo manjše tveganje (Adams 2012, 9). Vse do poznega maja 2011 se vojaška spodbuda ni spremenila, saj je takrat prišlo do

---

⁵⁶ African Union Peace and Security Council. 2011a. *Communiqué of the 265th meeting of The Peace and Security Council*, 10. marec 2011.

⁵⁷ Delegacijio AU so sestavljali predsedniki Južne Afrike, Ugande, Konga-Brazzavile, Malija in Mavretanije (Adams 2012, 9; Tisdall 2011).

preobrata v korist upornikov, po zaslugi zračne podpore Nata. Uporniki so uspeli streti obleganje Misrate in se začeli pomikati proti Tripoliju. Natova vojaška kampanja se je osredotočila na prevzem nadzora v Tripoliju in drugih urbanih območij (Adams 2012, 11). Avgusta so se okrepili boji za glavno mesto in do konca meseca so uporniške sile pod vodstvom NTC prevzele nadzor v Tripoliju (Garwood-Gowers 2013, 603). Novi voditelji Libije – NTC⁵⁸ so se po zmagi nad Gadafijem morali soočiti z velikim izzivom. Po 42-ih letih diktatorstva pod Gadafijem so se morali soočiti s praktično neobstoječo vladavino prava, državna infrastruktura je bila poškodovana ali uničena, kakršnakoli vladna struktura, ki je obstajala pred februarjem 2011, pa je propadla (Adams 2012, 14; John 2011). Po osvoboditvi Tripolija s strani opozicijskih sil je generalni sekretar ZN ponovno potrdil predanost Nata, da zaščiti libijsko prebivalstvo. Sporadični boji so se še vedno nadaljevali in se širili v mesto Sirta ter Bani Walid (Zifcak 2012, 66). Natovi zračni napadi pa so pomagali postopno zmanjšati sposobnost Gadafijevega režima izvajati napade na civiliste (Nato 2012).

4.1.3 Konec Natove misije in konec državljanske vojne

VS je bil prepričan, da se bodo spopadi končali. Zaradi tega je svojo pozornost preusmeril na umik nekaterih instrumentov prisilne intervencije in v načrtovanje prihodnosti (Zifcak 2012, 66). Tako je 16. septembra 2011 VS sprejel resolucijo 2009,⁵⁹ s katero je enoglasno ponovno potrdil mandat Nata za zaščito civilistov v Libiji ter spodbudil NTC, ki so ga ZN istega dne priznali kot uradno vlado (HIK 2012, 100), k implementaciji zastavljenih ciljev – in sicer zaščita libijskega ljudstva, obnovitev vladnih struktur, preprečevanje nadaljnjih zlorab, kršitev človekovih pravic ter mednarodnega humanitarnega prava, zagotavljanje varnosti itd. (Res. 2009 (2011), 5. odst.).⁶⁰ Hkrati je ta nova resolucija vzpostavila tudi podporno misijo ZN v Libiji (UNSMIL – *United Nations Support Mission in Libya*) (Nato 2012). Prednostne naloge UNSMIL so bile obnovitev varnosti, javnega reda in promocija vladavine prava, prevzem nalog oblikovanja ustave ter promocija nacionalne sprave, promocija in zaščita človekovih

---

⁵⁸ Do konca avgusta 2011 je več kot 30 držav priznalo NTC kot edinega legitimnega predstavnika libijskega ljudstva (John 2011). Do danes pa ga je priznalo 104 držav članic in štiri nečlanice ZN (Kosovo, Palestina, Republika Kitajska (Tajvan) in Sveti sedež). EU in številne posamezne države, kot je Švica, so vzpostavile diplomatska predstavništva v Bengaziju (The National 2011; FDFA 2011).

Poleg tega je GS s 114 glasovi za in 17 proti ter 15 zadržki 16. septembra 2011 priznala NTC (oziroma Libiji) sedež v ZN (ZN 2011).

⁵⁹ Varnostni svet. 2011c. *Resolucija 2009, S/RES/2009/2011*.

⁶⁰ Poleg tega je resolucija preklicala embargo na orožje z namenom omogočanja transferja orožja, namenjenega zgolj za zagotavljanje varnosti in pomoči pri razoroževanju nove libijske oblasti ter za zaščito humanitarnega in diplomatskega osebja ZN. Preklicali so tudi zamrznitev bogastva za libijsko nacionalno naftno korporacijo in naftno podjetje Zueitina z namenom dovoljevanja ponovnega dotoka dohodkov od nafte; prav tako so preklicali prepoved letov za libijske komercialne lete z namenom olajševanja normalnih ekonomskih aktivnosti (Zifcak 2012, 66–67).

pravic, podpora transnacionalnemu sodstvu ter usmeritev k ekonomskemu okrevanju (Zifcak 2012, 66–67). V začetku oktobra 2011 so obrambni ministri Nata v Bruslju razpravljali o možnosti razpustitve Natove misije Združeni zaščitnik, vendar so ob zaključku razprave potrdili njihovo predanost ščititi državljane Libije toliko časa kot bodo prisotne grožnje, misija pa bo zaključena, ko bodo to dovoljevali pogoji (Nato 2012).

Dan po tem, ko so opozicijske sile zajele še zadnje oporišče Gadafijevega režima, mesto Sirta, in po smrti Gadafija 20. oktobra 2011, je Nato sprejel prvo preliminarno odločitev o končanju misije konec oktobra. Kljub temu je v prehodnem obdobju do konca misije nadaljeval z izvajanjem nadzora nad dogajanjem v Libiji in si tudi, v kolikor bi bilo treba, pridržal pravico odzivanja na potencialne grožnje civilistom. Teden dni kasneje je Nato tudi uradno potrdil konec misije – to se je zgodilo 31. oktobra 2011, s čimer je zaključila 222 dni trajajočo misijo v Libiji. Čeprav je Nato uradno zaključil z misijo, zaveznitvo še vedno pomaga Libiji na tistih področjih, kjer potrebujejo pomoč in kjer lahko zagotavljajo dodatno pomoč (področje reform obrambe in varnostnega sektorja) (Nato 2012).

4.2 PREGLED IN ANALIZA DOGAJANJA V SIRIJI

Mirne demonstracije proti vladi so se februarja 2011 začele tudi v Siriji. Sprva so bile usmerjene na probleme revščine, neenakosti in omejevanja svobode govora, na zahteve po demokraciji, po spoštovanju človekovih pravic in nezadovoljstvo s stagnirajočim političnim procesom (Zifcak 2013, 263; Wiersema 2013). Sredi marca pa so se protesti, podobno kot v drugih državah, ki jih je zajela arabska pomlad, usmerili proti režimu alavitskega predsednika Bašarja al-Asada, protesti in nemiri pa trajajo še danes. Do konca leta 2011 se je mirna arabska pomlad v Siriji sprevrgla v krvavo oboroženo vstajo in nato v državljansko vojno (Thakur 2013, 70), v kateri je bilo, po ocenah *Syrian Observatory for Human Rights* do junija 2015 ubitih že več kot 320.000 ljudi (Syrian Observatory for Human Rights 2015). Spopadi so potekali (in še potekajo) med sunitskimi in šiitskimi sektami. Slednji imajo podporo v Iranu, Hezbolahu (libanonsko šiitsko islamistično gibanje) in vse šibkejšem Damasku, ob strani pa mu stojita tudi Kitajska in Rusija. Suniti na drugi strani pa imajo brezpogojno podporo ZDA in Izraela (Videmšek 2013, 132), pa tudi Turčije, Savdske Arabije, Katarja in drugih arabskih držav ter VB in Francije (Rodgers in dr. 2014).

Obsežnejši, vendar še vedno mirni protesti, so bili sproženi v mestu Dar'a po aretaciji in mučenju skupine najstnikov, ki so bili obtoženi risanja protivladnih grafitov na javnih zgradbah (Iaccino 2014; Fahim in Saad 2013).⁶¹ Protestniki so zahtevali izpustitev političnih zapornikov, ukinitve 48 let trajajočega sirskega t. i. zakona o izrednih razmerah (*emergency law*)⁶², več svobode in končanje vladne korupcije (The New York Times 2011b). Sirske oborožene sile so se odzvale nasilno in brezčutno so napadale mirne protestnike (Adams 2012, 15; The Independent 2014; Rodgers in dr. 2014). To je 18. marca 2011 vodilo do t. i. 'dneva dostojanstva' (*day of dignity*) in širitve protestov po državi – v mesta Damask, Homs, Hama in Idlib (Zifcak 2013, 263; Iddon 2012), vendar pa ti protesti niso bili več miroljubni, saj so se skupine upornikov začele organizirati in oboroževati za boj proti vladnemu nasilju, kar pa je vodilo do uničevanja celotnih naselij in mest s strani vladnih vojaških sil. To je državo vodilo v vedno globlje napetosti in do državljanske vojne (Wiersema 2013). Konec marca 2011 je predsednik Asad v javnem govoru obtožil tujce za nemire v državi (Iddon 2012) ter dejal, da se Sirija sooča z obsežno zaroto imperialističnih sil, da notranji zarotniki širijo laži o vladi, spodbujajo sektaške napetosti in uporabljajo nasilje proti vladnim varnostnim silam (Zifcak 2013, 264). Asad je z različnimi prijemi poskušal pomiriti napetosti. Le teden dni kasneje je namreč izdal odlok, ki je zagotavljal državljanstvo tisočim v Siriji rojenim Kurdom. Če je še konec marca 2011 zavračal kakršnekoli možnosti ukinitve Zakona o izrednih razmerah (CNN 2014), je (že) 16. aprila, kot del njegove taktike za pomiritev množice, umaknil omenjeni zakon, poleg tega pa je ukinil tudi Visoko varnostno sodišče in priznal pravico do mirnih protestov kot eno od osnovnih človekovih pravic, ki je zagotovljena s sirske ustavo (Zifcak 2012, 73; Iddon 2012; HRW 2012, 629). Množica njegovi taktiki ni nasedla in le nekaj dni za tem so izbruhnili množični protesti po vsej državi (Iaccino 2014; Iddon 2012). V prizadevanju sirske vlade, da zatrejo to gibanje, je sirske voditelj Asad vsem tujim novinarjem in vsem drugim v državi prepovedal snemanje ali kakršnokoli poročanje o dogajanju v državi. V kolikor tega niso spoštovali, so bili podvrženi aretacijam in mučenju s strani varnostnih sil (Iaccino 2014). Z nadaljevanjem protestov je vlada še povečala število svojih enot med protestniki, 25. aprila 2011 pa je prišlo tudi do prve sistematične napotitve vladne vojske v mesto Dar'a. Sledeč temu dogodku so protestna gibanja oziroma opozicijske

---

⁶¹ Besedilo naj bi vključevalo besede 'ljudje želijo strmoglaviti režim' (Iddon 2012).

⁶² Sirski zakon o izrednih razmerah je bil v veljavi skoraj 50 let, vse od leta 1963 (pa do leta 2011), ko je z državnim udarom na oblast prišla stranka Ba'ath. To pravo daje vladi skoraj neomejeno oblast pri omejevanju posameznikovih svoboščin (od tega kje prebivajo, kam potujejo itd.) ter omogoča preiskave in pridržanja domnevnih osumljencev, kadar sta ogrožena nacionalna varnost in red. Prav tako to pravo omogoča oziroma dovoljuje, da se osumljencem sodi in obsodi pred posebnim varnostnim sodiščem izven kazenskega sodnega sistema. Sirska vlada je opravičevala zakon o izrednih razmerah z 'vojnim stanjem', ki obstaja z Izraelom ter grožnjami, ki jih predstavljajo vojaške skupine (BBC 2011b; Al Jazeera 2011c).

skupine spremenile svoje cilje od zahtev po reformah k zahtevam po padcu režima (Zifcak 2012, 73).

Dva dni za tem je generalni sekretar ZN Ban Ki-moon VS seznanil o kritičnem položaju v Siriji, vendar je preteklo še nadaljnjih pet mesecev, preden se je močno razdrobljen VS tudi formalno sestal za proučitev situacije v državi. Kljub izraženi skrbi glede hitrega slabšanja sirske situacije s strani držav članic VS je prihajalo do različnega dojemanja potrebnih ukrepov oziroma akcij, ki bi morale biti izvedene v Siriji za prekinitev oziroma pomiritev spopadov. Prav tako so se države v primeru Sirije, v nasprotju z Libijo, izogibale uporabi oziroma eksplicitnemu sklicevanju na koncept R2P; če je do tega že prišlo, so se sklicevale zgolj na prvi steber R2P, medtem ko so se tretjemu stebru, ki zajema odgovornost mednarodne skupnosti, izogibale (Morris 2013, 1274–1277). To naj bi bila, po besedah Morrisa (2013, 1277), posledica ruskega umika podpore R2P.⁶³ Najglasnejša pri zagovarjanju Sirije in sirskega vodstva je bila pravzaprav ravno ruska delegacija, ki je trdila, da gre za nacionalno zadevo, ki jo mora reševati sirska oblast sama, da situacija ne predstavlja grožnje

---

⁶³ Tako Rusija kot tudi Kitajska v primeru Sirije nista podpirali uporabe R2P. Razlog njenega umika podpore R2P je bil tesno povezan z dogajanjem v Libiji in s sprejemom resolucije 1973 ter z odobritvijo Natove intervencije v Libiji. Po njenem mnenju so Natove sile prekoračile njihov mandat za vzpostavitev območja prepovedi letov v Libiji, ki je prerasel v akcijo za spremembo režima, s čimer so R2P spremenile v instrument spremembe režima. S tem pa je libijska intervencija dokaz, da zahodnim državam ne morejo zaupati, da bodo ostale v okviru danega mandata (Emerson 2011, 1–2). Ta argument sedaj spretno uporabljata kot razlog za veto na vse resolucije glede Sirije. Ruski predstavnik pri ZN Vitaly Čurkin je dejal, da situacije v Libiji in Siriji ne moremo ločiti ter da interpretacija resolucije VS glede Libije s strani Nata lahko predstavlja model za vse prihodnje Natove akcije pri implementaciji R2P, posledično pa bi se operacija Združeni zaščitnik lahko ponovila tudi v Siriji (VS 2011d, 4), na kar pa Rusija ne pristaja. Na drugi strani, Kitajsko dojemanje dogodkov v Libiji po neglasovanju o resoluciji 1973 – »pridobila ni nič, izgubila pa vse« (Yun 2012) – kaže tudi na druge dejavnike (ne le suverenost in ohranjanje ozemeljske celovitosti), ki so prispevali k odločitvi o vetu resolucije glede Sirije. Svojo 'tiho' privolitev resoluciji 1973 vidi kot posreden prispevek k padcu režima Gadafiga, ki pa ji na drugi strani ni prinesel nobenih koristi. Ravno nasprotno, tako doma kot v tujini je bil njen zadržek kratkomalo viden kot strinjanje z zahodom, prav tako pa so se pojavile domneve in kritike o njenem odstopanju od tradicionalnih načel nevmešavanja in s tem vdajanja zahtevam zahoda (Yun 2012). V Siriji pa je veto videla kot primerno sredstvo za ohranitev trenutnega ravnotežja moči na Bližnjem vzhodu ter kot sredstvo za preprečitev dvojnega precedensa za legitimiziranje vojaške intervencije s strani ZN, kot metode za odstranitev suverene vlade v konfliktu (Yun 2012). Nenazadnje se zagovarjanje načel nevmešavanja v notranje zadeve Sirije zdi primerno, saj se tudi Kitajska sooča s separatističnimi gibanji in ima tudi sama zgodovino nasprotovanj mednarodne skupnosti glede njene politike v Tibetu, Notranji Mongoliji, Xinjiangu in obtožb glede kršitev človekovih pravic (Morin 2014; Yan 2013).

Preostale stalne članice VS – Francija, VB in ZDA (in tudi nekatere druge) – uporabi sile oziroma R2P neposredno niso nasprotovale; so pa v želji najti konsenz za zaščito sirskega prebivalstva spremenile svoje zahteve in se izognile uporabi oziroma neposrednemu sklicevanju na R2P. Kot je dejal dopisnik BBC Jonathan Marcus (v ICRtoP 2011), so bila določila resolucij omiljena z namenom ugajanja kitajski in ruski delegaciji, vendar tudi to ni zadostovalo, da bi dosegli pravičnost za sirske prebivalstvo. Razočaranje nad dejanji Rusije in Kitajske je vidno tudi v izjavi veleposlanika VB pri ZN Marka Lyalla Granta, ki je dejal, da je bilo kljub umiku sankcij, pozivom Asadu in upornikom po prekinitvi nasilja ter obljubam o uporabi zgolj nevojaških sredstev za končanje konflikta, to še vedno premalo in nesprejemljivo za dve članici, ki sta raje izbrali veto kot pa zagotavljanje varnosti sirskega prebivalstvu (VS 2011d, 7). Podobno mnenje je podala tudi veleposlanica ZDA pri ZN Susan E. Rice, ki je dejala, da je z neuspehom sprejeti osnutek resolucije, ki niti ne omenja sankcij, zaradi veta dveh stalnih članic »VS zapravljal priložnost, da bi prevzel svojo odgovornost do sirskega prebivalstva« (VS 2011d, 9) ter preprečil brutalno represijo sirskega režima nad lastnim prebivalstvom.

mednarodnemu miru in varnosti ter da bi kakršnakoli zunanja intervencija lahko izzvala neželjeno in precejšno regionalno nestabilnost (Zifcak 2012, 73–74). Slabšanje situacije v Siriji je SČP spodbudilo, da prouči nastalo stanje. To je vodilo do sprejetja resolucije S-16/1⁶⁴ (29. april 2011), s katero so strogo obtožili uporabo nasilja proti mirnim protestnikom, sirsko vlado pozvali h končanju zlorab človekovih pravic, pozvali k omogočanju svobode izražanja in združevanja, prepovedali preganjanje tujih novinarjev in zahtevali takojšnjo izpustitev političnih zapornikov (SČP 2011č). Vendar pa niti obtožbe VS niti SČP niso imele učinka, saj je po poročanju ZN bilo do konca maja ubitih 850 ljudi, več kot 8.000 pa jih je bilo arbitrarno pridržanih (Zifcak 2012, 74). Sredi maja 2011 so zato ZDA naložile sankcije proti sirskemu predsedniku Asadu in šestim drugim višjim sirskim uradnikom (CNN 2014; The Independent 2014). Avgusta 2011 so temu dodale še ekonomske sankcije, zamrznile dohodek sirski vladi, prepovedale nove investicije ali transakcije s strani ZDA v Sirijo, vključno s transakcijami, povezanimi z naftnimi proizvodi (CNN 2014). Septembra 2011 se je ZDA pridružila še Evropska unija (EU), ki je izdala prepoved na uvoz nafte iz Sirije ter zamrznila sredstva in vize sirskemu obrambnemu ministru (Ali Habib), vojaškemu poveljniku (Mohammed Moufleh) in vodji notranje varnosti (Tawfiq Yunis) (World Tribune 2011; CNN 2014). Tudi te sankcije niso imele vpliva na dejanja sirske vlade.

Nezadovoljstvo in krutost režima v Siriji je vodilo do nastajanja vedno novih oboroženih opozicijskih skupin in do konca leta 2011 naj bi bilo oblikovanih okoli tisoč oboroženih opozicijskih skupin, ki so združevale okoli 100.000 borcev (Ruys 2014, 253). Poleg tega pa je vedno več Asadovih vojakov dezertiralo, saj se niso strinjali z ukazi o pobijanju neoboroženih protestnikov. Nekateri med njimi so se pridružili oboroženim opozicijskim skupinam, drugi pa so zbežali v sosednje države (Jordanijo, Libanon, Turčijo) (White 2011; World Tribune 2011). Največja oborožena opozicijska skupina, t. i. Svobodna sirska vojska (*Free Syrian Army* – FSA), je bila ustanovljena 29. julija 2011 s strani sedmih dezertirerjev Asadove vojske, katere cilj je bil strmoglaviti režim predsednika Asada (Ruys 2014, 253; The Independent 2014). Kot del opozicije proti Asadovemu režimu je bil septembra 2011 oblikovan tudi t. i. Sirski nacionalni svet (*Syrian National Council* – SNC), s sedežem v Istanbulu (Iddon 2012), ki je postal vodilna opozicijska skupina (BBC 2012a). Cilj SNC je bil poraz Asadove vlade in

---

⁶⁴ Svèt za človekove pravice. 2011č. *Resolution S-16/1. The current human rights situation in the Syrian Arab Republic in the context of recent events.*

Na osnovi te resolucije je bila oblikovana tudi neodvisna Mednarodna preiskovalna komisija, ki je spremljala dogajanje v Siriji in 23. novembra 2011 objavila poročilo (Zifcak 2012, 79). Več o poročilu v nadaljevanju, glej stran 48.

Kitajska, Rusija, Pakistan in Malezija so bile med tistimi državami, ki so glasovale proti resoluciji (Zifcak 2012, 74).

vzpostavitev demokratičnega sistema v Siriji (CNN 2014), poleg tega pa so želeli pridobiti tudi mednarodno priznanje kot predstavnika sirskega ljudstva, ki se upira režimu Asada. Njihovo delo bi bilo zaključeno s padcem režima (Lannin 2011). Konec leta 2011 so ZDA in VB priznale SNC kot legitimnega predstavnika sirskega ljudstva (The Independent 2014).

Konflikt v Siriji se je nadaljeval in še okrepil, vendar so se kljub očitnim znakom in podatkom, ki kažejo na slabšanje situacije v državi, ZN, regionalne organizacije in drugi akterji izkazali kot nezmožni prekiniti to nadaljujoče se nasilje. Da gre za situacijo, v kateri bi se mednarodna skupnost morala odzvati, kaže tudi izjava posebnega svetovalca generalnega sekretarja ZN za preprečevanje genocida in R2P Adama Dienga, ki je dejal, da je v Siriji mogoče zaznati tako stopnjo in krutost nasilja, ki kaže na to, da so bili zagrešeni zločini proti človeštvu (Zifcak 2012, 76). Kljub temu, da so Francija, Nemčija, Portugalska in VB že konec maja 2011 predstavile osnutek resolucije – v katerem pozivajo sirsko vlado k R2P civiliste, h končanju pobijanja, mučenja in arbitrarnih pridržanj, da se prekliče vse medijske in komunikacijske ovire, prekine obleganje mesta Dar'a, k sodelovanju s SČP – je bilo potrebnih več mesecev razprav med članicami VS, da so predstavile končni osnutek resolucije za razpravo in sprejem (Zifcak 2012, 75). V nasprotju s hitrim in učinkovitim odzivom v Libiji, kjer je bila akcija sprožena tako s strani regionalnih organizacij kot ZN, VS ni uspel sprejeti učinkovitih sredstev za preprečitev oziroma ustavitve nasilja v Siriji, karkoli pa so že uspeli narediti, pa je bilo (pre)počasno in podcenjujoče (Morris 2013, 15; Garwood-Gowers 2013, 610).

4.2.1 Vključitev Arabske lige

Pet mesecev po začetku pogajanj, natančneje 4. oktobra 2011, o evropskem osnutku resolucije so Francija, Nemčija, Portugalska in VB predstavile končni osnutek resolucije⁶⁵ glede prekinitve nasilja v Siriji (Zifcak 2012, 75). Prizadevanja omenjenih držav glede sprejema neprisilne resolucije, s katero »obsojajo nadaljujoče grobe in sistematične kršitve človekovih pravic ter uporabo sile proti civilistom s strani sirske oblasti /.../« (VS 2011č, 1. odst.)⁶⁶, je bilo preprečeno z vetom Kitajske in Rusije, kljub dejstvu, da je bila na zasedanju VS izražena zaskrbljenost glede humanitarne krize v državi (Morris 2013, 1274; Garwood-Gowers 2013,

---

⁶⁵ Varnostni svet. 2011č. *Osnutek resolucije S/2011/612.*

⁶⁶ Resolucija v preambuli sirske vlado poziva k njeni odgovornosti zaščititi prebivalstvo, obžaluje pomanjkanje napredka vlade pri izvajanju obljubljenih reform ter izraža zaskrbljenost glede slabšanja politične situacije v Siriji in možnosti nadaljnega izbruha nasilja (VS 2011č, preambula). V operativnem delu pa zahteva takojšnje končanje nasilja (Res. S/2011/612, 1. odst.) in kršitev človekovih pravic, ponovno zagotovitev svobode izražanja ter združevanja, prenehanje uporabe sile proti civilistom in vladno podporo pri lajšanju humanitarne krize, ki se odraža v nadaljujočem konfliktu (VS 2011č, 4. odst.).

611). Kot je zapisano že v preambuli resolucije in ponovno poudarjeno tudi v 5. odstavku te resolucije, je edina možna rešitev krize v Siriji preko političnega procesa, vodenega s strani sirskih oblasti, v okolju brez nasilja, strahu in nadlegovanja, ki bo upošteval vse legitimne težnje in skrbi prebivalstva (VS 2011č, preambula in 5. odst.). Tako kot v primeru Libije, je osnutek omenjene resolucije Arabsko ligo pozval k uporabi svojega vpliva za končanje nasilja. Ker so potencialne sankcije predstavljale oviro za sprejem resolucije VS, so evropske države to poskušale prilagoditi in te razlike omiliti s tem, da so opustile neposreden odstavek glede nalaganja sankcij (Zifcak 2012, 77). Namesto sankcioniranja Sirije je VS v resoluciji neposredno pozval države k previdnosti pri prodaji orožja ali podobnega materiala, kot tudi k preprečevanju urjenja, zagotavljanja finančnih virov ali storitev, nasvetov ali kakršnekoli druge pomoči, povezane z orožjem (VS 2011č, 9. odst.). Kljub prizadevanju in dolgotrajnim pogajanjem evropskih držav za sprejem resolucije je bila le-ta 4. oktobra 2011 zavrnjena – devet članic je glasovalo za sprejem, štiri so se vzdržale (Brazilija, Indija, Libanon in Južna Afrika), dve pa sta glasovali proti (Kitajska in Rusija) (Zifcak 2012, 77). Svoj veto sta Kitajska in Rusija razložili s tem, da osnutek resolucije ne obravnava tudi nasilja opozicijskih skupin, katerih motiv je sprememba režima, ki bi le še povečal napetosti v Siriji (Garwood-Gowers 2013, 611; Zifcak 2012, 77–78) ter da ne daje zadostnega spoštovanja sirski suverenosti, ozemeljski celovitosti in načelu neposredovanja v notranje zadeve države (Zifcak 2012, 77). Poleg tega je Rusija opozorila tudi, da ne odobrava nikakršne akcije, ki bi bila kakorkoli podobna Natovi akciji v Libiji ter da bi tovrstne akcije morale biti izključene iz prakse držav (VS 2011d, 4). Kitajska pa je na drugi strani jasno zagovarjala svoje stališče, da se morajo popolnoma spoštovati »suverenost, neodvisnost in ozemeljska celovitost Sirije« (VS 2011d, 5). Poleg tega je verjela, da bi sankcije ali grožnje s sankcijami situacijo v Siriji še bolj zapletle. Ta vidik sta podprli tudi Indija in Južna Afrika, saj po njunem mnenju ta resolucija ni obsojala nasilja, zagrešenega s strani sirske opozicije, s tem pa tudi ni dajala nobene odgovornosti opoziciji glede bolj konstruktivnega vključevanja v pogovore z vlado pri iskanju rešitev za končanje napetosti z mirnim političnim procesom (VS 2011d, 5, 6, 11; Zifcak 2012, 78).

Rusija in Kitajska, kot tudi druge članice BRICs⁶⁷ skupine, so očitno ostale nenaklonjene kakršnikoli pomoči mednarodne skupnosti tako po drugem kot tretjem steburu R2P, kljub dokazom o množičnem nasilju in prepuščanju civilistov nemilosti režima, oziroma se niso želele oddaljovati od njihovih tradicionalnih zunanjepolitičnih poudarkov neposredovanja,

---

⁶⁷ BRICs – Brasilia, Russia, India, China, South Africa (Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska, Južna Afrika).

neuporabe sile ter spoštovanja ozemeljske celovitosti in suverenosti držav. Na drugi strani pa so bile zagovornice te resolucije kritične do nasprotnic resolucije. Tako je na primer predstavnik Francije v svoji izjavi dejal, da očitno »ne gre za problem vsebine resolucije, temveč je v ospredju politična izbira« (VS 2011d, 3) in gre za veto iz principa, ki pomeni ne le zavrnitev te resolucije, ampak vseh naslednjih resolucij VS glede Sirije. Hkrati pa kaže tudi na preziranje legitimnih teženj prebivalstva Sirije ter na »zavračanje tega obsežnega gibanja za svobodo in demokracijo« (VS 2011d, 3). Odziv ZDA je bil podoben. Washington je trdil, da so prizadevanja sirske vlade pri prikrievanju zločinov tako očitna kot so prazne njene obljube o reformah. Poleg tega strogo zavračajo trditve nasprotnic resolucije, češ da je akcija VS zgolj pretveza za vojaško akcijo s trditvijo, da gre za »poceni ukano s strani tistih, ki bi sirskega režimu raje prodajali orožje, kot stali ob strani sirskega prebivalstvu« (VS 2011d, 8).

Položaj nasprotnikov odločne akcije VS je bil oslavljen z dvema dogodkoma, ki sta sledila novembra 2011. Prvič, Arabska liga se je, podobno kot v primeru Libije, tudi v primeru Sirije odločila, da se vključi v reševanje konflikta, vendar je za to odločitev potrebovala bistveno več časa (od začetka konflikta do izvajanja ukrepov s strani Arabske lige je minilo kar devet mesecev). 12. novembra 2011 (v veljavi od 16. novembra) je suspendirala Sirijo (Svèt Arabske lige 2011b; CNN 2014) iz članstva v ligi zaradi neizpolnjevanja zahtev oziroma neimplementacije t. i. pobude Arabske lige,⁶⁸ ki je bila sprejeta 2. novembra 2011 (Svèt Arabske lige 2011a) in je imela tudi podporo sirske vlade (Issacharoff 2011). Hkrati pa je režimu dala tri dni časa za izpolnitev pogojev omenjene pobude, sicer se bodo morali soočiti z ekonomskimi in političnimi sankcijami (Svèt Arabske lige 2011b; Küçükkeleş 2012, 6–7). Na podlagi dogovora med predsednikom Asadom in odborom ministrov Arabske lige v Dohi je 30. oktobra 2011 pobuda Arabske lige vključevala zahteve, da bo sirska vlada takoj končala z nasiljem ter ščitila državljane, umaknila vojsko iz mest, izpustila politične zapornike in pospešila politične reforme ter začela z dialogom s predstavniki sirske opozicije, nenazadnje pa še, da mora biti članom opazovalne misije Arabske lige omogočen vstop v državo z namenom nadziranja izpolnjevanja zahtev (Svèt Arabske lige 2011a).

Sankcije so bile zaradi neizpolnjevanja teh pogojev tudi uveljavljene (Zifcak 2012, 79; CNN 2014). Posledično je Arabska liga 22. decembra 2011 napotila 150 nadzornikov Arabske lige v Sirijo z namenom nadziranja spoštovanja omenjene pobude, vendar kljub temu do konca

---

⁶⁸ Svèt Arabske lige. 2011a. *Arab League Council Resolution 7438 – Plan of Action*, 2. november 2011.

leta 2011 njihova prisotnost ni imela velikega vpliva na zmanjševanje nasilja. Drugič, neodvisna preiskovalna komisija, vzpostavljena s strani SČP, je 23. novembra 2011 objavila kritično poročilo⁶⁹ o dejanjih sirskega režima (Zifcak 2012, 79; Küçükkeleş 2012, 8–10). V poročilu navaja opazanja o množičnih kršitvah človekovih pravic s strani sirske vojske in varnostnih sil v Siriji vse od začetka protestov marca 2011 (SČP 2011c, 105.–108. odst.). Nadalje je komisija poročala, da so »državne sile nediskriminatorno streljale na neoborožene protestnike« (SČP 2011c, 41. odst.). Nekaterim vladnim silam naj bi bilo celo naročeno namerno pobijanje protestnikov (*shoot-to-kill policy*). V kolikor pripadniki vladnih sil teh ukazov ne bi izpolnjevali, so tvegali lastno usmrnitev. Prav tako je prišlo tudi do številnih izginotij, na tisoče ljudi je bilo aretiranih, pretepenih in mučenih (SČP 2011c, 42., 48., 58. in 59. odst.).

Kot odziv na to poročilo je SČP sprejel resolucijo S-18/1⁷⁰, ki sicer ni bila sprejeta enoglasno, saj sta poleg Kube in Ekvadorja tudi Rusija ter Kitajska glasovali proti (Zifcak 2012, 80). V resoluciji SČP predlaga, da naj vsa glavna telesa ZN nujno proučijo poročilo neodvisne preiskovalne komisije in izvedejo primerna dejanja (SČP 2011b, 8. odst.), hkrati pa tudi poziva sirske vlado k izpolnjevanju njene R2P prebivalstvo (SČP 2011b, 2. odst.) ter k implementaciji pobude Arabske lige (SČP 2011b, odst. 13). Kljub prizadevanjem Arabske lige, SČP in ZN je v Siriji še vedno prihajalo do pobojev. Visoka komisarka ZN za človekove pravice Navi Pillay je na neformalni seji VS v začetku decembra 2011 le-temu predstavila novo stanje v Siriji (Urad Visokega komisarja za človekove pravice 2011b; UN News Centre 2011). Kot je dejala, je bilo od začetka nemirov ubitih več kot 5.000 ljudi, več 10.000 jih je bilo aretiranih, okoli 14.000 arbitrarno pridržanih, več kot 12.000 jih je zapustilo državo in več 10.000 jih je ostalo notranje razseljenih (Pillay⁷¹ v Zifcak 2012, 81).

Po neuspehu opazovalne misije Arabske lige v Siriji doseči mir in prekinitvev spopadov (Garwood-Gowers 2013, 611)⁷² in očitnemu slabšanju stanja v Siriji, si je VS januarja 2012

---

⁶⁹ Svět za človekove pravice. 2011c. *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic*.

⁷⁰ Svět za človekove pravice. 2011b. *Resolution S-18/1. The human rights situation in the Syrian Arab Republic (A/HRC/RES/S-18/1)*, 5. december.

⁷¹ *Office of the High Commissioner for Human Rights*. 2011. Syria: Pillay Calls for Urgent Action to Halt Violence. Press Release, 12. december. V Zifcak (2012, 81).

⁷² Opazovalna misija Arabske lige je zaključila s svojim delom 18. januarja 2012, manj kot mesec dni po njeni napotitvi, zaradi nespoštovanja sirske oblasti določil pobude, hitrega naraščanja nasilja ter s tem nedoseganj cilja misije (CNN 2012). Generalni sekretar Arabske lige Nabil el-Araby je dejal, da se je Arabska liga zaradi dejanj sirske vlade, ki so daleč od izpolnjevanja obveznosti, določenih s pobudo (CNN 2012), ter zaradi »kritičnega poslabšanja situacije v Siriji in nadaljevanja nasilja /.../ odločila za takojšnjo prekinitvev misije v Siriji« (el-Araby v Urquhart 2012). Poleg nadaljujočega nasilja v državi, zatiranja, mučenja, kršitev človekovih

ponovno prizadeval sprejeti ukrepe, ki bi pripomogli k rešitvi krize. Osnova pogajanj je bil osnutek resolucije S/2012/77,⁷³ ki je bil predstavljen VS s strani Arabske lige in je imel tudi podporo zahodnih držav, katerih cilj je bil doseči odstop predsednika Asada preko sirsko vodenege političnega prehoda v demokratičen pluralni politični sistem (VS 2012a, 7. odst.). Rusija in Kitajska sta sicer nasprotovali kakršnemukoli hitenju pri oblikovanju nove resolucije, hkrati pa je Rusija namignila, da bi osnutek, oblikovan po iniciativi Arabske lige, lahko bil sprejemljiv (Zifcak 2012, 82). V prizadevanjih po pomiritvi ruskih in kitajskih skrbi glede motivov ter različnih interpretacij mandata VS, je besedilo resolucije eksplicitno izključilo kakršnokoli vojaško akcijo oziroma uporabo prisilnih sredstev proti Siriji v skladu z 42. členom UL ZN (VS 2012a, preambula). Kljub temu sta Rusija in Kitajska pri glasovanju 4. februarja 2012 preprečili sprejem resolucije⁷⁴ z uporabo veta (Garwood-Gowers 2013, 611). Nekatere države so bile ogorčene nad novo zavrnitvijo resolucije, kar so izrazile tudi z izbiro besed v svojih izjavah – nemški ambasador je dejal, da gre za »škandal«, francoski predstavnik, da to predstavlja »sramoto«, in ameriški predstavnik, da se mu odločitev »gnusi« (VS 2012b, 3–5). Države so izrazile zaskrbljenost nad 'ponavljanjem zgodovine',⁷⁵ toleriranjem 'sirskega stroja pobijanja', odklanjanjem pomoči sirskega prebivalstvu ter nezmožnostjo VS izpolnjevati njegov mandat in ohranjati mednarodni mir ter varnost (VS 2012b, 3–4, 6). Ruska in kitajska delegacija sta kljub temu ostali neomajni ter resolucijo opisali kot neuravnoteženo, saj ne obravnava obeh strani enako, tj. sirske oblasti in oboroženih upornikov po enakih merilih. Poleg tega je ruski ambasador dejal, da so »nekateri vplivni člani mednarodne skupnosti, /.../, podcenjevali kakršnokoli možnost politične rešitve, pozivali k spremembi režima ter spodbujali opozicijo vključno s provokacijami in

---

pravic, bombnih napadov so opazovalci poročali tudi o namernem oteževanju oziroma omejevanju opazovalcev pri nadziranju situacije v državi in gibanju po državi. Problem, kot ga je izpostavila Arabska liga, pa ni bil le na strani države in nespoštovanja določil iniciative, temveč tudi v pomanjkanju osebja ter pomanjkljivi administrativni in logistični podpori (Arabska liga 2012, 4, 6, 8, 9).

⁷³ Varnostni svet. 2012a. *Osnutek resolucije S/2012/77*.

⁷⁴ V svoji končni obliki osnutek resolucije S/2012/77 obtožuje nadaljujoče nasilje, kršitve človekovih pravic in smrtne žrtve v Siriji (VS 2012a, 1.–4. odst.), zahteva prekinitev nasilja, izpustitev političnih zapornikov in umik vojaških ter drugih oboroženih sil iz vasi in mest ter zahteva popoln in neoviran dostop institucijam Arabske lige (katerih namen je zgolj nadzor) (VS 2012a, 4. odst.), hkrati pa poziva sirske oblasti k sodelovanju z opazovalno misijo Arabske lige (VS 2012a, 9. odst.).

⁷⁵ 4. februar je obletnica masakra v Hami leta 1982, ko je takratni sirski predsednik Hafez al-Asad (oče trenutnega predsednika Bašarja al-Asada) v večdnevem napadu na mesto Hama, z namenom zatrtja upora Sunitov, popolnoma uničil mesto Hama ter pobil več kot 20.000 ljudi. Dogodek velja za najbolj krvav napad kateregakoli arabskega vladarja na svoje prebivalstvo ter ostaja pomemben dogodek v sirski zgodovini (Rodrigues 2011). V mestu Holms pa je le večer pred odločanjem o resoluciji (S/2012/77), tj. 3. februarja 2012, prišlo do podobnega (vendar ne tako smrtonosnega) množičnega napada na mesto Holms, kjer so vladne sile neusmiljeno bombardirale mesto brez kakršnegakoli razlikovanja med uporniki in civilisti. Po poročanju naj bi ubili vsaj 210 ljudi, več sto jih je bilo ranjenih. Gre za najbolj krvav vikend nasilja v 11-ih mesecih od začetka napadov; s tem se je skupno število ubitih povzpelo nad 6.000 (Zifcak 2012, 83).

spodbujanjem oboroženega boja« (Čurkin v VS 2012b, 9). Kitajska pa je, tako kot do sedaj, potrdila svojo (že tradicionalno) vizijo ohranjanja suverenosti, neodvisnosti in ozemeljske celovitosti Sirije (VS 2012b, 9).

Kot posledica drugega dvojnega veta je bil Kofi Anan imenovan za skupnega posebnega odposlanca⁷⁶ ZN in Arabske lige za Sirijo (Garwood-Gowers 2013, 612; ZN 2012b; BBC 2012a). Po imenovanju je dejal, da si bo prizadeval »končati nasilje in kršitve človekovih pravic ter spodbujati mirno rešitev sirske krize« (Anan v BBC 2012a). Njegova naloga pa je bila »sodelovanje z vsemi relevantnimi udeleženci tako znotraj kot zunaj meja Sirije z namenom končanja nasilja in humanitarne krize ter spodbujanje politične rešitve, upoštevajoč želje sirskega ljudstva po demokraciji, in sicer s pomočjo vsestranskega političnega dialoga med sirske vlado in opozicijo« (ZN 2012b). Upanje po rešitvi krize se je povečalo, ko se je Asad strinjal s predlaganim Ananovim načrtom rešitve krize, ki je bil odobren tudi s strani VS (Hamilton 2012; Sterling 2012a).⁷⁷ Medtem ko se je Asad s predlogom strinjal, je na drugi strani del opozicijskih skupin zavračal predlog, ker naj bi zahteval premalo, medtem ko je drugi del opozicijskih skupin bil pripravljen pristati na predlog, če bo vlada spoštovala obljube (Al Jazeera 2012a). Načrt je v šestih točkah predvideval spoštovanje sirske oblasti, teženj in skrbi ljudstva v političnem procesu spremembe oblasti, takojšnjo prekinitev spopadov s pomočjo nadzornih mehanizmov ZN in umik vojske iz mest, omogočanje zagotavljanja humanitarne pomoči, izpustitev vseh arbitrarno pridržanih oseb, zagotavljanje svobode gibanja ter spoštovanje svobode združevanja in mirnih demonstracij (VS 2012f). Kljub obljubam Asada po spoštovanju določil načrta, so le nekaj dni za tem (v začetku aprila 2012) že poročali o močnem obstreljevanju mest Hama in Homs, kot tudi o obsežnih napotitvah vojaških sil režima v mesti Idlib in Dar'a (Barnard in Gladstone 2012). V drugi polovici aprila je bila kot del Ananovega načrta z resolucijo VS 2043⁷⁸ (21. april 2012) vzpostavljena Nadzorna misija ZN v Siriji (*UN Supervision Mission in Syria* – UNSMIS), katere naloga je bila končanje naraščajočega nasilja in nadzorovanje skladnosti z načrtom (Res. 2043 (2012), 5. odst.; UNSMIS 2012). Vendar pa tudi ta misija ni dosegla zelenih rezultatov, saj se je nasilje neprekinjeno nadaljevalo in celo naraščalo. Posledično je bil

---

⁷⁶ Imenovan je bil 23. februarja 2012 v skladu z resolucijo GS A/RES/66/253 (16. februar 2012) in po posvetovanju med generalnim sekretarjem ZN Ban Ki-moonom in generalnim sekretarjem Arabske lige Nabilom Elarabyem (ZN 2012b).

⁷⁷ 10. marca 2012 je bil načrt predstavljen Asadu, 16. marca je bil Ananov načrt odobren s strani VS in 27. marca tudi s strani sirske oblasti (Hamilton 2012; Sterling 2012a).

⁷⁸ Varnostni svet. 2012c. *Resolucija 2043*, S/RES/2043/2012.

mandat misije prekinjen junija 2012 (BBC 2012b), kljub temu pa so opazovalci ostali v državi z namenom »nadaljevati mandat, ko bo situacija primerna za to« (Mood v BBC 2012b).

Tudi tretji osnutek resolucije (osnutek resolucije S/2012/538)⁷⁹ s podporo zahodnih držav, dan v glasovanje VS 19. julija 2012, je bil blokiran s strani Rusije in Kitajske. S to resolucijo bi bil podaljšan mandat UNSMIS, prav tako pa bi resolucija naložila sankcije v primeru, da zahteve po končanju nasilja ne bi bile uresničene (ZN 2012c). Odločitev Kitajske in Rusije je bila obrazložena z že dobro znanimi obtožbami o neenakopravnem naslavljanju nasilja, ki izhaja tudi s strani opozicijskih sil (VS 2012d, 8, 13). Sporno za omenjeni dve državi pa je bilo tudi, da osnutek resolucije eksplicitno ne izključuje vojaške intervencije,⁸⁰ temveč VS omogoča posredovanje v skladu s VII. poglavjem UL ZN. Poleg tega je Rusija še dodala, da zahodne države v VS v ospredje postavljajo svoje geopolitične interese, ki niso v skladu s težnjami sirskega prebivalstva in s tem le še slabšajo situacijo v državi (VS 2012d, 8). Drža Kitajske in Rusije ni ostala brez odmeva. VB, ZDA in Francija so dejanje Kitajske in Rusije označile kot neopravičljivo in nesprejemljivo ter Rusijo obtožile, da le »pridobiva čas sirskega režimu, da zlomi opozicijo« (Gabbatt 2012; Gladstone 2012). Veleposlanica ZDA pri ZN Susan E. Rice (v VS 2012d, 11) je dejala, da »smo zamudili še eno kritično priložnost za sodelovanje /.../ /ter/ da lahko zgolj upamo, da bosta /.../ Rusija in Kitajska prekinili s ščitenjem Asada in VS omogočili, da odigra svojo vlogo /.../ v Siriji«. Mednarodna skupnost je tako zašla v slepo ulico. Kofi Anan je posledično v začetku avgusta 2012 naznanil svoj odstop kot odposlanec za Sirijo zaradi naraščanja militarizacije v Siriji in »očitnega pomanjkanja enotnosti znotraj VS« (Anan v BBC 2012c), ki se kaže tudi v nadaljujočem prelaganju krivde za nedoseganje dogovorov v VS (Bernstein 2012, 342; Sterling 2012b; BBC 2012c). Anan je v zaključku dejal še, da je »Sirija /.../ še vedno lahko rešena pred najhujšo katastrofo – če mednarodna skupnost le pokaže pogum in vodstvene sposobnosti, ki so potrebne za iskanje kompromisa med njihovimi različnimi interesi za dobrobit sirskega prebivalstva« (BBC 2012c).

Zdi se, da se je mednarodna skupnost pri reševanju konflikta v Siriji vdala.⁸¹ V situaciji, v kateri nobena stran ni bila pripravljena popustiti drugi, je mednarodna skupnost zaključila, da

---

⁷⁹ Varnostni svet. 2012č. *Osnutek resolucije S/2012/538*.

⁸⁰ Že v preambuli zapišejo, da ZN lahko delujejo v skladu s VII. poglavjem UL ZN v svojih zahtevah po skladnosti z zahtevami prejšnjih resolucij, da sirske oblasti umaknejo svojo vojsko in prekinejo z nasiljem (ZN 2012c).

⁸¹ Mednarodna skupnost je ostala nemočna. Po poročanju Urada visokega komisarja ZN za človekove pravice je bilo do konca leta 2012 ubitih več kot 60.000 ljudi (Thakur 2013, 70; UN News Centre 2013), vendar pa hkrati opozarjajo, da je bila ta številka verjetno še večja, saj so bila poročila pogosto pomanjkljiva zaradi nezadostnih

lahko konflikt v Siriji konča le politična sprava. Številni poskusi Arabske lige in ZN prekiniti spopade ter začeti dialog med sprtimi stranmi so propadli (Rodgers in dr. 2014). Državlјanska vojna v Siriji se ne umirja, niti ni jasno, kdaj se bo zares končala. Samo v zadnjem letu spopadov se je število smrtnih žrtev podvojilo in preseгло številko 190.000 (Cumming-Bruce 2014). Po poročanju *Syrian Observatory for Human Rights* pa naj bi število smrtnih žrtev do junija 2015 preseгло 300.000 (Syrian Observatory for Human Rights 2015). Poleg tega je od začetka konfliktov Sirijo zapustilo skoraj štiri milijone ljudi,⁸² večina od teh so bile ženske in otroci, s tem pa to velja za največji prebeg beguncev v novejši zgodovini. Samo v prvih petih mesecih leta 2013 naj bi Sirijo zapustilo več kot milijon beguncev (Syria Relief Network 2015). S tem kriza v Siriji močno vpliva tudi na regionalno stabilnost, največji vpliv pa je imela predvsem na njene sosede (Turčijo, Irak, Libanon, Jordanijo in Egipt), ki sprejemajo obsežne dotoke sirskih beguncev in se soočajo z obsežno begunsko krizo (Kaya 2014, 42; Rodgers in dr. 2014). Libanon in Turčija sta vsaka posebej sprejeli več kot milijon sirskih beguncev, medtem ko so Jordanija, Irak in Egipt vsaka posebej postale dom več stotisočim beguncem (BBC 2015a). Ta množična razselitev lahko oblikuje dolgoročne destabilizirajoče stiske in posledično deluje kot gonilo konflikta v prihodnosti (Stigal 2014, 292). Problema pa ne predstavljajo samo begunci, ampak Sirija sedaj predstavlja tudi največjo svetovno krizo notranje razseljenih oseb. Po podatkih ZN in Urada za sodelovanje v humanitarnih zadevah naj bi bilo več kot 7,6 milijona notranje razseljenih oseb, pol toliko notranje razseljenih otrok. To skupaj pomeni, da je domove zapustilo več kot 9,5 milijona ljudi (polovica prebivalcev države). Več kot 12 milijonov ljudi potrebuje humanitarno pomoč, od teh pa jih skoraj pet milijonov živi na obleganih ali težko dostopnih območjih (Security Council Report 2014; Security Council Report 2015; OCHA 2015; Rodgers in dr. 2014).

4.3 PRIMERJALNA ANALIZA DOGAJANJA V LIBIJI IN SIRIJI NA PODLAGI KRITERIJEV, KI DOLOČAJO UPORABO KONCEPTA ODGOVORNOST ZAŠČITITI

V tem poglavju sledi primerjalna analiza dogajanja v Libiji in Siriji na osnovi kriterijev, ki dovoljujejo uporabo vojaške sile v skladu s tretjim stebrom R2P. Kljub temu, da so države

---

informacij, prav tako pa veliko število smrti ostaja nedokumentirano (UN News Centre 2013; Price in dr. 2013, 5).

⁸² Po zadnjih podatkih Agencije ZN za begunce naj bi do vključno 31. maja 2015 Sirijo zapustilo 3.980.623 beguncev (The UN Refugee Agency 2015b).

zaradi nestrinjanja o uporabnosti kriterijev le-te izločile iz končnega dokumenta, ki ureja R2P, jih bom v tej nalogi uporabila za lažjo primerjalno analizo odločitve mednarodne skupnosti o (ne)posredovanju v Libiji in Siriji na podlagi R2P. Kriteriji, ki jih bom analizirala, so prava oblast, pravi namen, pravičen razlog, zadnje sredstvo, proporcionalna uporaba sredstev in obstoj razumnih možnosti uspeha.

4.3.1 Kriterij prave oblasti

Prvi kriterij – kriterij prave oblasti – določa, kdo lahko odobri vojaško intervencijo in hkrati tudi poziva k pridobitvi avtorizacije VS (ICISS 2001, XII). Temeljna naloga ZN je ohranjanje mednarodnega miru in varnosti, VS pa ima pri tem poglavitno vlogo (Türk 2007, 341). Kljub temu je vprašanje, ali naj tretji steber R2P dovoljuje uporabo sile, kadar VS ne uspe sprejeti odločitve, dokaj kompleksno. Mednarodna skupnost se je z UL ZN jasno izrekla proti kakršnikoli uporabi sile brez avtorizacije VS in da naj se spori rešujejo po mirni poti (Williams in dr. 2012, 489). To se sklada tudi s 24. členom UL ZN, ki VS nalaga »prvenstveno odgovornost za ohranitev mednarodnega miru in varnosti«. Sklepi VS so obvezujoči, lahko pa se VS tudi odloči, da izda zgolj priporočilo (Türk 2007, 346). Preden se uporabi sila brez avtorizacije VS, si mora VS predhodno prizadevati doseči konsenz med sprtimi stranmi (UL ZN, 37. čl.), hkrati pa mora biti možnost oziroma upanje po nadaljnjih akcijah VS zaradi nasprotovanj ene od stalnih članic VS minimalna oziroma je ne sme biti. Takšen sistem zagotavlja, da države ne morejo zlorabiti koncepta R2P, s tem da bi zaobšle odločitev VS in uporabile silo za doseganje njihovih lastnih ciljev (Williams in dr. 2012, 497).

Sedmi odstavek 2. člena UL ZN določa pravico držav do nevmešavanja v notranje zadeve držav, vendar ne izključuje uporabe prisilnih sredstev po VII. poglavju UL ZN. Sledeč iz tega obstajata, kot že omenjeno, dve izjemi, in sicer pravica države uporabiti silo za namene individualne ali kolektivne samoobrambe (UL ZN, 51. čl.) in pravica VS, da avtorizira uporabo sile za ohranitev ali obnovitev mednarodnega miru ter varnosti (UL ZN, 42. čl.). Konflikta v Libiji in Siriji, kot je razvidno iz zgornje analize, ne moremo opredeliti kot situacijo, kjer bi se bilo primerno sklicevati na uporabo ukrepov po 51. členu UL ZN, saj v obeh primerih ni šlo za napad na državo (kot subjekt mednarodnega prava), temveč gre za notranjedržavni konflikt, kjer so vladne sile izvajale represijo nad lastnimi državljani oziroma niso bile voljne ščititi svojih državljanov pred nasiljem in kršitvami človekovih pravic. Hkrati pa sta se konflikta izkazala tudi kot izjemno politično težavna in taka, ki ga državi, zaradi šibkih državnih struktur, šibke avtoritete oziroma nezadovoljstva z avtoriteto sami ne zmoreta oziroma nista bili zmožni rešiti. Zato lahko kot 'pravo oblast' v obeh primerih opredelimo VS.

V primeru Libije je VS z resolucijo 1973 avtoriziral prisilno vojaško akcijo po VII. poglavju UL ZN ter dovolil sprejem »vseh potrebnih sredstev /.../ za zaščito civilistov in civilno poseljenih območjih, ki so ogrožena« (Res. 1973, 4. odst.). VS je s tem odobril prisilno intervencijo, izvedeno pod vodstvom ZDA, kot tudi Natovo intervencijo po VII. in VIII. poglavju UL ZN (Moller 2013, 191). S tem ta resolucija izpolnjuje kriterij prave oblasti (Gärtner 2011, 6). Medtem pa v primeru Sirije, kljub številnim prizadevanjem ZN oziroma VS mednarodna skupnost ni uspela doseči dogovora znotraj VS zaradi razlik, do katerih je prihajalo v mnenjih držav – predvsem neomajna podpora Rusije in Kitajske sirskega režimu. VS je poskušal doseči premirje s sprejetjem štirih resolucij, ki bi avtorizirale uporabo mirnih sredstev za končanje konflikta, vendar zaradi veta omenjenih dveh držav do tega (do zaključka pričujočega magistrskega dela) še ni prišlo. Države so zato mimo VS z nalaganjem sankcij sirskega režimu poskušale izboljšati situacijo, vendar tudi to ni imelo učinka na sirskega režim (CNN 2014; World Tribune 2011). VS je poskušal doseči vpliv na reševanje konflikta z vzpostavitvijo nadzorne misije, vendar tudi ta poskus ni dosegel velikih uspehov, saj se je nasilje nadaljevalo oziroma se je še povečalo (BBC 2012b). Zato lahko zaključimo, da v Siriji kriterij prave oblasti ni izpolnjen v celoti.

4.3.2 Kriterij pravičnega razloga

ICISS zagovarja, da se mora vojaška intervencija za namen zaščite prebivalstva dojemati kot izjemno in izredno sredstvo, za katerega morajo biti izpolnjeni specifični pogoji. Za potrebe slednjega je bil oblikovan kriterij pravičnega razloga, katerega bistvo je, da je za vojaško posredovanje potreben jasn dokaz o resni in nepopravljivi škodi, ki se dogaja ljudem (ICISS 2001, 4.18 odst.). Natančneje, vojaška intervencija je upravičena, če sta izpolnjena dva pogoja, in sicer »velika izguba življenj, dejanska ali pričakovana, z genocidnim ali negenocidnim namenom, ki je posledica namernih dejanj države ali zaradi državnega zanemarjanja ali nezmožnosti posredovati /in/ obsežno etnično čiščenje, dejansko ali pričakovano, povzročeno s pobijanjem, prisilnimi izgoni, z nasiljem ali posilstvi« (ICISS 2001, 4.19 odst.).⁸³

V Libiji je bil pomemben dejavnik, ki je vplival na mednarodno akcijo, jasnost in neposrednost grožnje civilnemu prebivalstvu. Kljub cenzuri, zmedi, govoricam in lažnim informacijam je bila grožnja množičnih zločinov v Libiji neizbežna ter resnična. Tveganje pojava množičnih zločinov je bilo jasno identificirano tudi s strani ZN že v samem začetku

---

⁸³ Kaj ta dva pogoja širše vključujeta, je obravnavano že v podpoglavju 3.2 Funkcije, kriteriji in izvedbenost koncepta odgovornost zaščititi, glej stran 26 (opombo 38).

spopadov leta 2011 ter potrjeno, ko so Gadafijeve sile obkrožile uporniško mesto Bengazi. Ko so se februarja 2011 začeli protesti, se je Gadafi zatekel k brutalni represiji. Domneve in trditve o množičnih zločinih so bile potrjene celo s strani samega Gadafija v številnih javnih grožnjah prebivalstvu, predvsem z grožnjami o tem, da bo pobil tisoče ljudi in da 'bodo tekle reke krvi', če se upor ne bo ustavil (Adams 2012, 5–8), da bo 'državo očistil ščurkov in podgan' ter da bo usmrtil vsakega Libijca, ki bo dvignil orožje proti njegovi državi (Garwood-Gowers 2013, 607). Gadafijeve sile so brez omejitev bombardirale mesta, ostrostrelci so streljali na civiliste, jih uporabljali za živi ščit itd. (Adams 2012, 5, 10). Ocene ubitih civilistov se sicer razlikujejo, vendar naj bi bilo po poročanju SČP samo februarja 2011 ubitih med 500 in 700 civilistov, prebivalci mesta Tajure pa so poročali tudi o številnih truplih, ki so ležala po ulicah (Adams 2012, 5–6). V šestih mesecih vojne je število smrtnih žrtev naraslo na okoli 30.000 (Laub 2011), število notranje razseljenih oseb pa se je gibalo med 65.000 in 80.000 (Stigal 2014, 292). Svoje grožnje je Gadafi še podkrepil s pozivom njegovim podpornikom v mestu Tripoli, da naj napadejo vse nasprotnike režima (Adams 2012, 5) in tudi, ko je postalo jasno, da je že vse izgubljeno, so Gadafijeve sile nadaljevale z vojnimi zločini. Ko je mesto Tripoli padlo pred uporniki konec avgusta 2011, je Gadafijeva vojska še naprej pobijala in mučila pridržane zapornike. Vendar pa, kot opozarja SČP, ne gre za osamljen primer, saj je do podobnih dejanj prihajalo tudi v drugih mestih Libije (al-Qawalish, Bani Walid) (HRW 2011). Poleg zločinov proti človeštvu, vojnih zločinov in genocidnih ravnanj proti upornikom je v državljanski vojni v Libiji mogoče zaslediti tudi dejanja, ki jih lahko opišemo kot etnično čiščenje. Jasnih informacij o tem, ali gre za etnično čiščenje ali ne, ni, prav tako pa se razlikujejo informacije o krivcih za poboje temnopoltega prebivalstva. Nekateri za to nediskriminatorno pobijanje temnopoltega prebivalstva krivijo Gadafijeve sile (Ghosh 2011), spet drugi upornike (Seymour 2011). Dejstvo pa je, da sta se v Libiji oblikovala ksenofobija in rasizem, posledica česar so bili poboji ter mučenja temnopoltega prebivalstva (Seymour 2011).⁸⁴ Najbolj prizadeto je bilo mesto Tawerga, ki je bilo v glavnem poseljeno s temnopoltim prebivalstvom, danes pa ga opisujejo kot 'mesto duhov' (Kafala 2011), saj naj bi uporniki domnevno z mučenjem, s poboji, posilstvi, požigi stanovanj in z izgoni očistili mesto (Kafala 2011; Ghosh 2011).⁸⁵

---

⁸⁴ Na spletu so se celo pojavili videoposnetki, kjer libijski uporniki mučijo temnopolto prebivalstvo in jih zapirajo v kletke (RT News 2012).

⁸⁵ To dejanje naj bi bil povračilni ukrep za vlogo, ki jo je temnopolto prebivalstvo imelo v trimesečnem obleganju mesta Misrata (Kafala 2011). Domnevno naj bi Gadafi uril temnopolto subsaharsko prebivalstvo za svojo vojsko, ki je potem napadala mesta po državi, med njimi je bilo tudi mesto Misrata (Ghosh 2011).

Kot že poudarjeno, so ZN od samega začetka krize opozarjali na pretečo grožnjo množičnih zločinov in svoje odzive podajali v okviru R2P. Že v resoluciji 1973 obtožujejo »obsežne in sistematične kršitve človekovih pravic, vključno z arbitrarnimi pridržanji, s prisilnimi izginotji, z mučenjem in usmrčitvami« (Res. 1973 (2011), preambula), kar se sklada tako z zločini, ki spadajo v okvir vojnih zločinov, kot z zločini, ki spadajo v okvir zločinov proti človeštvu. Visoka komisarka ZN za človekove pravice Navi Pillay je na primer poudarila potrebo po zaščiti civilistov in oblasti pozvala k prenehanju uporabe nasilja proti protestnikom, saj lahko dosežejo stopnjo zločinov proti človeštvu. Prav tako je tudi posebni svetovalec generalnega sekretarja ZN za preprečevanje genocida in R2P Adam Dieng dejal, da dejanja libijskega režima lahko dosežejo stopnjo zločinov proti človeštvu (Williams in Bellamy 2012, 276; Bernstein 2012, 336). To mnenje je potrdila tudi Mednarodna preiskovalna komisija SČP, ki v svojem poročilu glede Libije⁸⁶ zaključuje, da so Gadafijeve sile oziroma Gadafi povzročili »mednarodne zločine, predvsem zločine proti človeštvu in vojne zločine /.../ /vključno z/ dejanji umora, mučenja, prisilnih izginotij in spolnih zlorab /.../ v kontekstu razširjenih in sistematičnih napadov na civilno prebivalstvo« (SČP 2012, 20). Nenazadnje pa je potrditev, da gre za množične zločine in zločine proti človeštvu tudi odločitev MKS 27. junija 2011, ki je izdal zaporni nalog za Gadafija, njegovega sina in vodjo libijske obveščevalne službe, glede njihove odgovornosti za storjene zločine (Adams 2012, 11).

V primerjavi z Libijo, kjer je Gadafi v svojih izjavah vidno spodbujal izvajanje množičnih zločinov, je bil Asad v Siriji pri svojih grožnjah pazljivejši. Njegove izjave so bile videne kot spravljive, kljub vsem dokazom, ki so kazali ravno nasprotno (Adams 2012, 15). Protestnike oziroma upornike je na eni strani obtožil, da so padli pod vpliv ekstremistov in zunanjih vplivov ter jih označil za oboroženo bando, hkrati pa je na drugi strani to zatiranje spretno kombiniral z obljubami o politični in ustavni reformi, ki je vsaj v začetku dajala nekaj upanja tako za protestnike kot tudi za mednarodno skupnost, da se bo konflikt rešil na miren način (Zifcak 2012, 84–85). Proti njegovi blagi retoriki in obljubam o reformah pa govorijo reakcije sirske varnostne sil na upor. Sirska vojska je na proteste odgovorila krvavo in brezčutno, kar se kaže tudi v številu smrtnih žrtev, ki je v prvem letu spopadov preseгла 10.000 žrtev (Adams 2012, 15), danes pa število le-teh že presega 200.000; več kot štiri milijone ljudi je postalo beguncev (Syria Relief Network 2015), skoraj polovica prebivalcev države pa je notranje razseljenih (Security Council Report 2014). Sirski režim je izvajal mučenja in

---

⁸⁶ Svět za človekove pravice. 2012. *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*.

aretacije, prihajalo je tudi do prisilnih izginotij in razselitev, prisilnih pridržanj ter samovoljnega pobijanja prebivalcev (The Guardian 2014). Sirske letalske sile, proti katerim se uporniki niso mogli boriti, so bombardirale mesta po vsej državi (Videmšek 2013, 155). Iz poročanja medijev je mogoče razbrati, da so vladne sile namerno napadale civilna združenja, mučile zapornike, uporabljale spolno nasilje ter izvajale javne usmrtitve in bičanja, usmrčene pa več dni puščali na javnih mestih z namenom zastraševanja prebivalstva (BBC 2014b; The Guardian 2014). Poleg tega so izvajali genocidne poboje celotnih vasi, poseljenih s sunitskimi muslimani (Cumming-Bruce in Gordon 2013), kot del taktike pa so sirske sile tudi stradale prebivalstvo, uničevale njihove zaloge in preprečevale dostop humanitarne pomoči (Reuters 2014). Med vojne zločine in zločine proti človeštvu, storjene s strani Asada, pa lahko štejemo tudi uporabo toksičnih kemikalij v napadu na civiliste oziroma na mesta v avgustu 2014 (Rodgers in dr. 2014; BBC 2014b). »Prvotni miroljubni boj za svobodno in demokratično Sirijo, v kateri so aktivisti videli enakovredno sobivanje vseh verskih ločin in etničnih skupin, se je spremenil v splošen pokol« (Videmšek 2013, 136). S širjenjem spopadov po državi in s stopnjevanjem brutalnosti so se tako na bojnih črtah znašli tudi sirski kristjani in Kurdi, posledično pa iz Sirije prihaja vse več poročil o obračunavanju upornikov s kristjani, ki množično bežijo iz države (Videmšek 2013, 136–137). Kljub temu, da znakov etničnega čiščenja še ni mogoče zaslediti, se je med sunitskim delom prebivalstva razširil strah, da bo Asadov režim začel z etničnim čiščenjem alavitskega središča (Chulov in Mahmood 2013). Posledično so številni kristjani raje prebežali v sosednje države ali druge dele države (Lekic 2013).

Poleg tega proti Asadovim obljubam o reformah govorijo tudi poročila Urada visokega komisarja ZN za človekove pravice. Slednja poročajo o uporabi topništva proti neoboroženim civilistom, obsežnih aretacijah prebivalstva od vrat do vrat, pobijanju medicinskega osebja kot tudi o napadih na bolnišnice, klinike in mošeje (Zifcak 2012, 73). Preiskovalna komisija SČP v svojem poročilu poroča o storjenih zločinih proti človeštvu v več mestih Sirije in posledično poziva vlado k takojšnji prekinitvi množičnih kršitev. Generalni sekretar Ban Ki-moon pa je dejal, da to, kar se dogaja v Siriji, zagotovo predstavlja zločine proti človeštvu (Oweis 2012).

Za oba primera, tako za Libijo kot Sirijo, lahko trdim, da je obstajal in še obstaja (vsaj v drugem primeru) upravičen razlog za intervencijo mednarodne skupnosti. Ne Gadafi in ne Asad nista izpolnila svoje R2P prebivalstvo, temveč ravno nasprotno, poleg groženj z nasiljem in izvajanjem brutalne represije nad prebivalstvom obstajajo tudi dokazi oziroma

znaki o izvajanju vojnih zločinov, zločinov proti človeštvu, genocidnih dejanj in vsaj v primeru Libije tudi etničnega čiščenja.

4.3.3 Kriterij pravega namena

Zaustavitev ali preprečitev trpljenja ljudi je bistvo kriterija pravega namena. V okvir le-tega se ne uvršča sprememba meja, prizadevanje določene bojovniške skupine doseči samoodločbo ali prizadevanja po padcu režima. Zato je za analiziranje tega kriterija bistveno, da, poleg tega, ali je cilj intervencije zaščita civilistov, proučimo tudi, ali gre za intervencijo, ki ima kolektivno oziroma multilateralno osnovo; kakšna je podpora tistih, v korist katerih se intervencija izvaja ter ali imajo podporo oziroma soglasje držav v regiji (ICISS 2001, 4.33–4.34 odst.). Pravi namen je zagotovljen z multilateralnimi oziroma s kolektivnimi intervencijami, ki jih podpirajo tudi regionalne države, saj obstaja manj možnosti, da bi ena država v ospredje postavljala uresničevanje lastnih interesov pred interesi žrtev nasilja (Baylis in dr. 2008, 430)

4.3.3.1 Cilj intervencije je zaščita civilistov

Tako v primeru Libije kot Sirije je bilo jasno, da je bil cilj uporniških skupin in posredno tudi ZN ter drugih regionalnih organizacij, ki so se vključile v reševanje konflikta, sprememba režima. Podpora spremembi režima v Libiji s strani ZN, mednarodne skupnosti in drugih (regionalnih) organizacij (AU, Arabske lige, EU) je na primer vidna v njihovem priznanju NTC, kot legitimnega predstavnika ljudstva (Nanda 2012, 44; Cutler 2011) in v podpori samemu procesu prehoda v bolj demokratično ter svobodno državo, kar je bilo izpostavljeno tudi v sprejetih resolucijah VS (Res. 2009 (2011), preambula, 2. odst.,⁸⁷ Res. 2016 (2011), 2. odst.⁸⁸). Prav tako je tudi v primeru Sirije prizadevanje oziroma podpora spremembe režima s strani VS, kot tudi regionalnih organizacij, vidna v osnutkih resolucij VS (Osutek Res. S/2012/538, 3.–7. odst.; Osutek Res. S/2012/547, 1. in 6. odst.⁸⁹) ter tudi v priznanju SNC za predstavnika sirskih prebivalcev v njihovem boju k spremembi režima (The Independent 2014). Kot že zapisano, pa sama sprememba režima še ne izpolnjuje kriterija pravega namena, razen, če pravičen razlog ne more biti drugače dosežen (Gärtner 2011, 5).

Tako v Libiji kot tudi Siriji je bila ogroženost civilnega prebivalstva jasna in neposredna, kar je razvidno že pri analizi kriterija pravičnega razloga, tako prek groženj voditeljev kot tudi po številu smrtnih žrtev, o katerih so poročali mediji, ZN kot tudi nevladne organizacije (AI,

---

⁸⁷ Varnostni svet. 2011c. *Resolucija 2009, S/RES/2009/2011*.

⁸⁸ Varnostni svet. 2011f. *Resolucija 2016, S/RES/2016/2011*.

⁸⁹ Varnostni svet. 2012e. *Osutek resolucije S/2012/547*.

HRW). Taka eksplicitna grožnja nasilja je oblikovala jasno nujnost mednarodne akcije (Garwood-Gowers 2013, 608), ki je bila v primeru Libije izvedena, v primeru Sirije pa do posredovanja ni prišlo. V primeru Libije je bil cilj zaščite civilistov jasno izražen v resoluciji 1973, kjer je že v preambuli in nato še v 4. odstavku VS izrazil odločenost zagotavljanja zaščite civilistov in poseljenih območij (Res. 1973 (2011), preambula, 4. odst.). Poleg tega pa je bil ta namen poudarjen tudi v razpravi po sprejemu resolucije, kjer je veleposlanica ZDA pri ZN Susane E. Rice dejala, da je »/c/ilj VS /.../ jasen – zaščita nedolžnih državljanov« (VS 2011e, 5), kar so poudarili tudi nekateri drugi predstavniki VS (Francija, Libanon, VB, itd.). Poleg tega lahko kot uresničevanje cilja zaščite civilistov posredno smatramo tudi prizadevanja ZN po izvedbi prisilne akcije, nalaganje sankcij kot tudi prizadevanja po vzpostavitvi dialoga med sprtimi stranmi. Za razliko, v primeru Sirije, kljub temu, da so tako preiskovalna komisija SČP, nadzorniki Arabske lige v Siriji kot tudi VS v vseh resolucijah (tudi tistih, ki zaradi nestrinjanja med državami niso bile sprejete) obtoževali uporabo sile in sistematične napade na civiliste, v nobenem dokumentu oziroma resoluciji ne zasledimo jasne in eksplicitne navedbe, da je cilj (ZN) zaščita civilistov. Prav tako osnutki resolucij niso vključevali jasnih smernic za reševanje krize ali specifično oblikovanih sredstev za preprečevanje zločinov (Williams in Bellamy 2012, 289). Šele Anan je v svojem predlogu rešitve konflikta zapisal predanost doseganju »končanja konflikta in doseganja učinkovite /.../ prekinitve konflikta, pod nadzorom ZN, /.../ z namenom zaščite civilistov in stabilizacije države« (VS 2012f, 2. odst.). Temu je sledilo, šele leta 2014, kar tri leta od začetka spopadov, da VS v resoluciji 2165⁹⁰ pozove k zaščiti civilistov s strani vseh udeležencev v oboroženih spopadih (Res. 2165 (2014), preambula). Posredno bi lahko dejanja UNSMIS in tudi načrt Anana smatrali kot prizadevanja z intervencijo doseči varnost civilistov, in sicer z zagotavljanjem humanitarne pomoči, spodbud za prekinitev napadov na civiliste in prizadevanj po sirske vodenem političnem procesu spremembe oblasti.

4.3.3.2 Kolektivna ali multilateralna intervencija

Tako Natovo intervencijo kot tudi predhodno intervencijo pod vodstvom ZDA v Libiji lahko opredelimo kot kolektivno oziroma multilateralno. V intervenciji pod vodstvom ZDA so se združile Francija, Kanada, VB in ZDA s ciljem zaščite civilistov. Intervencijo so ZDA kasneje na pozive ZN predale Natu. Slednja je imela odobritev za izvajanje intervencije tako s strani VS (z resolucijo 1973) kot tudi s strani Arabske lige, Sveta za zalivsko sodelovanje (*Gulf Co-operation Council – GCC*) (Hadid 2011; Cody 2011) in OIC (Williams in Bellamy

---

⁹⁰ Varnostni svet. 2014. *Resolucija 2165*, S/RES/2165/2014.

2012, 277), medtem ko je AU zavrnila zunanjo vojaško intervencijo v Libiji ter dejala, da je prej kot posredovanje tujih sil nujna 'afriška akcija' za končanje sovražnosti (Al Jazeera 2011a). Kljub temu, da je AU nasprotovala mednarodni vojaški intervenciji, je le-ta imela podporo treh afriških članic VS, in sicer Nigerije, Gabona ter Južne Afrike (Garwood-Gowers 2013, 608). V primeru Sirije pa težko govorimo o kakršnemkoli posredovanju. Kot že zapisano, ni prišlo niti do sprejema resolucij, s katerimi so si prizadevali rešiti konflikt, kaj šele da bi prišlo oziroma da bi se dogovorili o kolektivni vojaški intervenciji. Vprašanje torej je, zakaj je Natova intervencija imela podporo v Libiji in ne tudi v Siriji? Gadafijev režim je bil precej izoliran od sosednjih arabskih držav, ki niso bile naklonjene vzpostavljanju tesnih vezi z njegovim režimom, ni imel politične podpore, še manj pa so mu bile pripravljene pomagati pri preprečevanju mednarodne intervencije. Izolacija režima je Arabsko ligo opogumila k intervenciji, saj države ne bi imele velikih izgub, če bi režim padel. Na drugi strani je Sirija močna država v regiji, Asadova vlada oziroma režim pa je s strani sosednjih držav dojet kot močna in stabilna administracija. Sirija velja za pomembnega trgovinskega partnerja, za državo z vplivno politično silo in v številnih primerih tudi za pomembnega strateškega zaveznika (Zifcak 2012, 85–86). Zaradi njene tesne vključenosti v politični sistem regije bi sirske sile, v primeru vojaške intervencije mednarodne skupnosti, lahko dobile pomembne vojaške okrepitve tako iz Palestine, Libanona kot tudi Iraka in Irana. Poleg tega bi zunanja intervencija v Siriji ne le poslabšala notranjdržavni konflikt, temveč bi lahko povzročila širšo regionalno nestabilnost zaradi velikega števila beguncev sosednjih držav, ki so naseljeni v Siriji. Nenazadnje pa je velik vpliv na odvrčanje odobritve intervencije v VS imel tudi interes (politični, strateški ali drugi) nekaterih držav. Tesnejše kot so vezi držav z Asadovim režimom, manjša je verjetnost, da bodo naklonjene kakršnikoli zunanji intervenciji. Najočitnejši primer pri tem je Rusija, saj je Sirija njen najpomembnejši trgovinski partner (Zifcak 2012, 89–90; Kaya 2014, 42), prav tako pa so njuni odnosi pomembni tudi s strateškega, geopolitičnega in vojaškega vidika (Thakur 2013, 71; Gardner 2012).⁹¹

4.3.3.3 Javna in regionalna podpora

Zadnja dva elementa, ki določata kriterij in ju je potrebno analizirati sta kakšna je bila podpora prebivalstva, v korist katerih se intervencija izvaja in kakšna je podpora držav v regiji. Zunanja intervencija je imela v primeru Libije podporo tako prebivalstva kot tudi držav znotraj regije. Ne le, da se je (večinsko) libijsko prebivalstvo uprlo režimu Gadafija, temveč so pozvali tudi mednarodno skupnost, da naj posreduje in zaščiti prebivalstvo. To je vidno

---

⁹¹ Več o tem v nadaljevanju, glej stran 74.

tudi v pozivih NTC, ki je v izjavi ob ustanovitvi dejal, da »mednarodno skupnost /prosi/, da izpolni svoje obveznosti glede zaščite libijskega prebivalstva pred genocidom in zločini proti človeštvu brez neposredne vojaške intervencije na libijskem ozemlju« (NTC 2011). Ta poziv NTC je dobil širšo politično podporo arabskega sveta. Odzvali so se tako Arabska liga, GCC in OIC, ki so mednarodno skupnost oziroma VS pozivale k uporabi vseh potrebnih sredstev za zaščito civilistov, vključno z uveljavljanjem območja prepovedi letov (Williams in Bellamy 2012, 277; Al Jazeera 2011a; Bernstein 2012, 338). Prav tako je regionalna podpora intervenciji bila vidna v tem, da je več kot 200 organizacij Bližnjega vzhoda in severne Afrike VS ter EU pozvalo k takojšnjemu posredovanju po VII. poglavju UL ZN in k sodelovanju z arabskim vodstvom, kot odziv na brutalno zatiranje demonstracij ter pobijanje nedolžnih civilistov v Libiji. Kot regionalno podporo držav posredovanju pa lahko smatramo tudi suspendiranje članstva Libije iz Arabske lige, GCC in OIC (Garwood-Gowers 2013, 607–608; Williams in Bellamy 2012, 276). Kakršnokoli intervencijo v Libiji je zavrnila edino AU, kljub temu pa so, kot že omenjeno, tri njene članice, ki so hkrati tudi nestalne članice VS, glasovale za resolucijo 1973, ki je predvidevala tudi posredovanje v državi (Garwood-Gowers 2013, 608). V Siriji, na drugi strani, pa je bila podpora intervenciji znotraj države kot tudi regionalno (pre)šibka. Kljub temu, da režim alavitskega vodje Asada predstavlja manjšinsko prebivalstvo države, se v Siriji (vsaj na začetku konflikta) ni oblikovala kohezivna opozicija, ki bi združila različne politične in vojaške nasprotnike režima na podoben način kot v Libiji NTC, kar je posledica tega, da je bil upor v Siriji organiziran v vsakem mestu posebej. Posledično so vladne sile lažje izsledile njihove vodje, prekinile njihove komunikacije in jih nasilno uničile (Zifcak 2012, 85; Bröning 2012). Opozicija še danes ostaja močno razdeljena, različne politične skupine, begunci, aktivisti v državi in oborožene milice pa se medsebojno ne morejo dogovoriti, kako doseči odstop Asada in prekiniti poboje civilistov. Kljub temu so številne skupine poskušale oblikovati koalicio in se združiti v skupni opoziciji proti vodstvu ter pridobiti mednarodno podporo in priznanje. Večini opozicijskih sil (kot npr. Nacionalna koalicija sirske revolucije in opozicijskih sil, SNC, Nacionalni odbor za koordinacijo, itd.) je skupno, da so bile proti kakršnikoli zunanji vojaški intervenciji v državi, z zagovarjanjem neodvisnosti in suverenosti države (BBC 2013). Poleg tega je bila tudi regionalna podpora intervenciji zelo šibka. Medtem ko je bila Arabska liga osrednja regionalna organizacija, ki je od samega začetka pozivala k posredovanju v Libiji, je bila v Siriji glede posredovanja vsaj v začetni stopnji konflikta omahljiva⁹², kar lahko pripišemo tudi temu, da je veliko članic imelo

---

⁹² Za razliko od Libije, kjer je bila Arabska liga v reševanje konflikta vključena od samega začetka s pozivanjem ZN k posredovanju in s suspenzom članstva Libije v organizaciji kmalu po začetku spopadov (konec februarja

politične, ekonomske ali osebne vezi z Asadovo vlado. Posledično je imel v odsotnosti močne podpore in vodstva s strani Arabske lige VS premalo volje za izvajanje kakršnekoli nasprotne akcije (Zifcak 2012, 86–88). Zmanjšana regionalna podpora držav intervenciji se kaže tudi na primeru Libanona. Libanon je bila edina članica Arabske lige v VS, ki je VS priganjala k začetku akcije v libijski revoluciji, medtem ko je od začetka branila dejanja sirske vlade in zavračala intervencijo (Adams 2012, 15). Namesto, da bi si regionalne države prizadevale za čimprejšnje končanje konflikta, so ga še spodbujale. Na eni strani Iran in Hezbolah zagotavljata orožje sirske vojski, na drugi strani Savdska Arabija in zalivske države zalagajo z orožjem opozicijo (Bröning 2012). To zmanjšano podporo držav in regionalnih organizacij intervenciji lahko pripišemo, kot že omenjeno, močnemu vplivu Sirije v regiji kot tudi njeni veljavi kot pomemben trgovinski, politični in strateški partner (ne le regionalno, temveč tudi globalno) (Zifcak 2012, 87–88). Hkrati pa tudi, kot piše Bröning, zaradi strahu, da bi podpora zgolj eni strani v konfliktu nasilje še zaostila (Bröning 2012).

4.3.4 Kriterij zadnjega sredstva

Preden se odobri kakršnakoli intervencija v določeno državo, morajo biti izkoriščena vsa diplomatska in nevojaška sredstva za preprečevanje ali mirno rešitev krize. To je bistvo kriterija zadnjega sredstva (ICISS 2001, 4.37–4.38 odst.). Mirna oziroma nevojaška sredstva reševanja sporov so, kot sem že poudarila, definirana v VI. poglavju UL ZN, natančneje v 33. členu UL ZN, ki predvideva reševanje sporov »s pogajanjem, z anketo, s posredovanjem, s spravo, z razsodništvom, s sodno odločitvijo, z obračanjem na regionalne ustanove ali regionalne dogovore ali z drugimi sredstvi po njihovi lastni izbiri« (UL ZN, 33. čl.). Poleg tega lahko kot mirna sredstva upoštevamo tudi določila VIII. poglavja UL ZN, ki obravnava regionalne dogovore za mirno reševanje sporov, in nenazadnje tudi 41. člen UL ZN. Slednji VS omogoča odločanje o izvajanju ukrepov, ki ne vključujejo uporabe oborožene sile z namenom izvrševanja njegovih odločitev. Med te ukrepe sodijo prekinitev ekonomskih in diplomatskih odnosov kot tudi prekinitev železniških, pomorskih, zračnih, poštnih, telegrafskih, radijskih in drugih komunikacijskih sredstev (UL ZN, 41. čl.).

Sledeč dogodkom oziroma prizadevanjem za reševanje konflikta v Libiji lahko zasledimo uporabo več različnih pristopov oziroma sredstev mirnega reševanja sporov, preden je dejansko prišlo do prisilne intervencije. Kot je razvidno že iz predhodne analize, je bila že

---

2011) (Zifcak 2012, 63; Adams 2012, 6), se je v primeru Sirije pokazala njena omahljivost, vsaj v začetku konflikta. Arabska liga se v konflikt ni želela vmešavati in je šele devet mesecev po začetku konflikta začela z izvajanjem ukrepov in s pozivanjem mednarodne skupnosti po ukrepanju (Sirijo je iz svojega članstva suspendirala šele v začetku novembra leta 2011) (ICRtoP 2014c).

kmalu po začetku nemirov v Libiji vzpostavljena mednarodna preiskovalna komisija, katere naloga je bila proučitev domnevnih kršitev prava človekovih pravic in humanitarnega prava (Adams 2012, 15). To dejanje lahko zato uvrstimo med reševanje sporov z anketo. Poleg tega je mednarodna skupnost konflikt poskušala rešiti tudi s pogajanjem z Gadafijevo vlado. Kmalu po sprejemu resolucije 1973 se je že zdelo, da bodo mirovna pogajanja (marca 2011) z Gadafijem imela pozitivne posledice. Gadafi je namreč obljubil oziroma potrdil, da so prekinili z obstreljevanjem mest in civilistov, vendar je hitro postalo jasno, da je dajal prazne obljube, saj je že naslednji dan prišlo do novih napadov (Williams in Bellamy 2012, 274). Tudi vsa nadaljnja prizadevanja, tako s strani ZN kot tudi regionalnih organizacij (zapisano tako v resolucijah VS kot tudi dokumentih regionalnih organizacij), po vzpostavitvi dialoga in pogajanj z Gadafijem niso bila uspešna. Sredstvo mirnega reševanja sporov je tudi obračanje na regionalne ustanove oziroma dogovore. To so ZN tudi naredili. V resoluciji 1970 sicer zgolj odobravajo obtožbe Arabske lige, AU in OIC glede kršitev človekovih pravic ter mednarodnega humanitarnega prava v Libiji, že v naslednji resoluciji, resoluciji 1973, pa so se obrnili na regionalne organizacije s tem, da jih pozivajo k uporabi vseh potrebnih sredstev za zaščito civilistov in ogroženih civilno poseljenih območij (Res. 1973 (2011), 4.–5. odst.), pomagajo pri vzpostavitvi območja prepovedi letov kot tudi pri zagotavljanju pomoči za uveljavitev določil resolucije (Res. 1973 (2011), 8.–9. odst.). Konflikt v Libiji so poskušali rešiti tudi s posredovanjem (mediacijo), in sicer so s posredovanjem v Libiji poskušale tako Arabska liga kot tudi Rusija ter Turčija. Arabska liga je bila od samega začetka vključena v reševanje konflikta v Libiji. S tem namenom je poskušala konflikt rešiti z mediacijo in tako v Tripoli napotila Jacoba Zumo s ciljem prepričati Gadafija, da spremeni potek dogajanj in prekine z napadi na civiliste. Posredovanje Zume ni bilo uspešno (Zifcak 2012, 85). Z mediacijo, katere cilj je bil doseči dogovor o mirnem prehodu v demokratično državo in odstopu Gadafija, je poskušala konflikt rešiti tudi Rusija s podporo ZDA (junija 2011). Ruski predstavniki so se srečali tako z vladnimi predstavniki kot tudi s predstavniki upornikov, vendar tudi tokrat niso uspeli doseči dogovora (Socor 2011; Voice of America 2011). Tako kot Rusija je tudi Turčija bila pripravljena posredovati pri reševanju konflikta (aprila 2011). Turški premier Erdogan je dejal, da je »Turčija /.../ pripravljena posredovati kot mediator pri prekinitvi spopadov v Libiji, /saj/ bi s podaljševanjem konflikta tvegali, da se država spremeni v drugi Irak ali drugi Afganistan s pogubnimi posledicami tako za Libijo kot države Nata, ki vodijo intervencijo« (Milne 2011; Seibert 2011). V ta namen je Turčija za rešitev konflikta v Libiji, po pogovoru tako z Gadafijem kot s predstavniki upornikov, predstavila načrt, sestavljen iz treh točk, kateremu niso nasprotovali niti uporniki niti sam Gadafi. Predlagali so

prekinitev spopadov v mestih, ki so jih obkrožale Gadafijeve sile, ter umik le-teh, vzpostavitev humanitarnega koridorja, ki bi omogočal dostop humanitarne pomoči (v sodelovanju s Tripolijem) ter pogajanja o novem političnem sistemu v Libiji, vključno z izvedbo svobodnih volitev. Kljub temu turško posredovanje ni bilo uspešno, saj so se spopadi med uporniki in Gadafijevimi silami nadaljevali (McGreal in dr. 2011; Al Arabiya News 2011).⁹³ Vendar pa se v povezavi z mediacijo pojavljajo kritike, saj je do nje prišlo šele po tem, ko so se v konflikt vmešali ZN oziroma Nato z intervencijo. Zaradi tega ne moremo trditi, da so bila izkoriščena vsa mirna sredstva reševanja sporov pred dejansko intervencijo. Kot pojasnjuje Bernstein (2012, 338), je to posledica hitrosti, s katero je Gadafi začel z napadi na civiliste, kar VS ni pustil dovolj časa za implementacijo nekaterih bolj postopnih varnostnih ukrepov, kot je mediacija. Če bi bila Gadafijeva akcija počasnejša, bi obstajala možnost, da bi preprečevalni mehanizmi, vključeni v resolucijo 1970 (ekonomske sankcije, embargo na orožje, zamrznitev Gadafijevega bogastva in napotitev primera na MKS), zadostovali (Bernstein 2012, 338).

V skladu z 41. členom UL ZN se je VS odločil tudi za druge ukrepe, pred izvedbo same intervencije. Že resolucija 1970 je poleg zahtev po končanju nasilja in izvajanju R2P prebivalstva s strani libijskih oblasti vključevala več ukrepov – embargo na uvoz orožja v Libijo, prepoved potovanj in zamrznitev finančnih sredstev članom Gadafijeve družine ter določenim institucijam, ki so bile povezane z Gadafijevim režimom (Res. 1907 (2011), 9.–21. odst.). Z resolucijo 1973 so tem ukrepom dodali še vzpostavitev območja prepovedi letov v zračnem prostoru Libije in avtorizirali uporabo vseh potrebnih sredstev za zaščito civilistov (Res. 1973 (2011), 4., 6.–12. odst.). Kasnejše resolucije VS ne dodajo nobenih novih omejitev oziroma prepovedi.

V Siriji do danes še ni prišlo do dejanske intervencije v državo, kljub poskusom VS, so pa zato države oziroma mednarodna skupnost krizo poskušale rešiti na druge načine. Mednarodna skupnost je poskušala s številnimi regionalnimi in mirovnimi načrti ter sankcijami rešiti krizo, vendar (do sedaj) brez uspeha, saj niso uspeli zaustaviti Asadovega režima. Prva pogajanja s sirsko vlado oziroma Asadom je izvedla že Arabska liga oktobra 2011, decembra pa je sirska vlada podpisala mirovni načrt oziroma t. i. pobudo Arabske lige. Asad se je strinjal z dogovorom o končanju nasilja in zagotavljanju zaščite civilistov, z

---

⁹³ Kljub temu, da je Turčija zavračala kakršnokoli idejo o vojaški akciji v Libiji, se je kasneje vključila v prizadevanja za vzpostavitev območja prepovedi letov z namenom zaščite civilistov; prav tako pa se je ponudila, da bi vodila izvajanje humanitarne pomoči Libijcem (The Guardian 2011).

oblikovanjem nacionalne vlade, izvedbo volitev in nadzornikom Arabske lige dovolil vstop v državo, vendar se je po podpisu načrta in prihodu nadzornikov v državo nasilje še povečalo, sirske oblasti pa očitno niso spoštovale dogovora (Svět Arabske lige 2011a; Williams in dr. 2012, 495–496). Temu so v začetku leta 2014 sledila nova mirovna pogajanja za rešitev krize, ki sta se jih udeležili obe strani v konfliktu, in sicer v Ženevi na t. i. drugi ženevski mirovni konferenci.⁹⁴ Kljub temu so pogajanja ostala brez konkretnih rezultatov oziroma dogovorov, konflikt pa se še nadaljuje (Rodgers in dr. 2014; Besheer 2014). Naslednje sredstvo mirnega reševanja sporov, ki je bilo uporabljeno v Siriji, je anketa. Tako kot v Libiji je bila tudi v Siriji oblikovana neodvisna preiskovalna komisija s strani SČP, katere naloga je bila proučitev in poročanje o kršitvah človekovih pravic ter mednarodnega humanitarnega prava v Siriji. Zaradi slabšanja situacije v Siriji je mednarodna skupnost konflikt poskušala rešiti tudi z mediacijo. ZN so v sodelovanju z Arabsko ligo v Sirijo napotili Anana, katerega cilj je bil s političnim dialogom doseči dogovor z vsemi sprtimi stranmi in končati nasilje (ZN 2012b; Williams in dr. 2012, 496). Rezultat Ananovih prizadevanj je bil že omenjen načrt za rešitev krize, v šestih točkah. Nespoštovanje načrta s strani Asada je imelo za posledico odstop Anana. ZN in Arabska liga se nista vdali ter sta nadaljevali z mediacijo konflikta, na mesto Anana pa so imenovali Lakhdarja Brahimija, ki si je tako kot njegov predhodnik prizadeval doseči mirno rešitev spora (News 2012c; Security Council Report 2014). Brahimi je vodil tudi mirovna pogajanja v Ženevi leta 2014, vendar so bila tudi ta pogajanja neuspešna (Boffey 2014). Konec leta 2014 je vlogo mediatorja prevzela Rusija. Kljub temu, da je Rusija glavna podpornica režima, je njeno posredovanje v odsotnosti alternativnega političnega procesa pomembno. Kralj Jordanije Abdallah je dejal, da »Rusija lahko igra življenjsko pomembno vlogo in pomaga doseči politično rešitev krize v Siriji« (Al Sharif 2014). Rusija je za mediatorja imenovala namestnika zunanjega ministra Mikhaila Bogdanova, ki si je prizadeval za »brezpogojen sirsko-sirski dialog, ki ne izključuje nikogar« (Al Sharif 2014). Kljub vsem prizadevanjem Rusije doseči spravo je sirska vlada zavračala kakršnokoli razpravo o humanitarni problematiki z opozicijskimi skupinami. Izid teh pogajanj oziroma posvetovanj je bil ruski sporazum o mediaciji na različnih področjih – tako o politični kot tudi humanitarni

---

⁹⁴ Druga ženevska mirovna konferenca je potekala januarja 2014 v Ženevi. Namen le-te je bil implementacija ženevskega komunikéja. Konference so se poleg številnih držav mednarodne skupnosti udeležili tudi predstavniki sirske vlade in uporniških skupin (Rodgers in dr. 2014; Barnard in Cumming-Bruce 2014). Ženevski komuniké je bil sprejet na t. i. prvi ženevski konferenci junija 2012 in je predstavljal načrt za popolno implementacijo te šest-točkovne iniciative ter načel in smernic za politično tranzicijo države (BBC 2014a). Ključni namen komunikéja je bil ustavitev nasilja in združitev obeh sprtih strani na poti do politične sprave (Besheer 2014), najpomembneje pa je, da je pozival k oblikovanju prehodnega vladnega telesa, ki bi »izvajal /.../ vse izvršilne naloge /ter/ lahko vključuje tako člane sedanje vlade kot opozicije ali drugih skupin« (Action Group for Syria 2012, 6. tč.).

problematiki. Drugi krog mirovnih pogajanj v Moskvi med vlado in opozicijo Sirije se je začel 15. marca 2015, vendar jim dogovora o prekinitvi spopadov tudi tokrat ni uspelo doseči.⁹⁵ Pogajanj se namreč ni udeležila ključna politična opozicijska skupina, prav tako pa se jih niso udeležili vodilni sirski uporniki. Poleg tega naj bi ta pogajanja v Moskvi imela tudi negativne posledice, predvsem v odnosu med Rusijo in Sirijo. Sirska vlada naj bi bila besna na Rusijo zaradi povabila članov sirske opozicije na pogajanja, kar vidijo kot poseganje v sirske notranje zadeve, zato namigujejo na bojkot novih pogajanj (Mohammad 2015).

Za razliko od Libije VS v Siriji v skladu z 41. členom UL ZN ni uspel uveljaviti nikakršnih prisilnih ukrepov. VS v Siriji ni uspel sprejeti treh močnih resolucij, ki bi avtorizirale uporabo mirnih sredstev za reševanje konflikta. Oktobra 2011 ni prišlo do sprejema prve resolucije, ki bi zagrozila s sankcijami, če sirska vlada ne konča z nasiljem; prav tako tudi ni bila sprejeta resolucija februarja 2012, ki bi Asada pozvala k odstopu ter hkrati podprla prizadevanja Arabske lige in se obrnila na Arabsko ligo s tem, da jo pozove k nadaljevanju njenih aktivnosti. Sprejeta ni bila niti tretja resolucija julija 2012, ki je ponovno predvidevala uveljavitev sankcij za sirska vlado (Williams in dr. 2012, 497–498). Zdi se, da kriza v Siriji kaže na širino miroljubnih sredstev, ki jih ima na voljo oziroma jih mora mednarodna skupnost izčrpati preden lahko uporabi vojaško silo. Za razliko od Libije se uporaba prisilnih sredstev v Siriji zdi nemogoča, kar pa je posledica večjega vpliva Sirije v regiji kot tudi večje podpore držav (tako regionalnih kot tudi globalnih). Ker VS (zaenkrat) nima velikega vpliva na reševanje konflikta, je v ospredju mediacija, kjer si različni akterji prizadevajo doseči sporazum med sprtimi stranmi.

4.3.5 Kriterij proporcionalnosti sredstev

Kriterij proporcionalnih sredstev določa, da morajo biti v primeru dejanske vojaške intervencije uporabljena minimalna potrebna sredstva (čas trajanja, intenziteta, stopnja vojaške intervencije) ter v sorazmerju s cilji intervencije in stopnjo napadov. Vpliv

---

⁹⁵ Ne glede na to, da pogajanja niso bila uspešna, je mogoče zaslediti spremembo, predvsem na strani ZDA. Državni sekretar ZDA John Kerry je namreč dejal, da si ZDA prizadevajo obnoviti pogajanja z Asadom z namenom končanja konflikta v Siriji ter da »ni vojaške rešitve /konflikta/, temveč samo politična rešitev« (Kerry v BBC 2015c). Kljub temu pa je cilj ameriške politike še vedno doseči odstop Asada. Asad se je na to odzval z besedami, da je vsaka sprememba v odnosu mednarodne skupnosti do sirske krize pozitivna, vendar so »/k/akršnikoli pogovori o prihodnosti sirskega predsednika /.../ stvar sirskega prebivalstva, /zato jih/ vse zunanje izjave ne zanimajo« (Asad v Al Jazeera 2015a). Turčija se z izjavo Kerryja ni strinjala in je celo ostro kritizirala izjavo ZDA. Zunanji minister Turčije Mevlut Causoglu nasprotuje kakršnimkoli pogajanjem z Asadom z razlago, da do sedaj s tem pristopom niso dosegli ničesar ter da se z režimom, ki je pobil več kot 200.000 ljudi, nimajo pogajati o ničemer. Turčija rešitev konflikta v Siriji vidi z uničenjem Islamske države Iraka in Levanta ter drugih terorističnih skupin in s politično transformacijo Sirije, ki bo dosežena le z razpustitvijo Asadove vlade (Al Jazeera 2015b).

intervencije na politični sistem države mora biti minimalen oziroma zgolj takšen, da se doseže namen intervencije (ICISS 2001, 4.39 odst.). S sprejemom resolucije 1973 glede Libije, brez glasu proti, se na prvi pogled zdi, da so države priznale, da mednarodna skupnost mora posredovati (Adams 2014). Tako je bila, vsaj v začetku konflikta, omenjena resolucija, na osnovi katere je bila izvedena intervencija videna kot pravočasna in proporcionalna ter katere cilja sta bila zaščita ogroženih civilistov in vzpostavitev območja prepovedi letov (Adams 2012, 3). Z nadaljevanjem konflikta in posledično tudi Natove intervencije v Libiji pa je razprava znotraj ZN o sredstvih resolucije in njene implementacije postajala vedno bolj razvodenela, proporcionalna sredstva pa vedno manj kredibilna (Adams 2014). Slednje je bilo posledica Natovega bombardiranja Gadafijevih sil z namenom njihove onesposobitve in prekinitve njihovih sistematičnih napadov na civiliste (Williams in dr. 2012, 487). To je vodilo do kritik, da so bila s to akcijo, z Natovim bombardiranjem, proporcionalna sredstva prekoračena (Tarnogórski 2012, 4), kar je povzročilo rušenje konsenza, ki je prvotno obstajal glede intervencije (Adams 2012, 3). Države, ki so bile že od samega začetka skeptične glede sprejema resolucije in glede same intervencije (Rusija, Kitajska in druge države BRICs), so trdile, da je Natova intervencija podlegla pritiskom zahodnih sil po spremembi režima (Garwood-Gower 2013, 609). To potrjuje tudi izjava indijskega ambasadorja pri ZN Hardeepa Singha Purija, ki je Nato opisal kot »oboroženo krilo« VS, ker, kot je dejal, naj bi se cilj misije v Libiji postopno spremenil od zaščite civilistov v Bengaziju k strmoglavljenju režima v Tripoliju (Plett 2011). Hkrati je naraščalo tudi prepričanje, da Nato ne deluje več zgolj kot obrambni mehanizem za ogrožene civiliste, temveč kot zračna sila libijskih upornikov (Adams 2014). Na drugi strani pa so bile podpornice resolucije in Natove intervencije, ki so zagovarjale, da so bila zgolj uporabljena 'vsa potrebna sredstva' za preprečitev zločinov in zaščito civilistov (Adams 2012, 3). Sledeč iz tega težko zaključim, ali so bila uporabljena proporcionalna sredstva ali ne. Na eni strani je Natova misija z bombardiranjem presegla svoje 'poslanstvo', na drugi strani pa je vprašanje, ali bi se državljanska vojna v Libiji zaključila brez konkretnega odziva Nata.

Na tem mestu naj zato izpostavim še dve (pomembni) dejstvi, ki na svoj način upravičujeta dejanja Nata. Bivši britanski državnik Paddy Ashdown je dejal, da bi morali uspeh meriti z »zločini, ki smo jih preprečili, in ne z eleganco izida« (Ashdown⁹⁶ v Adams 2012, 14), kar se sklada s prvim dejstvom. Če bi bili mesti Bengazi ali Misrata zasedeni s strani Gadafijevih sil,

---

⁹⁶ Ashdown, Paddy. 2011. Eay-Bans and pick-ups: this is the future; Iraq-style intervention is over. The messy Libya version will be our model from now on. *The Times*, 26. avgust. V Adams (2012, 14).

lahko domnevamo, da bi bila posledica padca mest obsežno, nediskriminatorno in smrtonosno nasilje nad civilisti (Adams 2011). Drugo dejstvo pa je, da se v nekaterih primerih poskusi zmanjševanja vladnih zmožnosti izvajanja množičnih zločinov lahko izkažejo za nezadostne, če je nasilje bistveni del preživetja te vlade (kar drži tudi v primeru Libije in Sirije). Iz tega sledi, da je v primerih, kjer je vlada glavni krivec povzročanja množičnih zločinov, sprememba vodstva lahko (v določenih primerih) edini učinkoviti način končanja zločinov (Adams 2012, 14). V tem kontekstu onemogočanje Gadafijevega režima pri izvrševanju množičnih zločinov lahko razumemo kot bistveno za izvrševanje mandata zaščite civilistov in s tem dejanja Nata kot proporcionalna oziroma v sorazmerju s cilji misije.

V primeru Sirije tega kriterija ne moremo analizirati, saj do vojaške intervencije še ni prišlo.

4.3.6 Kriterij razumnih možnosti uspeha vojaške intervencije

S kriterijem proporcionalnih sredstev je tesno povezan tudi kriterij razumnih možnosti uspeha, ki pomeni, da je vojaška intervencija upravičena, če obstajajo razumne oziroma realne možnosti uspeha preprečitve ali prekinitve zločinov (ICISS 2001, 4.41 odst.) oziroma, da je situacija v državi po intervenciji boljša kot bi bila, če do intervencije sploh ne bi prišlo. Na drugi strani pa je uspeh intervencije najlažje zagotoviti, če se uporablja proporcionalna sredstva in če je jasen mandat misije združen z močno strategijo. Kriteriju razumnih možnosti uspeha je bilo v literaturi (tako v strokovnih člankih, poročilih kot tudi novinarskih člankih) namenjene manj pozornosti, zato je tudi ocena oziroma analiza tega kriterija težja.

Glede na (sicer začasen) uspešen zaključek intervencije v Libiji (odstavitev Gadafija, prekinitev spopadov, izvedba volitev), se zdi, da bi bile brez prisilne intervencije Nata možnosti upornikov doseči odstavitev Gadafija manjše. Sledeč iz takšnega razvoja dogodkov, majhnega števila podpornikov Gadafijevega režima in regionalna podpora rešitvi krize, bi lahko sklepali, da je intervencija v Libiji imela razumne možnosti uspeha. Žal pa so se pojavile tudi kritike intervencije. Že pri glasovanju glede resolucije 1973 je Rusija izpostavila, da resolucija ne zagotavlja jasnosti o tem, kako bi bilo območje prepovedi letov dejansko vzpostavljeno, ne določa pravil sodelovanja, niti ne določa, kakšne bi bile omejitve uporabe sile (VS 2011e, 8). Posledično sta se tako Rusija kot Kitajska vzdržali glasovanja, kar pa ni preprečilo sprejema resolucije in s tem avtorizacije vojaške intervencije v Libiji (Williams in Bellamy 2012, 279). To kritiko Rusije in nejasnost resolucije pri določanju ciljev oziroma ukrepov lahko razumemo kot dvom o dejanskem uspehu cilja misije (reševanje civilistov) oziroma neobstoj razumnih možnosti uspeha misije. Tekom misije je poleg tega zavezništvo

še spremenilo prvotni cilj misije, in sicer iz misije reševanja civilistov v misijo, ki si je prizadevala spremeniti režim. Resolucija slednjega sicer ni avtorizirala, prav tako pa ni odločno prepovedala prizadevanj po spremembi režima⁹⁷ (Dalal 2013, 17). Ravno to pomanjkanje jasnosti resolucije (kaj je dovoljeno in kaj ne, kako izvajati določene ukrepe) pušča odprte možnosti za potencialne zlorabe R2P pri upravičevanju intervencije, skupaj z misijo, ki je preseгла svoj mandat, določen z resolucijo (spremenjen cilj misije in vstop sil na ozemlje), je imelo za posledico, da je bila kredibilnost koncepta R2P spodkopana. Zaradi oslabiljene vloge R2P, nezaupanja držav v R2P in (prisilno) intervencijo oziroma nezaupanja mednarodni skupnosti glede spoštovanja suverenosti ter nevmešavanja v notranje zadeve držav, se posledično zdi, da je to (delno) odgovorno tudi za neuspeh VS pri sprejemu odločne akcije v primeru Sirije (Garwood-Gowers 2013, 610). Konflikt v Libiji je bil končan, cilj dosežen, vendar pa dogajanje 'v ozadju' same intervencije meče senco dvoma na to, ali je res obstajala razumna verjetnost uspeha vojaške intervencije ali je šlo na drugi strani za izkoriščanje koncepta R2P ali uveljavljanje geopolitičnih (ali drugih) interesov držav, vključenih v intervencijo.

Na drugi strani pa državljanska vojna v Siriji še vedno poteka in do intervencije do zaključka pisanja magistrskega dela še ni prišlo. Ali bi imela morebitna intervencija imela razumne možnosti uspeha v Siriji? Glede na razvoj dogodkov v Siriji se zdi, da so te možnosti minimalne. V skladu z zgornjo analizo v prid temu kažejo vsaj tri dejstva. Prvo je, da VS nima moči sprejeti resolucije, ki bi avtorizirala kakršnokoli posredovanje v Siriji. Kot drugo, Asad ima poleg podpore v VS tudi močne regionalne zaveznike in velik vpliv v regiji, posledično pa bi kakršnokoli vmešavanje tujih sil v Sirijo zamajalo ne le (že načeto) 'stabilnost' države, temveč tudi stabilnost celotne regije. Nenazadnje pa se zdi, da kakršnakoli prizadevanja rešiti konflikt oziroma najti spravo (npr. prizadevanja Anana kot tudi prisotnost UNSMIS) še povečujejo stopnjo nasilja v državi.

4.3.7 Analiza

Implementacija R2P je po besedah Evansa⁹⁸ (v Moller 2013, 191) odvisna od »d/obrih ljudi, dobre vlade in dobrega vladanja«, saj brez pravočasne volje političnih odločevalcev do končanja množičnih zločinov ne bi prišlo. Predvsem obdobje po Libiji se je izkazalo za problematično zaradi nasprotovanj Rusije in Kitajske, saj sta bili mnenja, da so bili nekateri

---

⁹⁷ Poleg tega je bilo z intervencijo kršeno tudi določilo resolucije, ki eksplicitno prepoveduje vstop tujih sil na ozemlje Libije (Dalal 2013, 18).

⁹⁸ Hehir, Aidan. 2010. The Responsibility to protect: 'Sound and Fury Signifying Nothing'. *International Relations* 24 (2). V Moller (2013, 191).

koraki v libijskem posredovanju (strateško bombardiranje civilistov za poraz režima) uporabljeni neproporcionalno z določili resolucije. Zato se zdi kakršnakoli možnost, da bi VS ponovno sprejel ali avtoriziral vojaško intervencijo v regiji, ki je vitalnega interesa za omenjeni dve državi, skoraj nemogoča (Moller 2013, 191). To se je izkazalo za resnično v primeru Sirije in velik optimizem, ki je spremljal R2P po sprejemu resolucije 1973, se je očitno izkazal za naivnega ter napačno zastavljenega. Izhajajoč iz zgornje analize (glej tudi Prilogo A) lahko trdim, da je bil koncept R2P, ki je bil prvič (uspešno) uporabljen kot element preprečevanja, odzivanja in pomoči v Libiji, uporabljen s strani prave oblasti, ki je iz pravičnih razlogov avtorizirala akcije zveze Nato z uporabo vseh potrebnih sredstev za izpolnjevanje pravega namena, tj. zaščite civilistov in poseljenih območij, ter lahko tudi rečemo kot zadnje sredstvo za preprečevanje genocida. Kot je bilo pojasnjeno, stopnja in intenziteta nasilja Gadafijevega režima ZN ni dajala veliko časa, da bi preizkušali, katera mirna sredstva preprečevanja delujejo in katera ne. Ravno ta hitrost odziva VS v Libiji in odločitve o uporabi koncepta R2P na eni strani ter neodzivnost oziroma počasnost ZN pri reševanju konflikta v Siriji, povzročajo dvome o dejanski uporabnosti in delovanju koncepta R2P ter s tem zmanjšujejo pomen in tudi upočasnjujejo razvoj koncepta. Iz analize je razvidno, da tako kot v Libiji je tudi v Siriji obstajal in še obstaja pravičen razlog za intervencijo, vendar VS ni uspel pridobiti oblasti v Siriji in tako uveljavljati svoje moči. Posledično ni presenetljivo, da pravi namen ni izpolnjen, saj so nasprotniki intervencije in večje vloge ZN v državi nasprotovali sprejemu kakršnekoli resolucije, ki bi jasno določala namen in nalagala potrebne sankcije zaradi nespoštovanja določil; prav tako pa tudi kakršnakoli intervencija mednarodne skupnosti ni imela podpore niti znotraj države niti znotraj regije. Za razliko od Libije do intervencije v Siriji (še) ni prišlo, predvsem kot posledica močnega nasprotovanja poseganju v notranje zadeve države kot tudi podpore držav sirskega režimu znotraj VS. Zaradi slednjega je v Siriji večja pozornost namenjena uporabi mirnih sredstev reševanja sporov, predvsem mediaciji. Posledično pa tudi ne moremo trditi, da v Siriji obstajajo dejanske oziroma kakršnekoli (razumne) možnosti uspeha intervencije. Kot problematično vprašanje se je ta kriterij sicer pojavil tudi v primeru Libije, kjer končanje konflikta in s tem zaključek intervencije kažejo v prid kriteriju, vendar podrobnejša analiza razkriva tudi pomanjkljivosti (npr. politični, geopolitični in drugi interesi nekaterih držav, vključenih v reševanje konflikta). Z razumnimi možnostmi uspeha je tesno povezan tudi kriterij proporcionalnosti sredstev, za katerega je v primeru Libije težko podati jasen odgovor o tem, ali so bila uporabljena sredstva proporcionalna ali ne. Nekateri države (Rusija, Kitajska) so namreč napotitev Nata videle kot neproporcionalno, spet druge (ZDA, Nemčija)

pa so opozarjale na to, da zgolj vzpostavitev območja prepovedi letov ne bi bilo zadostno in bi le vodilo do neuspeha misije, ki bi posledično zahtevala vedno več in vedno močnejša vojaška sredstva. Vzpostavljanje zgolj območij prepovedi letov se je namreč že v preteklosti izkazalo za precej neučinkovit in nezadosten ukrep – na primer v Iraku je leta 1991 po vzpostavitvi območja prepovedi letov prišlo do poboja več deset tisoč šiitov s strani Huseina; ali v primeru Srebrenice, kjer je do množičnih pobojev prišlo po tem, ko so bili leti že prepovedani; prav tako se je etnično čiščenje povečalo tudi v času Natove zračne akcije na Kosovu. Kljub temu so bile v vseh teh primerih vojaške intervencije utemeljene (Gärtner 2011, 6). Že zgodovina torej kaže na možnost neuspeha misije v Libiji, če bi le-ta ostala samo pri z resolucijo določenih sredstvih, vključno zgolj z uveljavitvijo območja prepovedi letov.

Za zdaj lahko zaključim, da se je mednarodna skupnost oziroma, da so se ZN odločili za intervencijo v Libiji, ker so uspeli vzpostaviti nadzor nad državo oziroma pridobiti oblast, imeli podporo znotraj države kot tudi v regiji in druga sredstva niso delovala. Na drugi strani, v Siriji ni bilo prave podpore intervenciji, ZN niso uspeli prevzeti nadzora nad državo, vpliv Asada v državi in regiji pa je bil prevelik (glej Prilogo A). Z nadaljnjo analizo dejavnikov, ki so vplivali na (ne)posredovanje, bom te ugotovitve ovrednotila.

5 PRIMERJALNA ANALIZA DEJAVNIKOV, KI SO VPLIVALI NA (NE)POSREDOVANJE MEDNARODNE SKUPNOSTI V DRŽAVLJANSKIH VOJNAH V LIBIJI IN SIRIJI

Arabska pomlad je imela in ima za posledico oblikovanje novih družbeno-političnih ter ekonomskih ureditev v severnoafriški in bližnjevzhodni regiji ter preoblikovanje ravnotežja moči, vendar ne zaradi tega, ker bi države postajale vedno močnejše, temveč zaradi tega, ker postajajo vedno šibkejše in ranljivejše (Elakawi 2014). To prebujenje oziroma revolucije so sprožile novo obdobje arabske zgodovine, ki potencialno lahko vodi do tranzicije držav v demokracijo. Vsesplošna vstaja ljudstva je povzročila močno prepletanje političnega in družbenega področja. Poleg tega imajo ti upori oziroma revolucije pomembno geopolitično in geostrateško razsežnost, ki se kaže v njihovem vplivu na celotno regijo in hkrati tudi na mednarodno skupnost (Arab Center for Research & Policy Studies 2012, 1). Vsem državam Bližnjega vzhoda in severne Afrike, ki so se soočile z nemiri oziroma revolucijami, so tako skupne ne le geostrateške spremembe, temveč tudi spremembe na političnem in družbeno-

ekonomskem področju (Elakavi 2014). To poglavje je namenjeno analizi dejavnikov, ki so posredno ali neposredno vplivali na odločitev mednarodne skupnosti o posredovanju v državljanskih vojnah v Libiji ter Siriji. Osredotočila sem se na vprašanje, kako oziroma na kakšen način so dejavniki vplivali na (ne)posredovanje. Analizirala sem geografski, geostrateški in demografski dejavnik, dejavnik razvoja znanosti in komunikacijske tehnologije ter šibkosti državnih struktur in institucij. Nazadnje sem analizirala še dejavnik vpliva regionalnih organizacij, ki se je, kot bo vidno v nadaljevanju, med vsemi dejavniki izkazal za najvplivnejšega. Konflikti so namreč regionalne organizacije spodbudili k pospešenemu iskanju ukrepov oziroma pristopov za upravljanje nestabilnih razmer v regiji.

5.1 GEOGRAFSKI IN GEOSTRATEŠKI DEJAVNIK

Z geografskim dejavnikom sta tesno povezana tudi geopolitični in (geo)strateški dejavnik. Geopolitični oziroma geostrateški dejavnik je bil v začetku konfliktov manj očiten, s širjenjem revolucij in protestov po Bližnjem vzhodu ter po severni Afriki, natančneje v Egipt, Bahrajn, Jemen, Sirijo itd.; v države, ki so regionalno geostrateško pomembni akterji, in je postal vedno pomembnejši. Hkrati so v ospredje vedno bolj prihajali tudi geostrateški interesi velikih svetovnih akterjev, kot so Rusija, ZDA, Kitajska itd. (Arab Center for Research & Policy Studies 2012, 1).

Strogo geografsko gledano je Libija severnoafriška država, ki meji na šest držav (Egipt, Tunizijo, Alžirijo, Čad, Niger in Sudan) (CIA 2014a) in Sredozemsko morje ter s tem predstavlja pomembnega geopolitičnega in geostrateškega partnerja Španije ter delno tudi preostale Evrope (Echeverría Jesús 2011, 25). Kljub obsežnemu ozemlju, na katerem se razprostira Libija, tj. 1.759.540 km², ima majhno število prebivalcev, vsega skupaj okoli 6.7 milijona, pa še le-ti povečini poseljujejo severni, sredozemsko-obalni del države. Večji del države, kar 95 odstotkov, namreč predstavlja puščava Sahara. S tega vidika lahko rečemo, da Libija predstavlja 'vhodna vrata' v Afriko in povezuje severovzhodni ter severozahodni del kontinenta, hkrati pa predstavlja za celinski državi Čad in Niger povezavo z odprtim morjem. Zgodovinsko gledano je bilo ozemlje Libije ugodna geografska in geostrateška lokacija za projiciranje moči držav na Sredozemlje in sosednje države (Stigal 2014, 290; CIA 2014a).⁹⁹

---

⁹⁹ Tekom zgodovine je to vidno v primeru, ko so sile osi (vojaška zveza držav, ki se je v času druge svetovne vojne borila proti zavezniškim silam; Nemčija, Italija, Japonska, Bolgarija, Romunija, Madžarska, Slovaška, Finska in še nekatere druge) Libijo izkoriščale za tankovski napad na Sueški kanal. Z britansko zmago v El

Ta ugoden položaj pa ohranja še danes, saj se Libija nahaja na strateškem stičišču sredozemskega, afriškega in arabskega sveta, od koder ima nadzor nad vsemi tremi območji, hkrati pa predstavlja učinkovit način za prenos moči v vse tri omenjene regije in širše (Chengu 2011; Pack 2011). Poleg tega je s strateškega vidika Libija pomembna tudi zaradi obsežnega ozemlja, bogatega z nafto in zemeljskim plinom, ki predstavlja skoraj četrtno uvoza energije za številne zahodnoevropske države (Stigal 2014, 290–291; Okechukwu 2012, 830), saj dnevno napolnijo več kot dva milijona sodov nafte in več kot 3,5 bilijona sodov zemeljskega plina, kar predstavlja več kot 35 milijard dolarjev dohodka države. Posledično Libija spada med najbogatejše afriške države (Okechukwu 2012, 830). Libijska nafta je po besedah Armanda Hammerja, ustanovitelja *Occidental Petroleum*,¹⁰⁰ »edina svetovno nenadomestljiva nafta« (Hammer v Pack 2011), in sicer zaradi same bližine Evropi, lahkega črpanja ter sestave, ki omogoča lažjo predelavo (Pack 2011). Poleg tega je bila Libija pred državljansko vojno že popolnoma integrirana v svetovni energetski trg, številne zahodne države pa so imele obsežne naftne pogodbe z Gadafijevim režimom (Adams 2012, 12).¹⁰¹ Ne le to, kljub temu, da večji del libijskega ozemlja predstavlja puščava, se nahaja na naravnem viru, ki je še pomembnejši od nafte – voda. Gre za t. i. Nubijski peščeni vodonosnik (*Nubian Sandstone Aquifer*), ki je obsežen podzemni rezervoar pitne vode. Gadafi je tekom svoje vladavine vložil več kot 25 milijonov dolarjev v t. i. Sistem velike umetne reke (*Great Man-made River Project*), kompleks 4.000 kilometrov dolgega vodovoda, zakopanega pod puščavo, skozi katerega steče dva milijona kubičnih metrov vode dnevno. Taka mogočna distribucija vode bi Libijo lahko spremenila v 'samozadostno plodno oazo'. Zato je mogoče domnevati, da intervencija v Libiji ni bila izvedena zgolj zaradi interesa, vezanega na črpanje nafte (Chengu 2011). Širše gledano, interese v Libiji ima že zgodovinsko več držav – VB (vojaški oziroma orožarski interesi),¹⁰² Italija (interese glede zemeljskega plina in nafte),¹⁰³

Alamainu leta 1942 in posledično z osvojitvijo severne Libije so britanski strategji določili, da je vzhodna Libija bistvena za britanski strateški položaj na Bližnjem vzhodu (Pack 2011).

¹⁰⁰ *Occidental petroleum* je mednarodno podjetje, ki se ukvarja z raziskovanjem in s proizvodnjo nafte ter zemeljskega plina in deluje v ZDA, na Bližnjem vzhodu ter Latinski Ameriki (Occidental petroleum 2014).

¹⁰¹ 22. februarja, pred sprejemom resolucije 1970, so poročali, da je kriza v Libiji povzročila povečanje svetovne cene nafte za 2,6 odstotkov in s tem dosegla najvišjo celo od svetovne finančne krize leta 2008. Cena nafte se je z začetkom prvih zračnih napadov nato še povišala. Do te nestanovitnosti na naftnem trgu pa je prišlo ravno v času naraščajoče negotovosti v globalni ekonomiji (Adams 2012, 12).

¹⁰² VB v Libiji vidi priložnost v prodaji orožja. Prodaja orožja režimom v severni Afriki in na Bližnjem vzhodu v času arabske pomladi naj bi se dvignila za 30 odstotkov, skupno pa naj bi prodaja dosegla vrednost 101 milijon dolarjev (Chengu 2011).

¹⁰³ Libijska nafta ima velik pomen za Italijo prav zaradi njene bližine kot tudi zaradi lahkega črpanja in sestave, ki omogoča lažjo predelavo. Večina rafinerij v Italiji je namreč narejenih za predelavo 'lažje' libijske surove nafte, veliko težje pa predelujejo na primer težjo surovo nafto Savdske Arabije. Prav tako je za Italijo velikega pomena tudi libijski zemeljski plin, saj bi na ta način postala manj odvisna od ruskih zalog (Rusija se namreč vedno bolj nagiba k osrednji Evropi) (Chengu 2011).

Francija (interese glede vode)¹⁰⁴ in ZDA (proti-terorizem in pogodbe za povojno obnovo države)¹⁰⁵ (Chengu 2011; Pack 2011). Razen povezave z odprtim morjem pa znotraj afriške regije Libija ni imela velike vloge. Sosednje države v Libiji, v primerjavi z neafriškimi državami, niso imele strateških ali (geo)političnih interesov, kar se je izkazalo tudi v pomanjkanju podpore Gadafiju in pripravljenosti sosednjih držav bodisi pomagati Gadafiju bodisi se vključiti v reševanje konflikta znotraj države (Zifcak 2012, 89). Gadafijev režim je tako ostal izoliran v regiji in s tega vidika je bilo posredovanje mednarodne skupnosti v konfliktu lažje.

Sirija, na drugi strani, je bližnjevzhodna država, ki meji na pet držav (Irak, Izrael, Jordanijo, Libanon in Turčijo) in Sredozemsko morje (CIA 2014b). Tako kot v primeru Libije sta tudi njen položaj oziroma lokacija z geostrateškega vidika pomembna, vendar za razliko od Libije ne toliko zaradi nafte ali zemeljskega plina kot zaradi njenega močnega vpliva v regiji. To potrjuje tudi izjava francoskega zgodovinarja Oliverja Royja, ki je dejal, da je »Sirija /.../ edina država, kjer bi arabska pomlad lahko spremenila geostrateški pomen regije« (Roy¹⁰⁶ v Stigal 2014, 291). Sirija je, za razliko od Libije, močno vpletena v politično življenje držav regije – Palestine, Libanona, Iraka, Izraela itd. – (Zifcak 2012, 89), le-te pa jo smatrajo kot pomembnega trgovinskega partnerja, vplivno politično silo in hkrati tudi kot pomembnega strateškega zaveznika. Ravno ta globoka 'ukoreninjenost' v sistem regije, skupaj s strateškim in geopolitičnim dejavnikom, je mednarodni skupnosti otežila sprejem konkretnih ukrepov in dejansko posredovanje v konfliktu. Kot že omenjeno, je sirski režim užival veliko podporo ne le držav regije (Zifcak 2012, 86), temveč tudi drugih držav, najočitneje Kitajske in Rusije, posredno pa tudi ZDA. Predvsem Rusija ima velike strateške, ekonomske in geopolitične interese v Siriji (Thakur 2013, 71; Gardner 2012; Eckert 2012, 97), saj je Sirija glavni kupec ruskega orožja in obrambne opreme ter predstavlja šest odstotkov celotnega izvoza ruske orožarske industrije (Zifcak 2012, 91). Poleg tega pa Sirija 'gosti' tudi strateško rusko pomorsko bazo v Tartusu, ki je bistvenega pomena za rusko varnostno strategijo (Harmer 2012). Uporabljajo jo tako za oskrbovanje in popravilo ruskih ladij, ki prečkajo Sredozemsko

---

¹⁰⁴ Danes ima Francija več večjih globalnih podjetij, ki se ukvarjajo s prodajo oziroma z distribucijo vode (*Suez, Ondeo in Saur*), s tem pa nadzorujejo več kot 45 odstotkov svetovnega trga prodaje vode ter drvijo proti privatizaciji trga vode. Za ta francoska podjetja Libija predstavlja veliko bogastvo (Chengu 2011).

¹⁰⁵ ZDA si prizadevajo pomagati državam pri pokonfliktni obnovi, saj jim prinaša velike zasluge. Medtem ko je ameriška vlada zapravila okoli 1,1 milijard dolarjev za napade na Libijo, si ameriški pogodbeni partnerji, ki se ukvarjajo z obnovo oziroma gradnjo, obetajo velike zasluge. Na primer, več kot 70 ameriških podjetij in posameznikov je zaslužilo več kot osem milijard dolarjev za pokonfliktno obnovo v Iraku in Afganistanu (Chengu 2011).

¹⁰⁶ Erlanger, Steven. 2012. Syria Conflict Poses the Risk of Wider Strife. *New York Times*. V Stigal (2014, 291).

morje, kot tudi za dostavo vojaške opreme in zalog Asadu (Zifcak 2012, 91; Harmer 2012).¹⁰⁷ Za razliko od Rusije Kitajska nima toliko geostrateških interesov v regiji, temveč je njeno podporo Siriji mogoče razložiti z njenimi neomajnimi načeli suverenosti držav in nevmešavanja v notranje zadeve držav, kot tudi s podobnimi težavami (in posledično tudi s kritikami mednarodne skupnosti), s katerimi se sooča glede Tibeta, Notranje Mongolije in Xinjianga (Morin 2014).¹⁰⁸ Posreden geopolitični in strateški interes v Siriji pa je mogoče zaznati tudi s strani ZDA. V interesu ZDA, kot zaveznice Izraela, je zagotavljanje stabilnosti in 'preživetja' Izraela (Zifcak 2012, 91). Namreč, ena skupina, ki nasprotuje Asadovemu režimu (al-Nusra),¹⁰⁹ predstavlja tudi veliko tveganje za Izrael (Laborie Iglesias 2011, 84), saj bi padec Asadovega režima na meje Izraela pripeljal fanatike al-Kaide (Jenkins 2014, 19), česar pa si niti Izrael niti ZDA ne želita. Na drugi strani bi padec Asadovega režima prispeval ne le k poslabšanju stabilnosti regije, temveč tudi k večjemu vplivu Irana, kar je zopet v nasprotju z interesi Izraela (in ZDA)¹¹⁰ (Zifcak 2012, 91). S tega (strateškega) vidika je interes ZDA v Siriji oziroma njena podpora posredovanju v konfliktu za končanje nemirov jasna – preko zagotavljanja stabilnosti v Siriji preprečevanje vzpona Irana in s tem varovanje svojih interesov v Izraelu.

Poleg tega je konflikt v Siriji, za razliko od Libije, ki ostaja izolirana v regiji, imel in ima tudi velik potencial za povzročitev destabilizacije celotne bližnjevzhodne regije, ravno zaradi močnih geopolitičnih vezi in že načete stabilnosti sosednjih držav (Zifcak 2012, 89). Arabska pomlad, predvsem pa konflikt v Siriji, je imela velik vpliv na regionalni položaj treh nearabskih držav – Irana, Turčije in Izraela ter na njihove medsebojne odnose, ki so se močno poslabšali. Sirska državljanska vojna je spodkopala zavezništvo med Iranom in palestinskim Hamasom. Hamas namreč ne želi pristati na iranske zahteve k podpori Asada, zato je svoj sedež iz Damaska prestavil v prestolnico Katarja, Doho (Asseburg 2013, 14–15). Poleg tega Sirija predstavlja pomembnega posrednika pri uresničevanju interesov Irana v regiji, tj.

---

¹⁰⁷ Rusija naj bi si tudi prizadevala to pristanišče nadgraditi za njeno jedrsko ladjevje (Zifcak 2012, 91; Gardner 2012).

¹⁰⁸ Kitajska se namreč sooča s separatističnimi gibanji in ima tudi sama zgodovino nasprotovanj mednarodne skupnosti glede njene politike in kršitev človekovih pravic v Tibetu, Notranji Mongoliji in Xinjiangu (Morin 2014; Yan 2013).

¹⁰⁹ Ekstremistična skupina Al-Nusra, al-Kaidina veja, ki deluje v Siriji, velja za najbolj agresivno in uspešno oboroženo uporniško skupino v Siriji (Ignatius 2012).

¹¹⁰ Vse od iranske islamistične revolucije leta 1979 so za odnos med Iranom in Izraelom značilne medsebojne napetosti. Kljub temu državi nikoli nista bili v neposrednem vojaškem konfliktu in sta celo medsebojno sodelovali proti regionalnim grožnjam. Ne glede na to pa naraščajo napetosti in strah na strani Izraela glede iranskega jedrskega programa ter večanja regionalnega vpliva Irana. Naraščajoč vpliv Irana je za Izrael nesprejemljiv tudi zaradi tega, ker le-ta Iranu omogoča lažji dostop do izraelskih meja iz Libanona in Gaze preko njegovih političnih in vojaških podpornikov – Hezbolaha ter Hamasa (Dassa Kaye in dr. 2011, 1–3).

povečanje njegove vloge (Laborie Iglesias 2011, 82). Turčijo, na drugi strani, so smatrali za zmagovalca arabske pomladi ter kot model kompatibilnosti islama in demokracije. Kljub temu se je morala soočiti z ekonomskim izpadom in geopolitičnimi posledicami sirske krize, najbolj vidnimi v poostitvi odnosov z Iranom (Asseburg 2013, 15). Poslabšali so se tudi njeni odnosi s Sirijo, predvsem zaradi velikega prebega beguncev s severa Sirije (Zifcak 2012, 89). Izrael, ne le da se sooča z vedno večjo regionalno izolacijo kot posledico arabske pomladi, temveč se je moral soočiti tudi z vedno bolj nestabilno sosednjo državo, ki je pred tem predstavljala zanesljivo in mirno sosedo. Največji strah Izraela je predstavljal oziroma predstavlja velika verjetnost širjenja nasilja (t. i. učinek prelitja) iz Sirije in uporabe kemičnega orožja, dostopnost orožja lokalnim terorističnim skupinam (Hezbollah) ter strah, da bi se Sirija spremenila v 'gojišče' al-Kaide (Asseburg 2013, 15). Ne glede na to ima Asad še vedno podporo njegovih tradicionalnih zaveznikov – Irana in Hezbollaha kot tudi libanonske vlade. Podpora je izražena predvsem v obliki zagotavljanja orožja in drugega potrebnega materiala, poleg tega pa so tudi voditelji Hezbollaha v Siriji našli relativno varno zatočišče pred napadi Izraela (Laborie Iglesias 2011, 82). Ta trdna podpora Asadovemu režimu daje pomembno moč sirske obrambi, hkrati pa ima za posledico previdnost oziroma zadržanost mednarodne skupnosti pri vključevanju v konflikt oziroma nudenju pomoči pri reševanju konflikta. Kakršnakoli intervencija v Sirijo bi namreč lahko sprožila regionalne premike, ne le okrepitve Siriji iz Palestine, Libanona in Iraka, temveč bi lahko zamajala tudi temelje že tako šibke notranje stabilnosti teh držav. Na primer, intervencija v Siriji bi lahko spodbudila Hezbollah v Libanonu, da prestopi meje in pomaga Asadu v njegovem boju. To bi posledično lahko sprožilo sektaške napetosti znotraj Libanona, s čimer bi se tvegala padec že tako krhke libanonske vlade (Zifcak 2012, 89).

5.2 DEMOGRAFSKI DEJAVNIK

Tudi demografski dejavnik ima pomemben vpliv na razvoj konflikta in posledično tudi posredovanje mednarodne skupnosti. Še posebej problematična elementa demografskega dejavnika sta etnična in verska delitev prebivalstva, ki sta pogosto vzrok nastanka napetosti ter konfliktov. K temu pa nadalje prispevajo tudi migracije prebivalstva, tako znotraj države kot tudi migracije v sosednje države (emigracije) in posledično nastajanje diaspor.

Kot že omenjeno, je Libija velika država z relativno majhnim številom prebivalcev (okoli 6,7 milijona prebivalcev), ki je v večini skoncentrirano na obalnem območju (Elghblawi 2013,

17) in se ga še vedno smatra za zelo konzervativno ter plemensko družbo v arabskem svetu (Zoubir in Rózsa 2012, 1269). Kljub temu je libijska družba relativno homogena, kjer večinsko prebivalstvo predstavlja muslimansko prebivalstvo (97 odstotkov) oziroma dve večji etnični skupini – Arabci in Berberi (CIA 2014a; Zoubir in Rózsa 2012, 1269), znotraj teh dveh etničnih skupin pa obstaja kompleksen plemenski sistem. Obstaja vsaj 140 plemen, ki se nadalje delijo še v številne veje oziroma klane (podplemena) (Apps 2011), le-ti pa imajo svoje podpornike tudi zunaj države, vse od Tunizije, Egipta do Čada (Hatitah in Al-Awsat 2011). Ta velika delitev lahko predstavlja resen problem in le še povečuje možnosti naraščanja trenj ter konfliktov med plemeni in tudi znotraj plemen, klanov, etničnih skupin (Apps 2011). Po ocenah Stratforja (2011) je zgolj 30 plemen takih, ki imajo pomemben politični vpliv. Zato tudi ni presenetljivo, da se je večina Libijcev v državi, ki je več kot 40 let živela pod diktaturo enega moža, raje zanašala na njihove plemenske povezave z namenom pridobivanja več pravic, zaščite in nenazadnje tudi zaposlitev (Hatitah in Al-Awsat 2011; Kaplan 2013). Med glavna plemena spadajo na eni strani Gaddadfa (Gadafijevo pleme, ki je hkrati najmanjša skupina), Maqariha (drugo največje pleme, ki ohranja tesne vezi z Gadafijem) in Berberi (predstavljajo okoli 50 odstotkov prebivalstva zahodnega dela Libije), vse pa podpirajo Gadafijev režim oziroma z njim sodelujejo. Na drugi strani pa so plemena Warfalla (največje libijsko pleme z okoli milijon člani), Misuruta (najvplivnejše pleme, predvsem v mestih Bengazi in Barneh ter je igralo ključno vlogo pri padcu Gadafijevega režima) in Zuwayyah (sicer majhno pleme, vendar živi na območju, bogatem z nafto, posledično pa zahteva večjo vlogo), ki so močni nasprotniki Gadafija (Apps 2011; Kaplan 2013). Opozicija oziroma nasprotniki Gadafijevega režima so zasedali vzhodni del države, medtem ko je Gadafi skupaj s podporniki v glavnem zasedal zahodni del države, kjer je imel strateško postavljeno tudi vojsko, policijo in obveščevalno službo (ločnico bi lahko potegnili čez mesto Sirta). Slednje pa tudi pojasnjuje, zakaj je Gadafi na vzhodu tako hitro izgubil svoj vpliv (Kaplan 2013). Lahko bi rekli, da so v Libiji obstajale plemenske razlike med vzhodom in zahodom, posledično pa so tudi spopadi potekali med vzhodnim ter zahodnim delom Libije (Zifcak 2012, 85). Ne le, da je prihajalo do smrtonosnih spopadov zaradi cilja doseči namen vstaje (tj. odstop Gadafija in boljši življenjski standard) med nasprotnima si stranema, temveč so te napetosti povzročile tudi (etnične) spopade med in znotraj plemenskih skupin zgolj zaradi pripadnosti različnim skupinam, o čemer so poročale številne medijske hiše (BBC, Al Jazeera, Al Arabia, The Observers, itd.).¹¹¹ Tudi po odstavitvi oziroma smrti Gadafija je ta kompleksna

---

¹¹¹ Za spopade so bili večinoma krivi uboji katerega izmed pripadnikov nasprotne skupine, kar je posledično vodilo do še obsežnejših pobojev. Tako so na primer poročali o spopadih med arabskim plemenom Zwei in

libijska plemenska in kulturna delitev predstavljala veliko oviro za vzpostavitev novih pravil v državi s strani uporniškega 'vodstva'. V najslabšem primeru, kot pravi Apps (2011), se »država namreč lahko sooči z etničnimi boji, ki bi jih Gadafijeji privrženci lahko izkoristili sebi v prid in s tem le še dodatno otežili obnovo države« ter državnega reda in miru.

Z vidika demografskega dejavnika je v odnosu do konflikta pomembno izpostaviti tudi migracije prebivalstva, ki imajo lahko za posledico nestabilnost tako doma kot v tujini. Že kmalu po začetku spopadov v Libiji je prišlo do množičnih migracij v sosednje države (Tunizijo, Egipt, Čad) kot tudi v evropske države s prečkanjem Sredozemskega morja (The UN Refugee Agency 2015a). Samo do začetka marca 2011 je, po besedah Urada Visokega komisarja ZN za človekove pravice, libijsko mejo z Egiptom prečkalo okoli 77.000 ljudi, mejo s Tunizijo pa naj bi vsako uro prečkalo okoli tisoč ljudi (Koser 2011) oziroma po poročanju Agencije ZN za begunce naj bi mejo s Tunizijo dnevno prečkalo 14.000 ljudi. Posledično so na mejah nastajale napetosti in nemiri (The UN Refugee Agency 2011; Leitsinger 2011). Od začetka revolucije leta 2011, ki je povzročila padec Gadafijevega režima, je okoli 1,8 milijonov Libijcev (okoli tretjina prebivalcev) odšla v Tunizijo. Veliko število beguncev pa povzroča strah na strani držav sprejemnic, saj se bojijo, da bi libijska nestabilnost zajela tudi njihove države in sprožila vstajo prebivalstva (Gall 2014). Poleg strahu, pred nestabilnostjo in poplavo beguncev, se je Tunizija s prihodom vala beguncev morala soočiti tudi z zmanjševanjem notranje varnosti, predvsem zaradi nevarnosti izbruha napetosti med begunci in lokalnim prebivalstvom ter negotovostjo, kaj storiti oziroma kako preskrbeti vse te nove ljudi, kot tudi z ekonomskim pritiskom. To potrjuje tudi izjava tunizijskega zunanjega ministra Mongija Hamdija, ki je dejal, da ima Tunizija velike težave pri 'gostovanju' vedno večjega števila beguncev, saj »ekonomska situacija /.../ ni primerna za sprejemanje vedno večjega števila prebežnikov iz Libije« (Hamdi v Saidani 2014). Za preprečitev slednjega se je Tunizija odločila za začasno zapiranje meje z Libijo, poleg tega pa so organizirali tudi izredne letalske prevoze, s katerimi so begunce iz Libije prevažali v njihove rodne države (Strickland 2014; Ibrahim 2014). Tunizijska vlada je jasno povedala, da tujim državljanom ne bo dovolila, da ostanejo v Tuniziji. Poleg tega se je morala Tunizija z naraščajočim številom Libijcev, ki so prečkali mejo, soočiti tudi s poslabšanjem ekonomskega stanja in notranje varnosti. Slednje je bilo posledica dejstva, da je bilo veliko število migrantov, ki so prečkali tunizijsko mejo, oboroženih ali pa so bili člani oboroženih libijskih

---

plemenom Toubous, katerega posledica je bilo več kot 140 mrtvih in skoraj 400 ranjenih (Al Arabia News 2012; The Observers 2012), med plemeni Haly in Fawatra (BBC 2012č), med plemeni Zintan in Tabu, itd. (Al Jazeera 2012b).

milic in bi posledično lahko sprožili oziroma organizirali nasilne aktivnosti tudi znotraj Tunizije. Tekom revolucije v Libiji se je morala Tunizija soočiti tudi z naraščanjem terorističnih napadov na meji z Libijo (Ibrahim 2014). S problemi naraščajočega števila beguncev so se soočale tudi druge države, ki niso neposredno mejile na Libijo, vendar so bile kljub temu deležne prihoda beguncev, kot na primer Niger in Burkina Faso (Zoubir in Rózsa 2012).

Problemov in napetosti, po poročanju UNHCR, ne povzročajo le migracije, temveč tudi okoli 200.000 notranje razseljenih oseb, predvsem v vzhodni Libiji (Koser 2011). Okoli polovica notranje razseljenih oseb so bili etnični Tawerghi, ki so bili pregnani iz svojih domov na vzhod države, v mesto Tripoli. To je povzročilo večanje nezadovoljstva ljudi omenjenega plemena, ki so zahtevali, da se jim omogoči vrnitev v njihove domove. Njihovo nezadovoljstvo je vodja lokalnega sveta Tawerghov Abdelrahman Mahmoud jasno opisal v izjavi, da »/življenje, ki ga sedaj živimo, ni nič drugačno od umiranja, zato bi raje umrli doma« (IRIN News 2013). Ta rast nezadovoljstva razseljenega prebivalstva ima lahko za posledico nastanek novih uporov in spopadov.

Sirija, na drugi strani, je v primerjavi z Libijo majhna država (185.180 km²) z velikim številom prebivalcev (skoraj 18 milijonov prebivalcev) (CIA 2014b). Država ima kompleksno demografsko strukturo, družba je bolj heterogena, tako versko (muslimani (Šiiti in Suniti), kristjani, druzi in judi) kot etnično (Arabci, Kurdi, Armenci in drugi). Sirsko manjšino predstavljajo Šiiti, Kristjani in Kurdi, ki jo obkroža več kot 70-odstotna sunitska večina. Sirska šiitska sekta vključuje tudi Alawite, ki v celoti predstavljajo okoli 12 odstotkov sirskih državljanov (Holliday 2011, 9). Kljub temu, da je Asad (z družino) del manjšinske alavitske skupnosti, mu je kar 40 let uspevalo ohranjati svoj položaj, kar gre pripisati močni vojaški podpori stranke Ba'ath alavitskemu režimu (Holliday 2011, 10) in močni podpori drugih manjšinskih skupin (Druzi, Ismaeli, Kristjani itd.) v državi, ki se bojijo, da bi oblast v primeru padca režima prevzeli sunitski islamisti (Holliday 2011, 10; Rosen 2011) ter bi posledično lahko izgubili številne pravice, ki jim jih sicer zagotavlja brutalni diktator kot verski manjšini (Berbner 2011). Ne glede na to, podobno kot v Libiji, tudi v Siriji plemenski sistem ostaja primarna oblika skupinske identitete, predvsem med Suniti, hkrati pa služi tudi kot močan vir družbeno-politične mobilizacije protestov. Tako je na primer prišlo do množičnega upora v mestu Dar'a, kjer so se aktivisti znotraj plemena, predvsem mladi in razseljeni člani plemena, uprli zoper aretacijo in uboj dveh njihovih članov. Člani plemenskih skupin so tudi aktivni udeleženci tako v Asadovi vojski kot tudi v opozicijskih milicah (cilj slednjih je zaščita

plemena in njegove avtonomije) (Heras in O'Leary 2013). Poleg tega se sirski upor oziroma vojna, prej kot vojna plemen, opisuje kot obsežen sektaški konflikt (Jasser 2014, 60), ki temelji na sektaški polarizaciji med sunitsko večino in manjšinsko alavitsko sekto (Šiiti) ter med različnimi plemeni in skupinami (Elakawi 2014).¹¹²

Posledice sprva notranjdržavnega konflikta v Siriji, ki se je spremenil v regionalni konflikt in nazadnje v mednarodni konflikt, so podobno kot v Libiji, najbolj občutile ravno njene sosede, predvsem zaradi obsežnih migracij ljudstva iz države, ki predstavlja družbene, ekonomske in politične izzive, nestabilnost na njihovih mejah, varnostne grožnje kot tudi strah pred širitvijo konflikta v njihove države. Največji vpliv je imela vojna na Turčijo, Irak, Libanon, Jordanijo in tudi Egipt, ki gostijo več kot 2,9 milijonov beguncev. Več kot 15.000 Sircev je zaprosilo za azil v državah EU, poleg tega pa je v Siriji še več kot 6,5 milijonov notranje razseljenih oseb. Vse to je le še poglobilo razlike med Suniti in Šiiti (Kaya 2014, 42; Fisher 2014, 4). Z vidika Turčije ta begunska kriza predstavlja vsaj štiri neposredne varnostne grožnje – vojno med Turčijo in Sirijo (kršitve na meji ter nevarnost terorističnih incidentov je Turčijo in Sirijo pripeljalo na rob vojne); grožnjo ozemeljski celovitosti (ponovna prizadevanja Kurdiv po oblikovanju avtonomne kurdske regije v Siriji bi lahko spodbudila Kurde v Turčiji k podobnim zahtevam); strah pred tem, da bi severna Sirija postala oporišče separatističnih upornikov, in nenazadnje še grožnja, da bi Turčija postala nekakšna prehodna točka islamskih vojaških skupin, kot je al-Kaida (Kaya 2014, 42–43). Na drugi strani se Libanon¹¹³ in Jordanija¹¹⁴ soočata z družbenimi, ekonomskimi in političnimi izzivi. Kljub njuni veliki pomoči beguncem (omogočanje dostopa do javnih storitev, zdravstvenih in izobraževalnih sistemov itd.) prihaja do napetosti med begunci in lokalnim prebivalstvom, kjer slednji postajajo vedno bolj maščevalni, predvsem zaradi višanja nekaterih stroškov (npr. najemnin) in zmanjševanja dostopa do javnih storitev (Dahi 2014, 11). Zanimivo pa je dejstvo, da Izrael ostaja edina sirska soseda, ki v štirih letih spopadov še ni sprejela beguncev. Mednarodne in izraelske organizacije za človekove pravice zato vedno glasneje pozivajo Izrael in njegovo

---

¹¹² To sektaško nasilje pa je imelo negativen vpliv tudi na sosednje države. Na primer, konflikt se je preselil čez mejo v severni Libanon, kjer je povzročil usodne boje med alavitsko manjšino in okoliško sunitsko populacijo, ki so bili jezni na Asadovo brutalno zatiranje upora. Sirska vlada je posledično obtožila sunitske islamske skupine v Libanonu podpiranja protivladnih borcev in načrtovanja številnih napadov z avtobombami v Damasku. (BBC 2012e).

¹¹³ Libanon je zaradi vedno večjega števila beguncev in strahu pred širitvijo sektaškega nasilja uvedel zahtevo po pridobitvi vize za vse sirske državljane, ki vstopajo v Libanon, z namenom zmanjšanja 'dotoka' Sircev (Owens 2015).

¹¹⁴ Jordanija, za razliko od Tunizije, beguncev ni vračala v njihove rodne države. Zanimivo pa je dejstvo, da so morali tisti, ki so se želeli prostovoljno vrniti v Sirijo iz Jordanije, podpisati pismo ob prisotnosti Visokega komisarja ZN za človekove pravice, da se strinjajo z vrnitvijo v Sirijo (Al-Kilani 2014, 31).

vlado k odprtju vzhodne meje iz humanitarnih razlogov. Kljub temu do tega (še) ni prišlo, nasprotno, Izrael je še utrdil 90 kilometrov dolgo ograjo med Golansko planoto in Sirijo (Plotner 2014, 32–33).

5.3 RAZVOJ ZNANOSTI IN KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE

Priča smo vedno hitrejšemu razvoju znanosti, tehnologije in komunikacij v današnjem globaliziranem svetu. Spopadi še zdaleč niso več spopadi mož na moža. Tehnologija je prinesla nove in veliko smrtonosnejše oblike orožij (npr. brezpilotna letala) kot tudi nove oblike komunikacij. Arabska pomlad je tako v veliki meri potekala tudi preko digitalnih medijev in družbenih omrežij, ki so jih uporabljali kot sredstvo širjenja revolucije z namenom spodbujanja demokracije, doseganja miru (US Institute of Peace 2014), svobodnega izražanja mnenj kot tudi način organiziranja upornikov in obveščanja širše javnosti o dogajanju. Zato tudi ni presenetljivo, da so dogodke arabske pomladi oziroma upore na Bližnjem vzhodu in severni Afriki poimenovali tudi »twitter revolucija« (Beaumont 2014), saj je arabsko prebivalstvo, kateremu je bila v večini odvzeta pravica do svobodnega izražanja, v ta namen uporabilo splet, s pomočjo katerega jim je bilo omogočeno lažje izražanje mnenj (Ghannam 2011, 8). Svetovnega spleta in spletnih omrežij so se posluževali predvsem mladi, razočarani nad ekonomskim stanjem v državi, represijo režima kot tudi nad onemogočanjem svobodnega izražanja prepričanj ter družbenih in političnih mnenj. Hoffman in Jamal (2012, 171) pravita, da so bile ravno te frustracije razlog, da so družbena omrežja predstavljala pomemben instrument izražanja mladine ter medij, ki je tem posameznikom omogočil, da so zaobšli politično zatiranje in združili moči za boj proti vladajočemu režimu. Posledično so mediji te upore pogosto prikazovali kot 'revolucijo mladih' (Hoffman in Jamal 2012, 168). Na drugi strani pa dostop do interneta in satelitska televizija avtoritarnim državam oziroma režimom otežujeta, da bi svojim državljanom preprečevali spremljanje dogodkov po svetu¹¹⁵ (Saideman 2012, 716). Facebook, YouTube in druga družbena omrežja, kot pravi Malin¹¹⁶ (v Ghannam 2011, 12), so vedno pomembnejša¹¹⁷ pri pridobivanju ter delitvi informacij, delitvi mnenj kot

---

¹¹⁵ Posledično so vlade arabskih držav sprejemale vedno več omejevalnih pravnih, tehničnih in nadzornih sredstev ter izvajale aretacije, kazni in odvzeme prostosti za spletno pisanje o dogajanju v državi ali s tem povezanimi aktivnostmi posameznikov (Ghannam 2011, 7, 10).

¹¹⁶ Malin, Carrington. 2010. Facebook Reach Beats Newspapers in Middle East & North Africa, Press Release. V Ghannam (2011, 12).

¹¹⁷ Na pomembnost in vpliv družbenih medijev na razvoj dogodkov v arabskih državah kaže tudi izjava predsednika tunizijske internetne družbe Khaleda Koubaa, da so družbeni mediji igrali bistveno vlogo ter da bi do uporov lahko prišlo že veliko prej. To potrjuje tudi dogodek, do katerega je prišlo v mestu Monastir

tudi komuniciranju. Tudi v primeru Libije in Sirije so bili digitalni mediji ter družbena omrežja eden izmed dejavnikov, ki so vplivali tako na potek oziroma širitev uporov kot tudi na odzive mednarodne skupnosti.

S širitvijo arabske pomladi se je torej spremenil tudi način komuniciranja in vzpostavljanja stikov s širšo mednarodno skupnostjo. Tako libijski kot tudi sirski državljani so se soočali z vladno cenzuro tiskanih medijev in televizijskih programov.¹¹⁸ Prebivalci posledično niso zaupali novicam in poročilom, predvajanim na različnih televizijskih programih, in so se raje zatekali na različna družbena omrežja (Beaumont 2014). V Libiji, Siriji in tudi v Egiptu, Jemnu ter Savdski Arabiji so se številni novinarji in pisci blogov morali soočiti z nasilnimi vladnimi reakcijami zaradi izražanja neodvisnih pogledov. Sirske in libijske oblasti so zapirale številne pisce blogov in druge, ki so izražali svoja mnenja, komunicirali s pomočjo družbenih omrežij (Facebook itd.), pisali članke ali poezijo, ki so se na kakršenkoli način zdeli žaljivi do vladnih oblasti (Ghannam 2011, 8–9). Toda v Libiji so protestniki našli svoje vire za posredovanje informacij in mnenj širši mednarodni skupnosti (različnim mednarodnim (nevladnim) organizacijam in medijskim hišam) – od tihotapljenja novic iz Libije s pomočjo tajnih satelitskih telefonov do nalaganja video vsebin na različna družbena omrežja (predvsem YouTube) (Ungerleider 2011). Gadafijev režim je z namenom prekinitve komunikacije med uporniki uporabljal strožje ukrepe; predvsem v tistih delih države, kjer je še imel nadzor, je večkrat prekinil internetne povezave ali pa so le-te delovale na minimalni ravni (Terry 2011; Beaumont 2011; BBC 2012d). Zdi se, da so libijski uporniki z uporabo spletnih in družbenih omrežij dosegli namen (s posrednimi pozivi – preko videoposnetkov kot tudi s prošnjami za pomoč – mednarodni skupnosti po ukrepanju), saj ni trajalo dolgo časa, da je mednarodna skupnost posredovala v konfliktu.

Tudi v Siriji, ki se po štirih letih še vedno bori z avtoritarizmom in jo pesti državljanska vojna, družbena omrežja že od vsega začetka igrajo pomembno vlogo (US Institute for Peace 2014). Posluževala se jih je tako opozicija kot tudi vladajoči režim, predvsem z namenom pridobiti finančno in politično podporo potencialnih zunanjih podpornikov (Lynch in dr. 2014, 8). Zato

---

(Tunizija), tri mesece preden se je Bouazizi zažgal v mestu Sidi Bouzid (Tunizija), vendar o tem ni vedel nihče oziroma se novica ni razširila, ker dogodek ni bil posnet. Razlika v primeru Bouazizija pa je bila ta, da so bile njegove slike in posnetek objavljeni na družbenem omrežju Facebook, kar je poskrbelo za hitro širitev v medijih (Beaumont 2014).

¹¹⁸ Libijska državna televizija je poleg tega stalno predvajala patriotske pesmi, recitacije poezije in shode v podporo libijskemu voditelju Gadafiju. Poleg tega so preko televizijskih zaslonov predvajali javne nagovore, kjer so pozivali k pomiritvi in odprtemu dialogu ter opominjali gledalce, da je Gadafijeva vlada namenila milijone dolarjev za izboljšanje življenjskega standarda Libijcev, z investicijami v infrastrukturo, ceste, šole in univerzitetne (Mekay 2011).

ni presenetljivo, da konflikt v Siriji velja za najbolj 'družbeno mediirano' (*socially mediated*) državljansko vojno v zgodovini, saj je bila večina informacij, novic oziroma tistega, kar zunanji svet vé o sirskem konfliktu, pridobljenih z videoposnetkov in komentarjev, ki so se širili preko svetovnega spleta in družbenih omrežij.¹¹⁹ To je bila posledica majhnega števila novinarjev oziroma zunanjih opazovalcev, ki so bili prisotni na ozemlju Sirije zaradi, s strani Asadovega režima, onemogočenega dostopa novinarjem v državo oziroma prepovedi poročanja o dogajanju v državi, kot tudi zaradi vedno večjega števila napadov in ugrabitev novinarjev na sirskem ozemlju (Lynch in dr. 2014, 5, 8, 10). Novinarji so se zato raje zanašali na sirske aktiviste, ki so objavljali videoposnetke in drugo vizualno vsebino.¹²⁰ Lynch, Freelon in Aday (2014, 10–11) pravijo, da je imel YouTube v primeru »Sirije /.../ veliko pomembnejšo vlogo kot v drugih primerih ter je predstavljal svojevrsten izziv in priložnost za raziskovalce«. Tudi drugi avtorji se strinjajo, da so mobilni telefoni in družbena omrežja predstavljali primarni vir za informiranje 'zunanjega sveta' o dogajanju v državi (Blue 2012; Al Hendi 2011). Aktivisti so z rednimi objavami posnetkov in fotografij upali na povečanje pritiska mednarodne skupnosti ter da bodo njihova posneta pričevanja lahko služila kot dokazno gradivo v sojenjih za vojne zločine (Lynch in dr. 2014, 6). Podobno kot v Libiji je tudi Asadov režim večkrat prekinil internetne povezave in mobilna omrežja z namenom otežiti komunikacijo upornikov (BBC 2012d). Sirskih upornikov to ni ustavilo, saj so našli druge načine dostopa do svetovnega spleta – postavili so svoja omrežja (s pomočjo satelitskih krožnikov) (Blue 2012). Vendar se zdi, gledano zgolj z vidika dejavnika razvoja tehnologije in komunikacij, da videna grozodejstva niso bila dovolj prepričljiva, da bi mednarodna skupnost ukrepala oziroma niso imela tako močnega vpliva na države kot v primeru Libije.

5.4 ŠIBKOST DRŽAVNIH STRUKTUR IN INSTITUCIJ

Tudi ta dejavnik je, vsaj na podlagi analize poteka konflikta, imel vpliv ne le na sam potek konflikta, temveč tudi na dejanja mednarodne skupnosti. Kot že omenjeno, šibke državne strukture oziroma šibke avtoritete, torej avtoritete, ki v državi nimajo podpore, tudi težko vzdržujejo red in mir. Šibkost državnih struktur in institucij, kot pravi ICISS, ima za posledico

---

¹¹⁹ Na pomembnost oziroma velik vpliv družbenih medijev kaže tudi podatek, da naj bi bilo v 24-ih mesecih spopadov zabeleženih več kot 38 milijonov tweetov v angleščini in arabščini samo glede upora v Siriji (Lynch in dr. 2014, 6).

¹²⁰ Aktivisti iz celotnega arabskega sveta so zbirali informacije iz različnih družbenih omrežij (Facebook, Twitter itd.), jih prevajali v različne svetovne jezike in jih tudi objavljali na različnih spletnih straneh (Nawaat, Twitter, itd.), ki so se jih v nadaljevanju posluževali novinarji iz drugih držav mednarodne skupnosti (Ray 2011, 190).

ne le povečano število izzivov in tveganj pri oblikovanju države oziroma državnih struktur, temveč tudi povečano število oboroženih skupin, ki poskušajo izrabiti priložnost in izkoristiti potencialne dragocene vire (npr. nafta, diamanti ali druge naravne vire) (ICISS 2001, 1.17 odst.).

V Libiji, kot že ugotovljeno tekom analize, se je Gadafi soočal z velikim nezaupanjem, njegova avtoriteta je bila oslABLJENA, državna infrastruktura pa praktično ni obstajala oziroma je bila zelo šibka. Libija, kateri je vladal 42 let, je bila brez jasnega političnega sistema ali državne strukture (Zoubir in Rózsa 2012, 1278; Ottaway in Ottaway 2011). Gadafi ni bil močan vladar, temveč neusmiljen diktator, ki je svojo moč obdržal zgolj zaradi trde roke, s katero je vladal državi (Boose 2012, 314). Gadafi ni dovoljeval nobenih političnih strank ali organizacij civilne družbe. Njegov sistem vladanja ni določala ustava, temveč t. i. Deklaracija o oblikovanju ljudske oblasti (*Declaration of the establishment of the people's authority*)¹²¹ (Ottaway in Ottaway 2011). Libijska revolucija se je torej znašla v političnem vakuumu, saj država ni imela niti ustave niti parlamenta kot tudi ne predsedniškega ali parlamentarnega političnega sistema, na katerega bi se državljani lahko zanesli, ko se je zunanja podoba države, ki jo je Gadafi ohranjal z namenom zaščite in podaljševanja svojega vladanja, zrušila (Grifa 2012, 2). S padcem režima se je torej tvegala kolaps države, saj v državi ni bilo institucije, ki bi zagotovila nadaljevanje njenega obstoja oziroma delovanja (Ottaway in Ottaway 2011; Hussain 2011). Zato ni presenetljivo niti dejstvo, da država prav tako ni imela vojske v tradicionalnem pomenu besede (torej vojske, ki bi v situaciji politične in varnostne krize zavzela patriotsko držo ter ščitila državljane in državo), saj je Gadafi državno vojsko razpustil in na njeno mesto postavil t. i. varnostno brigado in različne milice. Tako varnostna brigada kot milice so bile pod vodstvom Gadafijeve družine in so ji izkazovale popolno lojalnost. Poleg tega so varnostna brigada in milice imele osrednjo vlogo pri zatiranju uporov oziroma revolucije, predvsem z uporabo sramotilnih in kazenskih metod, vključno s posilstvi, pripori, z mučenji in množičnimi poboji (Grifa 2012, 2). Pomanjkanje lastnih varnostnih struktur v državi je še dodatno spodkopalo prizadevanja po vzpostavitvi delujočih političnih in administrativnih institucij, na drugi strani pa olajšalo razširitev kriminalnih in jihadističnih skupin v Libiji (Chivvis in Martini 2014, ix–x). Oblikovanje nove demokratične države, kot tudi prizadevanja Gadafija obdržati oblast v svojih rokah, so dodatno oteževali tudi libijska plemenska struktura in odnosi, ki so vladali med državo ter plemeni. Takšna struktura je

---

¹²¹ To ljudsko oblast je sestavljal kongres 2700 lokalnih ljudi, ki so se srečali le trikrat letno. Le-ti so pošiljali delegate v državni kongres, ki je nadalje izbral 760 članov v Splošni ljudski kongres, ki se je srečeval zgolj na poziv Gadafija in je bil tako odvisen od muhavosti ter volje vodje (Ottaway in Ottaway 2011).

obstajala že v obdobju pred Gadafijem in se obdržala tudi celotno obdobje njegovega vladanja ter ostaja še naprej kulturno pomembna (Zoubir in Rózsa 2012, 1278). Vse to je na eni strani Gadafiju oteževalo, da bi obdržal svojo avtoriteto, na drugi strani pa je neobstoječa sistema, ki bi učinkovito vodil državo, mednarodni skupnosti olajšal sprejem odločitve o posredovanju. Kljub šibki državni infrastrukturi je Libija od začetka revolucije februarja 2011 in pozivov k oblikovanju 'nove' države izkusila številna revolucionarna, politična in družbena udejstvovanja skupaj s procesom strateškega preoblikovanja države. Eden izmed pomembnejših korakov oziroma poskusov libijskega ljudstva pri oblikovanju demokracije so bile volitve Splošnega nacionalnega kongresa (*General National Congress*) julija 2012 (Grifa 2012, 1). Jasno je postalo, da je v Libiji »družbena skupnost pred politično, kjer plemena, zaveznitva in družbeni odnosi igrajo najpomembnejšo vlogo pri ohranjanju stabilnosti in miru ter pri oblikovanju nove države« (Grifa 2012, 3). Predanost in želja libijskega prebivalstva oblikovati stabilno demokratično državo se je izkazala tudi na volitvah, kjer so kljub močni in agresivni predvolilni kampanji, ki je promovirala islamiste proti Zvezi nacionalnih sil (*National forces alliance*), zmagala slednja (Grifa 2012, 5).

Za razliko od Gadafija ima sirijski voditelj Asad, kljub temu, da pripada manjšinskemu alavitskemu delu prebivalstva, veliko večjo moč, veljavo, spoštovanje in podporo v državi kot tudi znotraj regije. Močnejša je bila tudi državna infrastruktura. Asad je spretno 'upravljal' s svojimi državljani, predvsem z izogibanjem neposrednim grožnjam (Al Hendi 2011) in obljubami o reformah, ki bi prinesle boljše življenje (Zifcak 2012, 84–85; Berbner 2011). Poleg uspešnega manipuliranja s prebivalstvom je svojo javno podobo poskušal izboljšati tudi z izpostavljanjem Sircev t. i. politiki dobrega-slabega policista (*good cop-bad cop policy*). Njegov brat Maher al-Asad in vodja republikanske garde je izvajal brutalno represijo nad prebivalstvom, medtem ko se je Asad v javnosti kazal kot radodarna in ustrezljiva oseba (Al Hendi 2011). Sirija, v primerjavi z Libijo, ima ustavo,¹²² ki določa osnovne funkcije državne vlade in njene strukture – izvršna, zakonodajna in sodna oblast (GlobalEDGE 2014). Kljub temu je bila oblast bolj ali manj v rokah Asada oziroma njegove družine, s čimer je le še krepil svojo vlogo in položaj v državi. Nič od tega Asadu ni pomagalo preprečiti nemirov v državi. Odzval se je z brutalno silo, nasprotnike pa je označil za teroriste. Je pa Asadova vlada ohranila tako regionalno kot mednarodno podporo (Rusije, Irana, Libanona, Kitajske itd.) (BBC 2015b). Moč in vpliv Asada, spretne manipulacije s prebivalstvom in posledična

---

¹²² Ustava je bila sprejeta leta 1973 (GlobalEDGE 2014).

podpora prebivalcev režimu ter stabilnejša državna infrastruktura so mednarodni skupnosti preprečili sprejem ukrepov za posredovanje v konfliktu.

5.5 VPLIV REGIONALNIH ORGANIZACIJ

Z vidika dejavnikov, ki so vplivali na (ne)posredovanje mednarodne skupnosti, je pomembna tudi regionalna podpora (ne)intervenciji, ki je hkrati tudi eden izmed kriterijev, ki določajo uporabo mednarodne sile po R2P. Tako je v primeru Libije in Sirije mogoče zaznati velik vpliv predvsem regionalnih akterjev, kjer so nekateri podpirali državo in njeno pravico do nevmešavanja, spet drugi pa so zagovarjali nujnost posredovanja z namenom končanja trpljenja ljudi in zagotavljanja spoštovanja človekovih pravic.

Kot že pojasnjeno, sta tako R2P kot UL ZN določili VS kot tisto institucijo, ki edina lahko legitimizira kakršnokoli posredovanje (z nekaj izjemami seveda)¹²³. Vendar je pot do sprejema resolucije in posledično legitimiziranja intervencije veliko bolj kompleksna, saj na tej politični poti do odločitve, in še posebej v fazi njene implementacije, ne sodelujejo le države članice VS, temveč posredno na odločitev vplivajo tudi drugi akterji – druge države mednarodne skupnosti, mednarodne vladne in nevladne organizacije, druge institucije ZN (Visoki komisar za človekove pravice, begunce itd.), regionalne organizacije itd. Ravno slednjim bo v tem poglavju namenjena pozornost, saj, kot pravita Bellamy in Williams, regionalne organizacije vedno bolj delujejo kot 'vratarji' (*gatekeepers*) – »vplivajo na to, katera problematika pride na dnevni red VS, kako je oblikovana in na obseg možnega odziva VS« (Bellamy in Williams 2011, 826). Države VS, predvsem stalne članice, so tiste, ki v procesu odločanja in implementacije resolucij VS igrajo bistveno vlogo ter so hkrati edini akterji, ki imajo dejansko moč in vpliv na uspeh ali poraz določenega predloga resolucije; vendar se zdi, da v primeru, ko regionalne organizacije na primer ne podpirajo načrtovane intervencije v regiji (oziroma državi regije), bo v VS tudi veliko težje pridobiti podporo za kakršnokoli intervencijo. To je razvidno tudi iz obeh primerov – tako Libije kot Sirije.

Konsenz o uporabi sile v primeru Libije, kot pravita Bellamy in Williams (2011, 825), je omogočil skupek dejavnikov, predvsem pa regionalni konsenz in šibak mednarodni položaj Gadafijevega režima kot tudi jasnost grožnje in malo časa za akcijo. Na drugi strani pa je bil v

---

¹²³ Izjemi: intervencija, odobrena s strani GS, v okviru postopka Združeni za mir in intervencija regionalne organizacije po VII. poglavju UL ZN (ICISS 2001, XII–XIII, 6.7., 6.12, 6.14, 6.15 odst.).

primeru Sirije konsenz regionalnih organizacij veliko šibkejši, Asadov režim je imel močnejši mednarodni položaj, kar je očitno onemogočilo oblikovanje konsenza glede posredovanja znotraj VS.

5.5.1 Odziv regionalnih organizacij na državljansko vojno v Libiji

Hitra obtožba Gadafijevega režima in pozivi po nujnosti ukrepanja s strani Arabske lige ter OIC 22. februarja 2011 in AU dan pozneje so bili bistveni za mednarodno skupnost, da je lahko sprejela strožja merila za zaščito civilistov (ICRtoP 2014d). Regionalne organizacije, katerih članica je bila Libija, so poudarjale pomembnost ohranjanja nacionalne suverenosti. Zato se je v začetku libijske krize zaščita človekovih pravic zdela postranska v razmerju do ohranjanja ozemeljske suverenosti. Šele poslabšanje situacije in iniciativa Arabske lige sta spodbudili tudi ostale regionalne organizacije (AU, OIC in GCC) k pozivom po vzpostavitvi območja prepovedi letov nad Libijo, hkrati z zavračanjem kakršnekoli zunanje vojaške intervencije na libijskem ozemlju (AU Peace and Security Council 2011a, 6. odst.; Hadid 2011; Roberts in dr. 2011; Al Jazeera 2011a).

Arabska liga je bila tista, ki je VS prva pozvala k ukrepanju oziroma vzpostavitvi območja prepovedi letov nad Libijo (ki naj bi se končal takoj, ko nevarnost za civiliste mine), kar so mnogi smatrali za relativno hiter in agresiven korak bloka držav, ki je sicer bolj znan po dolgih premislekih kot po akciji (Hadid 2011; Al Jazeera 2011a). Generalni sekretar Arabske lige Amr Moussa je ZN pozval, da naj »prevzamejo svojo odgovornost /.../ pri vzpostavitvi območja prepovedi letov in oblikujejo varna območja na najbolj ogroženih predelih« (Hadid 2011). Ne glede na to, da je Arabska liga zavračala vse oblike zunanje vojaške intervencije v Libiji, je na drugi strani Moussa opozarjal na to, da bo »brez izvršitve potrebnih dejanj za končanje krize le-ta vodila do posredovanja v libijske zunanje zadeve« (Moussa v Hadid 2011). Iz tega bi lahko sklepali, da je Arabska liga pristala tudi na posredovanje v državi, v kolikor bi bilo to nujno potrebno za preprečitev še hujših zločinov. Slednje potrjuje tudi izjava Moussa (v Freeman in dr. 2011): »/.../ govorim o humanitarni akciji, /ki se/ skupaj z območjem prepovedi letov sklada s podporo libijskemu ljudstvu v njihovem boju za svobodo proti režimu, ki postaja vedno bolj zaničevan«. Arabsko podporo za mednarodno oblikovanje območja prepovedi letov nad Libijo so številne države smatrale za bistveno, med njimi tudi Francija, VB, ZDA in nekatere članice EU (Hadid 2011; Freeman in dr. 2011). ZDA so v začetku delovale nekoliko bolj zadržano glede kakršnegakoli posredovanja v državah, ki bi jih lahko ponovno pahnilo v vojno (Hadid 2011). Poleg tega so se ZDA in tudi druge države soočale s strahom, da bi bila uveljavitev območja prepovedi letov, brez arabske odobritve,

prikazana oziroma videna kot vmešavanje v libijske notranje zadeve (Freeman in dr. 2011). Jasno je bilo, da Arabska liga sama ne more vzpostaviti območja prepovedi letov, vendar njena odobritev, kot ključnega regionalnega arabskega telesa, zahodnim silam zagotavlja pomembno regionalno podporo, ki jo potrebujejo za posredovanje. To potrjuje tudi izjava britanskega zunanjega sekretarja Williama Haguea, ki je dejal, da je za vojaško akcijo¹²⁴ »nujna pravna osnova /.../, za /katero/ je potrebna podpora znotraj regije, s strani arabskega sveta« (v Freeman in dr. 2011). Ne le izjava britanskega zunanjega sekretarja, temveč tudi razprava znotraj VS z dne 17. marca 2011 odobrava prizadevanja Arabske lige pri reševanju nastale krize, predvsem pa njena prizadevanja po vzpostavitvi območja prepovedi letov nad Libijo. Arabska liga je 12. marca 2011 sprejela resolucijo 7360,¹²⁵ s katero je VS pozvala k »izvajanju njegove odgovornosti glede slabšanja situacije v Libiji in k uporabi vseh potrebnih sredstev za takojšnjo vzpostavitev območja prepovedi letov nad libijskim ozemljem ter oblikovanje varnih območij /.../, kot preventivni ukrep, ki bo omogočil zaščito libijskega ljudstva in tujih državljanov v Libiji, hkrati s spoštovanjem suverenosti in ozemeljske celovitosti sosednjih držav« (Arabska liga 2011, 1. odst.). To so potrdili predstavniki številnih držav, med njimi tudi predstavniki Francije, Libanona, VB in Nemčije (VS 2011e).

Na drugi strani pa, kljub hitrim obtožbam s strani AU, si je le-ta prizadevala za mirno rešitev spopadov ter zavrnila kakršnokoli zunanje vojaško vmešavanje v Libijo (AU Peace and Security Council 2011a; Al Jazeera 2011a). Svèt AU za mir in varnost je izrazil skrb nad razvojem dogodkov v Libiji, ki predstavljajo »resno grožnjo miru in varnosti /v Libiji/ in celotni regiji« (AU Peace and Security Council 2011a, 3. odst.) ter Libijo obtožil prekomerne uporabe sile proti sicer mirnim protestnikom (Bellamy in Williams 2011, 839; AU Peace and Security Council 2011a, 5. odst.). Nekaj dni za tem je sprejel že omenjeni *Road map* za 'afriško rešitev' libijske krize, v katerem je pozival k takojšnji prekinitvi spopadov in implementaciji političnih reform (Ping 2011; ICRtoP 2014d). Kljub temu, da ta načrt ni bil sprejet s strani NTC (nasprotnikov Gadafijevega režima), je AU nadaljevala z iskanjem politične rešitve konflikta, posledično pa je ta odločenost AU po mirni rešitvi konflikta imela za posledico tudi, da AU ni podprla Natove intervencije, odobrene s strani VS¹²⁶ (ICRtoP 2014d). Ne glede na njena načela, ki jim je sledila pri reševanju konflikta v Libiji, je AU

---

¹²⁴ Vzpostavitev območja prepovedi letov smatra kot vojaško akcijo (Freeman in dr. 2011).

¹²⁵ Arabska liga. 2011. *The outcome of the Council of the League of Arab States meeting at the Ministerial level in its extraordinary session on the implications of the current events in Libya and the Arab position. Resolution No. 7360*, 12. marec.

¹²⁶ AU je bila zadnja od regionalnih teles, ki je NTC priznala za legitimnega vladnega predstavnika Libije (ICRtoP 2014b).

potrdila svojo predanost spoštovanju določil resolucije 1973 ter poudarila »obveznost vseh držav in organizacij, vključenih v implementacijo resolucije 1973 /.../, da delujejo na legalen način in v skladu z določili resolucije, katere edini cilj je zagotavljanje zaščite civilnega prebivalstva« (AU Peace and Security Council 2011b, 11. odst.). To bi lahko smatrali kot nekakšen poziv s strani AU, da posredovanje mednarodne skupnosti oziroma Nata v Libiji, ki je vzdrževalo območje prepovedi letov več kot mesec dni, presega njihov mandat, določen z resolucijo 1973. Poleg tega je AU svoje nasprotovanje kakršnemukoli posredovanju mednarodne skupnosti, s svojo odločenostjo rešiti konflikt z 'afriško akcijo' in vztrajanjem na njenih načelih, pokazala tudi z zavračanjem odločitve MKS, ki je izdalo zaporni nalog za Gadafija in nekatere druge člane njegovega režima. AU je to dejanje komentirala kot resno oteževanje prizadevanj AU pri iskanju mirne politične rešitve libijske krize (The New York Times 2011a).

Svojo podporo vzpostavitvi območja prepovedi letov sta dali tudi OIC in GCC. OIC je bila od vsega začetka aktivno vključena v diplomatska prizadevanja reševanja konflikta v Libiji in je tako kot Arabska liga in AU obtoževala prekomerno uporabo sile proti civilistom ter pozvala k vzpostavitvi območja prepovedi letov (Ihsanoglu 2011). Na izrednem zasedanju 8. marca 2011 je podprla vzpostavitev območja prepovedi letov, hkrati pa je bila tudi mnenja, da si morajo »članice OIC in mednarodnih organizacij v sodelovanju z /.../ organizacijami civilne družbe prizadevati za hitro /.../ humanitarno pomoč libijskemu prebivalstvu ter pomagati pri premagovanju krize« (OIC 2011), pri tem pa morajo spoštovati suverenost in ozemeljsko celovitost Libije ter načela nevmešavanja v notranje zadeve države. Prav tako je zavrnila kakršnokoli tujo vojaško intervencijo v Libiji (OIC 2011). Konec marca 2011 pa je že mogoče zaslediti manjšo spremembo v odnosu do posredovanja v državi. Še vedno sicer zagovarja suverenost in ozemeljsko celovitost, vendar na drugi strani ne kritizira vojaškega posredovanja, temveč zgolj opominja, da si naj udeleženci vojaške operacije prizadevajo omejiti poboje civilistov. Poleg tega je tedanji generalni sekretar OIC Ekmeleddin Ihsanoglu izrazil skrb, da so vse izjave glede vojaške operacije v Libiji »kontraproduktivne in spodbijajo prizadevanja mednarodne skupnosti po zaščiti civilistov kot tudi vzpostavitvi miru in stabilnosti v Libiji ter regiji« (Ihsanoglu 2011). To bi posledično lahko razumeli kot pomembno posredno podporo regionalne organizacije in spodbudo mednarodni skupnosti v njenih prizadevanjih po rešitvi konflikta s posredovanjem ter s tem posredno tudi podporo Natovi intervenciji.

GCC pa je podobno kot OIC podprl pozive Arabske lige po oblikovanju območja prepovedi letov oziroma še več – od VS je zahteval, da uporabi »vsa potrebna sredstva za zaščito civilistov, vključno z uveljavitvijo območja prepovedi letov nad Libijo« (GCC 2011). Podobno kot OIC lahko tudi v primeru GCC opazimo posredno strinjanje s posredovanjem v konfliktu. Zunanji minister Združenih arabskih emiratov Shaikh Abdullah je na zasedanju GCC izrazil svojo zaskrbljenost nad situacijo v Libiji z besedami, da »/s/ituacija v Libiji ni le vojaška operacija proti civilistom, temveč tudi odvzem humanitarne pomoči prebivalstvu. Tega ne moremo tolerirati in odgovorne je treba privedi pred roko pravice« (Shaikh Abdullah v Salama 2011). Temu je dodal še posreden poziv oziroma odobravanje posredovanja v državi s tem, ko je mednarodno skupnost »predvsem pa VS pozval, da se sooči s svojo odgovornostjo pomagati prebivalcem« (Shaikh Abdullah v Salama 2011).

Kar je bistveno vplivalo na sprejem resolucije VS 1973 (in tudi vseh sledečih resolucij), ki je vzpostavila območje prepovedi letov, je bila stopnja regionalne podpore. AU, Arabska liga, OIC in GCC so vse obtožile dejanja Gadafijevega režima, zadnje tri pa so tudi eksplicitno pozvale VS k vzpostavitvi območja prepovedi letov (Morris 2013, 1273). Vse to torej kaže na pomembno regionalno podporo in spodbudo VS za vzpostavitev območja prepovedi letov nad Libijo, kot tudi posredno podporo vojaški intervenciji v državi. Kljub temu se zdi, da se regionalne organizacije niso želele oddaljiti od svojih načel ohranjanja suverenosti in ozemeljske celovitosti držav, hkrati pa so se na drugi strani soočale (z izjemo AU) z moralno dilemo pomagati prebivalstvu, ki se sooča s kršitvami človekovih pravic. Zato so mednarodno skupnost zgolj posredno pozivale k bolj konkretnemu posredovanju.

5.5.2 Odziv regionalnih organizacij na državljansko vojno v Siriji

Za razliko od Libije pa v primeru državljanske vojne v Siriji ne zasledimo takšne vloge regionalnih organizacij oziroma si le-te niso prizadevale in mednarodne skupnosti niti niso pozivale k posredovanju ter rešitvi krize v Siriji. Če se je v primeru Libije zdelo, da so mednarodne organizacije igrale pomembno vlogo pri končanju vojne oziroma pri odločitvi VS o sprejemu resolucije, ki vzpostavlja območje prepovedi letov in avtorizira Natovo misijo, bi posledično z dogodki v Siriji lahko podvomili v pomembnost regionalnih organizacij pri vplivu na končanje vojne in njihovem vplivu na odločitve VS.

Za razliko od Libije Arabska liga v Siriji ni bila tako 'zagreta' za reševanje konflikta in se v samem začetku ni želela kakorkoli vmešavati v konflikt ter sprejeti kakršnekoli unilateralne odločitve oziroma akcije (ICRtoP 2014c; Küçükkeleş 2012, 6). Šele devet mesecev po

začetku krize je Arabska liga predstavila svoj mirovni načrt za rešitev krize, s katerim je Asada pozvala h končanju nasilja, izpustitvi zapornikov, umiku sirske vojske iz mest (ICRtoP 2014c) in zahtevala začetek pogovorov med sirsko vlado ter opozicijskimi silami. Küçükkeleş kot razlog za zapozneli odziv Arabske lige navaja regionalne nemire v začetku arabske pomladi v Egiptu, Libiji itd., ki so pozornost odvrčali od konflikta v Siriji (Küçükkeleş 2012, 6). Odmik Arabske lige od njene tradicionalne politike nevmešavanja je viden šele v začetku leta 2012, ko je oblikovala mirovni načrt, ki bi imel za posledico ne le sankcije za sirske režim, temveč tudi spremembo režima. Kljub temu, da so načrt podprle vse arabske države z izjemo Libanona, se niso strinjale za predstavitev le-tega tudi VS (Küçükkeleş 2012, 11–12). Arabska liga s tem svoje vloge še ni zaključila in je že februarja 2012, z namenom povečanja pritiska na Sirijo oziroma sirske vlado, VS pozvala, da naj mirovno misijo napoti v Sirijo, arabske države pa naj prekinejo diplomatske odnose z Damaskom (Stack in MacFarquhar 2012). Poleg tega si je prizadevala (v sodelovanju s Katarjem, Savdsko Arabijo in ZDA), podobno kot v Libiji, sprejeti resolucijo, na podlagi katere bi VS oblikoval osnovo za vojaško akcijo v Siriji, primerljivo z Natovo intervencijo v Libiji (Shaoul 2012). To odločitev Arabske lige lahko razumemo kot pomemben korak pri krepitvi argumentov za mednarodno intervencijo. Evropa in ZDA so osnutek resolucije sicer pozdravile, vendar mednarodna skupnost še vedno ni bila pripravljena izvesti neposredne vojaške intervencije (Küçükkeleş 2012, 14). S stopnjevanjem krize je Arabska liga oblikovala številne iniciative za končanje sirske vojne in tako še vedno ostala aktivno vključena v reševanje konflikta v Siriji. Po avgustovskih napadih sirske vlade leta 2013 s kemičnim orožjem je Arabska liga ponovno pozvala mednarodno skupnost in ZN, da naj ukrepajo in izvedejo 'zastraševalno' akcijo proti sirskega režimu ter »izpolnijo svojo odgovornost v skladu z UL ZN in mednarodnim pravom« (Al Jazeera 2013; Kirkpatrick 2013). Svojo podporo zunanji vojaški intervenciji so izrazile številne države, med njimi tudi Egipt, Irak, Libanon, Tunizija in Alžirija (Al Jazeera 2013). Pričakovali bi, da se bodo mednarodna skupnost oziroma VS, tako kot v Libiji, hitro odzvala na pozive regionalnih organizacij po posredovanju v Siriji. Zdi se, da mednarodna skupnost, kljub večkratnim pozivom Arabske lige, še ni (bila) pripravljena posredovati oziroma se vmešati v konflikt, kar je posledica močne razcepljenosti in neodločenosti VS glede situacije v Siriji. Kot navajata Stack in MacFarquhar (2012), je »malo verjetno /.../, da bodo ZN odobrili /.../ misijo. VS je bil v preteklosti nenaklonjen napotitvi mirovne misije, kadar se je ohranjanje miru zdelo nemogoče. VS je močno razcepljen glede Sirije tudi zaradi

veta Rusije in Kitajske na resolucijo,¹²⁷ ki je imela podporo zahodnih in arabskih držav ter je pozivala h končanju nasilja v Siriji«. Podobno kot v primeru Libije, je prisoten tudi strah zahodnih držav (predvsem na strani ZDA), da bi intervencija brez avtorizacije VS povzročila več škode kot koristi. ZDA so se bale, da bi ponovna unilateralna ameriška vojaška intervencija v regiji izzvala bes arabske množice ter s tem ogrozila vezi z režimi, na katere se zanaša (Turčijo, Savdsko Arabijo, Katarjem in drugimi zalivskimi državami) (Shaoul 2012).

OIC je, podobno kot v Libiji, tudi v Siriji zavračala kakršnokoli zunanjo vojaško intervencijo. Generalni sekretar OIC Ihsanoglu je dejal, da si konflikt prizadevajo reševati z diplomatskimi pogajanjmi, odprtim dialogom in regionalnim prizadevanjem za premostitev nastale krize. Zato so bili na kakršenkoli način pripravljeni pomagati Ananu, posebnemu skupnemu odposlancu Arabske lige in ZN, da doseže namen misije, ki mu je bila zaupana (Faisal Ali 2012; Today's Zaman 2012). S tem je mednarodni skupnosti poslal jasno sporočilo, da »muslimanski svet podpira mirno rešitev krize v Siriji, /.../ in ne dovoli, da bi se problem izrodil v verski konflikt ter zajel širšo regijo« (Ihsanoglu v Ahram Online 2012). Očitno so vodje držav članic OIC potrebovale nekaj več časa, da so spoznale, da konfliktu v Siriji brez pomoči ali posredovanja ni videti konca. Šele dve leti po začetku krvavih spopadov (2011) je generalni sekretar OIC Ihsanoglu pozval k vzpostavitvi območja prepovedi letov nad Sirijo s pomočjo mednarodnih sil, katerega korist bi bila, po njegovih besedah, »vsaj zaustavitev režima pri uporabi zračnih sil proti lastnemu prebivalstvu« (Ihsanoglu v Rogin 2013). Prav tako je pozval k oblikovanju skupne politične rešitve za končanje konflikta v Siriji in prekinitvi vrtenja mednarodne skupnosti v začaranem krogu, kjer je dosegla le konsenz o tem, česa ne sme storiti, ne pa tudi konsenza o tem, kaj narediti (Ihsanoglu v Rogin 2013). Kljub temu je uradno stališče OIC ostalo nespremenjeno in še vedno nasprotujejo kakršnikoli vojaški intervenciji v Siriji, vzpostavitev območja prepovedi letov pa vidijo kot prvi korak na poti zagotavljanja pogojev za začetek pogajanj o končanju vojne (Rogin 2013). Neomajnost pri zagovarjanju neintervencije v Siriji je posledica ne le njenih tradicionalnih načel zagovarjanja suverenosti in neposredovanja v notranje zadeve držav, temveč tudi dejstva, da so članice OIC tako države, ki podpirajo Asadov režim (Iran in Irak), kot tudi države, ki podpirajo opozicijo (Turčija, Katar, Savdska Arabija, Jordanija, Združeni arabski emirati). Na drugi strani pa se mednarodna skupnost ne želi vmešavati brez jasnega poziva in podpore intervenciji s strani regionalnih organizacij.

---

¹²⁷ Gre za osnutek resolucije S/2012/77.
Varnostni svet. 2012a. *Osnutek resolucije S/2012/77*.

Odnos GCC do sirske krize in do kakršnekoli intervencije je bil na začetku konflikta precej podoben odnosu OIC – zagovarjali so suverenost države in zavračali vmešavanje v njene notranje zadeve. V začetku leta 2012 so države članice GCC¹²⁸ naznanile, da svoje opazovalce umikajo iz Sirije (opazovalna misija v okviru Arabske lige). GCC je spremenil svoj pogled na konflikt v Siriji, saj se je odločil za povečanje pritiska na VS za izvedbo intervencije proti Asadovemu režimu, s čimer se je delno oddaljil od svojih načel. Hkrati ta odločitev držav članic GCC kaže tudi na naraščajoče razlike znotraj same Arabske lige – med državami članicami GCC, ki so vedno bolj naklonjene zunanji intervenciji v Siriji (z namenom odstranitve aktualnega režima), in drugimi članicami Arabske lige, ki si prizadevajo konflikt med sprtimi stranmi rešiti s pogajanjem (Ditz 2012). Kljub temu je šele po več kot letu dni, septembra 2012, GCC obtožil nadaljujoče nasilje in masaker proti sirskega prebivalstvu ter mednarodno skupnost pozval, da naj izpolni svojo odgovornost in sprejme učinkovita sredstva za zaščito sirskega prebivalstva (Global Center for the R2P 2013) brez neposrednega poziva po intervenciji. Potrebno je bilo še leto spopadov, da je GCC mednarodno skupnost jasno pozval k takojšnji intervenciji z namenom rešitve sirskega prebivalstva pred vladnim zatiranjem (Ali Khan 2013). Generalni sekretar GCC Abdul Lateef Al Zayani je dejal, da »g/enocid in hude kršitve človekovih pravic, s katerimi se sooča sirskega prebivalstvo, zahtevajo takojšnjo intervencijo mednarodne skupnosti« (Al Zayani v Khaleej Times 2013) ter v nadaljevanju še dodal, da zalivske države »podpirajo vsa sredstva mednarodne skupnosti, ki bi sirskega režimu preprečila izvajanje nehumanih praks« (Al Zayani v Gulf News 2013). Hkrati je še dejal, da je sirski režim v celoti odgovoren za vsa dejanja v Siriji, za onemogočanje rešitve krize in za neprekinjeno pobijanje prebivalstva ter uničevanje države, vključno z uporabo kemičnega orožja (Khaleej Times 2013; Gulf News 2013). Kljub vsem prizadevanjem in pozivom GCC do intervencije v Siriji do danes še ni prišlo. Za razliko od Libije, kjer se je zdelo, da regionalne organizacije pomembno vplivajo na odločitev VS glede sprejema resolucije, je tukaj vpliv regionalnih organizacij manjši. Kljub pozivom ne le GCC, temveč tudi Arabske lige po mednarodnem posredovanju, VS še vedno ni uspelo sprejeti konkretnih oziroma odločnih ukrepov. Na slednje ne vpliva le neodločnost regionalnih organizacij, temveč tudi, kot že omenjeno, razdeljenost držav znotraj samega VS.

---

¹²⁸ Vse države članice GCC so hkrati tudi članice številčnejše Arabske lige.

Članice GCC so Bahrajn, Kuvajt, Oman, Katar, Savdska Arabija in Združeni arabski emirati (The Cooperation Council for the Arab States of the Gulf 2012).

Članice Arabske lige so Egipt, Irak, Jordanija, Libanon, Savdska Arabija, Sirija, Jemen, Libija, Sudan, Maroko, Tunizija, Kuvajt, Alžirija, Združeni arabski emirati, Bahrajn, Katar, Oman, Mavretanija, Somalija, Palestina, Džibuti in Komori (BBC 2015č).

5.6 ANALIZA

Neuspeh mednarodne skupnosti učinkovito ukrepati za rešitev sirske situacije ne izniči in ne sme izničiti uspeha intervencije v Libiji. Kljub temu, da sta primera medsebojno primerljiva, v smislu hudih kršitev človekovih pravic, ki so jih desetletja izvajali koruptivni diktatorji, obstajajo tudi drugi dejavniki, v katerih se primera medsebojno razlikujeta in kar je posledično vplivalo tudi na odločitve mednarodne skupnosti. Vsak izmed analiziranih dejavnikov je po svoje vplival na (ne)posredovanje mednarodne skupnosti v omenjenih dveh konfliktih (glej Prilogo B). Zdi se, da so regionalne organizacije imele v obeh primerih največji vpliv na odločitev za (ne)posredovanje. Regionalne organizacije so namreč tiste, ki delujejo v regiji konflikta, bolje poznajo sisteme delovanja držav in nenazadnje uživajo tudi večjo podporo med državami regije (Graham Stuart 2009, 26). Bistveno pri tem pa je, da imajo regionalne organizacije boljše možnosti preprečevanja in prekinitve oboroženih konfliktov znotraj njihovega regionalnega bloka, ker so bolj pripravljene posredovati, saj gre za ohranjanje miru in varnosti celotne regije, bolje poznajo kulturne in socialno-družbene napetosti, ki pestijo dotično državo, ter bolje poznajo lokalne običaje, navade in prepričanja. Prav tako bolje razumejo naravo spora in etničnih napetosti, kar ima za posledico tudi, da so regionalne organizacije primernejši mediatorji lokalnih konfliktov. Nenazadnje pa je bolj verjetno, da bo intervencija pod vodstvom regionalnih akterjev (v nasprotju z intervencijo VS), s strani držav, kjer se posreduje, videna kot legitimna. Za uspešno intervencijo je namreč potrebna podpora 'domačega' prebivalstva, le-te pa ne bo, če to prebivalstvo vidi intervencijo kot intervencijo, voden s strani 'vsiljivcev' (Graham Stuart 2009, 27–29). Zato je razumljivo, zakaj je mednarodna skupnost sprejela konkretne ukrepe v primeru Libije šele takrat, ko je Arabska liga jasno pozvala VS, da je treba nekaj ukreniti, medtem ko v primeru Sirije regionalne organizacije niso in ne dajo jasnega poziva mednarodni skupnosti k ukrepanju, mednarodna skupnost pa se ne želi vmešavati v konflikt brez izrecne podpore regionalnih organizacij. Najbolj jasne pri tem so bile ZDA, ki so povedale, da ne želijo vstopati v novo vojno in sprožiti besa arabskega ljudstva.

Manjšo vlogo kot regionalne organizacije sta imela geografski in geostrateški dejavnik, kljub temu pa ne gre zanemariti njunega vpliva. Z geografskega vidika imata tako Libija kot Sirija dober strateški položaj, saj imata obe stik z odprtim morjem, kar predstavlja lažji stik s preostalim svetom. Kljub temu prihaja do razlik tako z vidika geopolitičnega kot (geo)strateškega dejavnika. Geopolitično in strateško gledano je Libija v slabšem položaju kot Sirija. Libija, za razliko od Sirije, nima velikega vpliva v regiji, niti države regije nimajo

velikih geostrateških ali geopolitičnih interesov v Libiji, kar je posledica Gadafijeve nepriljubljenosti in pomanjkanja mednarodnih zaveznikov. Strateško pomembnejša je bila predvsem za zahodnoevropske države, ki so v Libiji videle zaloge nafte, zemeljskega plina in vode. Zato je s tega vidika jasno, zakaj so države podprle intervencijo oziroma intervenciji niso nasprotovale. Sirija, na drugi strani, ni 'osamljena' v regiji, saj ima močne vezi ne le s sosednjimi državami, temveč tudi z državami mednarodne skupnosti. Slednje ima lahko za posledico, v primeru intervencije, tudi večje možnosti regionalne nestabilnosti (v primeru Libije so bile možnosti minimalne). Vse to je pomembno vplivalo na odločitev mednarodne skupnosti pri odločitvi o neposredovanju. V Libiji so ti dejavniki olajšali intervencijo mednarodne skupnosti v skladu z R2P, medtem ko sta v Siriji, predvsem na račun močne vpletenosti države v regijo in mednarodne podpore državi ter večjih možnosti regionalne destabilizacije, geopolitični dejavnik in dejavnik destabilizacije odvrnila mednarodno intervencijo.

S temi dejavniki je tesno povezan tudi dejavnik šibkosti državnih struktur in institucij. Libija je, za razliko od Sirije, imela zelo šibko oziroma neobstoječo državno strukturo, kjer bi upor lahko vodil do popolnega kolapsa države ali do spremembe režima. Hkrati se taka država, kjer ne obstajajo nikakršne politične strukture in je družba plemensko razdeljena, lahko sooči tudi s težavami pri oblikovanju nove države (ni politične prakse, spodbud). Razliko med državama je mogoče opaziti tudi med samima voditeljema držav. Medtem ko so Gadafija opisovali kot šibkega vodjo, brez prave avtoritete v državi in brez širše regionalne ter mednarodne podpore, je Asad ohranjal svojo avtoriteto s spretnimi manipulacijami ljudstva, podporo vojske kot tudi z regionalno in mednarodno podporo. Nepodpora Gadafiju in šibka državna struktura sta torej prispevali, v sodelovanju z drugimi dejavniki, k odločitvi mednarodne skupnosti po posredovanju v konfliktu, saj ni bilo nobenega elementa, ki bi ji to lahko preprečil. Odločila se je torej, da raje prepreči stopnjevanje napetosti, prepreči propad države in potencialno širitev napetosti po celotni regiji. V Siriji, kjer je Asad užival močno mednarodno podporo (iz razlogov, ki so bili že obravnavani), so podpornice režima preprečile, da bi mednarodna skupnost sprejela kakršenkoli prisilen ukrep, ki bi omogočal mednarodno posredovanje ali imel za posledico padec Asadovega režima.

Podobno kot za prejšnje dejavnike lahko tudi za dejavnik razvoja znanosti in komunikacijske tehnologije zaključim, da je dejavnik imel neki določen vpliv na posredovanje mednarodne skupnosti in tudi na sam potek konflikta. V obeh primerih, tako v Libiji kot Siriji, so mediji oziroma uporaba družbenih omrežij imeli pomembno vlogo predvsem pri obveščanju širše

mednarodne javnosti o dogajanju oziroma o grozotah, ki pretresajo prebivalstvo. Posledično bi tako pričakovali, da bodo fotografije in videoposnetki nasilja, podobno kot v Libiji, tudi v Siriji sprožili obsežno javno podporo intervenciji mednarodne skupnosti. Vendar do tega v primeru Sirije ni prišlo, kljub temu, da je bil sirski konflikt, kot pravijo Lynch, Freelon in Aday (2014), najbolj družbeno mediiran. Zaključim lahko, da so družbeni mediji imeli največji vpliv pri prenosu sporočil v zunanji svet; pisci blogov in uporabniki družbenih omrežij (Facebooka, Twitterja itd.) so namreč omogočili prenos novic, katere sicer nikoli ne bi dosegle širših svetovnih medijev (Brown in dr. 2012). Te informacije so bile bistvene pri pridobivanju pozornosti svetovnega prebivalstva, ki so v primeru Libije (in v manjši meri tudi Sirije) izražali solidarnost z zatiranim prebivalstvom ter mednarodno skupnost pozivali k ukrepanju (Beaumont 2014). Vendar pa, kot je razvidno iz obeh primerov, pozornost, ki jo dobi dogodek oziroma konflikt v mednarodnem okolju, in težnje, ki se pojavijo za reševanje konflikta, nimajo vedno pozitivnih učinkov na dejansko posredovanje mednarodne skupnosti, in sicer zaradi drugih 'pomembnejših' dejavnikov (interesov drugih držav v državi konflikta). Pri tem ne smemo pozabiti tudi na pasti, ki jih prinaša zanašanje zgolj na informacije, pridobljene s pomočjo družbenih omrežij. Vprašljive so predvsem njihova pristnost in tveganje pristranskosti, montaže posnetkov ter zavajajočih podatkov (Lynch in dr. 2014, 6). Ne glede na vse zadržke vendarle lahko rečemo, da so družbeni mediji nezadovoljni javnosti tisto, kar so jim oblasti prepovedovale – možnost izraziti svoje mnenje (Beaumont 2014).

Demografski dejavnik je imel v obeh primerih velik vpliv na potek in stopnjevanje konflikta; kako ter če je demografski dejavnik vplival na odločitev mednarodne skupnosti (ne)posredovati v omenjenih dveh državah, je težko sklepati. Menim, da je vloga demografskega dejavnika bolj posredna oziroma je njegov vpliv težko določiti brez upoštevanja oziroma poznavanja drugih dejavnikov. Libijska družba je bila relativno homogena (tako versko kot etnično), do večjih napetosti je prihajalo zaradi nadaljnje kompleksnejše plemenske delitve prebivalstva, medtem ko je bila v Siriji družba veliko bolj heterogena. V Libiji je obstajala delitev oziroma boji so potekali med vzhodnim in zahodnim delom Libije, kjer je opozicija nastopala proti Gadafiju. V Siriji so bili upori bolj ali manj organizirani iz mesta v mesto, v katerih so vladne sile izsledile njihove voditelje, prekinile njihove komunikacije in jih nasilno uničile (Zifcak 2012, 85). Menim, da je imelo večji vpliv v obeh primerih, prej kot sama delitev prebivalstva na plemena oziroma v etnične skupine, nasilje, do katerega je prihajalo med (kot tudi znotraj) različnimi etničnimi skupinami, plemeni oziroma sektami. Ti spopadi so, vsaj v primeru Libije, mednarodno skupnost še

dodatno spodbudili k posredovanju oziroma prepričali države nasprotnice k strinjanju glede intervencije, saj, kot že večkrat omenjeno, zunaj države ni bilo velike podpore režimu. V Siriji pa sta ravno ta delitev prebivalstva in podpora različnih skupin zunaj države, mednarodni skupnosti preprečevali oziroma vzeli pogum, da bi posredovala, ravno zaradi strahu pred obsežnejšo regionalno vojno. Nenazadnje bi demografski dejavnik na odločitev o posredovanju mednarodne skupnosti lahko vplival tudi z vidika migracij (emigracije in notranja razseljenost), ki, kot je ugotovljeno z analizo, povzročajo napetosti tako znotraj države kot tudi v državah sprejemnicah in ima lahko za posledico večjo regionalno destabilizacijo. S tega vidika se zdi posredovanje v Siriji nujno.

6 ZAKLJUČEK

V luči številnih konfliktov in smrtnih žrtev, ki so bile posledica množičnih (načrtnih) pobojev, je mednarodna skupnost iskala in še išče način, ki bi ji omogočil posredovanje v vseh tistih konfliktih, kjer države same niso pripravljene ali ne zmorejo zaščititi svojih državljanov, ne da bi pri tem kršili mednarodnopravna določila o suverenosti in nedotakljivosti držav. V 90-ih letih 20. stoletja se je mednarodna skupnost v BiH, Ruandi in na Kosovu soočila z najhujšimi humanitarnimi katastrofami od konca druge svetovne vojne (Graham 2009, 1). Vsi trije primeri predstavljajo neuspeh mednarodne skupnosti preprečiti zločine in zagotoviti varnost prebivalstva. Dejstvo pa je, da večina slabih odločitev ZN v celotni zgodovini ni bila posledica napačnih akcij, temveč neaktivnosti. Nejasnosti kdaj in (če sploh) kdo ima pravico intervenirati, so imele za posledico oslABLJENE sposobnosti mednarodne skupnosti preprečiti hude zločine. Ta situacija tako ni vodila le do smrti skoraj milijona ljudi v BiH in Ruandi, temveč tudi do, v nekaterih pogledih, sporne Natove intervencije za preprečitev množičnih kršitev človekovih pravic na Kosovu. Vsi ti dogodki so dodatno oblikovali še pomanjkljivo politično okolje, ki ni bilo naklonjeno uporabi sile za preprečevanje ali končanje izvajanja genocida, vojnih zločinov, etničnega čiščenja ali zločinov proti človeštvu. Hkrati so ti neuspehi mednarodne skupnosti oblikovali tudi moralno in politično osnovo za pojav ideje o oblikovanju takrat novega koncepta – koncepta R2P. Na pobudo takratnega generalnega sekretarja ZN Kofija Anana so se začela pogajanja o oblikovanju novega koncepta, ki bi zagotavljal osnovo za legitimno posredovanje v najhujših zločinih. Končna oblika koncepta je bila sprejeta leta 2005. Najpomembnejši element tega koncepta je priznanje, da mednarodna skupnost nima zgolj možnosti, temveč tudi dolžnost, pravno in moralno, posredovati, kadar pride do zločinov, ki so prepovedani po mednarodnem pravu in se ne bi smela skrivati za ščitom suverenosti držav.

»Sklepni dokument, s katerim je bil sprejet koncept R2P, je močna politična izjava, /saj/ potrjuje bistvena pravila mednarodnega prava« (Burke-White 2012, 27). Spreminja fokus od odzivanja na preprečevanje. Pozornost daje na obveznosti držav pomagati druga drugi pri preprečevanju mednarodnih zločinov. Vendar pa Sklepni dokument ne predstavlja niti novosti niti prelomnega dokumenta, ki oblikuje obveznosti držav. Elementi kolektivnega odziva na kršitve določil mednarodnega prava so omejeni na obstoječe mehanizme, ki so zajeti že v UL ZN. Ne glede na to dejstvo, da je bil R2P vključen v Sklepni dokument in sprejet s strani GS, predstavlja pomemben korak naprej. »Gre za jasno priznanje, kako daleč so prišle države pri priznavanju koncepta R2P kot politične nujnosti« (Burke-White 2012, 27) ter pomemben

dosežek, s katerim se je presegla dihotomija med državno suverenostjo in neintervencijo na eni strani ter odgovornostjo, ki jo imajo države in mednarodna skupnost za interveniranje v primerih resnih kršitev človekovih pravic na drugi strani. Kljub temu pa »danes koncept R2P /še/ ne ponuja popolnega mehanizma, ki bi zagotavljal, da bodo vsi potrebni ukrepi res sprejeti. /Ta funkcija je/ še vedno v rokah stalnih članic VS in njihove politične presoje ter vprašanja, ali lahko dosežejo soglasje« (Sancin 2010, 130). Stalne članice VS so brez dvoma tisti akterji, ki imajo poglavitno vlogo v procesu odločanja in implementacije R2P ali kakršnekoli resolucije, povezane z reševanjem konflikta. Nadalje so tudi tisti akterji, ki imajo na eni strani moč za sprejem potrebnih ukrepov za intervencijo, na drugi strani pa zaradi svoje neodločnosti nedolžno prebivalstvo lahko prepustijo usodi.

Kljub neuspehom v preteklosti je primer Libije pokazal, da mednarodna skupnost lahko pravočasno ukrepa in s tem prepreči množične zločine, kadar obstaja zadostna politična volja in operativne zmogljivosti ter tudi, da je koncept R2P uporaben in funkcionalen. Sprememba v mišljenju mednarodne skupnosti in enoglasno sprejetje resolucije 1970 je predstavljalo močan kontrast paralizi, ki je prevzela ZN v času genocida v Ruandi, in bolečega 'cincanja' v času balkanskih vojn. Z naraščajočim nasiljem, s pobijanjem in z represijo režima Omarja Moamerja el-Gadafija je VS v primeru Libije sprejel še drugo resolucijo (resolucijo 1973), ki je naložila embargo na orožje in dovolila uporabo sile za zaščito civilistov, brez izrecne privolitve oziroma volje države. VS v primeru Sirije ni uspel sprejeti nobene obvezujoče resolucije, ki bi kakorkoli omejevala režim ali nalagala kakršnekoli sankcije za povzročene kršitve določil mednarodnega prava in človekovih pravic. Še manj pa mu je uspelo uvesti kakršnekoli akcije v okviru koncepta R2P, ki bi, tako kot v Libiji, usmerila državo na pot do vzpostavitve miru in varnosti. Kljub temu, da ima koncept R2P jasno postavljene smernice, ki določajo njegovo uporabo, sam koncept še vedno ni popolnoma zaživel. Tako v Libiji kot Siriji je bilo mogoče zaznati znake vojnih zločinov, zločinov proti človeštvu in genocidnih dejanj, ki so bila rezultat načrtnih aktivnosti avtorskih režimov obeh omenjenih držav. Ker pa se državi nista aktivno vključili v preprečevanje tovrstnih zločinov (prvi stebel R2P), je bil v obeh primerih izpolnjen pogoj za aktivacijo ukrepov v skladu z drugim stebrom R2P – vključitev mednarodne skupnosti (svetovanje in podpora). Tukaj pa se pojavijo razlike med primeroma. Medtem ko je v Libiji prišlo do hitrega ukrepanja po drugem stebri R2P in nadaljevanja po tretjem stebri R2P, v primeru Sirije težko govorimo o kakršnihkoli uspešnih in hitrih ukrepih v skladu z drugim in tretjim stebrom R2P, predvsem zaradi prepada, ki je nastal že na samem začetku konflikta znotraj stalnih članic VS in imel za posledico paralizo

delovanja VS ter tudi zaradi neodločenosti regionalnih organizacij. Z analizo kriterijev, ki določajo uporabo vojaške sile po R2P, se zdi, da je bil v primeru Libije kriterij prave oblasti izpolnjen, prav tako je bil izpolnjen tudi kriterij pravičnega razloga za posredovanje. Kriterij proporcionalnih sredstev pa je bil z Natovo akcijo prekoračen, čeprav se na drugi strani zdi nesmiselno vztrajati na načelu suverenosti, z izjavami, da so intervencionistične sile presegle njihov mandat pri vzpostavitvi območja prepovedi letov, ko je bilo očitno, da bi bilo skoraj nemogoče doseči dolgoročni mir, če tega ne bi storila. Pri kriteriju pravega namena pa se zdi, da je bil nekoliko zlorabljen, saj Gadafijev režim ni imel prave avtoritete v državi, niti ni užival velike podpore v regiji, kar je druge države in (regionalne) organizacije (npr. Arabsko ligo) opogumilo k intervenciji, saj ne bi imele velikih izgub, če bi režim padel. 'Libijska izkušnja' je povzročila veliko nenaklonjenost nekaterih držav (predvsem Rusije in Kitajske) za kakršnokoli intervencijo v Siriji, ki bi bila izvedena pod okriljem R2P. Izpolnjen ni bil niti kriterij prave oblasti niti pravega namena, možnosti uspeha kakršnekoli intervencije v Siriji pa so še danes zelo majhne. Ne glede na to, da cilj vseh (tako Rusije, Kitajske kot tudi ZDA) ostaja isti, tj. ustavitev nasilja in obnovitev stabilnosti, se slednji ne strinjajo glede načina, kako to doseči – z uporabo mirnih sredstev ali z uporabo vojaške sile. Daleč od tega, da bi na odločitve o (ne)posredovanju vplivale zgolj smernice in kriteriji, ki določajo delovanje R2P. V ozadju odločitve ZN oziroma mednarodne skupnosti so veliko kompleksnejši dejavniki, ki ovirajo oziroma spodbujajo aktivacijo ukrepov po R2P.

Z vidika storjenih zločinov in nedejavnosti države pri zaščiti civilistov so bili v obeh primerih izpolnjeni pogoji za posredovanje mednarodne skupnosti na podlagi R2P. Kljub 'vodilni' vlogi VS pri odločanju o vojaški akciji, na odločitve o posredovanju vpliva več dejavnikov kot zgolj situacija v državi, ki pridobi mednarodno pozornost zaradi velikega števila smrtnih žrtev, povzročenih s strani države. Za najvplivnejši dejavnik, ki je vplival na posredovanje v Libiji, so se izkazale regionalne organizacije, medtem ko je bilo v Siriji ravno nasprotno. Neodločenost oziroma nestrinjanje s posredovanjem v notranje zadeve, ne le regionalnih organizacij, temveč tudi nekaterih drugih držav (najočitneje Rusije in Kitajske), je prispevalo k neakciji mednarodne skupnosti in še danes trajajočemu nasilju v državi. Kljub temu, da VS lahko nalaga učinkovite sankcije in embargo, se zdi, da VS ni pravo telo za odločanje o izvedbi vojaške oziroma prisilne akcije iz humanitarnih razlogov. VS se je znašel v dilemi glede pristopa h konfliktu že v primeru genocidnih ravnanj in etničnega čiščenja v Ruandi ter BiH; ko je le prišlo do posredovanja mednarodne skupnosti na Kosovu in kasneje v Libiji, pa se zdi, da so bile regionalne organizacije in ne ZN tiste, ki so zagotavljale vodstvo ter

zadosten nadzor nad delovanjem varnostnih sil. Predvsem sestava VS se je v Siriji izkazala za neugodno v primeru, ko so nujni hitri odzivi z namenom izvedbe vojaške intervencije, saj različni zunanjepolitični cilji stalnih članic VS povzročajo njegovo nedejavnost.

Regionalne organizacije so se glede na njihovo sestavo, širino interesov in zmožnosti delovanja vsaj v Libiji ter delno tudi v Siriji izkazale kot pomemben akter, preko katerega bi se moralo izvajati vojaške operacije. Arabska liga, AU, OIC itd. so tako Libijo kot Sirijo suspendirale iz članstva v organizacijah, ko je postalo jasno, da so dejanja obeh držav nesprejemljiva; poleg tega so v Libiji, sicer hitreje kot v Siriji, zavzele tudi stališče glede nujnosti ukrepanja. Zdi se, da imajo regionalne organizacije večje možnosti vpliva in doseganja konkretnih rešitev, saj je bolj verjetno, da bodo regionalne organizacije konflikt videle z vidika njenih lastnih interesov v regiji ter bodo posledično zahtevale intervencijo. Za razliko od dveh stalnih članic VS (Rusije in Kitajske), ki sta ostro kritizirali način izvedbe intervencije v Libiji in so posledično zavrnila ponovitev 'libijske intervencije' tudi v Siriji, regionalne organizacije niso tako ostro nastopile proti samemu načinu implementacije intervencije v Libiji, kljub njihovem zagovarjanju suverenosti države. Tudi v primeru Sirije so namreč regionalne organizacije, sicer sprva bolj zadržano, posredno pozivale k posredovanju. To pa regionalne organizacije postavlja v dokaj opazen položaj, kjer na eni strani poudarjajo pomembnost ozemeljske celovitosti in suverenosti njenih držav članic, na drugi strani pa ne zavračajo intervencije, ki do določene mere presega pravice suverenosti. Kljub temu regionalne organizacije še niso rešitev (za koncept R2P) same po sebi, so pa lahko sredstvo, ki bi ga bilo smiselno in primerno uporabiti v okoliščinah, ko vse ostale možnosti odpovedo. To se je do določene mere tudi že izkazalo v obeh primerih. V Libiji je mednarodna skupnost posredovala, ko je dobila neposreden poziv regionalnih organizacij po tovrstni akciji in je obstajal konsenz znotraj VS, medtem ko v Siriji do posredovanja še ni prišlo, saj ni (bilo) jasnega poziva po posredovanju s strani regionalnih organizacij, skupne točke pa ne najdejo niti stalne članice VS.

Niso pa le regionalne organizacije tiste, ki so vplivale na odločitev (ne)posredovanja. Geografski in (geo)strateški dejavnik sta imela večji vpliv na neposredovanje v Siriji kot na posredovanje v Libiji oziroma predvsem (geo)strateški dejavnik je tisti, ki se je v Siriji izkazal za najvplivnejši dejavnik, ki je vplival na odločitev za neposredovanje. Sirija namreč s svojo geografsko lego in pomembnim strateškim položajem znotraj regije ter tesnimi vezmi in vplivi v sosednjih državah mednarodno skupnost ovira pri izvajanju potrebnih ukrepov, saj si slednja ne želi povzročiti večje regionalne destabilizacije, ki bi lahko bila posledica

vmešavanja v sirske notranje zadeve. S tega vidika so ZN oziroma mednarodna skupnost imeli veliko lažjo nalogo v Libiji, ker je bila država precej bolj izolirana v regiji, brez tesnih vezi s sosednjimi državami ali pomembnih strateških zavezništov. Dodatno je posredovanje v Libiji olajšala tudi šibka oziroma neobstoječa državna struktura (kot posledica štirih desetletij trajajoče diktature Gadafija), vodja brez pravih podpornikov in država brez vojske. Nasprotno pa sta v primeru Sirije dobra državna struktura in močan vodja z velikim številom podpornikov oteževala ter še vedno otežujeta kakršnokoli posredovanje. Svoj delež k posredovanju je prispevala tudi uporaba sodobne komunikacijske tehnologije, s pomočjo katere je prebivalstvo izražalo svoje nezadovoljstvo in širšo mednarodno javnost obveščalo o krivicah ter grozotah, ki se jim dogajajo. Jasno je, da so bila družbena omrežja v veliki meri uporabljena za izvajanje svobode govora kot tudi prostor, čeprav zgolj virtualni, civilnega druženja in državljskega udejstvovanja. Z demografskega vidika pa je, kot že omenjeno, na posredovanje v Libiji in neposredovanje v Siriji vplivala predvsem delitev prebivalstva na različne etnične skupine oziroma plemena, dodatna spodbuda pa je bilo tudi večanje števila beguncev in razseljenih oseb. V Libiji, kjer je prihajalo do napetosti med različnimi skupinami, ki so bile brez podpore zunaj države in so obstajale tudi manjše možnosti širitve konflikta preko meja, so le-te mednarodno skupnost spodbudile k ukrepanju. Med tem časom so etnične skupine v Siriji, ki niso bile same v boju in so imele tudi podporo različnih skupin zunaj države, podobno kot pri drugih dejavnikih mednarodno skupnost odvrnile od posredovanja.

Odgovor na zastavljeno raziskovalno vprašanje je razviden že iz zgornjih ugotovitev, in sicer, da je večina dejavnikov, ki je prispevala k posredovanju mednarodne skupnosti v Libiji, na drugi strani odvrčala oziroma mednarodno skupnost ovirala od posredovanja v Siriji. Zato tudi težko določim neki univerzalni okvir, ki bi veljal za vse države in odločitve mednarodne skupnosti glede implementacije R2P v določenem konfliktu. Edini smiseln odgovor bi bil, da države s pomembnejšim (geo)strateškim položajem, z boljšo in s stabilnejšo državno strukturo, z močno in vplivno vodjo, vodjo z avtoriteto tako znotraj kot tudi izven države ter države z močno vpletenostjo v sistem celotne regije mednarodni skupnosti otežujejo kakršnokoli vmešavanje v njene notranje zadeve in posredovanje, kadar se to zdi potrebno oziroma ko so izpolnjene smernice, ki aktivirajo uporabo R2P. Posledice vmešavanja v notranje zadeve take države so lahko veliko večje in širše, kot bi bile, če do posredovanja sploh ne bi prišlo. To se je izkazalo tudi v primeru Sirije, kjer se je stopnja spopadov in število smrtnih žrtev povečalo neposredno po tem, ko je v VS prišlo do zavrnitve sprejema

resolucije (oziroma po vzpostavitvi nadzorne misije v državi) in je postalo jasno, da posledic za storjene zločine (še) ne bo. Vpliv omenjenih dejavnikov prispeva tudi k odločitvi regionalnih organizacij o (ne)posredovanju v posameznem konfliktu. Posredovanje oziroma neposredovanje, v okviru R2P (ali kako drugače), je torej v veliki meri odvisno od moči in strukture države ter položaja in podpore, ki jo ima ta država v regiji oziroma širše v mednarodni skupnosti. Seveda pa, odvisno od moči določene države, nekateri dejavniki prispevajo bolj, drugi manj k odločitvi po prisilni intervenciji. Zato kljub pomembni vlogi, ki jo je odigral koncept R2P v Libiji pri oblikovanju odzivov mednarodne skupnosti na množične zločine, je primer Sirije v ospredje postavil tudi omejitve, s katerimi se sooča koncept. Stopnja množičnih kršitev človekovih pravic v Siriji močno spominja na kršitve v Ruandi in Srebrenici, kar je v veliki meri posledica nedejavnosti VS. Posledično bi bilo smiselno koncept R2P spremeniti, dopolniti oziroma prilagoditi do te mere, da bi odgovoril tudi na vprašanje, kaj storiti, ko VS kot eden od glavnih organov ZN, ki odloča o uporabi prisilnih sredstev, odpove. Odgovor na to vprašanje bi lahko bil, da bi v okviru tretjega stebra morali oblikovati možnost, da regionalne organizacije, v primeru paralize delovanja VS, prevzamejo njegovo vlogo pri avtorizaciji in uporabi vojaške sile za zaščito civilnega prebivalstva pred množičnimi zločini.

Koncept R2P je sprejemljiva oblika zagotavljanja varnosti držav, ki je uspela (vsaj delno) preiti, kot že omenjeno, prepad med legitimnostjo posredovanja in spoštovanjem pravic držav ter bi lahko uspešno delovala z nekaterimi prilagoditvami tudi v prihodnjih primerih. Za njegovo delovanje je bistveno, da se preide tudi tiste elemente, ki slabijo njegov pomen in vlogo – predvsem vloga stalnih članic VS, ki svojo 'superiorno' funkcijo (pre)pogosto izrabljajo za doseganje svojih lastnih ciljev in le-te postavljajo pred varnost državljanov oziroma varnost celotnega človeštva. En neuspešen primer uporabe koncepta, ki je še v začetku svojega razvoja in same uporabe, še ne sme pomeniti tudi njegovega konca. Nasprotno, Sirija bi morala biti primer, ki je pokazal na pomanjkljivosti koncepta, ki jih je potrebno tudi odpraviti. Kot pravi Dallaire (v Eggleton 2014), »če se bomo še naprej ukvarjali zgolj z odzivanjem na genocid in druge množične zločine, se bomo soočili z več kot zgolj z moralnim neuspehom rešiti življenja /ljudi/«. Ne smemo si zatiskati oči zaradi Sirije, temveč mora ta primer biti spodbuda za iskanje in aktivacijo drugih virov za omilitev pomanjkljivosti, ki se pojavljajo ob uporabi R2P, saj bo le na ta način R2P postajal vedno močnejši. Res pa je, kot z vsakim nastajajočim konceptom, obstajajo problematike, ki jih je treba preseči. Z vidika R2P bi več pozornosti morali posvetiti 'odgovornosti preprečiti' in torej posredovati, še preden

pride do dejanskega konflikta. To pomeni, da bi se mednarodna skupnost morala ukvarjati ne le s pretečim genocidom ali z množičnimi zločini, temveč tudi z drugimi problematikami – revščino in neenakostjo, s plemensko ureditvijo, korupcijo, podnebnimi spremembami itd. – saj vsaka od teh problematik ali kombinacija problematik povečuje tveganje pojava genocida in drugih množičnih zločinov. Zato je pozornost treba nameniti tudi podpori razvoja držav, državnih struktur in institucij, pomoči vodenja šibkih držav itd. Stroški ukvarjanja z 'novodobnimi' problemi bodo veliko manjši in učinkovitejši, kot so stroški preprečevanja množičnih zločinov in izvajanja vojaških operacij. Sirija, kjer je v ospredje prišel geopolitični dejavnik, je izpostavila problematiko, da države z močno vlogo v regiji, s kompleksno sektaško delitvijo prebivalstva in močno regionalno podporo sektam, s predano ter dolgoletno podporo nekaterih držav mednarodne skupnosti Asadovemu režimu, močno državno strukturo in oboroženimi silami ter brez prave podpore regionalnih organizacij intervenciji, predstavljajo velik izziv za mednarodno skupnost in njeno intervencijo. Libija pa je na drugi strani izpostavila problematiko spremembe režima. Mednarodna skupnost se je ob posredovanju v Libiji, z namenom preprečiti nadaljnje zločine Gadafija, morala soočiti z obtožbami, da so bili njeni cilji sprememba režima ter da krši pravilo suverenosti države. Vendar pa mednarodni skupnosti zaradi nespoštovanja sankcij in ukrepov s strani Gadafija ni preostalo drugega, kot da je avtorizirala uporabo 'vseh potrebnih sredstev' za zaščito civilistov. Z misijo so bila rešena številna življenja, posredni posledici misije pa sta bili tudi padeč režima in oblikovanje spodbud po demokratični ureditvi države. Primer je poleg tega jasno pokazal, da so množični zločini moralno nesprejemljiva dejanja in države oziroma njihove vodje nimajo pravice izvajati tovrstnih zločinov nad lastnim prebivalstvom ter v primeru nespoštovanja pravic prebivalstva oziroma neprekinitve izvajanja kaznivih dejanj sledijo posledice, vključno z odvzemom nekaterih pravic, ki pripadajo državi z njenim obstojem.

7 LITERATURA

- Action Group for Syria. 2012. *Final Communiqué*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/dh/infocus/Syria/FinalCommuniqueActionGroupforSyria.pdf> (22. januar 2015).
- Adams, Simon. 2011. R2P and the Libya mission. *Los Angeles Times*, 28. september. Dostopno prek: <http://articles.latimes.com/2011/sep/28/opinion/la-oe-adams-r2p-20110928> (6. februar 2015).
- 2012. Libya and the Responsibility to Protect. *Global Center for the Responsibility to Protect* 3: 1–22.
- 2014. Libya and the Responsibility to Protect: Results and Prospects. Dostopno prek: <http://www.globalpolicyjournal.com/blog/28/03/2014/libya-and-responsibility-protect-results-and-prospects> (6. februar 2015).
- African Union Peace and Security Council. 2011a. *Communiqué of the 265th meeting of The Peace and Security Council*, 10. marec 2011. Dostopno prek: http://www.au.int/en/sites/default/files/COMMUNIQUE_EN_10_MARCH_2011_PSD_THE_265TH_MEETING_OF_THE_PEACE_AND_SECURITY_COUNCIL_ADOPTED_FOLLOWING_DECISION_SITUATION_LIBYA.pdf (23. februar 2015).
- 2011b. *Communiqué of the 275th meeting of The Peace and Security Council*, 26. april 2011. Dostopno prek: <http://www.peaceau.org/uploads/275th-psc-communicue-libya-eng.pdf> (23. februar 2015).
- Agnew, John A. 2000. Global Political Geography beyond Geopolitics. *International Studies Review* 2 (1): 91–99.
- Ahram Online. 2012. Organisation of Islamic Cooperation suspends Syria, 16. avgust. Dostopno prek: <http://english.ahram.org.eg/News/50565.aspx> (16. marec 2015).
- Ajami, Fouad. 2012. The Arab Spring at One – A Year of Living Dangerously. *Foreign Affairs*. Dostopno prek: <http://www.foreignaffairs.com/articles/137053/fouad-ajami/the-arab-spring-at-one> (8. december 2014).
- Al Arabiya News. 2011. Turkey says working on »roadmap« to end Libya war, 7. april. Dostopno prek: <http://www.alarabiya.net/articles/2011/04/07/144636.html> (25. februar 2015).
- Al Hendi, Ahed. 2011. The structure of Syria's repression: Will the army break with the regime? *Foreign Affairs*, 3. maj. Dostopno prek: <http://www.foreignaffairs.com/articles/67823/ahed-al-hendi/the-structure-of-syrias-repression> (14. marec 2015).

- Al Jazeera*. 2011a. Arab states seek Libya no-fly zone, 12. marec. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/03/201131218852687848.html> (30. januar 2015).
- 2011b. Libya regains Arab League seat, 27. avgust. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/08/2011827223817990105.html> (3. februar 2015).
- 2011c. Syria to lift decades-old emergency law, 19. april. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/04/2011419135036463804.html> (2. marec 2015).
- 2012a. Kofi Annan's six-point plan for Syria, 27. marec. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/03/2012327153111767387.html/> (21. januar 2015).
- 2012b. Deadly clashes in run-up to Libya elections, 14. junij. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/africa/2012/06/2012613224738799392.html> (25. februar 2015).
- 2013. Arab League urges UN-backed action in Syria, 8. september. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/09/20139118235327617.html> (16. marec 2015).
- 2015a. Assad says Syria waiting for US action on negotiations, 17. marec. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/2015/03/syria-assad-waiting-actions-negotiations-150316145202290.html> (30. marec 2015).
- 2015b. Turkey slams Kerry's call for dialogue with Assad, 16. marec. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/2015/03/turkey-slams-kerry-call-dialogue-assad-150316105340462.html> (30. marec 2015).
- Al Sharif, Osama. 2014. Russia's mediation in Syria may work. *Arab News*, 10. december. Dostopno prek: <http://www.arabnews.com/news/672056> (5. februar 2015).
- Ali Khan, Ghazanfar. 2013. GCC chief calls for prompt Syria action. *Arab News*, 8. september. Dostopno prek: <http://www.arabnews.com/news/463919> (17. marec 2015).
- Al-Kilani, Saleh. 2014. A duty and a burden on Jordan. V *Forced Migration Review: The Syria crisis, displacement and protection*, ur. Marion Couldrey in Maurice Herson, 30–31. Dostopno prek: <http://www.fmreview.org/en/syria/syria.pdf> (28. februar 2015).
- Amnesty International. 2011. The Battle for Libya: Killings, Disappearances and Torture. Dostopno prek: http://openanthropology.org/libya/AI_Battle_of_Libya.pdf (11. december 2014).

- Apps, Peter. 2011. Factbox: Libya's tribal, cultural division. *Reuters*, 25. avgust. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2011/08/25/us-libya-tribes-idUSTRE77O43R20110825> (25. februar 2015).
- Arab Center for Research & Policy Studies. 2012. Arab Revolutions, Geostrategic Balances and Interactions. Policy Analysis. Dostopno prek: <http://english.dohainstitute.org/file/get/6792747f-2955-439c-9c5e-2906bb186758.pdf> (18. februar 2015).
- Arabska liga. 2011. *The outcome of the Council of the League of Arab States meeting at the Ministerial level in its extraordinary session on the implications of the current events in Libya and the Arab position. Resolution No. 7360*. Dostopno prek: [http://responsibilitytoprotect.org/Arab%20League%20Ministerial%20level%20statement%2012%20march%202011%20-%20english\(1\).pdf](http://responsibilitytoprotect.org/Arab%20League%20Ministerial%20level%20statement%2012%20march%202011%20-%20english(1).pdf) (15. marec 2015).
- 2012. *Report of the Head of the League of Arab States Observer Mission to Syria for the period from 24 December 2011 to 18 January 2012*. Dostopno prek: http://www.columbia.edu/~hauben/Report_of_Arab_League_Observer_Mission.pdf (22. junij 2015).
- Asseburg, Muriel. 2013. Syria's Civil War: Geopolitical Implications and Scenarios. *Mediterranean Yearbook*. Dostopno prek: <http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/fachpublikationen/AsseburgSyriaMediterraneanYearbook2013.pdf> (17. februar 2015).
- Badescu, Cristina Gabriela. 2011. *Humanitarian Intervention and the Responsibility to Protect: Security and human rights*. New York: Routledge.
- Barnard, Anne in Nick Cumming-Bruce. 2014. After Second Round of Syria Talks, No Agreement Even on How to Negotiate. *The New York Times*, 15. februar. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2014/02/16/world/middleeast/after-second-round-of-syria-talks-no-agreement-even-on-how-to-negotiate.html?_r=1 (23. januar 2015).
- Barnard, Anne in Rick Gladstone. 2012. Syrian leader Accused of Escalating Attacks. *The New York Times*, 3. april. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2012/04/04/world/middleeast/syria-cease-fire.html?_r=0 (21. januar 2015).
- Baylis, John, Steve Smith in Patricia Owens. 2008. *Globalizacija svetovne politike: Mednarodni problem*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- BBC. 2011a. Libya war: African Union recognizes NTC as leaders. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14986442> (3. februar 2015).
- 2011b. Syria protests: Assad to lift state of emergency, 20. april. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13134322> (2. marec 2015).

- 2012a. Syria unrest: Opposition seeks arms pledge, 24. februar. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-17144805> (21. januar 2015).
  - 2012b. UN observers suspend Syria work, 16. junij. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18471686> (21. januar 2015).
  - 2012c. Syria crisis: Kofi Annan quits as UN-Arab League envoy, 2. avgust. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-19099676> (21. januar 2015).
  - 2012č. Libya's tribal clashes in Zlitan leave three dead, 24. avgust. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-africa-19364532> (25. februar 2015).
  - 2012d. Syria: Internet and mobile communication 'cut off', 29. november. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/technology-20546302> (3. marec 2015).
  - 2012e. The 'secretive sect' in charge of Syria, 17. maj. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18084964> (29. marec 2015).
  - 2013. Syria crisis: Guide to armed and political opposition, 17.oktober. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-15798218> (1. februar 2015).
  - 2014a. What is the Geneva II conference on Syria?, 22. januar. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-24628442> (22. januar 2015).
  - 2014b. Syria conflict: Islamic State 'committed war crimes', 27. avgust. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28948555> (3. februar 2015).
  - 2015a. Syria: Mapping the conflict, 5. januar. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-22798391> (16. januar 2015).
  - 2015b. Syria profile, 11. februar. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703912> (14. marec 2015).
  - 2015c. Syria conflict: US wants to 're-ignite' peace talks, says Kerry, 15. marec. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-31897389> (30. marec 2015).
  - 2015č. Profile – Arab League, 5. februar. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-15747941> (20. marec 2015).
- Beaumont, Peter. 2011. Can social networking overthrow a government? *The Sydney Morning Herald*, 25. februar. Dostopno prek: <http://www.smh.com.au/technology/technology-news/can-social-networking-overthrow-a-government-20110225-1b7u6.html> (3. marec 2015).
- 2014. The truth about Twitter, Facebook and the uprisings in the Arab world. *The Guardian*, 20. maj. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2011/feb/25/twitter-facebook-uprisings-arab-libya> (1. marec 2015).

- Bellamy, Alex J in Paul D. Williams. 2011. The new politics of protection? Côte d'Ivoire, Libya and the responsibility to protect. *International Affairs* 87 (4): 825–850.
- Bellamy, Alex J. 2008. The Responsibility to Protect and the problem of military intervention. *International Affairs* 84 (4): 615–639.
- 2009. Realizing the Responsibility to Protect. *International Studies Perspectives* 10, 111–128.
- 2010. The Responsibility to Protect – Five Years On. *Ethics & International Affairs* 24 (2): 143–169.
- 2011a. *Global Politics and the Responsibility to Protect: From words to deeds*. New York: Routledge.
- 2011b. R2P and the Problem of Regime Change. V *The Responsibility to Protect: challenges & opportunities in light of the Libyan intervention*, ur. Thomas G. Weiss, Ramesh Thakur, Maey Ellen O'Connell, Aidan Hehir, Alex J. Bellamy, David Chandler, Rodger Shanahan, Rachel Gerber, Abiodun Williams in Gareth Evans, 20–23. Dostopno prek: <http://www.e-ir.info/wp-content/uploads/R2P.pdf> (9. oktober 2013).
- Benko, Vladimir. 2000. *Sociologija mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Berbner, Bastian. 2011. The Tolerant Dictator: Syria's Christians Side with Assad Out of Fear. *Spiegel Online*, 30. november. Dostopno prek: <http://www.spiegel.de/international/world/the-tolerant-dictator-syria-s-christians-side-with-assad-out-of-fear-a-800450.html> (28. februar 2015).
- Bernstein, Sari. 2012. The Responsibility to Protect after Libya: Humanitarian Prevention as Customary International Law. *Brooklyn Journal of International Law* 38 (1): 305–343.
- Besheer, Margaret. 2014. Geneva Communique: Road Map for Syria Political Transition. Dostopno prek: <http://www.voanews.com/content/geneva-communique-road-map-for-syria-political-transition/1837514.html> (22. januar 2015).
- Blue, Dan. 2012. In Syria, the War on Communication Continues. *The Jerusalem Review*, 8. november. Dostopno prek: <http://thejerusalemreview.com/2012/11/08/in-syria-the-war-on-communication-continues/> (3. marec 2015).
- Boffey, Daniel. 2014. UN mediator blames Bashar al-Assad as Syrian peace talks falter. *The Guardian*, 15. februar. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2014/feb/16/syria-talks-assad-brahimi-un> (5. februar 2015).
- Boose, Jason William. 2012. Democratization and Civil Society: Libya, Tunisia and the Arab Spring. *International Journal of Social Science and Humanity* 2 (4): 310–315.

- Bröning, Michael. 2012. Time to Back the Syrian National Coalition. *Foreign Affairs*, 17. december. Dostopno prek: <http://www.foreignaffairs.com/articles/138509/michael-broening/time-to-back-the-syrian-national-coalition> (1. februar 2015).
- Brown, Heather, Emily Guskin in Amy Mitchell. 2012. The Role of Social Media in the Arab Uprisings. *Journalism & Media*. Dostopno prek: <http://www.journalism.org/2012/11/28/role-social-media-arab-uprisings/> (17. februar 2015).
- Buhaug, Halvard, Scott Gates in Päivi Lujala. 2009. Geography, Rebel Capability and the Duration of Civil Conflict. *Journal of Conflict Resolution* 53 (4): 544–569.
- Burke-White, William W. 2012. Adoption of the Responsibility to Protect. V *The Responsibility to Protect: the promise of stopping mass atrocities in our time*, ur. Jared Genser in Irwin Cotler, 17–36. New York: Oxford University Press.
- Central Intelligence Agency (CIA). 2014a. *The World Factbook – Libya*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ly.html> (22. februar 2015).
- 2014b. *The World Factbook – Syria*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html> (22. februar 2015).
- Chandler, David. 2011. Understanding the gap between the promise and reality of the responsibility to protect. V *Critical Perspectives on the Responsibility to Protect: Interrogating theory and practice*, ur. Philip Cunliffe, 19–34. New York: Routledge.
- Chengu, Garikai. 2011. Geostrategic Basis of Libyan War: Hydrological Warfare and Energy. *Global Research*. Dostopno prek: <http://www.globalresearch.ca/geostrategic-basis-of-libyan-war-hydrological-warfare-and-energy/26468> (18. februar 2015).
- Chivvis, Christopher S. in Jeffrey Martini. 2014. Libya After Qaddafi: Lessons and Implications for the Future. *RAND National security research division*. Dostopno prek: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR500/RR577/RAND_RR577.pdf (13. marec 2015).
- Choucri, Nazli. 1998. Population and Conflict: New Dimensions of population Dynamics. *The Center for Research on Population and Security*. Dostopno prek: <http://www.population-security.org/unfpa-84.htm> (2. september 2014).
- Chulov, Martin in Mona Mahmood. 2013. Syrian Sunnis fear Assad regime wants to ‘ethnically cleanse’ Alawite heartland. *The Guardian*, 22. julij. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2013/jul/22/syria-sunnis-fear-alawite-ethnic-cleansing> (3. februar 2015).

- Cincotta, Richard P., Robert Engelman in Daniele Anastasion. 2003. The Security Demographic: Population and civil conflict after the cold war. Dostopno prek: http://populationaction.org/wp-content/uploads/2012/01/The_Security_Demographic_Population_and_Civil_Conflict_After_the_Cold_War-1.pdf (1. september 2014).
- CNN. 2011a. A Timeline of the Conflict in Libya, 24. avgust. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/08/18/libya.timeline/> (9. december 2014).
- 2011b. Rebel leader calls for 'immediate action' on no-fly zone, 10. marec. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/03/09/libya.civil.war/> (6. januar 2015).
- 2012. Amid violence, Arab League suspends observer mission in Syria, 29. januar. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2012/01/28/world/meast/syria-unrest/> (22. junij 2015).
- 2014. Syrian Civil War Fast Facts, 19. junij. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2013/08/27/world/meast/syria-civil-war-fast-facts/> (14. januar 2015).
- Cody, Edward. 2011. Arab League condemns broad bombing campaign in Libya. *The Washington Post*, 20. marec. Dostopno prek: http://www.washingtonpost.com/world/arab-league-condemns-broad-bombing-campaign-in-libya/2011/03/20/AB1pSg1_story.html (30. januar 2015).
- Coker, Margaret. 2011. Qatar Recognizes Libyan Rebel Council. *The Wall Street Journal*, 28. marec. Dostopno prek: <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052748704559904576228341860730126> (12. januar 2015).
- Cumming-Bruce, Nick in Michael R. Gordon. 2013. Syria Meets Deadline for Submitting Destruction Plan for Chemical Weapons. Dostopno prek: <http://www.genocidewatch.org/syria.html> (3. februar 2015).
- Cumming-Bruce, Nick. 2014. Death Toll in Syria Estimated at 191.000. *The New York Times*, 22. avgust. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2014/08/23/world/middleeast/un-raises-estimate-of-dead-in-syrian-conflict-to-191000.html> (23. januar 2015).
- Cutler, David. 2011. Timeline: Libya's uprising against Muammar Gaddafi. *Reuters*, 22. avgust. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2011/08/22/us-libya-events-idUSTRE77K2QH20110822> (9. december 2014).
- Dahi, Omar. 2014. The refugee crisis in Lebanon and Jordan: the need for economic development spending. V *Forced Migration Review: The Syria crisis, displacement and protection*, ur. Marion Couldrey in Maurice Herson, 11–13. Dostopno prek: <http://www.fmreview.org/en/syria/syria.pdf> (28. februar 2015).

- Dalal, Nadir Edul. 2013. The R2P is Dead. Long Live the R2P. Libya, Syria and the Responsibility to Protect. *Seton Hall Law eRepository*. Dostopno prek: http://erepository.law.shu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1208&context=student_scholars hip (9. oktober 2013).
- Dassa Kaye, Dalia, Alireza Nader in Parisa Roshan. 2011. Israel and Iran: A Dangerous Rivalry. *RAND National Defense Research Institute*. Dostopno prek: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2011/RAND_MG1143.pdf (20. marec 2015).
- Deklaracija o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami v skladu z Ustanovno listino Združenih narodov – *Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations*. 1970. Sprejeta z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. 2625 (XXV), 24. oktobra. Dostopno prek: <http://www.un-documents.net/a25r2625.htm> (25. avgust 2014).
- Denyer, Simon in Leila Fadel. 2011. Gaddafi accepts road map for peace proposed by African leaders. *The Washington Post*, 10. april. Dostopno prek: http://www.washingtonpost.com/world/african-leaders-arrive-in-libya-in-attempt-to-broker-cease-fire-gaddafi-hopes-for-sympathy/2011/04/10/AF0VH6ED_story.html (12. januar 2015).
- Ditz, Jason. 2012. UN Intervention Against Syria. Dostopno prek: <http://news.antiwar.com/2012/01/24/gcc-nations-to-withdraw-monitors-push-for-un-intervention-against-syria/> (17. marec 2015).
- Dominguez Meyer, Jason. 2011. From paralysis in Rwanda to Boldness in Libya: Has the International Community Taken »Responsibility to Protect« from Abstract Principle to Concrete Norm Under International Law? *Houston Journal of International Law* 34 (1): 87–107.
- Echeverría Jesús, Carlos. 2011. Libya: Civil war and foreign Intervention. V *Geopolitical overview of conflicts 2011*, Spanish Institute of Strategic Studies, 25–44. Dostopno prek: http://www.portalcultura.mde.es/Galerias/publicaciones/fichero/Geopolitical_overview_2011.pdf (18. februar 2015).
- Eckert, Amy E. 2012. The Responsibility to Protect in the Anarchical Society: Power, Interest, and the Protection of Civilians in Libya and Syria. *Denver Journal of International Law & Policy* 41 (1): 87–99.

- Eggleton, Art. 2014. There's Hope for R2P. *Canada International Council*, 24. marec. Dostopno prek: <http://opencanada.org/features/the-think-tank/comments/theres-hope-for-r2p/> (4. april 2015).
- Elakawi, Zaki Samy. 2014. The geostrategic consequences of the Arab Spring. Dostopno prek: <https://www.opendemocracy.net/arab-awakening/zaki-samy-elakawi/geostrategic-consequences-of-arab-spring> (17. februar 2015).
- Elghblawi, Ebtisam. 2013. Elderly situation in Libya, the challenge. *Middle East Journal of Age and Ageing* 10 (1): 16–27.
- Emadi, Hafizullah. 2012. Libya: The Road to Regime Change. *Global Dialogue* 14 (2). Dostopno prek: <http://www.worlddialogue.org/content.php?id=541> (10. januar 2015).
- Emerson, Michael. 2011. The Responsibility to Protect and Regime Change. *European Neighbourhood Watch* 76: 1–2.
- Fahim, Kareem in Hwaida Saad. 2013. A Faceless Teenage Refugee Who Helped Ignite Syria's War. *The New York Times*, 8. februar. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2013/02/09/world/middleeast/a-faceless-teenage-refugee-who-helped-ignite-syrias-war.html?_r=1& (14. januar 2015).
- Faisal Ali, Syed. 2012. OIC opposes military intervention in Syria. *Islam.ru*, 1. januar. Dostopno prek: <http://islam.ru/en/content/news/oic-opposes-military-intervention-syria> (17. marec 2015).
- Federal Department of Foreign Affairs (FDFA)*. 2011. Switzerland to strengthen its presence in Benghazi. Dostopno prek: https://www.wbf.admin.ch/en/documentation/medieninformationen/press-releases-2011/?tx_rsspicker_pi_list%5Boid%5D=40181&tx_rsspicker_pi_list%5Bview%5D=single (13. januar 2015).
- Fisher, Nigel. 2014. Foreword: the inheritance of loss. V *Forced Migration Review: The Syria crisis, displacement and protection*, ur. Marion Couldrey in Maurice Herson, 4–5. Dostopno prek: <http://www.fmreview.org/en/syria/syria.pdf> (28. februar 2015).
- Freeman, Colin, Nick Meo in Patrick Hennesy. 2011. Libya: Arab League calls for United Nations no-fly zone. *The Telegraph*, 12. marec. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/libya/8378392/Libya-Arab-League-calls-for-United-Nations-no-fly-zone.html> (15. marec 2015).
- Gabbatt, Adam. 2012. Russia and China veto of Syria sanctions condemned as 'indefensible'. *The Guardian*, 19. julij. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2012/jul/19/russia-china-syria-sanction-veto> (21. januar 2015).

- Gall, Carlotta. 2014. Libyan Refugees Stream to Tunisia for Care, and Tell of a Home That Is Torn Apart. *The New York Times*, 9. september. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2014/09/10/world/africa/libya-refugees-tunisia-tripoli.html?_r=1 (27. februar 2015).
- Gardner, Frank. 2012. How vital is Syria's Tartus port to Russia? *BBC News*, 27. junij. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18616191> (23. februar 2015).
- Gareth, Evans. 2012. The Responsibility to Protect After Libya and Syria. Dostopno prek: <http://www.gevans.org/speeches/speech476.html> (8. januar 2014).
- Gärtner, Heinz. 2011. The Responsibility to Protect (R2P) and Libya. Austrian Institute for International Affairs. Dostopno prek: http://www.oii.ac.at/fileadmin/Unterlagen/Dateien/Kurzanalysen/Responsibility_to_Protect_and_Libya.pdf (15. november 2014).
- Garwood-Gowers, Andrew. 2013. The Responsibility to protect and the Arab spring: Libya as the exception, Syria as the norm? *UNSW Law Journal* 36 (2): 594–618.
- Generalna skupščina. 2005. *Resolucija 60/1 – 2005 World Summit Outcome*, A/RES/60/1. Dostopno prek: <http://www.un.org/womenwatch/ods/A-RES-60-1-E.pdf> (28. september 2013).
- Gertler, Jeremiah. 2011. Operation odyssey Dawn (Libya): Background and Issues for Congress. Congressional Research Service. Dostopno prek: <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/R41725.pdf> (12. januar 2015).
- Ghannam, Jeffrey. 2011. Social Media in the Arab World: Leading up to the Uprisings of 2011. A Report to the Center for International Media Assistance. Center for International Media Assistance. Dostopno prek: http://www.hivos.nl/content/download/44534/299848/file/CIMA_SocialMediaintheArabWorld_LeadinguptotheUprisingsof2011.pdf (8. marec 2015).
- Ghosh, Palash. 2011. African Union Accuse Libyan Rebels of Killing Blacks Indiscriminately. *International Business Times*, 29. avgust. Dostopno prek: <http://www.ibtimes.com/african-union-accuse-libyan-rebels-killing-blacks-indiscriminately-306358> (2. februar 2015).
- Gierycz, Dorota. 2010. From Humanitarian Intervention (HI) to Responsibility to Protect (R2P). *Criminal Justice Ethics* 29 (2): 110–128.
- Gladstone, Rick. 2012. Friction at the U.N. as Russia and China Veto Another Resolution on Syria Sanctions. *The New York Times*, 19. julij. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2012/07/20/world/middleeast/russia-and-china-veto-un-sanctions-against-syria.html> (21. januar 2015).

- Global Center for the Responsibility to Protect. 2013. Timeline of International response to the Situation in Syria. Dostopno prek: <http://www.globalr2p.org/media/files/timeline-of-international-response-to-syria-1.pdf> (19. marec 2015).
- GlobalEDGE. 2014. Syria: Government. Dostopno prek: <http://globaledge.msu.edu/countries/syria/government> (14. marec 2015).
- Governance and Social Development Resource Centre (GSDRC). 2012. Understanding violent conflict. Dostopno prek: <http://www.gsdrc.org/go/conflict/chapter-1-understanding-violent-conflict/the-causes-of-conflict-part-1-> (4. september 2014).
- Graham Stuart, Robert. 2009. A Common Humanity: Regional Organisations and Humanitarian Intervention. Simon Fraser University. Dostopno prek: http://summit.sfu.ca/system/files/iritems1/9457/etd4452_RStuart.pdf (20. marec 2015).
- Grifa, Moussa. 2012. The Libyan Revolution: Establishing a New Political System and the Transition to Statehood. Arab Reform Initiative. Dostopno prek: http://www.arab-reform.net/sites/default/files/ARB_62_Libya_M.Griffa_Sept12_Final_En.pdf (13. marec 2015).
- Gulf News*. 2013. GCC urges intervention to 'rescue Syrians', 7. september. Dostopno prek: <http://gulfnews.com/news/mena/syria/gcc-urges-intervention-to-rescue-syrians-1.1228372> (17. marec 2015).
- Güney, Nursin Atesoglu. 2013. A New Challenge for Turkey: Civil war in Syria. *Insight Turkey* 15 (4): 51–59.
- Hadid, Daa. 2011. Arab League Asks UN For Libya No-Fly Zone. *The Huffington Post*, 3. december. Dostopno prek: http://www.huffingtonpost.com/2011/03/12/arab-league-asks-un-for-libya-no-fly-zone_n_834975.html (30. januar 2015).
- Hamilton, Douglas. 2012. Text of Annan's six-point peace plan for Syria. *Reuters*, 4. april. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2012/04/04/us-syria-ceasefire-idUSBRE8330HJ20120404> (21. januar 2015).
- Hamilton, Rebecca J. 2006. The Responsibility to protect: from document to doctrine – but what of implementation? *Harvard Human Rights Journal* 19: 289–297.
- Harmer, Christopher. 2012. Russia's Syrian Naval Base. *The Diplomat*, 12. avgust. Dostopno prek: <http://thediplomat.com/2012/08/russias-syrian-naval-base/> (23. februar 2015).
- Hatitah, Abdulsattar in Asharq Al-Awsat. 2011. Libyan Tribal Map: Network of Loyalties That Will Determine Gaddafi's Fate. *Le Centre tricontinental (CETRI)*. Dostopno prek: <http://www.cetri.be/spip.php?article2102> (25. februar 2015).

- Hehir, Aidan. 2011. The Responsibility to Protect and International Law. V *Critical Perspective on the Responsibility to Protect: Interrogating Theory and Practice*, ur. Philip Cunliffe, 84–100. London in New York: Routledge.
- Heidelberg Institute for International Conflict Research (HIK). 2012. Conflict Barometer 2011. Dostopno prek: http://hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2011.pdf (13. januar 2015).
- Heras, Nicholas A in Carole A. O'Leary. 2013. The Tribal Factor in Syria's Rebellion: A Survey of Armed Tribal Groups in Syria. *Terrorism Monitor* 11 (13). Dostopno prek: http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=41079&no_cache=1#.VPGuMXyG-aI (28. februar 2015).
- Herman, Edward S. 2013. »Responsibility to Protect« (R2P): An Instrument of Aggression. *Voltaire Network*. Dostopno prek: <http://www.voltairenet.org/article180927.html> (25. junij 2014).
- Hoffman, Michael in Amaney Jamal. 2012. The Youth and the Arab Spring: Cohort Differences and Similarities. *Middle East Law and Governance* 4: 168–188.
- Holliday, Joseph. 2011. The Struggle for Syria in 2011: An operational and regional analysis. *Institute for the Study of War*. Dostopno prek: http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Struggle_For_Syria.pdf (28. februar 2015).
- Holzgrefe, J. L. 2003. The humanitarian intervention debate. V *Humanitarian intervention: Ethical, Legal, and Political Dilemmas*, ur. J. L. Holzgrefe in Robert O. Keohane, 15–52. Cambridge: Cambridge University Press.
- Homan, Kees. 2012. CEBRI – Clingendael Conference in Brasilia on 29 May 2012, challenges in implementing the Responsibility to Protect: Undertaking coercive and non-coercive action. *Security and Human Rights* 2: 105–113.
- Human Rights Watch. 2011. Libya: Halt Exhumations of Mass Graves. Dostopno prek: <http://www.hrw.org/news/2011/09/22/libya-halt-exhumations-mass-graves> (2. februar 2015).
- 2012. *World Report 2012*. Dostopno prek: <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/wr2012.pdf> (13. januar 2015).
- Hussain, Ghaffar. 2011. A guide to Libya's new political landscape. *The Guardian*, 1. september. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/sep/01/libya-political-landscape> (14. marec 2015).

- Iaccino, Ludovica. 2014. Syria Conflict Timeline: 34 Months of Civil War. *International Business Times*, 22. januar. Dostopno prek: <http://www.ibtimes.co.uk/syria-conflict-timeline-34-months-civil-war-1433301> (14. januar 2015).
- Ibrahim, Arwa. 2014. Refugees fleeing Libya 'threaten' Tunisian national security. *Middle East Eye*, 3. avgust. Dostopno prek: <http://www.middleeasteye.net/news/refugees-fleeing-libya-threaten-tunisian-national-security-253622982> (25. februar 2015).
- Iddon, Paul. 2012. A recap of the Syrian crisis to date. Dostopno prek: <http://www.digitaljournal.com/article/329590> (14. januar 2015).
- Ignatius, David. 2012. Al-Qaeda affiliate playing larger role in Syria rebellion. *The Washington Post*, 30. november. Dostopno prek: http://www.washingtonpost.com/blogs/post-partisan/post/al-qaeda-affiliate-playing-larger-role-in-syria-rebellion/2012/11/30/203d06f4-3b2e-11e2-9258-ac7c78d5c680_blog.html (20. marec 2015).
- Ihsanoglu, Ekmeleddin. 2011. Address by Secretary General of the Organisation of the Islamic Conference (OIC), 29. marec. Dostopno prek: http://www.lcil.cam.ac.uk/sites/default/files/LCIL/documents/arabspring/libya/Libya_30_Address_by_SG_OIC.pdf (15. marec 2015).
- International Coalition for the Responsibility to Protect (ICRtoP). 2011. UN Security Council Fails to Uphold its Responsibility to Protect in Syria, 7. oktober. Dostopno prek: <http://icrtopblog.org/2011/10/07/un-security-council-fails-to-uphold-its-responsibility-to-protect-in-syria/> (22. junij 2015).
- 2013. An Introduction to the Responsibility to protect. Dostopno prek: <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/about-rtop> (19. maj 2014).
- 2014a. Middle East. Dostopno prek: <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/middle-east> (20. september 2014).
- 2014b. The Crisis in Libya. Dostopno prek: <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-libya> (20. marec 2015).
- 2014c. The Crisis in Syria. Dostopno prek: <http://responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-syria#VI> (20. marec 2015).
- International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS). 2001. Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty: The Responsibility to Protect. Dostopno prek: <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf> (25. oktober 2013).

- International Committee of the Red Cross. 2015. Četrta Haaška konvencija o zakonih in običajih vojne na kopnem s prilogo – Haaškim pravilnikom o zakonih in običajih vojne na kopnem – *Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land*, 18. oktober 1907. Dostopno prek: <https://www.icrc.org/ihl/INTRO/195> (22. junij 2015).
- IRIN News*. 2013. Libya's displaced Tawergha threaten unilateral return, 19. februar. Dostopno prek: <http://www.irinnews.org/report/97504/libya-s-displaced-tawergha-threaten-unilateral-return> (26. februar 2015).
- Issacharoff, Avi. 2011. Syria signs Arab peace initiative to admit foreign monitors. *Haaretz*, 19. december. Dostopno prek: <http://www.haaretz.com/news/middle-east/syria-signs-arab-peace-initiative-to-admit-foreign-monitors-1.402311> (22. junij 2015).
- Jasser, Zuhdi M. 2014. Sectarian Conflict in Syria, 59–67. Dostopno prek: http://cco.dodlive.mil/files/2014/01/Syrias_Sectarian_Conflict.pdf (28. februar 2015).
- Jenkins, Brian Michael. 2014. The Dynamics of Syria's Civil War. Dostopno prek: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PE100/PE115/RAND_PE115.pdf (17. februar 2015).
- John, Mark. 2011. Factbox: International recognition of Libya's rebel movement. *Reuters*, 22. Avgust. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2011/08/22/us-libya-rebels-recognition-idUSTRE77L42T20110822> (12. januar 2015).
- Kafala, Tarik. 2011. 'Cleansed' Libyan town spills its terrible secrets. *BBC*, 12. december. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-16051349> (2. februar 2015).
- Kaplan, Seth. 2013. Understanding Libya: The Role of Ethnic and Tribal Groups in Any Political Settlement. Dostopno prek: <http://www.fragilestates.org/2012/03/01/understanding-libya-the-role-of-ethnic-and-tribal-groups-in-any-political-settlement/> (25. februar 2015).
- Kaya, Karen. 2014. The Syrian Crisis from a Neighbor's Perspective – View from Turkey. *Military Review*. Dostopno prek: <http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/Syrian-Crisis-View-from-Turkey.pdf> (15. november 2014).
- Khaleej Times*. 2013. GCC urges immediate intervention to 'rescue' Syrians, 7. september. Dostopno prek: http://www.khaleejtimes.com/kt-article-display-1.asp?xfile=data%2Fmiddleeast%2F2013%2FSeptember%2Fmiddleeast_September78.xml&section=middleeast (15. marec 2015).

- Ki-moon, Ban. 2008. *On 'responsible sovereignty: international cooperation for a changed world'*. Berlin, 15. julij. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sgsm11701.doc.htm> (20. september 2014).
- Kirkpatrick, David D. 2013. Arab League Endorses International Action. *The New York Times*, 1. september. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2013/09/02/world/middleeast/saudi-arabia-syria-military-action.html?_r=0 (16. marec 2015).
- Koser, Khalid. 2011. Displacement in Libya: Humanitarian Priorities. Dostopno prek: <http://www.brookings.edu/research/opinions/2011/08/15-libya-koser> (27. februar 2015).
- Krebs, Ronald R. in Jack S. Levy. 2001. Demographic Change and the Sources of International Conflict, 62–105. Dostopno prek: [http://www.polisci.umn.edu/~ronkrebs/Publications/Krebs-Levy,%20Demography%20and%20Security%20\(2001\),%20Proofs.pdf](http://www.polisci.umn.edu/~ronkrebs/Publications/Krebs-Levy,%20Demography%20and%20Security%20(2001),%20Proofs.pdf) (1. september 2014).
- Küçükkeleş, Müjge. 2012. Arab League's Syrian Policy. SETA Foundation for Political, Economic and Social Research. Policy Brief. Dostopno prek: http://setad.org/pdfs/SETA_Policy_Brief_No_56_Arab_Leagues_Syrian_Policy.pdf (18. marec 2015).
- Laborie Iglesias, Mario Ángel. 2011. The Middle East: Irreversible Change. V *Geopolitical overview of conflicts 2011*, Spanish Institute of Strategic Studies, 71–90. Dostopno prek: http://www.portalcultura.mde.es/Galerias/publicaciones/fichero/Geopolitical_overview_2011.pdf (18. februar 2015).
- Lannin, Patrick. 2011. Syrian council wants recognition as voice of opposition. *Reuters*, 10. oktober. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2011/10/10/us-syria-opposition-idUSTRE7993NF20111010> (16. januar 2015).
- Laub, Karin. 2011. Libya: Estimated 30.000 died in war, 4.000 still missing. *The Huffington Post*, 9. avgust. Dostopno prek: http://www.huffingtonpost.com/2011/09/08/libya-war-died_n_953456.html (1. februar 2015).
- Leitsinger, Miranda. 2011. Fleeing fighting, desperate refugees jam Libya's borders. *NBC News.com*, 1. marec. Dostopno prek: http://www.nbcnews.com/id/41850257/ns/world_news-mideast_n_africa/t/fleeing-fighting-desperate-refugees-jam-libyas-borders/#.VPC0xXyG-aJ (27. februar 2015).
- Lekic, Slobodan. 2013. Christians, other minorities in Syria fear 'ethnic cleansing'. Dostopno prek: <http://www.stripes.com/news/middle-east/christians-other-minorities-in-syria-fear-ethnic-cleansing-1.236246> (3. februar 2015).

- Lepard, Brian D. 2002. *Rethinking Humanitarian Intervention: a fresh legal approach based on fundamental ethical principles in international law and world religions*. Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press.
- Luck, Edward C. 2008. The United Nations and the Responsibility to Protect. *The Stanley Foundation – Policy Analysis Brief*. Dostopno prek: <http://www.stanleyfoundation.org/publications/pab/luckpab808.pdf> (5. marec 2013).
- 2010. The Responsibility to Protect: Growing Pains or Early Promise? *Ethics & International Affairs* 24 (4): 349–365.
- Lynch, Marc, Deen Freelon in Sean Aday. 2014. Syria's Socially Mediated Civil War. *United States Institute of Peace*. Dostopno prek: <http://www.usip.org/sites/default/files/PW91-Syrias%20Socially%20Mediated%20Civil%20War.pdf> (17. februar 2015).
- Magnuson, William. 2010. The Responsibility to Protect and the Decline of Sovereignty: Free Speech Protection Under International Law. *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 43 (2): 255–312.
- Martin, Stevie. 2011. Sovereignty and the Responsibility to Protect: Mutually Exclusive or Codependent? *Griffith Law Review* 20 (1): 153–187.
- Massingham, Eve. 2009. Military intervention for humanitarian purposes: does the Responsibility to Protect doctrine advance the legality of the use of force for humanitarian ends? *International Review of the Red Cross* 91 (876): 803–831.
- McGreal, Chris, Harriet Sherwood in Seumas Milne. 2011. Libyan minister to take Turkish peace plan to Gaddafi. *The Guardian*, 7. april. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2011/apr/07/libya-minister-turkish-peace-plan-gaddafi> (25. februar 2015).
- Mekay, Emad. 2011. One Libyan Battle is Fought in Social and News Media. *The New York Times*, 23. februar. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2011/02/24/world/middleeast/24iht-m24libya.html?_r=1& (3. marec 2015).
- Milne, Seumas. 2011. Turkey offers to broker Libya ceasefire as rebels advance on Sirte. *The Guardian*, 27. marec. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2011/mar/27/libya-turkey-mediators-prime-minister> (4. februar 2015).
- Ministero Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale (MAECI). 2011. Focus-Libya: Frattini, the NTC is Italy's only interlocutor. Dostopno prek: http://www.esteri.it/mae/en/sala_stamp/archivionotizie/approfondimenti/2011/04/201104_04_focuslibia_frattini_cnt.html/ (12. januar 2015).

- MMC RTV. 2012. Krvavo, revolucionarno, prelomno leto Libije, 17. februar. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/krvavo-revolucionarno-prelomno-leto-libije/277020> (9. december 2014).
- Mohamed, Saira. 2012. Taking Stock of the Responsibility to Protect. *Stanford Journal of International Law* 48 (2): 319–339.
- Mohammad, Rayan. 2015. Preparations underway for Moscow II Syria talks. *Al-Araby News*, 21. marec. Dostopno prek: <http://www.alaraby.co.uk/english/news/2015/3/21/preparations-underway-for-moscow-ii-syria-talks> (30. marec 2015).
- Moller, Thykier. 2013. The R2P and the sovereignty game in the Security Council (UNSC): Syrian versus Libya. V *Responsibility to Protect in Theory and Practice*, ur. Vasilka Sancin in Maša Kovič Dine, 175–199. Ljubljana: GV Založba.
- Morin, Adrien. 2014. China's Instructive Syria Policy. *The Diplomat*, 18. maj. Dostopno prek: <http://thediplomat.com/2014/05/chinas-instructive-syria-policy/> (10. marec 2015).
- Morris, Justin. 2013. Libya and Syria: R2P and the specter of the swinging pendulum. *International Affairs* 89 (5): 1265–1283.
- Muñoz, Heraldo. 2009. The Responsibility to Protect: Three Pillars and Four Crimes. *Human rights & human welfare*. Dostopno prek: <http://www.du.edu/korbel/hrhw/workingpapers/2009/53-munoz-2009.pdf> (22. avgust 2014).
- Nanda, Ved P. 2012. From Paralysis in Rwanda to bold moves in Libya: Emergence of the “Responsibility to protect” Norm under international law – is the International community ready for it? *Houston Journal of International Law* 34 (1), 1–56.
- Nash, Kathryn. 2010. Responsibility to protect: Evolution and viability. Dostopno prek: <https://repository.library.georgetown.edu/bitstream/handle/10822/553268/nashKathryn.pdf?sequence=1> (7. maj 2014).
- National Transitional Council (NTC). 2011. Founding Statement of the Interim Transitional National Council, 5. marec. Dostopno prek: http://www.lcil.cam.ac.uk/sites/default/files/LCIL/documents/arabspring/libya/Libya_12_Founding_Statement_TNC.pdf (1. februar 2015).
- Nato. 2012. NATO and Libya. Dostopno prek: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_71652.htm (6. januar 2015).
- Newman, Michael. 2009. Revisiting the 'Responsibility to Protect'. *The Political Quarterly* 80 (1): 92–100.
- Occidental petroleum. 2014. About Occidental. Dostopno prek: <http://www.oxy.com/aboutOccidental/Pages/default.aspx> (30. marec 2015).

- Okechukwu, Groupson-Paul. 2012. Oil Politics and War in Libya: Arming of Rebels and the New Phase of Neo-Democracy Evaluated. *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences* 3 (4): 827–870.
- Organizacija islamske konference (OIC). 2011. *Final Communiqué Issued by the Emergency Meeting of the Committee of Permanent Representatives to the Organization of the Islamic Conference on Alarming Developments in Libyan Jamahiriya*, 8. marec. Dostopno prek: http://www.lcil.cam.ac.uk/sites/default/files/LCIL/documents/arabspring/libya/Libya_16_Final_Communique_Committee_of_Permanent_Representatives%20.pdf (15. marec 2015).
- Ottaway, Marina in David Ottaway. 2011. Of Revolutions, Regime Change, and State Collapse in the Arab World. *Carnegie Endowment for International Peace*. Dostopno prek: <http://carnegieendowment.org/2011/02/28/of-revolutions-regime-change-and-state-collapse-in-arab-world> (13. marec 2015).
- Oweis, Khaled Yacoub. 2012. Syria Crisis: Ban Ki-moon Sees Crimes Against Humanity, *Reuters*, 17. april. Dostopno prek: http://www.huffingtonpost.com/2012/02/16/syria-ban-ki-moon-crimes-against-humanity_n_1281295.html (3. februar 2015).
- Owens, John. 2015. UNHCR: Lebanon's New Rules for Syrian Refugees Raise Concern. *Voice of America*, 20. januar. Dostopno prek: <http://www.voanews.com/content/unhcr-says-lebanon-new-syrian-refugee-rules-raise-concern/2606223.html> (28. februar 2015).
- Pack, Jason. 2011. Libya Is Too Big to Fail. *Foreign Policy*, 18. marec. Dostopno prek: <http://foreignpolicy.com/2011/03/18/libya-is-too-big-to-fail/> (18. februar 2015).
- Phinney, Todd R. 2014. Reflections on Operation Unified Protector. *Joint Force Quarterly* 2, 86–92.
- Pike, John. 2012. Operation Odyssey Dawn. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/ops/odyssey-dawn.htm> (12. januar 2015).
- Ping, Jean. 2011. African Union role in the Libyan crisis. *Pambazuka News – Pan-African Voices for freedom and justice*. Dostopno prek: <http://www.pambazuka.net/en/category/aumonitor/78691> (5. marec 2015).
- Plett, Barbara. 2011. UN Security Council middle powers' Arab Spring dilemma. *BBC*, 8. november. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-15628006> (6. februar 2015).
- Plotner, Crystal. 2014. If Israel accepted Syrian refugees and IDPs in the Golan Heights. V *Forced Migration Review: The Syria crisis, displacement and protection*, ur. Marion Couldrey in Maurice Herson, 32–34. Dostopno prek: <http://www.fmreview.org/en/syria/syria.pdf> (28. februar 2015).

- Price, Megan, Jeff Klingner in Patrick Ball. 2013. Preliminary Statistical Analysis of Documentation of Killings in the Syrian Arab Republic. Dostopno prek: <http://www.ohchr.org/Documents/Countries/SY/PreliminaryStatAnalysisKillingsInSyria.pdf> (22. januar 2015).
- RAND. 2000. Demographics and the Changing National Security Environment. Dostopno prek: http://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB5035/index1.html (2. september 2014).
- Ray, Tapas. 2011. The 'story' of digital excess in revolutions of the Arab Spring. *Journal of Media Practice* 12 (2): 189–196.
- Reuters. 2014. Syrian Forces Using Starvation as Weapon in Yarmouk, Amnesty International Says, 3. oktober. Dostopno prek: http://www.huffingtonpost.com/2014/03/10/syrian-forces-starvation_n_4933565.html (3. februar 2015).
- Roberts, Laura, Tom Chivers in Barney Henderson. 2011. Libya protests: as it happend March 8. *The Telegraph*, 8. marec. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/libya/8370497/Libya-protests-as-it-happened-March-8.html> (10. marec 2015).
- Rodgers, Lucy, David Gritten, James Offer in Patrick Asare. 2014. Syria: The story of the conflict. *BBC*, 8. december. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868> (16. januar 2015).
- Rodrigues, Jason. 2011. 1982: Syria's President Hafez al-Assad crushes rebellion in Hama. *The Guardian*, 1. avgust. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/theguardian/from-the-archive-blog/2011/aug/01/hama-syria-massacre-1982-archive> (21. junij 2015).
- Rodrigues, Sónia. 2012. Somewhere between Civil War and Regime Transition: The Responsibility to Protect – Response to Libya and Syria. *Small Wars Journal*, 1–15.
- Rogin, Josh. 2013. Exclusive: Top Islamic Leader Calls for No-Fly Zone in Syria. *The Daily Beast*, 4. junij. Dostopno prek: <http://www.thedailybeast.com/articles/2013/06/04/exclusive-top-islamic-leader-calls-for-no-fly-zone-in-syria.html> (16. marec 2015).
- Rosen, Nir. 2011. Syria: The revolution will be weaponized. *Al Jazeera*, 23. september. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2011/09/2011923115735281764.html> (28. februar 2015).
- Rotberg, Robert I. 2003. Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators. *V State Failure and State Weakness in a Time of Terror*, ur. Robert I. Rotberg, 1–25. Cambridge, Washington: World Peace Foundation, Brookings Institution Press.
- RT News. 2012. Libyan rebels cage black Africans in Zoo, force feed them flags, 2. marec. Dostopno prek: <http://rt.com/news/libya-rebels-torture-africans-679/> (2. februar 2015).

- Ruys, Tom. 2014. The Syrian Civil War and the Achilles' Heel of the Law of Non-International Armed Conflict. *Stanford Journal of International Law* 50 (2): 247–280.
- Saidani, Monji. 2014. Tunisia fears impact of Libyan refugees on subsidies system. *Asharq Al-Awsat*, 3. avgust. Dostopno prek: <http://www.aawsat.net/2014/08/article55335019/tunisia-fears-impact-of-libyan-refugees-on-subsidies-system> (25. februar 2015).
- Saideman, Stephen M. 2012. When Conflict Spreads: Arab Spring and the Limits of Diffusion. *International Interactions* 38 (5): 713–722.
- Salama, Samir. 2011. GCC back no-fly zone to protect civilians in Libya. *Gulf News*, 9. marec. Dostopno prek: <http://gulfnews.com/news/uae/government/gcc-backs-no-fly-zone-to-protect-civilians-in-libya-1.773448> (15. marec 2015).
- Sancin, Vasilka, ur. 2010. *Lokalni zločinci – univerzalni zločinci: odgovornost zaščititi*. Ljubljana: GV Založba.
- 2011. Briefing Paper on »Responsibility to Protect«. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/droi/dv/201/201106/20110614_309r2pep_en.pdf (27. maj 2014).
- Scheffer, David. 2007/2008. Atrocity Crimes Framing the Responsibility to Protect. *Case Western Reserve Journal of International Law* 40: 111–135.
- Security Council Report. 2014. Syria – June 2014 Monthly Forecast. Dostopno prek: http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2014-06/syria_8.php (23. januar 2015).
- 2015. Syria – March 2015 Monthly Forecast. Dostopno prek: http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2015-03/syria_17.php (22. junij 2015).
- Seibert, Thomas. 2011. Turkey pursues its Libya mediation efforts despite setbacks. *The National*, 7. april. Dostopno prek: <http://www.thenational.ae/news/world/europe/turkey-pursues-its-libya-mediation-efforts-despite-setbacks> (4. februar 2015).
- Seymour, Richard. 2011. Libya's spectacular revolution has been disgraced by racism. *The Guardian*, 30. avgust. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/aug/30/libya-spectacular-revolution-disgraced-racism> (2. februar 2015).
- Shaoul, Jean. 2012. US; Arab League push for UN action against Syria. International Committee of the Fourth International. Dostopno prek: <http://www.wsws.org/en/articles/2012/01/syri-j30.html> (17. marec 2015).

- Socor, Vladimir. 2011. Russia Offers 'Mediation Services' in Libya Crisis. *Eurasia Daily Monitor* 8 (81). Dostopno prek: http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=37847&no_cache=1#.VNIR2p2G_Ko (4. februar 2015).
- Stack, Liam in Neil MacFarquhar. 2012. Arab League Steps Up Pressure on Syria and Calls for UN Help. *The New York Times*, 12. februar. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2012/02/13/world/middleeast/arab-league-requests-un-peacekeepers-for-syria.html> (15. marec 2015).
- Stark, Alex. 2011. Introduction. V *The Responsibility to Protect: challenges & opportunities in light of the Libyan intervention*, ur. Thomas G. Weiss, Ramesh Thakur, Maey Ellen O'Connell, Aidan Hehir, Alex J. Bellamy, David Chandler, Rodger Shanahan, Rachel Gerber, Abiodun Williams in Gareth Evans, 4–6. Dostopno prek: <http://www.e-ir.info/wp-content/uploads/R2P.pdf> (9. oktober 2013).
- Sterling, Joe. 2012a. Annan's six-point plan for Syria. *CNN*, 27. marec. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2012/03/27/world/meast/syria-annan-plan/> (21. januar 2015).
- 2012b. Kofi Annan resigns as envoy to Syria. *CNN*, 2. avgust. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2012/08/02/world/meast/syria-annan-resign/> (21. januar 2015).
- Stigal, Dan E. 2014. The Civil Codes of Libya and Syria: Hybridity, Durability, and Post-Revolution Viability in the Aftermath of the Arab Spring. *Emory International Law Review* 28: 283–343.
- STRATFOR. 2011. Special Report: Libya's Tribal Dynamics. Dostopno prek: <https://www.stratfor.com/sample/analysis/special-report-libyas-tribal-dynamics> (25. februar 2015).
- Strickland, Patrick. 2014. Tunisia closes door on Libya's displaced. *Al Jazeera*, 2. avgust. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/08/tunisia-border-libya-refugees-20148272647750572.html> (25. februar 2015).
- Svèt Arabske lige. 2011a. *Arab League Council Resolution 7438 – Plan of Action*, 2. november 2011. Dostopno prek: http://www.lcil.cam.ac.uk/sites/default/files/LCIL/documents/arabspring/syria/Syria_33_AL_Council_Resolution_7438.pdf (19. januar 2015).
- 2011b. *Arab League Council Resolution 7438*, 12. november 2011. Dostopno prek: http://www.lcil.cam.ac.uk/sites/default/files/LCIL/documents/arabspring/syria/Syria_35_AL_Council_Resolution_7438.pdf (19. januar 2015).

- Svět za člověkové pravice. 2011a. *Report of the Human Rights Council on its fifteenth special session* (A/HRC/S-15/1), 25. februar. Dostopno prek: http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/15session/HRC-S-15-1_AUV.pdf (11. december 2014).
- 2011b. *Resolution S-18/1. The human rights situation in the Syrian Arab Republic* (A/HRC/RES/S-18/1), 5. december. Dostopno prek: http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/SpecialSession/Session18/A-HRC-RES-S-18-1_en.pdf (19. januar 2015).
- 2011c. *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic*. Dostopno prek: http://www.ohchr.org/Documents/Countries/SY/A.HRC.S-17.2.Add.1_en.pdf (19. januar 2015).
- 2011č. *Resolution S-16/1. The current human rights situation in the Syrian Arab Republic in the context of recent events*. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Syria%20AHRC%20RES%20S-16%201.pdf> (19. januar 2015).
- 2012. *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*. Dostopno prek: <http://www.ohchr.org/documents/hrbodies/hrcouncil/regularsession/session19/a.hrc.19.68.pdf> (28. oktober 2014).
- Svět zalivskega sodelovanja (GCC). 2011. *Statement by the GCC Concerning Libya*, 7. marec. Dostopno prek: http://www.lcil.cam.ac.uk/sites/default/files/LCIL/documents/arabsspring/libya/Libya_13_AFP_Report.pdf (15. marec 2015).
- Syria Relief Network. 2015. *Syrian Crisis Statistics*. Dostopno prek: <http://syriareliefnetwork.org/en/resources/syrian-crisis-statistics/> (23. januar 2015).
- Syrian Observatory for Human Rights. 2015. *Syrian Civil War Death Toll Climbs Over 320.000 Casualties; Observatory Group Slams International Community's Silence as Encouraging Bloodshed*. Dostopno prek: <http://www.syriahr.com/en/2015/06/syrian-civil-war-death-toll-climbs-over-320000-casualties-observatory-group-slams-international-communitys-silence-as-encouraging-bloodshed/> (23. junij 2015).
- Tarnogórski, Rafał. 2012. *Libya and Syria: Responsibility to Protect at a Crossroads*. *The Polish Institute of International Affairs*. Dostopno prek: http://www.pism.pl/files/?id_plik=12260 (28. oktober 2013).
- Tehrani, Majid. 1996. *Global Communication and International Relations: Changing Paradigms and Policies*. *The International Journal of Peace Studies*. Dostopno prek: http://www.gmu.edu/programs/icar/ijps/vol2_1/Tehrani.htm (4. september 2014).

- Terry, Jonathan. 2011. Libyan civil war sees Internet decline. *IT News Africa*, 11. marec. Dostopno prek: <http://www.itnewsafrika.com/2011/03/libyan-civil-war-sees-internet-decline/> (17. februar 2015).
- Thakur, Ramesh. 2006. *The United Nations, Peace and Security: From Collective Security to the Responsibility to Protect*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 2011. *The Responsibility to Protect: Norms, Laws and the Use of Force in International Politics*. New York: Routledge.
- 2013. R2P after Libya and Syria: Engaging Emerging Powers. *The Washington Quarterly* 36 (2): 61–76.
- The Cooperation Council for the Arab States of the Gulf. 2012. GCC Member states. Dostopno prek: <http://www.gcc-sg.org/eng/indexc64c.html?action=GCC> (20. marec 2015).
- The Guardian*. 2011. Turkey working on roadmap for peace in Libya, says PM Erdogan, 7. april. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2011/apr/07/turkey-roadmap-for-peace-libya> (25. februar 2015).
- 2014. Syria and Isis committing war crimes, says UN, 27. avgust. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2014/aug/27/syria-isis-war-crimes-united-nations-un> (3. februar 2015).
- The Independent*. 2014. Bashar al-Assad timeline: Civil War in Syria, 22. avgust. Dostopno prek: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/bashar-lassad-timeline-civil-war-in-syria-9686700.html> (14. januar 2015).
- The New York Times*. 2011a. African Union Opposes Warrant for Qaddafi, 2. julij. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2011/07/03/world/africa/03african.html?_r=2&emc=tnt&tntemail=y (15. marec 2015).
- 2011b. Officers Fire on Crowd as Syrian Protests Grow, 20. marec. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2011/03/21/world/middleeast/21syria.html> (14. januar 2015).
- The Observers*. 2012. Deadly clashes in southern Libya stoke fears of ethnic violence, 12. junij. Dostopno prek: <http://observers.france24.com/content/20120612-deadly-clashes-southern-libya-stoke-fears-ethnic-violence-koufra-bouclier-toubou-zwei-tribe> (25. februar 2015).
- The UN Refugee Agency. 2011. UNHCR steps up relief efforts as huge numbers flee Libya to Egypt and Tunisia. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/4d6cf13d9.html> (27. februar 2015).
- 2015a. 2015 UNHCR subregional operations profile – North Africa. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/pages/49e485f36.html> (27. februar 2015).

- 2015b. Syria Regional Refugee Response. Dostopno prek: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> (5. junij 2015).
- The National*. 2011. EU opens formal contact with Libya opposition via Benghazi office, 23. maj. Dostopno prek: <http://www.thenational.ae/news/world/africa/eu-opens-formal-contact-with-libyan-opposition-via-benghazi-office> (13. januar 2015).
- Tisdall, Simon. 2011. Gadaffi figures prominently on the roadmap for peace. *The Guardian*, 11. april. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/apr/11/gaddafi-libya-roadmap-peace> (12. januar 2015).
- Today's Zaman*. 2012. OIC supports peaceful transition in Syria, opposes military intervention, 16. marec. Dostopno prek: http://www.todayszaman.com/diplomacy_oic-supports-peaceful-transition-in-syria-opposes-military-intervention_274486.html (16. marec 2015).
- Türk, Danilo. 2007. *Temelji mednarodnega prava*. Ljubljana: GV Založba.
- UN News Centre*. 2011. As Syrian death toll tops 5.000, UN human rights chief warns about key city, 12. december. Dostopno prek: http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=40708#.VL5J1keG_Ko (20. januar 2015).
- 2013. Data suggests Syria death toll could be more than 60.000, says UN human rights office, 2. januar. Dostopno prek: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=43866#.VMUCtNKG-aJ> (22. januar 2015).
- Ungerleider, Neal. 2011. Libya, YouTube and the Internet. *Fast Company*, 24. februar. Dostopno prek: <http://www.fastcompany.com/1731395/libya-youtube-and-internet> (5. marec 2015).
- United Human Rights Council. 2010. Genocide in Rwanda. Dostopno prek: http://www.unitedhumanrights.org/genocide/genocide_in_rwanda.htm (30. junij 2014).
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). 2015. Syria. Dostopno prek: <http://www.unocha.org/syria> (23. januar 2015).
- United Nations Supervision Mission in Syria (UNSMIS). 2012. UNSMIS Background. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unsmis/background.shtml> (21. januar 2015).
- Urad Visokega komisarja za človekove pravice. 2011a. *Situation of Human Rights in the Libyan Arab Jamahiriya: Statement by Navj Pillay, UN high Commissioner for Human Rights* (Human Rights Council – 15th Special Session – Geneva), 25. februar. Dostopno prek: <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=10760&LangID=E> (3. februar 2015).

- 2011b. Syria: Pillay calls for urgent action to halt violence, 12. december. Dostopno prek: <http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=11705&LangID=E> (20. januar 2015).
- Urquhart, Conal. 2012. Arab League suspends Syria monitoring mission. *The Guardian*, 28. januar. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2012/jan/28/arab-league-suspends-syria-monitoring> (22. junij 2015).
- Ustanovna listina Združenih narodov – *Charter of the United Nations*, podpisana 26. junija 1945 v San Franciscu, v veljavi od 24. oktobra 1945. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/documents/charter/> (27. marec 2014).
- Varnostni svet. 1993. *Resolucija 836*, S/RES/836/1993 Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/836\(1993\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/836(1993)) (23. maj 2014).
- 2006a. *Resolucija 1674*, S/RES/1674/2006. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1674\(2006\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1674(2006)) (23. maj 2014).
- 2006b. *Resolucija 1706*, S/RES/1706/2006. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1706\(2006\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1706(2006)) (23. maj 2014).
- 2011a. *Resolucija 1970*, S/RES/1970/2011. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1970\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1970(2011)) (6. januar 2015).
- 2011b. *Resolucija 1973*, S/RES/1973/2011. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1973\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1973(2011)) (6. januar 2015).
- 2011c. *Resolucija 2009*, S/RES/2009/2011. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2009\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2009(2011)) (6. januar 2015).
- 2011č. *Osnutek resolucije S/2011/612*. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Syria%20S2011%20612.pdf> (13. januar 2015)
- 2011d. *Meeting Record S/PV.6627*, 4. oktober. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Golan%20Heights%20S%20PV%206627.pdf> (19. januar 2015).
- 2011e. *Meeting Record S/PV.6498*, 17. marec. Dostopno prek: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/PV.6498 (29. januar 2015).
- 2011f. *Resolucija 2016*, S/RES/2016/2011. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2016\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2016(2011)) (6. januar 2015).
- 2012a. *Osnutek resolucije S/2012/77*. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Syria%20S2012%2077.pdf> (13. januar 2015).

- 2012b. *Meeting Record S/PV.6711*, 4. februar. Dostopno prek: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/PV.6711 (19. januar 2012).
- 2012c. *Resolucija 2043*, S/RES/2043/2012. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Syria%20SRES%202043.pdf> (13. januar 2015).
- 2012č. *Osnutek resolucije S/2012/538*. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Syria%20S2012%20538.pdf> (13. januar 2015).
- 2012d. *Meeting Record S/PV.6810*, 19. julij. Dostopno prek: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/PV.6810 (19. januar 2015).
- 2012e. *Osnutek resolucije S/2012/547*. Dostopno prek: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Syria%20S%202012%20547%20Rev%202.pdf> (13. januar 2015).
- 2012f. *Six-point Proposal of the Joint Special Envoy of the United Nations and the League of Arab States*. Dostopno prek: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/six_point_proposal.pdf (20. januar 2015).
- 2014. *Resolucija 2165*, S/RES/2165/2014. Dostopno prek: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2165.pdf (13. januar 2015).
- Videmšek, Boštjan. 2013. *Upor: arabska pomlad in evropska jesen*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- 2014. Se je v Libiji dejansko že začela državljanska vojna? *Delo*, 26. avgust. Dostopno prek: <http://www.delo.si/svet/krize/se-je-v-libiji-dejansko-ze-zacela-drzavljska-vojna.html> (9. december 2014).
- Voice of America*. 2011. US Backs Russian Mediation in Libya. Dostopno prek: <http://www.voanews.com/content/us-backs-russian-mediation-in-libya-125401633/142113.html> (3. februar 2015).
- Weber, Patricia. 2009. Too political or not political enough? A Foucauldian reading of the Responsibility to Protect. *The International Journal of Human Rights* 13 (4): 581–590.
- Weiss, Thomas G. 2011. Whither R2P? V *The Responsibility to Protect: challenges & opportunities in light of the Libyan intervention*, ur. Thomas G. Weiss, Ramesh Thakur, Maey Ellen O'Connell, Aidan Hehir, Alex J. Bellamy, David Chandler, Rodger Shanahan, Rachel Gerber, Abiodun Williams in Gareth Evans, 7–11. Dostopno prek: <http://www.e-ir.info/wp-content/uploads/R2P.pdf> (9. oktober 2013).

- Wheeler, Nicholas J. 2005. A Victory for Common Humanity? The Responsibility to Protect After the 2005 World Summit. Prispevek predstavljen na konferenci The UN at Sixty: Celebration or Wake?, 6–7. oktobra, v Torontu, Kanada. Dostopno prek: <http://cadair.aber.ac.uk/dspace/bitstream/handle/2160/1971/a%20victory%20for%20comm%20humanity,%20Wheeler.pdf;jsessionid=6B01F0DEE5BE7B4873F5FAE25C0E86DB?sequence=1> (10. november 2013).
- White, Jeffrey. 2011. Asad's Armed Opposition: The Free Syrian Army. Dostopno prek: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/asads-armed-opposition-the-free-syrian-army> (16. januar 2015).
- Wiersema, Alisa. 2013. Everything You Need to Know About the Syrian Civil War. Dostopno prek: <http://abcnews.go.com/Politics/syrian-civil-war/story?id=20112311> (14. januar 2015).
- Williams, Paul D. in Aley J. Bellamy. 2012. Principles, Politics, and Prudence: Libya, the Responsibility to Protect, and the Use of Military Force. *Global Governance* 18, 273–297.
- Williams, Paul R. in Colleen Popken. 2011. Security Council Resolution 1973 on Libya: A Moment of Legal and Moral Clarity. *Case Western Reserve Journal of International Law* 44: 225–250.
- Williams, Paul R., Trevor Ulbrick in Jonathan Worboys. 2012. Preventing mass atrocity crimes: The Responsibility to Protect and the Syria Crisis. *Case Western Reserve Journal of International Law* 45: 473–503.
- Woodward, Scott. 2012. The Responsibility to Protect: The Time is Now. *Mediterranean Quarterly* 23 (3): 82–97.
- World Tribune*. 2011. Defecting troops form 'Free Syrian Army', target Assad security forces, 3. avgust. Dostopno prek: http://www.worldtribune.com/worldtribune/WTARC/2011/me_syria0973_08_03.asp (16. januar 2015).
- Yan, Holly. 2013. Syria allies: Why Russia, Iran and China are standing by the regime. *CNN*, 30. avgust. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2013/08/29/world/meast/syria-iran-china-russia-supporters/> (13. marec 2015).
- Yueh, Ricky in Dennis Chien. 2011. The Geopolitical Factor in International Conflict: In The Case of Kashmir Issue. *Center for Global Peace & Strategic Studies*. Dostopno prek: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1900399 (1. september 2014).
- Yun, Sun. 2012. Syria: What China Has Learned From its Libya Experience. *Asia Pacific Bulletin*. Dostopno prek: http://www.eastwestcenter.org/sites/default/files/private/apb152_1.pdf (13. marec 2015).

- Združeni narodi. 2000. *We the peoples: the role of the United Nations in the twenty-first century. Report of the Secretary-General.* A/54/2000. Dostopno prek: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000923.pdf> (27. oktober 2013).
- 2004. *A more secure world: Our shared responsibility. Report of the Secretary-General's High-level Panel on Threats, Challenges and Change.* Dostopno prek: http://www.un.org/en/peacebuilding/pdf/historical/hlp_more_secure_world.pdf (25. oktober 2013).
- 2005. *In larger freedom: towards development, security and human rights for all. Report of the Secretary-General.* A/59/2005. Dostopno prek: <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/publications?module=uploads&func=download&fileId=103> (25. oktober 2013).
- 2009. *Implementing the responsibility to protect. Report of the Secretary-General.* A/63/677. Dostopno prek: <http://responsibilitytoprotect.org/implementing%20the%20rtop.pdf> (25. oktober 2013).
- 2011. After Much Wrangling, General Assembly Seats National Transitional Council of Libya as Country's Representative for Sixty-Sixth Session. General Assembly –Meetings Coverage. Dostopno prek: <http://www.un.org/press/en/2011/ga11137.doc.htm> (12. januar 2015).
- 2012a. Former Secretary-General. Dostopno prek: <http://www.un.org/sg/formersg/annan.shtml> (4. november 2013).
- 2012b. Kofi Annan Appointed Joint Special Envoy of United Nations, League of Arab States on Syrian Crisis – Press Release. Dostopno prek: <http://www.un.org/press/en/2012/sgsm14124.doc.htm> (21. januar 2015).
- 2012c. Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Syria That Would Have Threatened Sanctions, Due to Negative Votes of China, Russian Federation. Security Council – Meetings Coverage. Dostopno prek: <http://www.un.org/press/en/2012/sc10714.doc.htm> (21. januar 2015).
- 2013. *Responsibility to Protect: State responsibility and prevention. Report of the Secretary-General.* A/67/929–S/2013/399. Dostopno prek: [http://responsibilitytoprotect.org/UNSG%20Report%20on%20RtoP%20and%20State%20Responsibility%20and%20Pr evention\(1\).pdf](http://responsibilitytoprotect.org/UNSG%20Report%20on%20RtoP%20and%20State%20Responsibility%20and%20Prevention(1).pdf) (25. oktober 2013).
- Zifcak, Spencer. 2012. The Responsibility to Protect after Libya and Syria. *Melbourne Journal of International Law* 13, 59–93.

--- 2013. Is the 'Responsibility to Protect Dead? The Doctrine's Standing in the Wake of Syrian Massacre. V *Responsibility to Protect in Theory and Practice*, ur. Vasilka Sancin in Maša Kovič Dine, 253–290. Ljubljana: GV Založba.

Zoubir, Yahia H. in Erzsébet N. Rózsa. 2012. The End of the Libyan Dictatorship: The Uncertain Transition. *Third World Quarterly* 33 (7): 1267–1283.

Priloga A: Primerjalna analiza kriterijev, ki določajo uporabo koncepta R2P

država kriteriji	LIBIJA	SIRIJA	
prava oblast	Kriterij izpolnjen s sprejemom resolucije VS 1973, ki dovoljuje uporabo vseh sredstev za zaščito civilistov po VII. poglavju UL ZN – vojaška/prisilna intervencija je imela pravno osnovo (tj. odobritev s strani VS).	Kriterij ni izpolnjen zaradi nesoglasij znotraj VS, ki so onemogočala sprejem konkretnih ukrepov in učinkovito upravljanje konflikta.	
pravičen razlog	Gadafi ni izpolnil svoje R2P prebivalstvo. Ravno nasprotno, ne le da je grozil s poboji, temveč obstajajo tudi dokazi o storjenih množičnih zločinih s strani Gadafija in njegovih sil. Možno je zaslediti tako znake vojnih zločinov, zločinov proti človeštvu, genocidnih dejanj kot tudi etničnega čiščenja. V Libiji je upravičeno obstajal razlog za intervencijo mednarodne skupnosti.	Kljub temu, da je bil Asad previdnejši v svojih grožnjah, le-to ne more prikriti dejanskih razsežnosti konflikta. V Siriji je tako kot v Libiji prišlo do množičnih zločinov in lahko zasledimo tako znake vojnih zločinov, zločinov proti človeštvu kot tudi genocidnih dejanj, medtem ko znakov etničnega čiščenja (zaenkrat) še ni zaslediti. Kljub temu lahko upravičeno trdim, da je obstajal in še vedno obstaja razlog za intervencijo mednarodne skupnosti.	
pravi namen	Cilj resolucije 1973 je jasen – zaščita civilistov. Posredno so si za zaščito civilistov prizadevali tudi z intervencijami, nalaganjem sankcij in vzpostavitvijo dialoga med sprtima stranema.	zaščita civilistov	Jasnega in eksplicitnega poziva k zaščiti civilistov ne zasledim. Kot posredne pozive k zaščiti civilistov lahko razumemo Ananov šest-točkovni načrt in intervencijo UNSMIS.
	Do kolektivne vojaške akcije v Libiji je prišlo (s strani Nata) in je imela podporo tako VS, Arabske lige, GCC kot tudi OIC, medtem ko je bila AU proti kakršnikoli zunanji intervenciji.	kolektivna oziroma multilateralna intervencija	Kolektivna intervencija v Siriji ni bila izvedena, prav tako pa se zdi kakršnakoli zunanja intervencije nemogoča tako zaradi nesoglasij znotraj VS kot tudi zaradi moči sirskega režima in njegovega velikega vpliva (političnega, strateškega, itd.) v regiji in posledično močnega zavezništva (regionalnega in mednarodnega).
	Državljeni Libije so bili željni pomoči mednarodne skupnosti – razvidno predvsem iz pozivov opozicijske NTC, ki si je želela prekiniti nasilje in poboje nedolžnih civilistov.	podpora ljudstva v korist katerih se intervenira	Močna opozicijska skupina, ki bi bila zmožna nasprotovati režimu Asada in bi kakorkoli pozivala k intervenciji, se ni oblikovala. Nasprotno, velika večina oblikovanih opozicijskih skupin je bila proti kakršnikoli intervenciji na ozemlju Sirije.
	Regionalne države so podpirale posredovanje v Libiji, razvidno predvsem prek dejavnosti in	podpora oziroma soglasje držav v	Regionalna podpora intervenciji je bila prav tako šibka. Tako države kot regionalne organizacije so

	pozivov, ki so jih izvajale v okviru regionalnih organizacij (Arabske lige, OIC, itd.). Intervenciji je nasprotoval le AU.	<i>regiji</i>	nasprotovale tuji intervenciji. Namesto spodbujanja končanja konflikta, sosednje države raje dobavljajo orožje tako vladni vojski kot opoziciji.
	Kriterij pravega namena je izpolnjen.		Kriterij pravega namena ni izpolnjen.
zadnje sredstvo	V Libiji so bila za končanje spopadov uporabljena tako pogajanja, anketa/preiskava, posredovanje kot tudi obračanje na regionalne organizacije, prav tako pa je tudi VS z nekaterimi ukrepi oziroma sankcijami poskušal doseči vzpostavitev miru. Težko pa trdim, ali je bila intervencija uporabljena kot zadnje sredstvo, saj je bilo sredstvo posredovanja uporabljeno šele po nastopu mandata Nata, torej po začetku intervencije; sredstvo sprave pa sploh ni bilo uporabljeno. Kriterij zadnjega sredstva ni bil v celoti izpolnjen.		Mirna sredstva reševanja sporov uporabljena v Siriji so bila pogajanja, anketa/preiskava in posredovanje. VS v svojih prizadevanjih po upravljanju konflikta ni uspel, kar gre pripisati oviranju VS pri sprejemanju strožjih in učinkovitejših meril za končanje konflikta. Do kakršnekoli prisilne intervencije prav tako še ni prišlo. Glede na to, da konflikt še vedno poteka, ima mednarodna skupnost še čas, da uporabi vsa predvidevana mirna sredstva, pred uporabo prisile.
proporcionalna sredstva	Kriterij proporcionalnosti je težko oceniti. Misija Nata je s svojimi dejanji sicer presegla svoj mandat, vendar pa je na drugi strani preprečila nadaljevanje množičnih zločinov in s tem izpolnila svoj mandat.		Do vojaške intervencije (še) ni prišlo, zato kriterija ne morem oceniti.
razumne možnosti uspeha	Težko je podati enoglasen odgovor, ali je kriterij izpolnjen ali ne. Na eni strani uspeh intervencije pri končanje konflikta kaže na pritrdilen odgovor, medtem ko analiza dogajanja 'v ozadju' kaže nasprotno.		Malo verjetno je, da bi kakršnakoli intervencija v Siriji imela možnost uspeha.

Priloga B: Primerjalna analiza dejavnikov, ki so vplivali na (ne)posredovanje mednarodne skupnosti v Libiji in Siriji

dejavniki posredovanja	LIBIJA		SIRIJA
geografski, geopolitični dejavnik	<ul style="list-style-type: none"> - severnoafriška država, ki meji na Egipt, Tunizijo, Alžirijo, Čad, Niger, Sudan in Sredozemsko morje; - predstavlja stičišče sredozemskega, afriškega in arabskega sveta; - znotraj regije nima velikega geopolitičnega pomena, večjo vlogo ima za neafriške države; 		<ul style="list-style-type: none"> - bližnjevzhodna država, ki meji na Irak, Izrael, Jordanijo, Libanon, Turčijo in Sredozemsko morje; - ima močan vpliv znotraj regije, močno je vpletena v politično življenje številnih držav regije – ima močne geopolitične vezi, katerih posledica je tudi velika verjetno destabilizacije celotne regije;
(geo)strateški dejavnik	<ul style="list-style-type: none"> - podobno kot geografski in geopolitični dejavnik, tudi strateški dejavnik nima velike vloge v regiji – izjema je dostop do odprtega morja; - večjo vlogo ima ta dejavnik predvsem v odnosu Libije do evropskih držav, saj predstavlja pomembnega izvoznika nafte in zemeljskega plina; 		<ul style="list-style-type: none"> - strateško pomembna država ne le znotraj regije temveč tudi za države izven – predvsem v odnosu do Rusije, Kitajske, ZDA;
dejavnik destabilizacije	<ul style="list-style-type: none"> - ne – 'izolirana' v regiji, brez zaveznikov ali podpornikov; 		<ul style="list-style-type: none"> - da – ima velik vpliv v regiji, sosednje države se že tako soočajo z šibko notranjo strukturo in obstaja velika verjetno pojava t. i. učinka prelitja (<i>spillover effect</i>);
demografski dejavnik	-relativno majhna populacija v primerjavi z velikostjo ozemlja – 6,7 milijona prebivalcev/1.759.540 km ² ;	velikost prebivalstva	- velika populacija v primerjavi z velikostjo ozemlja – 18 milijonov prebivalcev/185.180 km ² ;
	-etnično relativno homogena družba, z delitvijo na Arabce in Berbere – napetosti pa povzročajo predvsem nadaljnja delitev teh dveh skupin v več kot 140 različnih plemen (prihajalo je do etničnih spopadov); -verska sestava: večinsko muslimansko prebivalstvo (97 %) – ni vzrok oziroma spodbujevalec konfliktov/spopadov;	etnična in verska delitev	- etnično in versko heterogena družba; - napetosti povzročajo predvsem delitev na Šiite (manjšina; alaviti) in Sunita; - etnična delitev na Arabce, Kurde, Armence in druge manjše skupine; - verska delitev na muslimane, kristjane, jude in druge;
	-okoli dva milijona beguncev in več kot 200.000 notranje razseljenih oseb; -izseljevanje v sosednje države – Egipt, Tunizija, Čad (pa tudi evropske države); -posledice: nestabilnost na mejah, varnostna, ekonomska in družbena problematika znotraj držav sprejemnic; -notranja razseljenost povzročajo nemire in nezadovoljstvo	migracije (emigracije in notranja razseljenost)	- skoraj tri milijone beguncev in več kot 6,5 milijona notranje razseljenih oseb; - izseljevanje v sosednje države – Turčija, Irak, Libanon, Jordanija; izjema Izrael, ki je zaprl svoje meje za vse begunce (izjema: zdravstvena oskrba); - posledice: varnostna, ekonomska, politična problematika držav sprejemnic; strah pred širitvijo nasilja v države

	znotraj države;		sprejemnice; - notranja razseljenost povečuje humanitarno stisko razseljenega prebivalstva;
razvoj znanosti in komunikacijske tehnologije	<ul style="list-style-type: none"> - komunikacijska tehnologija, predvsem mobilni telefoni in družbena omrežja so imela vpliv na potek konflikta, predvsem na organiziranje upornikov/opozicije; - družbena omrežja so omogočila obveščanje širše mednarodne javnosti o poteku dogodkov; - dejavnik je zagotovo, vsaj delno vplival na odločitev mednarodne skupnosti, da posreduje v konfliktu; 		<ul style="list-style-type: none"> - najbolj 'družbeno mediiran konflikt' v zgodovini; - družbena omrežja so omogočila obveščanje širše mednarodne javnosti o poteku dogodkov; - kljub temu se zdi, da posnetki in fotografije niso bili dovolj nazorni, da bi mednarodno skupnost prepričali v posredovanje;
šibkost državnih struktur in institucij	<ul style="list-style-type: none"> - Gadafi je bil šibak vladar, brez pravih podpornikov in s šibko avtoriteto; - država je brez stabilne državne strukture in političnega sistema; - režim ni dovoljeval oblikovanja političnih strank ali organizacij civilne družbe; - država brez lastne vojske; 		<ul style="list-style-type: none"> - Asad je močan vodja, z močno avtoriteto in neomajno podporo (regijsko in mednarodno); - spretno manipulira z državljani; - država ima ustavo, politično strukturo, močno in številčno vojsko;
vpliv regionalnih organizacij	<ul style="list-style-type: none"> - regionalne organizacije (Arabska liga, AU, OIC, GCC) so imele velik vpliv na posredovanje mednarodne skupnosti oziroma ZN; - Arabska liga, AU, OIC suspendirajo Libijo iz članstva v zvezi; - največji vpliv je imela Arabska liga, ki je prva pozvala k vzpostavitvi območja prepovedi letov, medtem ko je AU nasprotovala kakršnekoli posredovanju; - problematika: zagovarjanje načel suverenosti in nevmešavanja vs. moralna dolžnost pomagati zatiranemu ljudstvu; - njihova podpora oblikovanju območja prepovedi letov je pomembno vplivala na dejansko vzpostavitev takega območja – zakaj? - zaradi strahu držav 'posredovalk' (ZDA, Francija, VB), da bi bila kakršnakoli njihova akcija brez odobritve regionalnih organizacij videna kot vmešavanje v notranje zadeve → odobritev regionalnih organizacij zato bistvena. 		<ul style="list-style-type: none"> - Arabska liga, OIC suspendira članstvo Sirije v zvezi; - vpliv regionalnih organizacij na posredovanje mednarodne skupnosti manjši; - Arabska liga, OIC in GCC začetno zadržane glede kakršnegakoli obtoževanja sirskega režima ter pozivanja h kakršnikoli intervenciji; - z nadaljevanjem vojne pride do sprememb v mišljenju regionalnih organizacij; - Arabska liga posredno poziva mednarodno skupnost oziroma ZN k posredovanju; - OIC je od zagovarjanja diplomatskega pogajanja za rešitev krize prešel do pozivov k oblikovanju območja prepovedi letov, še vedno pa nasprotuje kakršnikoli intervenciji; - GCC pa se zdi da je naredil največji preskok – od nasprotovanja intervenciji do pozivov k takojšnjemu interveniranju mednarodne skupnosti; - ZDA podobno kot v Libiji ne želijo posredovati brez izrecne podpore regionalnih organizacij.